

IKIMOKYKLINIO, PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS ANALIZĖ

ATASKAITA

**Parengė: O. Monkevčienė (grupės vad.),
V.S. Glebuviienė,
K. Stankevičienė,
M.Jonilienė,
S.Montvilaitė,
A.Mazolevskienė**

2009

Turinys:

1. IKIMOKYKLINIO, PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS ANALIZĖS METODOLOGIJA	4
1.1. ĮVADAS.....	4
1.2. TIRIAMŲJŲ CHARAKTERISTIKA	17
2. IKIMOKYKLINIO, PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS UŽSIENYJE IR LIETUVOJE ANALIZĖ	25
2.1. UGDYMO TURINIO IR JO KOKYBĖS SAMPRATOS.....	25
2.2. KOKYBIŠKO UGDYMO POVEIKIS VAIKUI.....	27
2.3. IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO(SI) TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS KRITERIJAI IR POŽYMAI.....	31
2.4. IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO(SI) PROCESO KOKYBĖ.....	44
2.5. IKIMOKYKLINIO BEI PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO(SI) KOKYBĘ SĄLYGOJANTYS VEIKSNIAI.....	48
3. IKIMOKYKLINIO, PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS LIETUVOJE TYRIMO REZULTATAI.....	55
3.1. IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO BEI JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS UGDYMO ĮSTAIGOSE SAMPRATOS LIETUVOJE	55
3.1.1. IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO BEI JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS UGDYMO ĮSTAIGOSE SAMPRATOS: KOKYBINIS TYRIMAS.....	55
3.1.2. VISUOMENĖS ATSTOVŲ, TĖVŲ IR PEDAGOGŲ NUOMONIŲ APIE KOKYBIŠKĄ UGDYMĄ PASISKIRSTYMAS: KIEKYBINIS TYRIMAS.....	63
3.2. ĮSTAIGŲ SUKURTŲ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS KOKYBĖ	67
3.2.1. ĮSTAIGŲ SUKURTŲ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS KOKYBĖS VERTINIMAS: KOKYBINIS TYRIMAS.....	67
3.2.2. ĮSTAIGŲ SUKURTŲ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS KOKYBĖS VERTINIMAS: KIEKYBINIS TYRIMAS.....	73
3.2.3. ĮSTAIGŲ SUKURTŲ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ KOKYBĖS EKSPERTINIS VERTINIMAS: KOKYBINIS TYRIMAS.....	75
3.3. IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO(SI) KOKYBĖ TĖVŲ VERTINIMU	81
3.3.1. UGDYMO KOKYBĖ ĮSTAIGOSE TĖVŲ VERTINIMU: KOKYBINIS TYRIMAS.....	81
3.3.2. UGDYMO KOKYBĖ ĮSTAIGOSE TĖVŲ VERTINIMU: KIEKYBINIS TYRIMAS.....	93
3.4. IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO(SI) TURINIO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖ UGDYMO TEIKĖJŲ VERTINIMU	101
3.4.1. IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO(SI) TURINIO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖ UGDYMO TEIKĖJŲ VERTINIMU: KOKYBINIS TYRIMAS.....	101
3.4.2. IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO(SI) TURINIO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖ UGDYMO TEIKĖJŲ VERTINIMU: KIEKYBINIS TYRIMAS.....	118
3.4.3. UGDYMO(SI) KOKYBĖ ĮSTAIGOSE JŲ VADOVŲ VERTINIMU: KOKYBINIS TYRIMAS.....	131
3.5. IKIMOKYKLINIO BEI PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖ SĄLYGOJANTYS VEIKSNIAI.....	134
3.5.1. IKIMOKYKLINIO BEI PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖ SĄLYGOJANTYS VEIKSNIAI: KOKYBINIS TYRIMAS.....	134
3.5.2. IKIMOKYKLINIO BEI PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖ SĄLYGOJANTYS VEIKSNIAI: KIEKYBINIS TYRIMAS.....	140
3.6. TARIMASIS DĖL IKIMOKYKLINIO BEI PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS.....	143
IŠVADOS	146

REKOMENDACIJOS	151
PRIEDAI	160
<i>1 priedas. TYRIMO METODIKOS</i>	<i>160</i>

1. IKIMOKYKLINIO, PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS ANALIZĖS METODOLOGIJA

1.1. ĮVADAS

Įvairiuose dokumentuose ir mokslinėje literatūroje randama įvairių švietimo kokybės sampratų. „Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijoje“ (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. lapkričio 24 d. įsakymas Nr. ISAK-3219) teigiama, kad „Švietimo kokybės samprata yra kontekstuali ir kintanti. Dėl jos susitariama, ji koreguojama atsižvelgiant į tam tikru laikotarpiu vyraujančius asmens ir visuomenės poreikius, švietimo misijos sampratą ir švietimui keliamus tikslus“. Mokslininkai taip pat pabrėžia, kad kokybės samprata ir kriterijai yra sutartiniai (Želvys R., 2003; Bruzgelevičienė R., 2009). Ugdymo kokybė – sutartinių vertės požymių visuma, rodanti koku laipsniu, būdais bei priemonėmis švietimo įstaiga pasiekia savo paskirčiai būdingų švietimo sistemos ugdymo tikslų, tenkina ugdytinių poreikius, padeda pasiekti asmenybės brandos, geba valdyti procesus ir sąlygas (Barkauskaitė M., Bruzgelevičienė R., 2002). Kokybės kaip susitarimo samprata turėtų vadovautis ir ikimokyklinį bei priešmokyklinį ugdymą(si) teikiančios institucijos, nors jos ir nepriskiriamos prie formaliojo ugdymo. G. Lambert ir J. Capizzano (2005) pabrėžia, kad vaikų ugdymo kokybės apibrėžimas bus skirtingas žiūrint iš tėvų, pedagogų, administracijos ir tyrėjų perspektyvos.

Šalyje kol kas nėra platesnių mokslinių studijų, kuriose būtų išanalizuotas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio bei jo įgyvendinimo kokybės sampratų laukas.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2003-06-28) nurodoma, jog už švietimo kokybę atsako švietimo teikėjas. Pagal kompetenciją švietimo programas formuoja ir jų kokybę laiduoja valstybė, mokyklos steigėjas ir švietimo teikėjas. Už priešmokyklinio ugdymo(si) turinio kokybę atsako valstybė (yra parengta nacionalinė “Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa”), steigėjas bei švietimo teikėjas (priešmokyklinio ugdymo(si) turinys konkretizuojamas ir jo įgyvendinimas planuojamas ugdymo įstaigose). Už ikimokyklinio ugdymo(si) turinį, remiantis LR Švietimo ir Mokslo ministro 2005m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. ISAK – 627 “Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo”, atsako ikimokyklinio ugdymo teikėjai, t.y., ikimokyklinio ugdymo turinio sudarymas decentralizuotas.

Pagal nacionalinę “Bendrąją priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programą” ugdymo įstaigos dirba nuo 2003 metų. Pagal ugdymo įstaigų parengtas ikimokyklinio ugdymo programas dirbama nuo 2007 metų rugsėjo 1 d. Tačiau ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio bei jo įgyvendinimo proceso kokybė bei jos kaita nėra įvairiapusiskai išanalizuota. Kita vertus, yra nemažai tyrimų, kuriuose paliesti vienokie ar kitokie su ugdymosi kokybe susiję klausimai.

ANALIZĖS PROBLEMA. Lietuvos strateginiuose švietimo dokumentuose, pedagoginės visuomenės diskusijose, mokslinėse-praktinėse konferencijose pastaraisiais metais nuolat keliami ugdymo turinio bei jo įgyvendinimo kokybės klausimai. Tačiau kol kas nėra aiškiai išskirti ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo kokybės kriterijai bei požymiai, padedantys ugdymo įstaigoms ir bendruomenei plėtoti vaisingą diskusiją apie vaikų

ugdymo(si) kokybę. Nepakanka tyrimų, leidžiančių išskirti ir pagrįsti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio bei jo įgyvendinimo kokybės kriterijus.

Analizės objektas: ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo bei jo įgyvendinimo kokybės sampratos bei situacija ugdymo įstaigose.

Tikslas - išanalizuoti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio ir jo įgyvendinimo kokybę, atskleisti kokybę sąlygojančius veiksnius ir pateikti rekomendacijas kokybei gerinti.

ANALIZĖS KLAUSIMAI

- Kaip ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio bei jo įgyvendinimo kokybę ugdymo įstaigose supranta švietimo politikai, įstaigų administracija, pedagogai, tėvai ir kt.
- Ar ugdymo įstaigų parengtos ikimokyklinio ugdymo programos atitinka programų kokybės kriterijus ir požymius.
- Ar tenkinami tėvų lūkesčiai dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) kokybės.
- Kaip ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo teikėjai vertina ugdymo turinio įgyvendinimo kokybę, jos siekius, kaitą, problemas ir trukdžius.
- Kokie yra svarbiausi ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo turinio bei jo įgyvendinimo kokybę sąlygojantys veiksniai.
- Kaip ugdymo dalyviai (pedagogai, tėvai, vaikai) tariaisi dėl ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės.
- Kaip būtų galima gerinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio ir jo įgyvendinimo kokybę.

Hipotezės:

1. Švietimo politikų, ugdymo įstaigų administracijos, pedagogų ir tėvų požiūriai į ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo(si) turinio ir jo įgyvendinimo kokybę ugdymo įstaigose skiriasi: tėvai dažniau ugdymo kokybę supranta kaip gerą vaiko priežiūrą, pedagogai – kaip ugdymą, laiduojantį gerus vaiko pasiekimus. Požiūrių skirtybės lemia aiškios ugdymo kokybės kriterijų sistemos šalyje nebuvimas.
2. Ugdymo įstaigų parengtos ikimokyklinio ugdymo programos ne visai atitinka svarbiausius reikalavimus jų kokybei, kadangi pedagogams trūksta programų rengimo bei jų refleksijos patirties, šiuolaikinių ugdymo turinio konstravimo idėjų.
3. Daugumą tėvų tenkina ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo(si) turinio ir jo įgyvendinimo kokybė. Dalis tėvų neturi nuomonės apie vaiko ugdymo(si) kokybę dėl aiškių kokybės kriterijų stokos.
4. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo teikėjai pozityviai vertina ugdymo turinio įgyvendinimo kokybę ir jos kaitą. Kita vertus, identifikuoja tik išorinius, organizacinius ugdymo kokybės siekio trukdžius bei problemas.
5. Svarbiausi veiksniai, turintys įtakos ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo(si) turinio ir jo įgyvendinimo kokybei, yra pedagogų išsilavinimas ir kompetencija, kvalifikacijos kėlimo galimybės, veiksminga ugdymo programa, pakankamas finansavimas, gera įstaigos darbo vadyba.

Analizės metodai:

1. Teorinė ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio bei jo įgyvendinimo kokybės užsienyje ir Lietuvoje analizė.

2. *Focus* grupių tyrimo metodas (švietimo politikų, mokslininkų, skirtingų sričių specialistų, valstybinių ir visuomeninių organizacijų atstovų; ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo pedagogų ir kitų darbuotojų; ugdymo įstaigas lankančių vaikų ir jų tėvų/globėjų).
3. Interviu raštu (ugdymo įstaigų vadovams).
4. Giluminis, pusiau struktūruotas grupinis interviu (su ugdymo įstaigose dirbančiais dėstytojais, doktorantais, magistras, studentais).
5. Ekspertų metodas (ikimokyklinio ugdymo įstaigų parengtų programų turinio kokybei vertinti).
6. Pedagogų anketinė apklausa internetu.
7. Tėvų anketinė apklausa taikant „Omnibus“ metodą.
8. Visuomenės nuomonės anketinis tyrimas taikant „Omnibus“ metodą.

Tyrimo instrumentai:

1. Klausimynai *Focus* grupėms. Paskirtis – atskleisti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės sampratas, jos vertinimus, veiksnius, problemas, išryškinti skirtingus požiūrius. Patikslinti kiekybinių tyrimų instrumentarijų.
2. Interviu raštu protokolas. Paskirtis – atskleisti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugas teikiančių įstaigų vadovų požiūrį į ugdymo kokybę.
3. Klausimynas giluminiam, pusiau struktūruotam grupiniam interviu. Paskirtis – atskleisti profesionalių ugdytojų požiūrį į ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo turinio bei jo įgyvendinimo kokybę įstaigose, jos kaitą, tobulinimo galimybes bei trukdžius.
4. Klausimynas ekspertiniam ikimokyklinio ugdymo įstaigų parengtų programų turinio kokybės vertinimui. Paskirtis – įvertinti ikimokyklinio ugdymo įstaigų parengtų programų atitikimą programų kokybės kriterijams.
5. Anketa pedagogų apklausai. Paskirtis – nustatyti, kaip ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo teikėjai vertina ugdymo turinio įgyvendinimo kokybę, jos siekius, kaitą, veiksnius, problemas ir trukdžius.
6. Anketa tėvų apklausai. Paskirtis – nustatyti, ar tenkinami tėvų lūkesčiai dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) kokybės.
7. Anketa visuomenės nuomonės tyrimui. Paskirtis – nustatyti visuomenės požiūrį, koks ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas yra kokybiškas, kaip jie vertina planuojamus ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pokyčius.

Tyrimo imtys:

1. 10 švietimo politikų, mokslininkų, skirtingų sričių specialistų, valstybinių ir visuomeninių organizacijų atstovų (*Focus* grupė).
2. 4 ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugas teikiančių įstaigų pedagogų grupės – iš viso 26 dalyviai, 4 tėvų grupės – iš viso 44 dalyviai, 4 vaikų grupės – iš viso 33 dalyviai (*Focus* grupės).
3. 5 ugdymo įstaigų vadovai (interviu raštu).
4. 25 ugdymo įstaigoje dirbantys dėstytojai, doktorantai, magistras, studentai (giluminis, pusiau struktūruotam grupinis interviu).
5. 7 ekspertai ikimokyklinio ugdymo įstaigų parengtų programų turinio kokybės vertinimui. Vertinama 14 programų kokybė.
6. 501 ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogas iš Lietuvos ugdymo įstaigų (anketinė apklausa internetu ir kontaktiniu būdu).

7. 463 ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupės lankančių vaikų tėvai/globėjai iš visos Lietuvos (anketinė apklausa internetu ir kontaktiniu būdu).
8. 1865 20-74 metų nuolatiniai Lietuvos gyventojai.

Duomenų rinkimo laikas: 2009.06.29 – 2009.09.21

Tiriamųjų atranka.

Tiriamųjų grupės ir imtis suformuotos atsižvelgiant į tyrimo klausimus, tikslą bei uždavinius, kokybinio ir kiekybinio tyrimo metodų reikalavimus.

Kokybiniam tyrimui taikyta tikslinga tiriamųjų atranka.

Švietimo politikų, mokslininkų, skirtingų sričių specialistų, valstybinių ir visuomeninių organizacijų atstovai (*Focus grupė*) atrinkti iš šalyje žinomų veikėjų, turinčių skirtingą patirtį, atstovaujančių skirtingas grupes.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugas teikiančios įstaigos atrinktos, kad atstovautų skirtingus ugdymo modelius, turėtų skirtingą ugdymo patirtį. Tyrimas buvo vykdomas 4 skirtingų Lietuvos regionų ikimokyklinėse įstaigose: mažoje valstybinėje kaimo įstaigoje, miesto valstybinėje įstaigoje, privačioje ugdymo įstaigoje ir priešmokyklinėje grupėje mokykloje.

Dėstytojai, doktorantai, magistrai, studentai giluminiam, pusiau struktūruotam grupiniam interviu atrinkti tie, kurie dirba ugdymo įstaigose ir gerai žino ugdymo praktiką, geba ją profesionaliai vertinti.

Ekspertai ikimokyklinio ugdymo įstaigų parengtų programų turinio kokybės vertinimui atrinkti tie, kurie yra dalyvavę ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų rengime bei ruošę metodines rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo programai rengti.

Kiekybiniam tyrimui taikyta atsitiktinė atranka bei reprezentatyvi tikimybinė atranka.

Pedagogų anketavimui atrinkti ikimokyklinėse ir priešmokyklinėse grupėse dirbantys pedagogai. Reprezentatyviai tiriamųjų imčiai nustatyti taikyta formulė $n = 1/(\Delta^2 + 1/N)$, kur n - imties dydis, Δ - paklaidos dydis (0,05), N - generalinės aibės dydis. Remiantis leidinio „Lietuvos švietimas skaičiais“ duomenimis, ikimokyklinio ugdymo grupėse dirba 9352 pedagogai, priešmokyklinio ugdymo grupėse – 951 pedagogas, iš viso – 10303 pedagogų. Su paklaida 0,05, pedagogų pakankama reprezentatyvi imtis yra 385. Tyrime dalyvavo – 501 pedagogas. Pedagogai atrinkti atsitiktine tvarka. Atrinkus ugdymo įstaigas pagal „Mokymo įstaigų registro duomenis“ (www.mir.lt) buvo skambinama jų vadovams ir prašoma sutikimo dalyvauti tyrime. Vadovams sutikus, įstaigai buvo išsiunčiamas elektroninis anketos variantas. Anketų išsiųsta 600, sugrįžo 501 anketa. Buvo atrenkamos skirtingo tipo įstaigos (lopšeliai-darželiai, darželiai, darželiai-mokyklos, ikimokyklinės ir priešmokyklinės grupės mokyklose; valstybinės ir privačios įstaigos) iš visų Lietuvos apskričių.

Tėvų anketavimui atrinkti tėvai, kurių vaikai lanko ar per pastaruosius 3 metus lankė ikimokyklinės ir priešmokyklinės grupes, buvo naudojama reprezentatyvi tikimybinė atranka, įvertinant 3-9 m. vaikų pasiskirstymą pagal gyvenamąją vietą ir lankančiųjų ikimokyklinės bei priešmokyklinės grupes pasiskirstymą mieste ir kaime. Tyrimą pagal VPU tyrėjų parengtą metodiką atliko UAB „RAIT“.

Visuomenės nuomonės tyrimui 20-74 m. respondentams atrinkti buvo naudojama reprezentatyvi tikimybinė atranka, įvertinant 20-74 m. Lietuvos gyventojų pasiskirstymą pagal gyvenamąją vietą, amžių, lytį, išsimokslinimą.

ANALIZĖS METODOLOGIJA

KONCEPTUALIOSIOS TYRIMO NUOSTATOS

Tyrimo „Ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizė“ pagrindas yra tyrimo techninė užduotis, kurioje suformuluoti probleminiai tyrimo klausimai, jų turinys, nurodytos metodų grupės. Rengiant tyrimo koncepciją, buvo suformuluoti labiau apibendrinti analizės klausimai ir, jų pagrindu, tyrimo uždaviniai, tačiau analizės turinys išliko tas pats.

E. Digest (1993) pateikia ikimokyklinio ugdymo programų kokybės vertinimo strategijas. Ikimokyklinio ugdymo programų kokybė, jo nuomone, gali būti vertinama iš skirtingų perspektyvų. E. Digest išskiria ikimokyklinio ugdymo programų kokybės vertinimą *iš besileidžiančios perspektyvos* ir *iš kylančios perspektyvos*. Vertinimas *iš besileidžiančios perspektyvos* yra suaugusiojo požiūris į kokybę analizė pagal numatytus kriterijus, tokius kaip personalo kvalifikacija, darbuotojų pastovumas, suaugusiojo-vaiko sąveikos tipas, priemonių bei aplinkos kokybė ir būtinas kiekis, vienam vaikui tenkančios erdvės dydis bei kokybė, tualetų skaičius, įrangos saugumas, reikalavimai vaiko sveikatai ir higienai, personalo darbo sąlygų kokybė, programų sandara ir kt. Vertinama kokį efektą šie veiksniai turi kokybiškam ikimokyklinio ugdymo programų realizavimui. Vertinimas *iš kylančios perspektyvos* yra bandymas pažvelgti kaip jaučiasi ir ugdomi vaikai įgyvendinant ikimokyklinio ugdymo programas tam tikroje ugdymo įstaigoje sukurtoje sistemoje. Vertinama, ar vaikas jaučiasi laukiamas, priimtas, suprastas, saugus, gerbiamas; galintis rasti daug įdomios, įtraukiančios, sudarančios iššūkio situaciją veiklos, kaupiantis įvairiapusę patirtį, tenkinančią jo interesus bei pomėgius, norintis lankyti ugdymo įstaigą.

Be to E. Digest išskiria ir trečią ikimokyklinio ugdymo programų kokybės vertinimo strategiją, vadinamą vertinimu *iš perspektyvos nuo išorės į vidų*. Šiuo vertinimu siekiama nustatyti kaip programą suvokia ir priima tėvai. Vertinama, ar tėvai jaučiasi gerbiami, o ne kontroliuojami, ar jų santykiai su ugdytojais palankūs, atviri, įtraukiantys, tolerantiški, kontaktai glaudūs, šilti; programos tikslai ir vertybės atitinka tėvų lūkesčius.

Ketvirtoji vertinimo strategija vadinama vertinimu *iš perspektyvos nuo vidaus į išorę*. Aiškinamasi, kaip programą supranta ir priima ugdytojai ir kiti įstaigos bendruomenės nariai. Vertinamas ugdytojų santykių kolegialumas, personalo bendravimas ir bendradarbiavimas su tėvais bei socialiniais partneriais.

Taigi, autoriaus nuomone, svarbu, kad ikimokyklinio ugdymo programų kokybės vertinime dalyvautų visi ugdymo proceso dalyviai.

Į minėtas nuostatas atsižvelgta, formuojant ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizės strategiją.

Daugelio techninėje užduotyje pateiktų uždavinių sprendimui reikia švietimo politikų ir ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo proceso dalyvių sampratų, požiūrių analizės. Tokiai analizei tikslinga naudoti kokybinio tyrimo metodus. Vertinant ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo proceso kokybę bei jos lygį atskirose ugdymo srityse, tėvų lūkesčius bei jų atliepimo lygį įstaigoje, išskiriant svarbiausius kokybę sąlygojančius veiksnius, tikslinga taikyti kiekybinius tyrimo metodus.

Formuojant tyrimo strategiją, pasirinkta kokybinių ir kiekybinių tyrimo metodų derinimo prieiga. Remtasi prielaida, kad kompleksinis duomenų rinkimas skirtingo pobūdžio metodais leidžia giliau pažinti analizės objektą, atsakyti į probleminius tyrimo klausimus.

Rengiant tyrimo strategiją, siekta įvairių metodų trianguliacijos, kad analizės objektas būtų analizuojamas kompleksiskai. Pirminiai duomenys skirtingais metodais renkami iš visų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) proceso dalyvių (pedagogų, administracijos, kitų

įstaigos darbuotojų, tėvų, vaikų) bei švietimo politikų, mokslininkų, organizatorių. Trianguliacijos taikymas padidina tyrimo validumą.

Rengiant tyrimo metodiką ir formuluojant tyrimo hipotezes buvo laikomasi pozityvių nuostatų.

Atliekant tyrimą vadovaujamosi samprata, kad ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės samprata yra sutartinė, kontekstuali, kintanti.

Remiantis užsienio bei šalies mokslinių šaltinių ir strateginių švietimo dokumentų analize bei sinteze, sudaryta ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės kriterijų bei požymių sistema. Ja vadovaujamosi konstruojant tyrimo inventarijų.

TYRIMO ETAPAI

1 etapas (2009 06 15 – 2009 06 18). *Tyrimo strategijos kūrimas*: ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ir proceso kokybės analizės klausimų apibrėžtis; kokybės kriterijų ir požymių išskyrimas; tiriamųjų grupių numatymas; imčių nustatymas, tiriamųjų atrankos būdų numatymas, kokybinių duomenų analizės procedūrų parengimas, kiekybinių duomenų bazės sudarymo principų numatymas.

2 etapas (2009 06 18 - 2009 08 26). *Metodikų ir procedūrų parengimas*.

3 etapas (2009 06 29- 2009 09 18). *Kokybinių tyrimų vykdymas*.

4 etapas (2009 08 26 - 2009 09 21). *Kiekybinių tyrimų vykdymas*

5 etapas (2009 09 19 – 2009 09 30). Tyrimo duomenų bazių sudarymas (kokybinių duomenų kategorizavimas; kiekybinių duomenų kodatoriaus sukūrimas, duomenų suvedimas pagal kodatorių), statistinė duomenų analizė. Tyrimo duomenys apdoroti Microsoft Excel ir SPSS kompiuterinėmis programomis.

6 etapas (2009 09 21 – 2009 10 10). *Išsamios ataskaitos parengimas*.

Ataskaitoje pateikta teoriškai pagrįsta detali tyrimo metodika, tyrimo duomenys, jų interpretacija, išvados bei rekomendacijos.

7 etapas (2009 10 15 – 2009 10 10.) *Trumposios ataskaitos (santraukos) parengimas*.

Ataskaitoje pateikta tyrimo santrauka, išplėstinės išvados ir svarbiausios rekomendacijos.

8 etapas. *Analizės korekcijos pagal recenzentų pastabas* vykdomos per 30 dienų nuo pastabų gavimo.

TYRIMO METODIKOS IR PROCEDŪROS

Focus grupių metodikų ir procedūrų parengimas bei tyrimo atlikimo procedūros.

Kuriant *Focus* grupių metodikas buvo atliktas *žvalgomasis tyrimas* – parengus atvirojo grupinio interviu klausimus buvo pravesta bandomoji *Focus* grupė su pedagogais, atvykusiais į seminarą Vilniuje iš visos Lietuvos.

Žvalgomasis tyrimas išryškino galimas Focus grupių vedimo ir duomenų rinkimo problemas. Kadangi šalyje nėra nusistovėjusios sutartinės ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės sampratos, konkrečių kokybės kriterijų ir požymių sistemos, pedagogai patiria didelių sunkumų, diskutuodami apie kokybę:

- sunkiai apibrėžia (net buitiniu lygiu) kokybės sampratas, dažniausiai tik vardina konkrečius labai dalinius pavyzdžius;
- diskutuodami apie turinio kokybę kalba apie jo įgyvendinimo kokybę ir atvirkščiai;
- visiškai nekalba apie esminius su ugdymo kokybe susijusius turinio ir ugdymo proceso įgyvendinimo aspektus, užduodant papildomus klausimus, nepavyksta diskusijos pakreipti reikiama linkme.

Atsižvelgiant į išryškėjusias problemas, buvo nutarta:

- prvesti švietimo politikų, mokslininkų, skirtingų sričių specialistų, valstybinių ir visuomeninių organizacijų atstovų *Focus* grupę taikant atvirojo grupinio interviu klausimus; atvirasis grupinis interviu su profesionalais padėtų suformuoti kokybės sampratas;
- siekiant gauti gilų, profesionalų vaizdą apie ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybę įstaigose, parengti pusiau struktūruoto interviu metodiką; joje būtų pateikiamos pagrindinės kokybės sampratos ir kiti orientyrai, pedagogams siūlant pamąstyti ir padiskutuoti, kokiomis sampratomis vadovaujamosi organizuojant ugdymą įstaigose; be to, prašoma pateikti nuomonę pagrindžiančių pavyzdžių, savų sampratų; numatyta pusiau struktūruoto grupinio interviu diskusijai pakviesti ugdymo įstaigose dirbančius mokslo daktarus, doktorantus, magistrus, tikintis profesionalios kokybės analizės;
- *Focus grupės* prvesti vienos įstaigos bendruomenėje – taikyti atvirojo grupinio interviu klausimus; palikti tik kelis klausimus su orientyrais – tuos, į kuriuos ypač sunkiai buvo atsakinėjama per žvalgomąjį tyrimą; drauge kalbėdami apie savo įstaigos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybę, pedagogai labiau atskleistų jos ypatumus; *Focus* grupės su tėvais leistų išsiaiškinti, ar paslaugų gavėjai patenkinti ugdymo kokybe, ar tėvų požiūriai ir lūkesčiai sutampa su pedagogų požiūriais ir lūkesčiais; *Focus* grupės su vaikais leistų sužinoti, kuo jie patenkinti, ko jiems trūksta ugdymo įstaigoje;
- parengti interviu raštu protokolą, kuri užpildytų įstaigos vadovas, vertindamas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybę savo vadovaujamoje įstaigoje;
- atlikti ekspertinį ugdymo įstaigų parengtų ikimokyklinio ugdymo programų vertinimą, nes patys pedagogai jų kokybę vertina labai sunkiai.

Taigi, buvo parengtos tokios kokybinio tyrimo metodikos ir procedūros:

A) Švietimo politikų, mokslininkų, skirtingų sričių specialistų, valstybinių ir visuomeninių organizacijų atstovų *Focus* grupės metodika ir procedūros. Gautos informacijos analizė buvo reikalinga išsiaiškinti Lietuvoje egzistuojančias ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio kokybės sampratas. Kadangi buvo laikomasi išankstinės nuostatos, kad ugdymo kokybė - tai visų jo dalyvių ir visuomenės susitarimo reikalas, reikėjo išryškinti Lietuvoje egzistuojantį ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ir proceso kokybės sampratų lauką bei dominuojančias sampratas. Gauta informacija panaudota kiekybinio tyrimo metodikų (anketos pedagogams ir tėvams) turinio patikslinimui. Be to šios *Focus* grupės medžiaga leido sukongretinti kokybės parametrus, įvertinti kokybę gerinančius ar bloginančius veiksnius, išryškinti problemas. Tokia informacija taip pat buvo naudinga kiekybinio tyrimo metodikų skalių validumui didinti.

Focus grupės dalyviai buvo atrenkami tikslingai ir sukviečiami į VPU auditoriją. Klausimai buvo pateikiami žodžiu bei Power Point kompiuterine programa ant ekrano. *Focus* grupės diskusiją moderavo du moderatoriai. Siekiant šilto kontakto ir laisvumo, pradedant *Focus* grupės diskusiją buvo žaidžiamas komunikavimą skatinantis žaidimas „Ledlaužis“. Pasisakyti bei diskutuoti buvo kviečiami visi dalyviai, norintiems kalbėti žodis buvo suteikiamas iš eilės. Pasisakantieji buvo prašomi prisistatyti pasakant vardą. Buvo daromas audio įrašas, todėl vardas buvo reikalingas to paties dalyvio pasisakymams atpažinti. Stenografuojant audio įrašą dalyvio vardas buvo keičiamas į dalyvio kodą (numerį), siekiant garantuoti konfidencialumą. *Focus* grupės trukmė – 1,5 val.

Pagrindiniai teminiai orientyrai, formuluojant *Focus* grupės klausimus buvo šie: ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) kokybės įstaigose sampratos; požymiai (rodikliai), kurie rodo Lietuvos šiandieninio ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) kokybę įstaigose; svarbiausi išoriniai ir vidiniai veiksniai, turintys poveikį ugdymo kokybei; ugdymo(si) sritys, kuriose kokybė nepakankama bei su ugdymo(si) kokybe susijusių problemų sprendimo keliai.

Focus grupės medžiagos analizei naudotas atvirojo kodavimo metodas, išskiriant esmines ir antrines kategorijas. Išskirtos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ir proceso kokybės kategorijos pagrindžiamos teksto analizės (*content* analizės) duomenimis. Taikyta analizės schema (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Fokus grupių medžiagos kokybinės analizės schema

Kategorija	Subkategorija	Dalyvio kodas	Teiginiai (dalyvių mintys, požiūriai)

Focus grupės medžiagos analizę pagal kokybės kategorijas atliko VPU dėstytojai, turintys ne mažesnę kaip mokslų daktaro laipsnį.

B) *Focus grupių* tyrimų ikimokyklinio ugdymo įstaigose metodika ir procedūros. Siekiant holistinio požiūrio, analizės gilumo, informacijos patikimumo, prieštaravimų ir neatitikimų įžvalgų, 4-iose skirtingą patirtį turinčiose įstaigose atliktos atskiros *Focus* grupės su visais ugdymo(si) proceso dalyviais: ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo pedagogais ir kitais darbuotojais, įstaigą lankančių vaikų tėvais, įstaigą lankančiais vaikais.

Šis *Focus* grupių tyrimas leido pagilinti su švietimo politikais atliktos *Focus* grupės išryškintą ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ir proceso kokybės sampratų lauką, nes buvo žvelgiama per ugdymo įstaigų kasdieninio gyvenimo patirtį. Ši informacija buvo naudinga kiekybinio tyrimo metodikų skalių validumui didinti.

Su įstaigų, kuriose buvo vykdomi *Focus* grupių tyrimai, vadovais buvo susisiekiama iš anksto. Gavus vadovų sutikimą, jie buvo paprašomi numatyti laiką bei pedagogus su kuriais būtų galima vesti *Focus* grupės diskusiją. Vadovų taip pat buvo paprašoma numatyti 7-8 vyresnius vaikus, sutinkančius pabendrauti su tyrėjais. Jie taip pat buvo paprašomi pakviesti 7-12 tėvų, kurie sutiktų dalyvauti *Focus* tyrime. Į ugdymo įstaigą nuvykdavo 2-3 tyrėjų grupė, kuri skirtingu laiku vedė *Focus* grupes su skirtingais respondentais.

Pagrindiniai teminiai orientyrai, formuluojant *Focus* grupės klausimus ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogams buvo šie: ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) kokybės įstaigose sampratos; tarimosi su tėvais ir įstaigos bendruomenės nariais dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) kokybės praktika; pedagogų požiūris į parengtų ikimokyklinio ugdymo programų kokybę; požymiai (rodikliai), kurie rodo kokybišką ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio įgyvendinimą įstaigoje, atskirose ugdymo srityse, kokybės kaita, jos siekiai, problemos, trukdžiai; pedagogų požiūris, ar įstaiga tenkina tėvų lūkesčius dėl vaikų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybės; svarbiausi išoriniai ir vidiniai veiksniai, turintys poveikį ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybei.

Pagrindiniai teminiai orientyrai, formuluojant *Focus* grupės klausimus ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes lankančių vaikų tėvams buvo šie: tėvų sampratos apie ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) kokybę įstaigoje; tarimosi su pedagogais dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) kokybės patirtis; tėvų nuomonė dėl vaiko ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybės; tėvų požiūris į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, pagal kurią ugdomas jo vaikas, kokybę; atskirų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo sričių kokybę, jos kaitą; svarbiausius veiksnius, turinčius poveikį ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybei.

Pagrindiniai teminiai orientyrai, formuluojant *Focus* grupės klausimus ugdymo įstaigas lankantiems vaikams buvo šie: vaikų nuomonė, ar jiems patinka lankyti ugdymo įstaigą ir kodėl.

Focus grupės medžiaga buvo analizuojama taip pat kaip ir švietimo politikų, mokslininkų, skirtingų sričių specialistų, valstybinių ir visuomeninių organizacijų atstovų *Focus* grupės medžiaga.

C) *Interviu raštu ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovams tyrimo metodika ir procedūros.* Siekiant išsiaiškinti visų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo dalyvių nuomonę apie ugdymo kokybę *Focus* grupių tyrime dalyvaujančių įstaigų vadovams parengtas interviu raštu protokolai.

Interviu buvo atliekamas su įstaigų, kuriose vykdyti *Focus* grupių tyrimai, vadovais.

Kol tyrėjai vedė *Focus* grupes vadovų buvo prašoma atsakyti į interviu klausimus raštu.

Pagrindiniai teminiai interviu raštu orientyrai buvo šie: kokybiško ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigoje aspektai bei požymiai; ugdymo kokybės kaita ir siekiai; problemos bei jų sprendimo būdai.

Duomenų analizei buvo taikomas atvirojo kodavimo metodas.

D) *Giluminio, pusiau struktūruoto grupinio interviu su ugdymo įstaigose dirbančiais dėstytojais, doktorantais, magistras metodika ir procedūros.* Pusiau struktūruoto interviu metodika buvo parengta siekiant gauti gilų, profesionalų vaizdą apie ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybę įstaigose. Rengiant pusiau struktūruoto interviu klausimyną, jame buvo pateikiamos pagrindinės kokybės sampratos ir kiti orientyrai, pedagogams siūlant pamąstyti ir padiskutuoti, kokiomis sampratomis vadovaujamosi organizuojant ugdymą įstaigose, be to, prašoma pateikti nuomonę pagrindžiančių pavyzdžių, savų samprotavimų.

Pusiau struktūruoto grupinio interviu dalyviai tyrimui atrinkti tikslingai, sukviečiant juos į VPU auditoriją. Klausimai buvo pateikiami žodžiu bei Power Point kompiuterine programa ant ekrano. *Grupinį interviu* moderavo du moderatoriai. Siekiant gero kontakto ir atvirumo, *Grupinis interviu* buvo pradėtas žaidimu „Ledlaužis“. Buvo daromas audio įrašas. Jį stenografuojant dalyvio vardas buvo keičiamas į dalyvio kodą (numerį), taip garantuojant konfidencialumą. *Grupinio interviu* trukmė – 2,5 val.

Dalyviai atrinkti tikslingai, pusiau struktūruoto grupinio interviu diskusijai pakviesti ugdymo įstaigose dirbantys mokslo daktarai, doktorantai, magistras, studentai, siekiant profesionalios kokybės analizės.

Giluminio, pusiau struktūruoto grupinio interviu pagrindiniai teminiai orientyrai buvo šie: ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) turinio ir jo įgyvendinimo kokybės įstaigose sampratos; tarimosi su tėvais ir įstaigos bendruomenės nariais dėl ugdymo(si) kokybės praktika; pedagogų požiūris į parengtų ikimokyklinio ugdymo programų kokybę; požymiai (rodikliai), kurie rodo kokybišką ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio įgyvendinimą įstaigoje, atskirose ugdymo srityse; kokybės kaita, jos siekiai, problemos, trukdžiai; pedagogų požiūris, ar įstaiga tenkina tėvų lūkesčius dėl vaikų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybės; svarbiausi išoriniai ir vidiniai veiksniai, turintys poveikį ikimokyklinio ugdymo kokybei.

Duomenų analizei buvo taikomas atvirojo kodavimo metodas.

E) *Ekspertinis ugdymo įstaigų parengtų ikimokyklinio ugdymo programų vertinimo metodika ir procedūros.* Siekiant įvertinti ikimokyklinio ugdymo įstaigų parengtų programų atitikimą programų kokybės kriterijams, buvo parengti klausimai ekspertiniam vertinimui. Klausimai parengti orientuojantis į programų kokybės kriterijus bei požymius, išskirtus pagal užsienio ir Lietuvos teorinių šalių ir strateginių švietimo dokumentų analizę.

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų parengtų programų turinio kokybės vertinimui atrinkti ekspertai, dalyvavę ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų rengime bei ruošę metodines rekomendacijas ikimokyklinio ugdymo programai rengti.

Ekspertiniam vertinimui atrinkta 14 šalies ikimokyklinių įstaigų parengtų programų. Programos atrinktos atsitiktine tvarka, išsiuntus elektroninius laiškus ugdymo įstaigoms su

tyrimo pristatymu ir prašymu atsiųsti programą ekspertiniam vertinimui. Ekspertiniam programų vertinimui parengtas protokolas.

Ekspertinio programų vertinimo pagrindiniai teminiai orientyrai buvo šie: ar ugdymo programos tikslai, uždaviniai ir turinys konstruojami atsižvelgiant į šalyje priimtina vaikų ugdymo filosofiją; nacionalinius ugdymo tikslus, tėvų bei vietos bendruomenės poreikius ir lūkesčius; jų kaitą; ar programa remiasi kiekvienam amžiaus tarpsniui būdingais vaiko raidos požymiais; ar ji visa visapusiška, apimanti įvairias ugdymo sritis; ar ji padeda tenkinti prigimtinius, socialinius, pažintinius ir kultūrinius vaiko poreikius, o jos turinys - svarbus ir naudingas vaikui; garantuoja sėkmingą vaiko raidą ir tolimesnį mokymąsi; ar ji laiduoja vaiko gyvenimo ugdymo įstaigoje gerovę, komfortą, savigarbą, pozityvią sąveiką su kitais vaikais ir suaugusiais; ar turinys yra pritaikytas spontaniškai bei pedagogo inicijuojamai kryptingai vaiko veiklai; ar tėvams garantuojamas nuolatinis dalyvavimas programų rengime ir tobulinime, ugdymo procese, vaiko pasiekimų vertinime; ar programos tikslai, turinys, struktūra yra aiškūs ir suprantami visiems ugdymo proceso dalyviams ir visuomenės atstovams, tačiau moksliskai pagrįsti; ar programa patogi praktiniam naudojimui.

Duomenų analizei buvo taikomas atvirojo kodavimo metodas.

Parengtos kiekybinio tyrimo metodikos ir procedūros.

F) Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų anketinės apklausos metodika. Siekiant nustatyti, kaip ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo teikėjai supranta bei vertina ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybę, susitarimus dėl kokybės, jos siekius, kaitą, veiksnius, problemas ir trukdžius, buvo parengta pedagogų anketinės apklausos metodika.

Anketa pritaikyta apklausai internetu. Anketą sudaro instrukcinė-motyvacinė dalis, demografinis ir diagnostinis blokas. Diagnostinis blokas parengtas pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizės klausimus.

Atsižvelgiant į labai ribotą tyrimui skirtą laiką, apklausa internetu buvo pradėta vykdyti rugpjūčio gale ir vykdoma iki rugsėjo 18 dienos.

Į pasirinktas ugdymo įstaigas buvo skambinama telefonu, pristatoma tyrimo esmė ir tariamasi dėl sutikimo dalyvauti tyrime. Gavus sutikimą dalyvauti tyrime, į ugdymo įstaigą elektroniniu paštu buvo siunčiamas laiškas, kuriame pateikiama visa reikalinga informacija apie apklausą internetu, tame tarpe ir internetinis adresas. Buvo sekama apklausos vykdymo dinamika. Pastebėjus, kad atskirų apskričių, įstaigų tipų respondentai tyrime dalyvauja pasyviai, su ugdymo įstaigomis buvo komunikuojama papildomai.

2 lentelė

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų anketinės apklausos klausimyno sandara

Diagnostinis blokas	Diagnostiniai konstruktai
Duomenys apie ugdymo įstaigą	Ugdymo įstaigos tipas, juridinis statusas, apskritis, vietovė, grupė, vaikų skaičius grupėje, suaugusiųjų, dirbančių grupėje skaičius, programa, pagal kurią dirbama.
Duomenys apie respondentą	Respondento amžius, išsilavinimas, kvalifikacija, pedagoginio darbo stažas.
Motyvaciniai veiksniai	Tikėjimas savo parengtos ugdymo programos reikalingumu ir tinkamumu.
Ugdymo turinio bei jo įgyvendinimo kokybės ugdymo įstaigose sampratos	Kaip pedagogai supranta ugdymo kokybę, kokia ugdymo turinio samprata vadovaujasi.
Tarimasis dėl ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo	Su kuo, kieno iniciatyva, kaip ir dėl kokių ugdymo kokybės aspektų tariamasi.

įgyvendinimo kokybės	
Ugdymo įstaigų parengtų ikimokyklinio ugdymo programų kokybė	Pedagogų požiūris, kokius programų kokybės kriterijus atitinka įstaigos parengta ikimokyklinio ugdymo programa.
Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo teikėjų vertinimai apie ugdymo turinio įgyvendinimo kokybę, jos siekius, kaitą, problemas ir trukdžius	Požiūris į ugdymo kokybės pasikeitimus pradėjus dirbti pagal įstaigos parengtą ikimokyklinio ugdymo programą. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo įstaigoje kokybės vertinimas – kokius ugdymo proceso kokybės kriterijus atitinka ugdymas įstaigoje. Įvairių ugdymo sričių kokybės vertinimas.
Tėvų lūkesčių dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) kokybės tenkinimas	Požiūris į tai, ar ugdymo įstaiga tenkina tėvų lūkesčius dėl vaiko pasiekimų ir tėvų dalyvavimo ugdymo(si) procese bei vaiko pasiekimų vertinime.
Svarbiausi ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo turinio bei jo įgyvendinimo kokybę sąlygojantys veiksniai	Pedagogų požiūris, kokie veiksniai padeda siekti ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės, o kokie trukdo.

G) Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvų anketinės apklausos metodika ir procedūros. Siekiant nustatyti, ar tenkinami tėvų lūkesčiai dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) kokybės, buvo parengta tėvų anketinės apklausos metodika.

Anketą sudaro instrukcinė dalis, demografinis ir diagnostinis blokai. Diagnostinis blokas parengtas pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizės klausimus.

Anketa pritaikyta kontaktinei apklausai. Tyrimą vykdė interviuotojai. 3-9 m. vaikų tėvų apklausa pagal VPU tyrėjų metodiką atlikta 2009 m. rugsėjo mėn. 3 – 21 d., tyrimą vykdė UAB „RAIT“. Vykdamas tyrimą atlikti 3 lentelėje nurodyti darbai.

3 lentelė
3-9 m. vaikų tėvų apklausos darbų suvestinė

Aplankyta namų ūkių	1975
Apklausta	463
Nebuvo namuose, nerasta	409
Atsisakė dalyvauti apklausoje	226
Neatitiko atrankos kriterijų	875
Kitos priežastys	2

Siekiant tyrimo tikslumo ir objektyvumo, buvo atliekama tyrimo vykdymo kokybės kontrolė. Tikrinant interviuotojų darbo kokybę su 20 proc. respondentų užmegztas pakartotinis kontaktas telefonu. Tikrinti respondentų atrankos principai, klausimyno reikalavimų laikymasis. Interviuotojų skyrius patikrino anketų užpildymo logiką ir teisingumą. Duomenų

suvedimo skyrius tikrino 10% anketų suvedimo kokybę. UAB „RAIT“ tyrimą atliko laikydamasis ESOMAR reikalavimų.

Informacija apie ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes lankančių vaikų tėvų anketinės apklausos klausimyno sandarą pateikta 4 lentelėje.

4 lentelė

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes lankančių vaikų tėvų anketinės apklausos klausimyno sandara

Diagnostinis blokas	Diagnostiniai konstruktai
Duomenys apie ugdymo įstaigą	Ugdymo įstaigos tipas, apskritis, vietovė, grupė, vaikų skaičius grupėje, suaugusiųjų, dirbančių grupėje skaičius
Duomenys apie respondentą	Respondento amžius, išsilavinimas, profesija, šeiminis statusas, šeimos materialinė padėtis.
Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybės sampratos	Tėvų požiūris, koks yra geras ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas.
Ugdymo įstaigų parengtų ikimokyklinio ugdymo programų kokybė	Tėvai vertina ugdymo programų kokybę nuo labai geros iki labai blogos
Tėvų lūkesčių dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) kokybės tenkinimas	Tėvai vertina ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo bei atskirų jo sričių kokybę nuo labai geros iki labai blogos
Svarbiausi ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo turinio bei jo įgyvendinimo kokybę sąlygojantys veiksniai	Tėvai vertina pedagogo profesinio pasirengimo kokybę ir kitus veiksnius

Visuomenės nuomonės anketinės apklausos metodika ir procedūros. Siekiant nustatyti, visuomenės požiūrį į ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybę, buvo parengta nuolatinių Lietuvos gyventojų anketinės apklausos metodika.

Anketą sudaro instrukcinė dalis, demografinis ir diagnostinis blokai. Diagnostinis blokas parengtas pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės analizės klausimus. Anketa pritaikyta kontaktinei apklausai. Tyrimą vykdė interviuotojai. 20-74 m. gyventojų apklausa atlikta 2009 m. rugsėjo mėn. 3 – 18 d. pagal VPU tyrėjų metodiką. Tyrimą vykdė UAB „RAIT“. Vykdamas tyrimą atlikti 5 lentelėje nurodyti darbai.

5 lentelė

20-74 m. gyventojų apklausos darbų suvestinė

Aplankyta namų ūkių	4728
Apklausta	1865
Nebuvo namuose, nerasta	1122
Atsisakė dalyvauti apklausoje	1126
Neatitiko atrankos kriterijų	602
Kitos priežastys	13

6 lentelėje pateikta bendra tyrimo schema, kuri rodo, jog kiekvienas analizės klausimas bus tyrinėjamas keliais skirtingais metodais, tyrime dalyvaujant kelioms respondentų grupėms.

6 lentelė
Bendra tyrimo schema

Tyrimas	Analizės klausimas					
	Ugdymo turinio bei jo įgyvendinimo kokybės ugdymo įstaigose sampratos	Tarimasis dėl ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės	Ugdymo įstaigų parengtų ikimokyklinio ugdymo programų kokybė	Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo teikėjų vertinimai apie ugdymo turinio įgyvendinimo kokybę, jos siekius, kaitą, problemas ir trukdžius	Tėvų lūkesčių dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) kokybės tenkinimas	Svarbiausi ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo turinio bei jo įgyvendinimo kokybę sąlygojantys veiksniai
Švietimo politikų, mokslininkų, skirtingų sričių specialistų, valstybinių ir visuomeninių organizacijų atstovų <i>Focus grupės</i> tyrimas	+			+		+
<i>Focus grupių</i> tyrimų ikimokyklinio ugdymo įstaigose: ikimokyklinio ugdymo pedagogai	+	+	+	+	+	+
<i>Focus grupių</i> tyrimų ugdymo įstaigose: priešmokyklinio ugdymo pedagogai	+	+		+	+	+
<i>Focus grupių</i> tyrimų ugdymo įstaigose: ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvai	+	+	+	+	+	+
<i>Focus grupių</i> tyrimų ugdymo įstaigose: priešmokyklinio amžiaus vaikų tėvai	+	+		+	+	+
<i>Focus grupių</i> tyrimų ugdymo įstaigose: ugdymo įstaigą lankantys vaikai				+		

Interviu raštu ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovams				+		
Pusiau struktūruotas grupinis interviu	+	+	+	+	+	+
Ekspertinis vertinimas			+			
Pedagogų anketinė apklausa	+	+	+	+		+
Tėvų anketinė apklausa	+		+		+	+
Visuomenės nuomonės anketinė apklausa	+					

Statistiniai tyrimo metodai

Ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo pedagogų apklausos bei tėvų apklausos duomenys bus analizuojami šiais būdais:

1. Santykinių dažnių lentelės. Lentelėse pateikiamas respondentų atsakymų pasiskirstymas procentais. Procentai skaičiuojami nuo visų tyrime dalyvavusių respondentų skaičiaus. Pateikiamas ir į klausimą neatsakiusių respondentų procentinis santykis.

2. Lyginamosios santykinių dažnių lentelės. Lentelėse pateikiami atskiroms grupėms priklausančių respondentų atsakymų pasiskirstymai procentais. Bus lyginami ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupėse dirbančių pedagogų atsakymai, skirtingo išsilavinimo pedagogų, turinčių skirtingą kvalifikacinę kategoriją atsakymai ir kt.

3. Likerto skalės balansas – tai skirtumas tarp teigiamų ir neigiamų atsakymų lyginamosios dalies procentais. Likerto skalės balansas gali įgyti reikšmes nuo -100, kai visi respondentai pasirenka labiausiai neigiamą atsakymo variantą, iki +100, kai visi pasirenka labiausiai teigiamą atsakymo variantą. Jeigu teigiamų ir neigiamų atsakymų skaičius yra vienodas, balanso reikšmė bus lygi 0. Jeigu balanso reikšmė lygi -10, tai reiškia, kad neigiamų reikšmių buvo 10 procentų daugiau negu teigiamų.

4. Statistinių hipotezių tikrinimas. Analizei buvo taikoma SPSS kompiuterinė programa.

Atsakymų į atvirusius klausimus analizei buvo taikomas **turinio analizės (content analizės) metodas ir atviro kodavimo metodas**. Naudojant *content* analizės metodą buvo analizuojami tokie vienetai kaip asmenų žodžiai, teiginiai, samprotavimai. Taip pat buvo fiksuojami tiriamojo reiškinio požymių gradacijų dažniai.

1.2. TIRIAMŪJŲ CHARAKTERISTIKA

1.2.1. Imties dydis

Atliekant kiekybinį tyrimą buvo apklausti:

- 1865 20 – 74 m. nuolatiniai Lietuvos gyventojai. Apklausos rezultatų paklaida neviršija 2,3%.
- 463 tėvai, kurių vaikai lanko ar per pastaruosius 3 metus lankė ikimokyklinės ir priešmokyklinės grupes. Apklausos rezultatų paklaida neviršija 4,6 %.

- 501 ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogas, dalyvavęs internetinėje apklausoje.

7 lentelė
Apklaustų 20-74 m. gyventojų pasiskirstymas

		<i>N</i>	<i>Proc.</i>
Gyvenamosios vietovės dydis	Kaimo vietovės (iki 2000 gyv.)	590	31,6%
	Kiti miestai, miesteliai (2000 ir daugiau gyv.)	35	1,9%
	Rajonų centrai	458	24,6%
	5 didieji miestai	782	41,9%
Apskritis	Alytaus	101	5,4%
	Kauno	383	20,5%
	Klaipėdos	193	10,3%
	Marijampolės	107	5,7%
	Panevėžio	154	8,3%
	Šiaulių	193	10,3%
	Tauragės	65	3,5%
	Telšių	93	5,0%
	Utenos	101	5,4%
	Vilniaus	475	25,5%
Lytis	Vyrai	871	46,7%
	Moterys	994	53,3%
Tautybė	Lietuvis/lietuvė	160 2	85,9%
	Rusas/rusė	104	5,6%
	Lenkas/lenkė	107	5,7%
	Kita	46	2,5%
	Nenurodė	6	0,3%
Amžius	20-24 m.	216	11,6%
	25-34 m.	358	19,2%
	35-44 m.	393	21,1%
	45-54 m.	380	20,3%
	55-64 m.	277	14,9%
	65-74 m.	242	13,0%
Išsimokslinimas	Pradinis	80	4,3%
	Pagrindinis	206	11,0%

		<i>N</i>	<i>Proc.</i>
	Vidurinis	628	33,7%
	Povidurinis	378	20,3%
	Aukštesnysis	172	9,2%
	Aukštasis	400	21,5%
Užimtumas	Dirba	1016	54,5%
	Nedirba	849	45,5%
Užsiėmimas	Vadovas, įmonės savininkas	88	4,7%
	Tarnautojas	182	9,8%
	Specialistas	319	17,1%
	Darbininkas/ Ūkininkas	410	22,0%
	Pensininkas	403	21,6%
	Bedarbis	248	13,3%
	Namų šeimininkė/vaiko priežiūros atostogos	139	7,4%
	Studentas	70	3,7%
	Kita	4	0,2%
Pajamos vienam šeimos nariui	0-600 Lt	576	30,9%
	601-900 Lt	517	27,7%
	daugiau nei 900 Lt	560	30,1%
	Atsisakė nurodyti	211	11,3%
Šeiminė padėtis	Vedęs/ištekėjusi	1108	59,4%
	Nevedęs/netekėjusi	269	14,4%
	Išsiskyręs/išsiskyrusi	210	11,3%
	Našlys/našlė	177	9,5%
	Gyvena nesusituokęs/nesusituokusi	101	5,4%

Tyrimė dalyvavo 41,9% 5 didžiųjų Lietuvos miestų, 24,6% rajonų centrų, 31,6% kaimo vietovių, 1,9% kitų miestų, miestelių nuolatinių Lietuvos gyventojų iš Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos ir Vilniaus apskričių.

Į tyrėjų klausimus atsakė 53,3% moterų ir 46,7% vyrų, kurių tarpe buvo 85,9% lietuvių, 5,7% lenkų, 5,6% rusų, 2,5% kitos tautybės ar 0,3% jos nenurodžiusių 20 – 74 m. respondentų. 33,7% apklaustųjų turi vidurinį, 21,5% aukštąjį, 20,3% pavidurinį, 11,0% pagrindinį, 9,2% aukštesnįjį ar 4,3% pradinį išsilavinimą.

Daugiau nei pusė (54,5%) tiriamųjų dirba ir yra darbininkai/ūkininkai (22,0%), specialistai (17,1%), tarnautojai (9,8%), vadovai/įmonių savininkai (4,7%) Kita dalis

apklaustųjų 45,5% nedirba, nes yra pensininkai (21,6%), bedarbiai (13,3%), namų šeimininkės/vaiko priežiūros atostogose (7,4%) ar studentai (4,7%).

Atlikus tyrimą paaiškėjo didelė gyventojų diferenciacija pajamų vienam šeimos nariui požiūriu. Apie trečdalis (30,1%) tyrimo dalyvių gauna pajamas didesnes nei 900 Lt per mėnesį, kitas trečdalis (30,9%) iki 600 Lt, dar maždaug tiek pat (27,7%) - 601-900 Lt per mėnesį. Dalis tiriamųjų (11,3%) atsisakė nurodyti savo mėnesio pajamų dydį.

Labai įvairi šeiminių tiriamųjų padėtis. 59,4% tyrimo dalyvių yra vedę/ištekėję, 14,4% - nevedę/netekėję, 11,3% - išsiskyrę/išsiskyrusi, 9,5% - našlys/našlė, 5,4% - gyvena nesusituokę/nesusituokusi.

8 lentelė
Apklaustų vaikų tėvų pasiskirstymas

		<i>N</i>	<i>Proc.</i>
Gyvenamosios vietovės dydis	Kaimo vietovės (iki 2000 gyv.)	99	21,4%
	Kiti miestai, miesteliai (2000 ir daugiau gyv.)	15	3,2%
	Rajonų centrai	156	33,7%
	5 didieji miestai	193	41,7%
Apskritis	Alytaus	22	4,8%
	Kauno	100	21,6%
	Klaipėdos	44	9,5%
	Marijampolės	27	5,8%
	Panevėžio	45	9,7%
	Šiaulių	50	10,8%
	Tauragės	13	2,8%
	Telšių	27	5,8%
	Utenos	27	5,8%
	Vilniaus	108	23,3%
Lytis	Vyrai	175	37,8%
	Moterys	288	62,2%
Tautybė	Lietuvis/lietuvė	399	86,2%
	Rusas/rusė	36	7,8%
	Lenkas/lenkė	23	5,0%
	Kita	5	1,1%
	Nenurodė	0	0,0%
Amžius	20-30 m.	162	
	31-36 m.	163	
	37 m. ir daugiau	138	
Išsimokslinimas	Pradinis	2	0,4%

		<i>N</i>	<i>Proc.</i>
	Pagrindinis	40	8,6%
	Bendras vidurinis	178	38,4%
	Povidurinis	64	13,8%
	Aukštesnysis	73	15,8%
	Aukštasis	106	22,9%
Užimtumas	Dirba	310	67,0%
	Nedirba	153	33,0%
Užsiėmimas	Vadovas, įmonės savininkas	27	5,8%
	Tarnautojas	73	15,8%
	Specialistas	90	19,4%
	Darbininkas/ Ūkininkas	117	25,3%
	Pensininkas, globojantis vaiką	8	1,7%
	Bedarbis	63	13,6%
	Namų šeimininkė/vaiko priežiūros atostogos	80	17,3%
	Studentas	3	0,6%
	Kita	1	0,2%
Pajamos vienam šeimos nariui	0- 500 Lt	143	30,9%
	501-800 Lt	138	29,8%
	daugiau nei 800 Lt	129	27,9%
	Atsisakė nurodyti	53	11,4%
Šeiminė padėtis	Vedęs/ištekėjusi	370	79,9%
	Nevedęs/netekėjusi	15	3,2%
	Išsiskyręs/išsiskyrusi	39	8,4%
	Našlys/našlė	6	1,3%
	Gyvena nesusituokęs/nesusituokusi	33	7,1%

Domėtasi tėvų, kurių vaikai lanko ar per pastaruosius 3 metus lankė ikimokyklinės ir priešmokyklinės grupės gyvenamąją vietą. Nustatyta, kad 41,7% tiriamųjų gyvena 5 didžiausiose miestuose, 33,7% rajono centruose, 21,4% kaimo vietovėse ir 3,2% kituose miestuose bei miesteliuose, kurie priklauso Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos ir Vilniaus apskrims.

Tyrimu nustatyta, kad 62,2% tyrime dalyvavusių respondentų yra moterys, o 37,8% - vyrai. Paaiškėjo, kad didžioji jų dalis yra lietuviai (86,2%) ir tik nedidelę dalį tiriamųjų sudaro rusai (7,8%), lenkai (5,0%) ar kitų tautybių (1,1%) tėvai.

Daugiau nei pusė (57,0%) tyrime dalyvavusių tėvų yra 25-34 m. amžiaus, 32,4%- 35-44 metų amžiaus, o 3,5%- 20-24 metų amžiaus.

9 lentelė
Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogai,
dalyvavę internetinėje apklausoje

		N	Proc.	
Gyvenamosios vietovės dydis	Kaimas	53	10,58%	
	Miestelis	78	15,57%	
	Rajono centras	105	20,96%	
	Miestas	256	51,10%	
	Neatsakė	9	1,80%	
	Iš viso	501	100,00%	
Apskritis	Alytaus	23	4,59%	
	Kauno	105	20,96%	
	Klaipėdos	52	10,38%	
	Marijampolės	17	3,39%	
	Panevėžio	35	6,99%	
	Šiaulių	81	16,17%	
	Tauragės	19	3,79%	
	Telšių	36	7,19%	
	Utenos	22	4,39%	
	Vilniaus	85	16,97%	
	Neatsakė	26	5,19%	
	Iš viso	501	100,00%	
	Amžius	iki 25 m.	17	3,39%
		nuo 26-35 m.	71	14,17%
nuo 36-45 m.		186	37,13%	
nuo 46-55 m.		188	37,52%	
nuo 56-60 m.		27	5,39%	
virš 60 m.		6	1,20%	
Neatsakė		6	1,20%	
Iš viso		501	100,00%	
Išsilavinimas	Vidurinis	0	-	
	Profesinis	2	0,40%	
	Aukštesnysis	131	26,15%	
	Nebaigtas aukštasis	8	1,60%	
	Aukštasis neuniversitetinis	65	12,97%	
	Aukštasis universitetinis	287	57,29%	
	Neatsakė	8	1,60%	
	Iš viso	501	100,00%	

Kvalifikacinė kategorija	Auklėtoja	78	15,57%
	Vyr. auklėtoja	291	58,08%
	Auklėtoja - metodininkė	115	22,95%
	Auklėtoja-ekspertė	2	0,40%
	Neatsakė	15	2,99%
	Iš viso	501	100,00%
Pedagoginis darbo stažas	1-3 metai	38	7,58%
	4-10 metų	51	10,18%
	11-20 metų	142	28,34%
	21-30 metų	189	37,72%
	virš 31 metų	70	13,97%
	Neatsakė	11	2,20%
	Iš viso	501	100,00%
Grupė, kurioje dirba	Ikimokyklinė	277	55,29%
	Priešmokyklinė	144	28,74%
	Mišri ikimokyklinė - priešmokyklinė	63	12,57%
	Neatsakė	17	3,39%
	Iš viso	501	100,00%
Ikimokyklinio ugdymo įstaigos tipas	Darželis	29	5,79%
	Lopšelis/darželis	377	75,25%
	darželis/mokykla	48	9,58%
	Spec. darželis	10	2,00%
	Grupė mokykloje	26	5,19%
	Atskira grupė (dienos centre, bibliotek., kultūros namuose, kt.)	1	0,20%
	Neatsakė	10	2,00%
	Iš viso	501	100,00%
Įstaigos juridinis statusas	Privati įstaiga	14	2,79%
	Valstybinė įstaiga	473	94,41%
	visuomeninių, konfesinių organizacijų ar draugijų įstaiga	3	0,60%
	Neatsakė	11	2,20%

	Iš viso	501	100,00%
--	---------	-----	---------

Atlikus tyrimo duomenų analizę paaiškėjo, kad internetinėje apklausoje dalyvavo 51,10% miestų, 20,96% rajono centrų, 15,57% miestelių ir 10,58% kaimo pedagogų, gyvenančių Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Marijampolės, Panevėžio, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Utenos ir Vilniaus apskrityse. Jų amžius yra nuo 20 iki 60 metų ir daugiau, tačiau daugumą sudaro 46-55 metų (37,52%) ir 36-45 metų (37,13%) pedagogai.

Daugiau nei pusė jų, t.y. 57,29% turi aukštąjį universitetinį, 26,15% - aukštesnįjį, 12,97% - aukštąjį neuniversitetinį ar nebaigtą aukštąjį (1,60%) išsilavinimą. Beveik visi pedagogai yra įgiję vieną ar kitą kvalifikacinę kategoriją, tačiau daugiausiai iš jų yra vyr. auklėtojos (58,08%). 22,95% pedagogų turi auklėtojos – metodininkės, 15,57% - auklėtojos ir tik 0,40% - auklėtojos-ekspertės kvalifikacinę kategoriją.

37,72% internetinėje apklausoje dalyvavusių pedagogų turi 21-30 metų pedagoginio darbo stažą, apie trečdalis (28,34%) - 11-20 metų, 13,97% pedagogų darželyje dirba virš 31 metų. Jaunų pedagogų, dirbančių ikimokyklinėje ar priešmokyklinėje grupėje 1 - 10 metų yra nuo 7,58% iki 10,18%.

Net 55,29% pedagogų, užpildžiusių anketą, dirba ikimokyklinėje grupėje, kiti priešmokyklinėje (28,74%) ar mišrioje ikimokyklinėje – priešmokyklinėje (12,57%) grupėje. 3,39% pedagogų į klausimą neatsakė.

Ugdymo įstaigos, kuriose dirba tyrime dalyvavę pedagogai, yra įvairių tipų. Du trečdaliai (75,25%) jų yra lopšeliai/darželiai, 9,58% - darželiai/mokyklos, 5,79% - darželiai, 5,19% - grupės mokykloje ar spec. darželiai (2,00%). 94,41% šių įstaigų yra valstybinės, 2,79% - privačios ir tik 0,60% įstaigų, priklauso visuomeninėms, konfesinėms organizacijoms ar draugijoms

Atliekant kokybinį tyrimą focus grupių diskusijose dalyvavo:

- 10 švietimo politikų, mokslininkų, skirtingų sričių specialistų, valstybinių ir visuomeninių organizacijų atstovų
- 25 ugdymo įstaigose dirbantys mokslo daktarai, doktorantai, magistrai, studentai
- 26 ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogai
- 44 tėvai, kurių vaikai lanko ikimokyklinę ar priešmokyklinę grupę
- 33 vaikai, kurių amžius 5-7 metai

4 lentelėje pateiktas kokybiniame tyrime dalyvavusių pedagogų, tėvų ir vaikų pasiskirstymas pagal ugdymo įstaigas.

10 lentelė

Kokybiniame tyrime dalyvavusių pedagogų, tėvų ir vaikų pasiskirstymas pagal ugdymo įstaigas

	Direktorės, jų pavaduotojos ugdymui	Pedagogai	Tėvai	Vaikai
Vilniaus l/d	---	---	9	---
Vilniaus l/d	2	18	17	8
Klaipėdos privatus darželis/m-la	1	4	6	10
Valkininkų l/d	1	3	7	9
Alytaus l/d	1	1	5	6
Iš viso:	5	26	44	33

2. IKIMOKYKLINIO, PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS UŽSIENYJE IR LIETUVOJE ANALIZĖ

2.1. UGDYMO TURINIO IR JO KOKYBĖS SAMPRATOS

Ugdymo kokybės sampratos

Europos komisija pateikia tokį vaikų ugdymo kokybės apibrėžimą: „Kokybė yra edukacinę realybę nusakanti reliatyvi sąvoka, grindžiama vertybėmis ir lūkesčiais, suprantama kaip dinamiškas, tęstinis ir demokratiškas procesas” (Quality Targets in Services for Young Children, 1996).

A. Juodaitytė, R. Karžinauskienė (2008, 26 p.), apibendrinamos daugelio autorių pateiktus kokybės apibrėžimus, teigia: „švietimo kokybė gali būti aiškinama kaip *bendrasis tikslas*, kurio turi siekti švietimo sistema, *uždavinys*, kuris keliamas kokybiškam švietimo situacijos vertinimui; taip pat kaip vienas konkrečių uždavinių, prilyginamų *efektyvumui, veiksmingumui, teisingumui, demokratijai*, švietimo sistemos veiklos rezultatų skaidrumui, kuriuos atlieka įvairios interesų grupės, dalyvaujančios priimančios sprendimus”.

„Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijoje“ (2008) nurodoma, kad kokybė yra visuma švietimo savybių, nuo kurių priklauso švietimo gebėjimas tenkinti asmens bei visuomenės poreikius, švietimo sistemai priskiriamų funkcijų atlikimas bei švietimo sistemai keliamų tikslų įgyvendinimas. Vienokius ar kitokius švietimo kokybės aspektus nurodo sukurti kokybės reikalavimai.

Mokslinėje literatūroje pateikiami įvairūs švietimo kokybės apibrėžimai: „poreikių atitikimas“, „nuolatinis tobulėjimas“, „plėtra“ ir pan. Lietuvos autoriai linkę pritarti Vakaruose populiariam požiūriui, jog kokybė – tai kliento poreikių patenkinimas (Lamanauskas V., 2004).

Mokslininkai pabrėžiama, kad ugdymo turinio kokybė priklauso nuo kultūros prioritetų (Early D.M., Bryant D.M., Pianta R.C., Clifford R.M., Burchinal M.R., Ritchie S. Hoves C., Barbarin O., 2006).

A. Valiuškevičiūtė, L. Mikutavičienė (2006) teigia, kad kokybė gali būti suprantama kaip tikslų (paskirties) ir švietimo funkcijų atitikimas; gali būti suprantama pagal tai, kaip švietimo institucijos atitinka socialinę, kultūrinę paskirtį.

Ugdymo kokybė kaip visų ugdymo(si) proceso dalyvių ir visuomenės susitarimas.

Europos sąjungos komisijos pateikiama ugdymo kokybės samprata rodo, kad kokybė yra reliatyvus reiškinio supratimas, kuris remiasi vertybėmis ir lūkesčiais. Kokybės nustatymas turi būti dinamiškas, besitęsiantis ir demokratiškas procesas, kuris išryškina pagrindinių keltų uždavinių atliepimą (Quality targets in services for young children, 1996).

Įvairiuose dokumentuose ir mokslinėje literatūroje randama įvairių švietimo kokybės sampratų. „Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijoje“ (Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. lapkričio 24 d. įsakymas Nr. ISAK-3219) teigiama, kad „Švietimo kokybės samprata yra kontekstuali ir kintanti. Dėl jos susitariama, ji koreguojama atsižvelgiant į tam tikru laikotarpiu vyraujančius asmens ir visuomenės poreikius, švietimo misijos sampratą ir švietimui keliamus tikslus“. Mokslininkai taip pat pabrėžia, kad kokybės samprata ir kriterijai yra sutartiniai (Želvys R., 2003; Bruzgelevičienė R., 2009). Ugdymo kokybė – sutartinių vertės požymių visuma, rodanti kokių laipsniu, būdais bei priemonėmis švietimo įstaiga pasiekia savo paskirčiai būdingų švietimo sistemos ugdymo tikslų, tenkina ugdytinių poreikius, padeda pasiekti asmenybės brandos, geba valdyti procesus ir sąlygas (Barkauskaitė M., Bruzgelevičienė R., 2002). Kokybės kaip susitarimo samprata turėtų vadovautis ir ikimokyklinį bei priešmokyklinį ugdymą(si) teikiančios institucijos, nors jos ir nepriskiriamos prie formaliojo ugdymo. G. Lambert ir J. Capizzano (2005) pabrėžia, kad

vaikų ugdymo kokybės apibrėžimas bus skirtingas žiūrint iš tėvų, pedagogų, administracijos ir tyrėjų perspektyvos.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2003-06-28) nurodoma, jog už švietimo kokybę atsako švietimo teikėjas. Pagal kompetenciją švietimo programas formuoja ir jų kokybę laiduoja valstybė, mokyklos steigėjas ir švietimo teikėjas.

Už ikimokyklinio ugdymo(si) turinį, remiantis LR Švietimo ir Mokslo ministro 2005m. balandžio 18 d. įsakymu Nr. ISAK – 627 “Dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo”, atsako ikimokyklinio ugdymo teikėjai, t.y., ikimokyklinio ugdymo turinio sudarymas decentralizuotas. Už priešmokyklinio ugdymo(si) turinio kokybę atsako valstybė (yra parengta nacionalinė “Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa”), steigėjas bei švietimo teikėjas (priešmokyklinio ugdymo(si) turinys konkretizuojamas ir jo įgyvendinimas planuojamas ugdymo įstaigose).

A. Juodaitytė, D. Martišauskienė (2009), išanalizavusios LR švietimo dokumentus pateikė suvestinę ugdymo kokybės sampratų juose lentelę. Lentelė rodo vaikų ugdymo(si) kokybės sampratų lauką švietimo dokumentuose.

11 lentelė

Švietimo ir ikimokyklinio ugdymo kokybės ir valdymo prasmų kontekstai LR Švietimo dokumentuose (pagal A. Juodaitytę, D. Martišauskienę, 2009)

Dokumentai	Ugdymo kokybės ir valdymo prasmų kontekstai
LR Vaikų teisių apsaugos įstatymas (1996)	Vaiko teisė į kokybišką ugdymą
LR švietimo įstatymas (2003)	Vaiko poreikių (pagrindinių) tenkinimas, tėvų teisės ir pareigos: galimybė pasirinkti vaiko ugdymo(-si) programas, dalyvauti ugdyme ir gauti informaciją apie vaiko ugdymosi procesą, rezultatus.
Ikimokyklinio ugdymo koncepcija (1989)	Efektyvaus ugdymo sąlygos: vaiko ugdymas šeimoje, žinios apie socialinės paramos šeimai būdus ir suaugusiųjų švietimą, gebėjimas taikyti žinias, palaikyti ryšį su visuomene, ugdytojoms bendradarbiauti tarpusavyje bei su kitomis socialinėmis grupėmis.
Valstybinė švietimo strategijos 2003-2012 m. nuostatos (2003)	Ikimokyklinio ugdymo paslaugų plėtotė, prieinamumas, Šeimos pedagoginio informavimo ir konsultavimo sistemos sukūrimas.
Neformaliojo vaikų švietimo koncepcija (2005); LR Specialaus ugdymo įstatymas (1998)	Socialinių, kognityvinių, kultūrinio vaiko kompetencijų ugdymas kaip sėkmingo tolesnio vaiko ugdymosi prielaida; vaiko galimybių užtikrinimas pasirenkant pageidaujamos veiklos kryptį, pagalba vaikui įgyjant joje papildomų kompetencijų.
Ikimokyklinio ugdymo mokyklų vidaus audito metodika (2005)	Vaikų kultūra kaip kokybiško ugdymosi (proceso) esminė sąlyga. Vaikų darželio mikroklimato kokybė kaip sąlyga ugdytojų (tėvų ir pedagogų) darniai veiklai. Kokybiško bendradarbiavimo požymiai: aktyvus, prasmingas tėvų dalyvavimas vaiko ugdymo(-si) procesuose.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio sampratos

Užsienio literatūroje plačiai diskutuojamos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio sampratos. A.V. Kelly (2009), apibendrinamas skirtingus požiūrius bei jų kaitą, pateikia šiuolaikinių ugdymo(si) turinio sampratų įvairovę.

Ugdymo turinys - tai "emancipuotos" žinios, kurias vaikas laisvai konstruoja ugdymosi procese, keldamas savo veiklos tikslus, pasirinkdamas veiksenas, bei reflektuodamas ugdymosi procesą ir pasiekimus.

Ugdymo turinys – tai visuomenės kultūros vertybės, padedančios vaikui jaugti į visuomenę, socializuotis, adaptuotis prie visuomenės kultūros. Ši ugdymo(si) turinio samprata labiau akcentuoja bendražmogiškąsias vertybes, nei intelektą.

Ugdymo turinys – tai ugdytinio sąveika su aplinka, leidžianti jam įgyti patirties, plėtoti gebėjimus, socializuotis.

Ugdymo turinys konstruojamas nacionaliniame lygmenyje, keliant ugdymo tikslus, uždavinius, kuriant standartus.

Taigi keičiantis ugdymo paradigmoms, iš esmės keičiasi ir ugdymo turinio sampratos.

2.2. KOKYBIŠKO UGDYMO POVEIKIS VAIKUI

• *Šiame skyriuje pristatomi mokslinių tyrimų duomenys, siekiant nusakyti kokybiško ikimokyklinio ugdymo privalumus. Užsienio mokslininkų tyrimai atlikti, lyginant darželio nelankančių ir lankančių vaikų pasiekimus.*

Mokslininkai pastebi, kad šeima ne visada pajėgi užtikrinti kokybišką vaikų ugdymo aplinką. Ikimokyklinio ugdymo institucijose vaikai, ugdydamiesi pagrindines socialines ir emocines savimonės, socialinės atsakomybės, savitvartos, bendravimo įgūdžių ir atsakingų sprendimų priėmimo kompetencijas, vėliau pasiekia aukštesnių akademinų rodiklių, didesnės sėkmės jų gyvenime. Manoma, kad vaikas, kuris lankė ikimokyklinio ugdymo įstaigą, galės pademonstruoti geresnius gebėjimus bei įgūdžius nei vaikas, kuris vaikystėje buvo namuose su mama (Pre-School Education in European Union: Current thinking and Provision, 1995).

Daugelyje šalių greitai socialiniai ir ekonominiai pokyčiai verčia tėvus vis plačiau naudotis ikimokyklinio ugdymo paslaugomis, o tai, savo ruožtu verčia nuolat gerinti ikimokyklinio ugdymo kokybę. Plėsti ir gerinti ikimokyklinio ugdymo sistemą ypač svarbu tose šalyse, kuriose daug pažeidžiamų ir socialiai nuskriaustų vaikų.

Jau 2000 m. buvo pripažinta, kad žmonės yra svarbiausias Europos turtas skatinant valstybės augimą ir gyventojų užimtumą, ši nuostata buvo ne kartą kartojama, paskutinį kartą – atnaujintoje Lisabonos strategijoje ir 2005 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryboje, kuri ragino didinti investicijas į švietimą ir įgūdžių ugdymą. Šis įsipareigojimas buvo pakartotas ir išplėtotas darbo programoje „Švietimas ir mokymas 2010“ (ŠM 2010), kurią 2002 m. kovo mėn. priėmė Barselonos Europos Vadovų Taryba ir kurioje buvo raginama toliau „tobulinti pagrindinių įgūdžių meistriškumą“ bei stiprinti europinį švietimo aspektą.

Remdamasi šiuo politiniu įgaliojimu pagal darbo programą „Švietimas ir mokymas 2010“ sudaryta pagrindinių įgūdžių darbo grupė sukūrė informacinėje visuomenėje reikalingų bendrųjų gebėjimų metmenis ir parengė nemažą rekomendacijų kaip užtikrinti, kad visi piliečiai galėtų įgyti minėtus gebėjimus (Europos parlamento ir tarybos rekomendacijos dėl bendrųjų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų, 2005). Šiuose metmenyse nustatyti aštuoni bendrieji gebėjimai: bendravimas gimtąja kalba, bendravimas užsienio kalbomis, matematiniai gebėjimai ir pagrindiniai gebėjimai mokslo ir technologijų srityse, skaitmeninis raštingumas, mokymasis mokytis, tarpasmeniniai, tarpkultūriniai, socialiniai ir pilietiniai gebėjimai, verslumas, kultūrinė išraiška.

Išsivysčiusiose šalyse atliekamų ilgalaikių tyrimų duomenys rodo, jog kokybiškas ikimokyklinis ugdymas užtikrina šių pagrindinius gebėjimų plėtrą, įgalina juos lavinti ir puoselėti visą gyvenimą.

Kokybiškas ugdymas turi įtakos vaiko bendravimo gimtąja kalba plėtočiai. Tarptautinės apklausos, kaip antai IALS (Tarptautinė suaugusiųjų raštingumo apklausa), įvairūs moksliniai tyrimai rodo, kad daugelyje Europos šalių nemaža dalis suaugusiųjų neturi gyvenimui visuomenėje būtinų skaitymo ir rašymo įgūdžių. JAV atliktų tyrimų, kaip pavyzdžiui, „Valstybinių ikimokyklinio ugdymo programų įtaka jaunesniojo amžiaus mokinių raštingumui penkiose JAV valstijose“ (Barnett, W, S., Lamy, C., Jung, K., 2005), „Ikimokyklinis ugdymas gali įtakoti mokinių raštingumą“ (Gormley, W, T., Phillips, D., Gayer, T., 2008) išvados rodo, jog ikimokyklinio ugdymo nauda, plėtojant skaitymo ir rašymo įgūdžius, neabejotina. Pavyzdžiui, Kalifornijoje (JAV) vykdytas ikimokyklinio ugdymo kokybės tyrimas (California Preschool Study) atskleidė, jog mokykliniais metais atsirandančios ugdymo(si) spragos, kaip pavyzdžiui, mažaraštingumas, yra ikimokyklinės ugdymo įstaigos nelankymo pasekmės. Tyrimo duomenys parodė, jog vaikai, ikimokykliniais metais nesusiformavę bazinių žinių, mokėjimų bei įgūdžių sistemos, ženkliai atsilieka nuo savo bendraamžių, lankusių ikimokyklines įstaigas. Rezultatai rodo, jog dviejų trečdalių 3-ioje klasėje besimokančių vaikų menki anglų kalbos įgūdžiai, 42 procentų moksleivių žemas matematinis raštingumas (Jones, G., 2009).

Kokybiškas ugdymas įgalina imigrantų vaikus išmokti valstybinę kalbą. Bendravimas užsienio kalbomis reikalauja ir tokių įgūdžių, kaip antai tarpininkavimas ir tarpkultūrinis supratimas. Ekonomiškai išsivysčiusios šalys dažniau nei kitos susiduria su imigrantų problema. Švietimas čia vaidina bene svarbiausią vaidmenį. Tyrimas, atliktas Graikijoje, parodė, kad savalaikis imigrantų vaikų įtraukimas bei sėkmingas ugdymas ikimokyklinio ugdymo institucijose gali garantuoti pagrindinių vaiko galių plėtrą, vėliau – sėkmę mokantis pradinėje mokykloje. Šią sėkmę didele dalimi lemia antrosios, valstybinės kalbos žinios (Halkias, D., Fakinos, M., Harkiolakis, N., Pelonis, P., Katsioloudes, V., 2008).

Ankstyvoje vaikystėje kokybiškas ugdymo paslaugas gavusieji stropiau mokosi, atkakliau siekia aukštesnio išsilavinimo. Besivystančiose šalyse vis labiau ryškėja dar viena ikimokyklinio ugdymo tendencija – orientacija į tęstinį vaikų ugdymą kitose švietimo sistemos grandyse, ypač į sėkmingą mokymąsi mokykloje. Šiose šalyse ikimokyklinis ugdymas tampa svarbus tiek politiniu, tiek socialiniu požiūriu ir užtikrina mažų vaikų iš įvairių socialinių grupių lygias kokybinio ugdymo galimybes ankstyvoje vaikystėje. Pavyzdžiui, iš Nepalo socialiai nuskriaustų rajonų daugiau nei 95% vaikų, dalyvavusių ikimokyklinio ugdymo programose, nuėjo į pradinę mokyklą, palyginti su 75% nedalyvavusių. Lankiusieji Mianmaro ikimokyklinio ugdymo įstaigas taip pat buvo labiau linkę eiti į pradinės mokyklas, jų egzaminų rezultatai buvo geresni už nelankiusių (Strong Foundations: Early Childhood Care and Education. EFA Global Monitoring Report, 2007).

Ypač daug tyrimų, siekiant atskleisti nelankiusių ir lankiusių ikimokyklines įstaigas pasiekimus, vykdyta ir vyksta JAV. Pavyzdžiui, High / Scope Perry longitudinaliu tyrimu (The High/Scope Perry Preschool study) siekta nustatyti rizikos sąlygomis gyvenusių ikimokyklines įstaigas lankiusių ir nelankiusių vaikų gyvenimo kokybę. Buvo tiriamos kelios respondentų amžiaus grupės, kurių amžius – iki 40 metų. Duomenys parodė skirtingą nelankiusių ir lankiusių ikimokyklines įstaigas požiūrį į mokyklą. Pastarieji buvo labiau motyvuoti mokytis. Kai tiriamiesiems buvo 15 metų, žymiai didesnis procentas teigė, kad jie norėję daryti namų darbus (68 procentai, palyginti su 40 proc.). Lankiusieji taip pat dažniau nei nelankiusieji norėjo pasakoti savo tėvams ką jie veikia mokykloje (65 procentai, palyginti su 33 proc). Taip pat mokyklą labiau lankyti norėjo prieš tai ikimokyklines įstaigas lankę vaikai (51 procentas, palyginti su 28 proc.). Pastarųjų tėvai tikėję, kad jų vaikams bus lengviau gauti aukštąjį išsilavinimą (55 procentai, palyginti su 35 proc.). Respondentams sulaukus 19 metų amžiaus, pasiekimai mokslo srityje ženkliai skyrėsi nuo kontrolinės grupės. Pavyzdžiui, 73 procentai moterų, kurios buvo lankę ikimokyklines įstaigas, sėkmingai baigė aukštąsias mokyklas, palyginti su 15 procentų kontrolinės grupės moterų (Schulman, K., 2005).

Ikimokyklinio ugdymo privalumų įrodymai pateikiami ir dvidešimt aštuonių tyrimų duomenų pagrindu parengtoje ataskaitoje. Ikimokyklinės įstaigas lankiusieji:

- Rečiau patenka į specialiąsias klases ar mokyklas.
- Mažiau linkę pasilikti toje pačioje klasėje antrus metus, gauna mažiau prastų įvertinimų mokykloje.
- Pasižymi didesne socialine ir emocine branda.
- Lengviau įstoja į aukštąsias mokyklas, jas baigia geresniais įvertinimais.
- Pasižymi aukštesne akademinė motyvacija atliekant užduotis, planuojant darbą ir laiką.
- Rečiau praleidžia paskaitas.
- Pozityviau vertina mokyklą ir joje dėstomų dalykų svarbą.
- Pasižymi aukštesne savigarba, didesne savikontrolė.
- Labiau įsitraukia į sportą.
- Turi aukštesnius ateities siekius, labiau linkę studijuoti aukštesiose mokyklose (Cotton, K.; Conklin, N, F.).

Kokybiškas ugdymas turi įtakos vaikų tarpasmeninių, tarpkultūrinių, socialinių santykių plėtoje. Visuomenės gerovės rodikliai – mažas nusikalstamumas, nedarbo nebuvimas, atitinkamas mokesčių lygis, pastovios pajamos, užtikrintos sveikatos paslaugos ir pan. Visa tai gali garantuoti, kaip rodo tyrimo, atlikto Čikagos vaikų ir tėvų raidos centruose (The Parent Child Development Centers) rezultatai. Centruose siūlomos visapusiškos paslaugos vaikams nuo 2 mėnesių iki 3 metų amžiaus ir jų tėvams, turėjo teigiamos įtakos ne tik vaikų pažintinių galių vystymuisi, bet ir konstruktyvesnei sąveikai tarp motinos ir vaiko rasti, pozityvesnei vaiko elgesio raiškai, socialinių įgūdžių formavimuisi.

Išsiaiškinta, jog tos motinos, kurios buvo lankę ikimokyklinės įstaigas, lyginant su kontrolinės grupės nelankiusių duomenimis, naudoja daugiau paskatinimų, kalbasi su vaiku sprendžiant problemas, rečiau taiko fizines bausmes, kritiką. Taip pat pastebėta, jog 4-7 metų ikimokyklinės įstaigas lankantys ar lankę vaikai, siekdami dėmesio, rečiau elgiasi destruktiviai, negatyviai. 8-11 metų vaikai buvo mažiau linkę demonstruoti impulsyvų, atkaklų, priešišką elgesį (Schulman, K., 2005).

Europoje atlikto Birkbeko ugdymo instituto, Londono universiteto ir Oksfordo universiteto ilgalaikių mokslinių tyrimų projekto komandos tikslas – nustatyti ikimokyklinio ugdymo poveikį 3-4 metų amžiaus vaikams. Tyrimas vyko 1997-2003 metais, jame dalyvavo 3000 3-4 metų amžiaus vaikų, jų tėvų. Taip pat kreipta dėmesį į namų aplinką, kurioje vaikai auga, ikimokyklinių ugdymo įstaigų veiklos kokybę. Tyrimo duomenys rodo, jog aukštos kokybės ugdymas ikimokyklinio ugdymo įstaigose daro teigiamą poveikį vaikų socialiniam ir protiniam vystymuisi, ypač – socialiai remtiniems vaikams. Mažėja socialinė atskirtis. Vaikai įgyja paskatą toliau mokytis mokykloje. Specialiųjų poreikių lopšelinio amžiaus vaikai ugdymo institucijose pasiekia geresnių rezultatų, nei jų bendraamžiai, ugdomi namuose. Visose tyrimo dalyvavusiose 141 ikimokyklinio ugdymo institucijose ugdomi vaikai parodė aukštesnius pasiekimus įvairiose srityse, nei tokio pat amžiaus vaikai, ugdomi namuose (Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I., Taggart, B., Elliot, K., 2003).

Lankiusieji ikimokyklinės ugdymo įstaigas tyrimo dalyviai labiau linkę veikti atsakingai, rūpintis savo sveikata.

- Daugiau nei pusė (54 procentai) 27-mečių moterų, nelankiusių ikimokyklinių įstaigų buvo vienišos motinos, kai tuo tarpu lankiusių – 32 procentai.
- 57 procentai 27-mečių moterų susilaukė vaikų ne santuokoje, tuo tarpu nelankiusių skaičius dar didesnis – 83 procentai.
- Beveik ketvirtadaliui (23 procentai) 27-mečių nelankiusių ikimokyklinių įstaigų moterų buvo atlikti abortai. Lankiusių įstaigas tokių moterų skaičius ženkliai mažesnis – 4 procentai.

- Didesnis procentas 40-mečių lankiusių įstaigas vyrų augina savo vaikus (57 procentai, palyginti su 30 proc.).
- Lankiusieji įstaigas 27-mečiai dažniausiai arba visada segi saugos diržus (57 procentai). Nelankiusių beveik per pus mažesnis skaičius - 34 proc.
- Lankiusieji įstaigas 27-mečiai buvo mažiau linkę gerti. 44 procentai pastarųjų dalyvių pranešė niekada negeriantys. Kitos respondentų grupės skaičius šiek tiek mažesnis 36 proc. 26 proc. įstaigų nelankiusių geria kelis kartus per savaitę arba kasdien, lankiusių skaičius mažesnis – 16 procentų.
- Rūkymas taip pat buvo mažiau paplitęs lankiusių įstaigas 27-mečių tarpe (45 procentai, palyginti su 56 proc. nelankiusių).
- Tikėtina, kad 40-mečiai įstaigas lankiusieji rečiau nei nelankiusieji vartoja raminamuosius, migdomuosius vaistus (17 procentų, palyginti su 43 proc.), marihuaną arba hašišą (48 procentai, palyginti su 71 proc.) arba heroiną (0 procentų, palyginti su 9 proc.) (Schulman, K., 2005).

Kokybiškas ikimokyklinis ugdymas užtikrina finansinę grąžą ateityje. Pasaulio patirtis rodo, jog kokybiško ugdymo nauda matoma ir ilgalaikėje perspektyvoje. Jungtinio ekonomikos komiteto pirmininkas Charles Schumer, pirmininko pavaduotoja Carolyn Maloney (2007) savo pranešime “Ekonominė nauda investuojant į aukštos kokybės ikimokyklinį ugdymą” išskyrė tokius ikimokyklinio ugdymo teikiamus privalumus. Ikimokyklines įstaigas lankę vaikai gauna didesnes pajamas, užimtumas savo ruožtu mažina nusikalstamumą. Jie, palyginti su jų bendraamžiais, mažiau priklausomi nuo valstybės. Autoriai pabrėžia, jog darbuotojai, vaikystėje lankę ikimokyklines įstaigas, pasižymi didesne motyvacija, produktyviau dirba. Jie gali atlikti sudėtingesnes užduotis, lengviau įgyja naujų įgūdžių, prisitaiko prie pokyčių, generuoja naujas idėjas. Darbdaviai, turintys aukštos kvalifikacijos darbuotojus, greičiau atranda ir pritaiko naujoviškus gamybos procesus ir taip dar labiau padidina produktyvumą. Steven Barnett (2008), ankstyvojo ugdymo tyrimų nacionalinio instituto direktorius remdamasis atliktais moksliniais tyrimais, teigia, jog vaikai, lankę ikimokyklinio ugdymo įstaigas, mokykloje gauna aukštesnius įvertinimus, vėliau mažiau moka už mokslą studijuodami. Jis taip pat mano, kad gerai parengtos ikimokyklinio ugdymo programos ekonomiškai labai efektyvios: didėja valstybės pajamos, jos gerokai viršija išlaidas. Pavyzdžiui, iš visų ikimokyklines ugdymo įstaigas lankusių socialinių ekonominių sluoksnių vaikų, didžiausią valstybei pelną duoda ekonomiškai palankių sąlygų neturėję vaikai. Šių teiginių teisingumą įrodo mokslininko ir kitų tyrėjų atliktų tyrimų temos: “Ikimokyklinis ugdymas ir ilgalaikis efektas: mokslinių tyrimų ir politikos sąsajos”; “Ankstyvojo ugdymo ekonomika: kokybiško ankstyvojo ugdymo išmokos ir išlaidos”. Gerbūvį užtikrina, kaip rodo tyrimo, atlikto Arkanzaso, Luizianos, Missisipės, Teksaso (JAV) valstijose, rezultatai, geros kokybės ikimokyklinis ugdymas (Barnett, W, S., 2008; Oppenheim, J., MacGregor, T).

Kito mokslininkų grupės atlikto tyrimo hipotezė, jog, didesnis skaičius lankiusių, nei tų, kurie nelankė ikimokyklinių įstaigų, turės savo nuosavus namus, automobilius, bei bus finansiškai nepriklausomi, taip pat pasitvirtino. Tyrimo duomenys atskleidė, jog:

- Daugiau nei ketvirtadalis (27 procentai), 27-mečių lankiusių turi nuosavus namus, palyginti tik su 5 procentais nelankiusių. Tarp 40-mečių skirtumas buvo mažesnis, tačiau vis dar pranašumą turėjo lankiusieji (37 procentai, palyginti su 28 proc.).
- Didesnis procentas lankiusių turi automobilius (73 procentai, palyginti su 59 proc. 27-mečių, 82 procentai, palyginti su 60 proc. 40-mečių).
- Žymiai didesnė 27 metų amžiaus lankiusių ikimokyklinio ugdymo įstaigas dalyvių turi antrą automobilį (30 procentų, palyginti su 13 proc. nelankiusių).
- Tik 2 proc. 27-mečių lankiusių yra išlaikomi šeimos narių arba draugų, palyginti su 16 proc. nelankiusių.
- Maždaug trys ketvirtadaliai (76 procentai) 40-mečių

- lankiusiųjų turi taupomasias sąskaitas, palyginti su puse (50 procentų) nelankiusiųjų (Schulman, K., 2005).

Apibendrinant galima teigti, jog vaikų laimėjimai kokybiško ikimokyklinio ugdymo etape turi tiesioginės įtakos vaiko bendravimo gimtąja kalba plėtotei; kokybiškas ugdymas įgalina imigrantų vaikus išmokti valstybinę kalbą; ankstyvoje vaikystėje kokybiškas ugdymo paslaugas gavusiesieji stropiau mokosi, atkakliau siekia aukštesnio išsilavinimo; kokybiškas ugdymas turi įtakos vaikų tarpasmeninių, tarpkultūrinių, socialinių santykių plėtotei; lankiusieji ikimokyklines ugdymo įstaigas tyrimo dalyviai labiau linkę veikti atsakingai, rūpintis savo sveikata; kokybiškas ikimokyklinis ugdymas užtikrina finansinę grąžą ateityje.

2.3. IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO(SI) TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS KRITERIJAI IR POŽYMIAI

- Šiame skyriuje pateikiama *ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio ir jo įgyvendinimo kokybės kriterijų sistema*. Ji sudaryta, remiantis plačia užsienio ir Lietuvos mokslinių šaltinių analize.

- Pristatant kiekvieną kriterijų, pateikta užsienio literatūra, *plačiau atskleidžianti tą kriterijų atitinkančius kokybiško ugdymo požymius*.

- Pristatant atskirus kriterijus analizuojami Lietuvos strateginiai švietimo dokumentai bei mokslininkų darbai, *leidžiantys daryti išvadą, ar šalies ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinys konstruojamas bei įgyvendinamas, vadovaujantis panašiais kriterijais*.

Nors Lietuvos ir užsienio moksliniuose šaltiniuose išskiriami labai skirtingi ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo(si) kokybės kriterijai, juos santykinai galima suskirstyti į:

I. Visuomenės poreikių bei lūkesčių ikimokykliniam ir priešmokykliniam vaiko ugdymui(si) kokybiško tenkinimo kriterijus.

II. Vaiko kokybiško ugdymo(si) kriterijus (susijusius su ugdymo(si) turiniu ir jo įgyvendinimu).

III. Kokybės kriterijus, susijusius su vaiko ugdymo(si) kokybę sąlygojančiais veiksniais (struktūrinius kriterijus ir kt.)

I. VISUOMENĖS POREIKIŲ BEI LŪKESČIŲ IKIMOKYKLINIAM IR PRIEŠMOKYKLINIAM VAIKO UGDYMU(SI) KOKYBIŠKO TENKINIMO KRITERIJAI

1. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybė yra nacionalinių ugdymo tikslų pasiekimo laipsnis

Mokslininkų teigimu, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo tikslų bei turinio kokybę garantuoja jų konstravimas nacionaliniame (makro-), regioniniame (tarpiniame) ir ugdymo įstaigų (mikro-) lygmenyse (Rupainienė V., 2008; Lewy A., 1998). Paprastai iškeliami nacionaliniai ugdymo tikslai, parengiamos nacionalinio lygmens ugdymo turinio gairės ir ugdytinių pasiekimų standartai, remiantis jais suformuojamos regioninio lygmens ugdymo turinio gairės bei rekomendacijos ugdymo įstaigoms, o konkreti programa galutinai konstruojama ugdymo institucijoje (Suomija, Švedija, Nyderlandai, JAV ir kt.). Pvz., Suomija ir Švedija turi nacionalinio lygmens tikslus ir ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo programos gaires, regioninio lygmens rekomendacijas, kuriomis vadovaudamasi ugdymo

įstaigos kuria savo programas (Curriculum for pre-school, 1998; Core Curriculum for Pre-school Education in Finland 2000, 2001). Nyderlandų konstitucijoje ugdymo įstaigoms pripažįstama teisė kurti savo programas, keliami tik nacionalinio lygmens ugdymo tikslai (Broekhof K., 2006).

Ugdymo(si) tikslų ir turinio konstravimas makro-, tarpiniame ir mikro- lygmenyse laiduoja kokybišką ugdymą(si), grindžiamą šiuolaikine filosofija (humanistine, progresyvistine, fenomenologine, postmodernistine), pabrėžiančia daugybės galimybių kūrimo svarbą, ugdytinio ir ugdytojo vertybių bei požiūrių dialogą, programų kūrimo ir įgyvendinimo proceso kontekstualumą, ugdytinio teisę jį rinktis (Pinar W. F., Reynolds W. M., Slattery P., Taubman P. M., 2004; The Practice and Theory of School Improvement, 2005).

Lietuvoje situacija atitinka Europines tendencijas.

„Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa“ (2003) - tai bendros ugdymo turinio gairės (nacionalinis lygmuo), kurias pedagogai konkretizuoja planuodami ugdymą pagal individualius vaikų pasiekimų aprašus (institucinis lygmuo). Pateikiamas ir priešmokyklinio ugdymo(si) standartas – orientyras pedagogui, ko turėtų pasiekti, konkretizuodamas ugdymo(si) turinį.

2005 metais taip pat pereita prie decentralizuoto ikimokyklinio ugdymo turinio rengimo – patvirtintas „Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas“. Taip pereita prie ugdymo(si) turinio konstravimo instituciniame lygmenyje. Parengtos „Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti“ (2006). Jose nusakomas idėjų laukas kokybiškos ugdymo(si) programos sudarymui. Kol kas nėra apibrėžtų ugdymo(si) rezultatų nacionalinių orientyrų, t.y. nesuformuota, kad ir labai bendra, orientacinė, vaiko pasiekimų samprata.

Taigi, vienas iš svarbių ugdymo(si) kokybės kriterijų yra tai, ar įstaigų parengtas ugdymo(si) turinys bei jo įgyvendinimas atitinka nacionalinius tikslus bei nacionalines ugdymo turinio gaires.

2. Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas yra kokybiškas, jei yra orientuotas į nacionalinių vaiko pasiekimų standartų įgyvendinimą.

Decentralizuojant ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio konstravimą bei skatinant jo įgyvendinimo formų ir būdų įvairovę, pedagogams paprastai parengiami orientyrai, ko vaikas turėtų pasiekti per visus ugdymosi įstaigoje metus. Šie orientyrai dažniausiai vadinami vaiko pasiekimų standartais arba kokybės standartais – pvz., „ikimokyklinio ugdymo standartai“, „priešmokyklinio ugdymo kokybės standartai“ ar kt. Daugelis valstybių tokius standartus turi.

JAV valstijos – pvz., Ajova ir kt. – turi ne tik priešmokyklinio ugdymo, bet ir ikimokyklinio, net ankstyvojo ugdymo standartus. (Iowa Early Learning Standards, 2006). Kitos valstijos - pvz., Mičiganas ir kt. - turi ikimokyklinio ugdymo(si) kokybės standartus (Early Childhood Standards of Quality for Prekindergarten, 2005), kuriuose pateiktas ne tik vaikų pasiekimų aprašymas, bet ir *programų kokybės požymiai*.

JAV programų rengimui keliamas ir kitas reikalavimas. Jų turinys turi būti grindžiamas įvairių profesinių organizacijų parengtais atskirų ugdymo sričių standartais. (Early Childhood Curriculum, Assessment, and Program Evaluation, 2007).

Dodge D. T., Colker L.J., Heroman C. (2007) pateikia rekomendacijas, kaip orientuojantis į standartus galima modeliuoti kokybišką ikimokyklinio ugdymo(si) turinį bei jo įgyvendinimą. Tokios rekomendacijos padeda pedagogams pasiekti vaikų ugdymo(si) kokybės.

Be to, vaiko pasiekimų standartai padeda pereiti nuo mokymo prie ugdymo(si) paradigmos, nes orientuojamasi ne tik į ugdymo procesą, t.y. ką ketinama duoti ugdytiniam, kaip tai vyksta (Learning incomes), bet ir į ugdymo(si) rezultatą, t.y. vaiko įgyjamas kompetencijas, bei pasekmes - sėkmingą ugdymosi mokykloje pradžią (Learning outcomes). (Gudynas P., 2005; Monkevičienė O., 2008a).

Taigi kokybiškas ugdymas(is) yra tas, kuris orientuotas į vaiko pasiekimų standartus.

Sekant pasaulio tendencijomis, Lietuvoje yra parengtas „Priešmokyklinio ugdymo(si) standartas“ – orientyras pedagogui, ko turėtų pasiekti, konkretizuodamas bei įgyvendindamas „Bendrają priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programą“. (Priešmokyklinis ugdymas, 2003). Kita vertus, nors ikimokyklinio ugdymo turinio modeliavimas visiškai decentralizuotas, kol kas nėra parengtų nacionalinių orientyrų, ko turėtų pasiekti ikimokyklinio amžiaus vaikai. Tai gali trukdyti siekti ikimokyklinio ugdymo(si) kokybės.

3. Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas yra kokybiškas, jei atitinka tėvų, vietos bendruomenių poreikius ir lūkesčius.

Tai vienas iš svarbiausių ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kriterijų, kurį mini daugelio valstybių autoriai. Tėvai yra klientai, kurių vaikams teikiamos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugos, todėl labai svarbu tenkinti jų poreikius bei lūkesčius.

JAV standartuose pabrėžiama, kad programų tikslai turi būti aiškūs visiems – ne tik pedagogams, bet ir šeimai. Tuomet šeima turi supratimą apie vaikų ugdymo kokybę ir gali išreikšti pageidavimus ugdymo kokybės klausimais. (Early Childhood Curriculum, Assessment, and Program Evaluation, 2007). Mičigano standartuose (Early Childhood Standards of Quality for Prekindergarten, 2005) pabrėžiama, kad programos turi garantuoti ugdytinių šeimų, bendruomenės poreikių tenkinimą. Sėkmingo šeimų poreikių tenkinimo turi būti siekiama bendradarbiaujant su įvairiomis tarnybomis, organizacijomis, rėmėjais bei kitais socialiniais partneriais. Singapūro švietimo ministerijos strateginiuose dokumentuose, skirtuose ikimokyklinio ugdymo kokybės gerinimui, teigiama kad tėvų lūkesčiai keičiasi kasmet, todėl būtinas lankstumas į juos atsižvelgiant – ugdymo įstaigų programos turi būti keičiamos kasmet. (Improving the Quality of Pre-school Education, 2009).

Praktiškai visose užsienio valstybių programose pabrėžiamas tėvų įtraukimas į vaikų ugdymo procesą, bendradarbiavimas su jais, jų poreikių bei lūkesčių aiškinimasis ir tenkinimas (Anglija, Airija, Izraelis, Prancūzija, Suomija, Švedija ir kt.).

Tokie pat reikalavimai keliami ir Lietuvos ikimokyklinio ugdymo programoms, kurias dabar rengia pačios ugdymo įstaigos. „Metodinėse rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo programai rengti“ (2006, 16-17 p.) akcentuojama, jog būtina išsiaiškinti tėvų/globėjų poreikius bei lūkesčius ir atsižvelgti į juos rengiant programą, rekomenduojamas tėvų-pedagogų dialogas, jei tėvų pageidavimai gali būti žalingi vaikui. Be to, rekomenduojama atsižvelgti į regioninius ypatumus ir pačios įstaigos savitumus.

Metodinėse rekomendacijose „Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas“ (2004) plačiai aprašomi svarbiausi bendradarbiavimo su šeima aspektai. Laikomasi nuostatos, kad tėvų lūkesčiai dėl vaiko priešmokyklinio ugdymo yra labai svarbūs. Į juos atsižvelgiama vertinant vaiko pasiekimus jam pradėdant lankyti priešmokyklinę grupę bei numatant individualius vaiko ugdymo(si) tikslus.

Kita ugdymo kokybės kriterijų grupė tiesiogiai susijusi su ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybe. Šie kriterijai glaudžiausiai susiję su kokybišku vaiko ugdymu(si) įstaigoje.

2. VAIKO KOKYBIŠKO UGDYMO SI KRITE RIJAI (SUSIJĘ SU IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO SI TURINI U BEI JO ĮGYVENDINIMU).

A. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio kokybės kriterijai

1. **Ugdymo programos tikslai, uždaviniai ir turinys konstruojami atsižvelgiant į šalyje priimtina vaikų ugdymo filosofiją.** Filosofijos samprata pateikiama ugdymo programoje. Ji turi būti peržiūrima kas penkeri metai. Šiuolaikinė ugdymo programų filosofinė kryptis orientuota į vaiką bei jo patirtinį ugdymą, plėtojant jo asmenybę bei kompetencijas, tame tarpe ir mokymosi mokyti. (Early Childhood Standards of Quality for Prekindergarten, 2005, 8-9 p.). D Cryer (2009) nuomone, ypač aktualus yra įvairiapusiškas patirtinis vaiko ugdymasis. Singapūro švietimo ministerijos strateginiuose dokumentuose pabrėžiamas konstruktyvistinis požiūris į ugdymą – „pedagogai ne moko vaikus, o padeda jiems konstruoti savo žinojamą“ (Improving the Quality of Pre-school Education, 2009). Broekhof K. (2006) apibendrinamas Nyderlandų, Prancūzijos, Anglakalbių kraštų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) programas, atkreipia dėmesį, kad ikimokyklinio ugdymo programos labiau orientuotos į vaiką, nei priešmokyklinio ugdymo. Priešmokyklinio ugdymo programose didesnis dėmesys skiriamas tikslingam pažintinių gebėjimų ugdymui(si). Mokslininkai (Parkay F.W., Hass G., 2000, 56 p.) pabrėžia, kad kuriant programas reikia apmąstyti ateities filosofiją bei vertybes ir taip sukonstruoti programą, kad ji padėtų žengti žingsnį link tokios ateities, kokios mes norėtume.

Lietuvoje per du dešimtmečius įvyko kardinalus posūkis **nuo orientuoto į pedagogą prie orientuoto į vaiką ugdymo.** B. Bitino (2000), R. Bruzgelevičienės (2008) ir kitų švietimo reformos teoretikų nuomone, Lietuvos švietimo reforma buvo vykdoma, pereinant nuo **klasikinės normatyvinės paradigmos prie laisvojo ugdymo paradigmos.** B. Bitinas (2000), teoriškai apibrėždamas klasikinę ir laisvojo ugdymo paradigmas, vienu iš svarbiausių skirtumų nurodo santykį su asmens prigimtimi: klasikinėje paradigmoje vaiko prigimtimi operuojama, t.y. pedagogas sprendžia, ko, kiek ir kaip mokys, mokymo procesas centralizuotas, autokratiškas; laisvojo ugdymo paradigmoje su vaiko prigimtimi kooperuojamasi, t.y. ugdytojas siekia sudaryti kuo palankesnes demokratiškas sąlygas ugdytinio vidinių galių plėtotei, jo saviraiškai ir saviraidai, keliant tikslą ugdyti laisvą, kūrybingą asmenybę. Taigi, pereinama nuo mokymo, orientuoto į pedagogą, prie ugdymo(si), kurio dėmesio centre ugdytinis. R. Bruzgelevičienė parengtoje monografijoje „Lietuvos švietimo kūrimas 1988-1997“ (2008), išanalizavusi ir apibendrinusi Lietuvos švietimo reformos procesus, naujos švietimo sampratos kūrėjų darbus, įrodė, jog Lietuvos švietimo reforma nuo pat pirmųjų jos žingsnių buvo grindžiama nauja laisvojo humanistinio ugdymo paradigma.

Kiti autoriai (Jucevičienė P., 2007; Jucevičienė P., Stanikūnienė B., 2003 ir kt.) **pabrėžia evoliucinį edukacinių paradigų kaitos procesą ir išskiria tris paradigmas: mokymo (poveikio), sąveikos ir mokymosi.** *Mokymo paradigma* (ikireforminė) – tai pedagogo poveikio ugdytiniai paradigma. Ja vadovaujantis dėmesio centre yra pedagogas, kaip pagrindinis žinių šaltinis ir informacijos perteikėjas viena kryptimi: pedagogas-ugdytinis. *Sąveikos paradigma* (šiuolaikinė) – tai pedagogo ir vaiko bendradarbiavimu grindžiamas ugdymas, kurio dėmesio centre yra ugdytinis. Ugdymas suprantamas kaip dvikryptis poveikis: pedagogas-ugdytinis, ugdytinis - pedagogas. Į ugdymą ir ugdymąsi žiūrima kaip į du vienodai svarbius procesus. *Mokymosi paradigma* (ateities) – tai ugdytinio ir visų įmanomai galimų ugdymo proceso dalyvių sąveika, kurios dėmesio centre išlieka ugdytinis. Ugdymuisi būdingas daugiakryptis procesas: ugdytinis – įvairūs informacijos ir poveikių šaltiniai, socialinės sąveikos. Ugdymasis pabrėžiamas kaip pagrindinis procesas.

Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas šiuo metu yra perėjimo nuo sąveikos prie mokymosi paradigmos etape, t.y. turi šių dviejų paradigų bruožų.

Rengiant programas aktualu vadovautis šiuolaikine ir ateities filosofija, nesugrįžtant prie *mokymo* paradigmos, t.y. į pedagogą orientuoto vaiko mokymo.

2. **Programa remiasi kiekvienam amžiaus tarpsniui būdingais vaiko raidos požymiais bei vaiko ugdymosi logika.** Vaiko veikla nuosekliai išdėstoma pagal jo raidos ir

ugdymosi logiką, atitinka vaikų patirtį, gebėjimus ir ugdymosi galimybes. (Early Childhood Curriculum, Assessment, and Program Evaluation, 2007).

Programose vaiko pasiekimai ir veikla išdėstomi „žingsneliais“ (Stepping stones) (Anglija, Curriculum Guidance for the Foundation Stage, 2000), ciklais (Prancūzija, Les cycles a l'école primaire, 1991), arba įprastai, pagal amžiaus tarpsnius.

Joyce B., Calhoun E., Hopkins D. (2002) pabrėžia, kad ugdymo būdai turi būti parenkami pagal ugdytinio mokymosi modelius – kaip vaikai mokosi, taip mes juos ir mokome.

Svarbus yra vaiko mokymasis žaidžiant, patirtinis, eksperimentinis ugdymasis, problemų sprendimas, kūrybinė saviraiška ir kt. (Parkay F.W., Hass G., 2000, 336-337 p.; The Theory and Practice of Teaching, 2006).

Lietuvoje „Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa“ (2003) sudaryta taip, kad atitiktų priešmokyklinio amžiaus vaiko galimybes ir ugdymosi logiką. Numatyti paramos būdai vaikams, kurių ugdymosi galimybės kurioje nors srityje nepakankamai išplėtotos, ar, priešingai, pralenkia daugumos šio amžiaus vaikų galimybes. Siūloma individualizuoti ugdymą, kad būtų galima atsižvelgti į kiekvieno vaiko ugdymosi stilių.

„Metodinėse rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo programai rengti“ (2006, 42-45 p.) pabrėžiama, kad ugdymo turinys turi būti konstruojamas, remiantis vaiko ugdymosi logika: numatoma vaikui artima problematika, tyrinėti įdomūs klausimai, remiamasi vaiko pasaulio pažinimo ir saviraiškos būdais, apimamos vaikui svarbios veiksenos bei veikla (žaidimas, meniniai bandymai, tyrinėjimai ir kt.). Taigi turinys turi būti orientuotas į vaiką, jo patirties kaupimo ir ugdymosi ypatumus, jis neturi remtis atskiriems dalykams būdinga struktūra. Be to, pedagogams siūloma apmąstyti, ar iš ugdymosi turinio galima atpažinti, kokio amžiaus vaikams jis skirtas, taigi turinys turi būti grindžiamas vaiko raidos požymiais.

3. Programa visapusiška, apimanti įvairias ugdymo sritis. Turinys integralus, kad skatintų vaiko raidą visose srityse ir įvairiais būdais.

JAV nacionaliniuose standartuose keliami tokie reikalavimai programoms: „Programa turi būti visapusiška. Ugdymo(si) turinys turi apimti visas esmines tam tikro amžiaus vaiko ugdymo(si) sritis – vaiko fizinę gerovę bei motorikos raidą, socialinę bei emocinę vystymąsi, mokymosi mokytis pradmenis, kalbos tobulinimą, protinę raidą bei pagrindines žinias ir dalykines sritis, tokias kaip gamta, matematika, kalba, literatūra, socialiniai mokslai, menai (aktualesnes vyresniems vaikams)“. (Early Childhood Curriculum, Assessment, and Program Evaluation, 2003).

Mičigano valstijų programų standartuose akcentuojama, kad programa turi garantuoti socialinę, emocinę, intelektinę, kalbos, kūrybiškumo, ir fizinę vaiko vystymąsi. Teigiama, jog turinys turi būti integralus, to pasiekti padeda temos ir teminiai projektai. Standartuose akcentuojama, kad žaidimo svarba turi būti išryškinta per visą programą, bei jos struktūrą (Early Childhood Standards of Quality for Prekindergarten, 2005). Ajovos ikimokyklinio ugdymo standartas sudarytas iš tokių svarbiausių sričių: fizinė vaiko gerovė ir motorinė raida, mokymosi mokytis pradmenys, Socialinė ir emocinė raida, komunikavimas, kalba ir ankstyvasis raštingumas, matematika ir gamtos mokslai, menai (Iowa Early Learning Standards, 2006). Į Izraelio ugdymo programą įtrauktas religinis auklėjimas (A Comprehensive Framework for Curricula in Israeli Preschools, 1995).

Taigi kokybiška programa laiduoja įvairiapusę vaiko raidą, įvairių ugdymo sričių integracijos pasiekti padeda temos ir teminiai projektai.

Lietuvoje jau apie 20 metų rengiamos integruoto turinio programos. Priešmokyklinio ugdymo programos turinį sudaro 5 sritys pagal ugdomas vaiko kompetencijas: socialinė, sveikatos saugojimo, komunikavimo, pažinimo, meninė.

„Metodinėse rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo programai rengti“ (2006, 45 - 46 p.) pedagogams rekomenduojama turinį į skyrius jungti arba pagal vaiko ugdymo kompetencijų sritis, arba pagal jo vystymosi sritis, arba pagal vaiko veiklos sritis ir kt. Be to turinį įgyvendinant jo integralumo siekiama apjungiant jį bendra tema arba taikant teminius projektus. Nors turinio jungimo į sritis būdai gali būti skirtingi, rekomenduojama, kad turinys būtų visapusiškas, apimantis ugdymui naudingas sritis.

4. Programa padeda tenkinti prigimtinius, socialinius, pažintinius ir kultūrinius vaiko poreikius, turinys - svarbus ir naudingas vaikui. Programa laiduoja vaiko ugdymo tęstinumą tarp ankstyvojo, ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio ugdymo, garantuoja sėkmingą vaiko raidą ir tolimesnį mokymąsi.

D. Cryer (2009) teigia, kad siekiant geros vaikų gyvenimo, globos ir ugdymo kokybės, būtinas trijų vienodai svarbių bazinių vaiko poreikių tenkinimas:

- Vaikų saugumo siekimas ir sveikatos saugojimas;
- Palankių vaiko santykių su kitais vaikais ir suaugusiais, kurie juos globoja ir ugdo, skatinimas ir palaikymas. Būtina ugdyti šiuos socialinius vaikų įgūdžius: empatiškumą, simpatizavimą, savarankiškumą, bendradarbiavimą, savidiscipliną, kurie svarbūs vaiko gyvenimui bendruomenėje.
- Įvairių ugdymo(si) galimybių, tenkinančių skirtingus vaikų vystymo(si) poreikius, sudarymas.

Mičigano standartuose (Early Childhood Standards of Quality for Prekindergarten, 2005) pabrėžiama, kad vaikams turi būti laiduojama galimybė žaisti su kitais, tenkinti individualius poreikius, kokybiška programa garantuoja specialiųjų ugdymo(si) poreikių tenkinimą vaikams, kuriems reikia specialiosios pagalbos. Dienotvarkė turi remtis vaikų poreikiais būti aktyviais ar ilsėtis, būti grupėje ar lauke, rinktis pageidaujamą veiklą.

Praktiškai kiekvienoje užsienio vaikų ugdymo programoje pabrėžiamas vaikų poreikių tenkinimas: berniukų ir mergaičių, turinčių skirtingų interesų, gebių ir specialiųjų poreikių vaikų, vaikų iš skirtingos socialinės, kultūrinės, religinės, etninės aplinkos. Nurodoma, kad pedagogai turi taikyti vaikų ugdymo(si) poreikius atitinkančias pedagogines strategijas. (Curriculum Guidance for the Foundation Stage, 2000; Curriculum for pre-school, 1998; Five Curriculum Outlines, 2004).

F. W. Parkay ir G. Hass (2000) nuomone, vaiko interesus būtina vystyti išplėtojant į domėjimąsi įvairiomis sritimis.

Lietuvos Priešmokyklinio ugdymo programoje (2003) taip pat kaip ir užsienio programose rekomenduojama atsižvelgti į kiekvieno vaiko individualius poreikius, interesus bei galimybes, ugdymo turinį pritaikyti skirtingoje socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje augusiems ir ugdytiems vaikams.

„Metodinėse rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo programai rengti“ (2006, 15 - 16 p.) vaikų poreikiai suskirstyti į grupes: atitinkamo amžiaus tarpsnio svarbiausi vaikų poreikiai, šiuolaikinėje žinių ir technologijų visuomenėje augančių vaikų poreikiai, skirtinguose regionuose augančių vaikų poreikiai, ypatingieji, išskirtiniai, specialieji vaikų poreikiai, individualūs kiekvieno vaiko poreikiai.

Tyrimas „Ikimokyklinio ugdymo įvairovė: esama situacija ir visuomenės lūkesčiai“ (2008), atliktas ŠMM užsakymu bei lėšomis, atskleidė kiek ikimokyklinių įstaigų parengtos programos orientuotos į svarbiausių vaikų poreikių (fiziologinių, saugumo, priklausomybės ir meilės, įvertinimo, savęs aktualizavimo, specialiųjų) tenkinimą. Duomenys rodo, jog programose daugiausia dėmesio skiriama vaikų aukštesniesiems poreikiams – 43,24% pedagogų nurodė pirmenybę teikiantys priklausomybės ir meilės, 44,24% - pagarbos ir įvertinimo poreikiams, 26,14% – savęs aktualizavimo poreikiui. Vaikų fiziologinių poreikių atspindėjimo programose svarbą nurodė 30,17% apklaustų pedagogų, saugumo poreikių –

28,16%. Tik 9,50% pedagogų nurodė, jog programose skiriamas dėmesys ir specialiesiems vaikų poreikiams.

Taigi, vaiko poreikių tenkinimas tiek užsienyje, tiek ir Lietuvoje laikomas esminiu programų kokybės kriterijumi.

5. Programa laiduoja vaiko gyvenimo ugdymo įstaigoje gerovę, komfortą, savigarbą, pozityvią sąveiką su kitais vaikais ir suaugusiais. Remiantis JAV standartais, programa turi užtikrinti vaiko gyvenimo įstaigoje gerovę, padėti įgyti įvairios patirties ir kt. Vaikai nuo kūdikystės iki pirmos klasės turi būti protiškai, fiziškai, socialiai ir meniškai aktyvūs. Pagal savo amžiaus galimybes vaikai turi būti susidomėję bei įsitraukę į veiklą, turi puoselėti savo mokymosi įgūdžius, saugumo jausmą, emocinę kompetenciją, turi būti palaikomi šeimos ir bendruomenės. (Early Childhood Curriculum, Assessment, and Program Evaluation, 2007). Mičigano standartuose (Early Childhood Standards of Quality for Prekindergarten, 2005) pabrėžiama, kad kokybiška programa turi garantuoti vaikui komfortą, saugumą, pagarbą, šiltą bendravimą, dėmesį, globą, paramą. Be to programa turi garantuoti neformalų bendravimą su kitais vaikais, socialinių įgūdžių ugdymąsi, gebėjimą spręsti konfliktus, bendradarbiauti.

F. W. Parkay ir G. Hass (2000) teigia, jog kokybiškas ugdymas padeda vaikui stiprinti pasitikėjimą savimi, savarankiškumą ir iniciatyvumą, tikėjimą savo gebėjimais ir sėkme, pasitenkinimą pasiekimais.

Rengiant priešmokyklinio ugdymo programą (2003) buvo akcentuojama, kad priešmokyklinę grupę lankantiems vaikams turi būti garantuojami saugūs, turiningi, džiugūs ir kūrybiški metai gerbiant ir palaikant vaiko žaidimą. Taigi akcentuojamas ne įtemptas ugdymas(is), o vaiko gyvenimo gerovė. Panašių nuostatų turi būti laikomasi ir rengiant įstaigos ikimokyklinio ugdymo(si) programą.

6. Ugdymo(si) turinys yra pritaikytas spontaniškai bei pedagogo inicijuojamai kryptingai vaiko veiklai. Programa labiau orientuota į individualizuotą ugdymą, negu į organizuotą visos grupės veiklą. Vaiko dienotvarkė iš anksto numatyta, bet lanksti.

VanderVen K. (2008, 69 p.) aiškina, kad vaikai mokosi, tiesiogiai veikdami aplinkoje ir bendraudami su kitais vaikais bei suaugusiais, kaupdami įvairią patirtį ir ją apibendrinami. Vaikai geriau ugdomi, kai gali rinktis veiklą. Todėl jiems netinka tiesioginis, suaugusiojo ištisai vadovaujamas mokymas, orientuotas į žinių perteikimą. Akademinės krypties programos duoda tik trumpalaikį efektą ir neparengia vaiko sėkmingam ugdymuisi mokykloje. Kita vertus, vaikams reikia tam tikros ugdymosi struktūros, kurią teikia pedagogas, kryptingai organizuodamas pakankamai laisvą ugdymąsi ir teikdamas vaikams grįžtamąjį ryšį.

JAV yra parengti reikalavimai naujos kartos programoms – neakademinės krypties, vaiko kūrybiškumą skatinančioms programoms. JAV vaikų nuo gimimo iki 8 metų programų efektyvumo kriterijuose (Early Childhood Curriculum, Assessment, and Program Evaluation, 2007, 2 p.) pabrėžiama, kad „Ugdymo(si) turinys perimamas vaikui spontaniškai tyrinėjant, žaidžiant bei pedagogui kryptingai, iš anksto apgalvojus, organizuojant ugdymą. Vaikas mokosi tyrinėdamas, mąstydamas, domėdamasis tuo, ką veikia. Tokia patirtis padeda vaikui tyrinėti jo amžiui aktualias idėjas, svarbias tolimesniam ugdymuisi. Pedagoginės bei ugdymo strategijos taikomos atsižvelgiant į vaiko amžių, ugdymo(si) galimybes, kalbą, kultūrą bei gebėjimus ir negales.“ Šiuo atveju pabrėžiamas vaiko aktyvumas ir kryptinga pedagogo veikla, skatinant vaikų ugdymąsi.

Mičigano standartuose (Early Childhood Standards of Quality for Prekindergarten, 2005, 30-33 p.) teigiama, kad kokybiškose programose turi būti numatomas vaiko ugdymasis, veikiant su aplinkoje (atskirose erdvėse) esančiomis priemonėmis, tyrinėjant, eksperimentuojant, t.y. veikiant spontaniškai. Pedagogo kryptingai organizuojama veikla turi

sudaryti vaikui galimybes mokytis kuo įvairesniais būdais. Pedagogas turi skatinti vaikų ugdymąsi formaliose ir neformaliose grupelėse, taikyti įvairias vaikų ugdymo strategijas. Standartuose pabrėžiama, kad vaiko diena turi turėti aiškią struktūrą, tačiau turi būti lanksčiai keičiama.

F. W. Parkay ir G. Hass (2000, 336 p.) teigia, kad sėkmingą vaiko ugdymąsi laiduoja visos vaikų grupės, vaikų grupelių ir vaiko individualios veiklos derinimas. Tai padeda vaikui įgyti įvairių socialinių įgūdžių.

Lietuvoje taip pat atsisakyta akademinės krypties programų bei tiesioginio vaikų mokymo.

„Metodinėse rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo programai rengti“ (2006, 49 - 52 p.) ugdymo(si) metodai interpretuojami kaip dvipusio poveikio būdai: pedagogo poveikio vaikui ir vaiko poveikio pedagogui. Pedagogo taikomų metodų paskirtis - paskatinti vaiko ugdymąsi. Pedagogams rekomenduojama taikyti skatinimo-iniciavimo-motyvacinio, kūrybinius-interpretacinius, modeliavimo, pagalbos-paramos ir kitus metodus.

“Bendrojoje priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programoje” (2003, 42 p.) nurodomas platus spektras būdų, kuriuos turėtų taikyti pedagogas – nuo vaiko palaikymo ir skatinimo iki partnerystės, įvairių idėjų vaikų veiklai pasiūlymo, tačiau nerekomenduojama taikyti tiesioginio mokymo.

7. Tėvams garantuojamas nuolatinis dalyvavimas programų rengime ir tobulinime, ugdymo procese, vaiko pasiekimų vertinime.

Pagrindinė praktiškai visų užsienio valstybių nuostata, kad tėvai turi būti aktyviai įtraukti į vaiko ugdymą įstaigoje. Mičigano standartuose (Early Childhood Standards of Quality for Prekindergarten, 2005, 19-21 p.) akcentuojamas įvairiapusiškas ugdymo įstaigų bendradarbiavimas su tėvais. Tėvai turėtų būti įtraukiami į vaiko ugdymo planavimą, individualizavimą, vaiko pasiekimų vertinimą. Jie turėtų būti kviečiami dalyvauti kasdieniniame vaikų ugdyme. Turėtų būti atsižvelgiama į šeimos kultūrinę aplinką ir kalbą. Tėvai turi būti kviečiami dalyvauti vertinant ir tobulinant įstaigos ugdymo programą. D.T.Dodge, L.J.Colker, C.Heroman (2007, p. 187) išskiria šiuos sąveikos su šeima aspektus: šeimos pažinimą, pozityvių santykių su tėvais užmezgimą ir palaikymą, kasdieninį keitimąsi informacija, bendradarbiavimą su tėvais siekiant bendrų tikslų, reagavimą į šeimų problemas.

Lietuvoje nuo ikimokyklinio ugdymo pertvarkos pradžios pabrėžiama, kad šeima yra pagrindinė vaiko ugdytoja, o ugdymo įstaiga tik papildo vaiko ugdymą šeimoje, pabrėžiama bendradarbiavimo su tėvais svarba (Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija, 1989; Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 2003; VĖRINĖLIS. Vaikų darželių programa, 1993; Ikimokyklinio ugdymo gairės: programa pedagogams ir tėvams, 1993). Šeimos dalyvavimą įstaigos organizuojamoje ugdymo programoje ypač paryškino Lietuvoje vykdomas tarptautinis projektas „Gera pradžia“ (Coughlin P.A., Hansen K.A., Heller D., Kaufmann R. K., Stolberg J. R., Walsh K. B., 1997). „Metodinėse rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo programai rengti“ (2006, 16-17; 59; 64 p.), „Priešmokyklinio ugdymo koncepcijoje“ (2000) akcentuojamas ugdymo šeimoje ir institucijoje derinimo principas. “Bendrojoje priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programoje” (2003, 17-18; 23; 43 p.) akcentuojama, jog tėvai įtraukiami į ugdymo programų rengimą bei tobulinimą, į vaiko ugdymo(si) procesą, o taip pat į jo pasiekimų ir ugdymo kokybės vertinimą.

8. Programos tikslai, turinys, struktūra yra aiškūs ir suprantami visiems ugdymo proceso dalyviams ir visuomenės atstovams, tačiau mokliškai pagrįsti. Programa patogi praktiniam naudojimui.

JAV vaikų nuo gimimo iki 8 metų programų efektyvumo kriterijuose (Early Childhood Curriculum, Assessment, and Program Evaluation, 2007, 2 p.) teigiama, kad programos tikslai

turi būti aiškiai suformuluoti ir suprantami visiems ugdymo proceso dalyviams – administracijai, pedagogams, šeimai. Ugdymo turinys, numatyta vaikų veikla ir ugdymo strategijos turi būti tokie, kad padėtų vieningai integraliai siekti tikslų. Programos turėtų remtis naujausiomis vaikų mokymosi teorijomis bei praktine patirtimi (VanderVen K., 2008). Jos turi būti parengtos taip, kad pedagogui būtų patogiu dirbti grupėje.

B. Ugdymo turinio įgyvendinimo kokybės kriterijai

1. Kokybiškas ugdymo turinio įgyvendinimo procesas sąlygoja gerą vaiko gyvenimo kokybę: puikią vaiko savijautą, saugumą, savigarbą, pasitikėjimą savimi ir kitais, jo aktyvumą ir įsitraukimą į turiningą, įdomią, prasmingą, kūrybišką veiklą, geranoriškus jo santykius su kitais vaikais ir suaugusiais, naujų patirčių įgijimą.

F. W. Parkay ir G. Hass (2000, p. 334-337) akcentuoja, jog vaiko ugdymasis įstaigoje turi būti organizuojamas taip, kad vaikas jaustųsi šiltai priimtas, kad būtų stiprinamas vaiko saugumo ir savigarbos jausmas, sudarytos galimybės aiškintis ir perimti vaikui svarbias vertybes. Ikimokyklinio ugdymo grupėse turėtų būti skatinamas vaikų aktyvumas, smalsumas, domėjimasis aplinka. K. VanderVen (2008, p. 68-70) teigia, kad nauja patirtis ugdymo įstaigoje skatina vaiko smalsumą ir energiją, teikia malonumą ugdantis mokymosi mokyti ir kitus įgūdžius. Kokybišką vaiko ugdymąsi laiduoja „meistriškas gebėjimas“ žaisti, tyrinėti, eksperimentuoti, patirti malonumą pratinantis valdyti savo elgesį, matant savo pasiekimus. Tuo tikslu pedagogas turėtų sudaryti naujas iššūkio situacijas vaikui, siūlyti vis sudėtingesnę patirtinę veiklą. Tuomet, kai vaikas turi galimybę įsitraukti į įvairią, turiningą, prasmingą, kūrybišką veiklą, susikuria patirtiniam mokymuisi būtinos sąlygos. Autorės teigimu, vaikas išmoksta atskirti gėrį nuo blogio, tiesą nuo melo, kontroliuoti savo elgesį ir užmegzti garbingus, geranoriškus, atsakingus santykius su kitais vaikais. Ugdymo procesas turi sudaryti galimybes tyrinėti vertybes, bendrauti ir bendradarbiauti su kitais vaikais sprendžiant įvairias santykių problemas bei išmokstant sėkmingo elgesio būdų.

2001-2003 metais JAV atliktas tyrimas buvo skirtas ikimokyklinio ugdymo kokybės vertinimui. (Are Preschool Program Standards Enough to Ensure Quality? 2008). Nustatyta, kad 18 proc. ugdymo įstaigų vyravo neigiamas emocinis klimatas, trūko profesionalaus ugdymo proceso organizavimo. Paaiškėjo, kad tai buvo įstaigos, kurias lankantiems vaikams ypač reikia gerų pedagogų, nes jose yra daugiau vaikų, gyvenančių skurdo sąlygomis.

Lietuvoje taip pat skiriama daug dėmesio vaiko savijautai grupėje. Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcijoje (1989, p. 71) teigiama: “Ikimokyklinėje įstaigoje turi būti sudaryta vaikui natūrali, džiugi buvimo aplinka, užtikrinama jo globa“, “ugdymo sėkmė priklauso nuo šilto emocinio klimato, vaiką supančių taurių, dvasingų žmonių”.

O. Monkevičienės (2000, p. 108) emocinio klimato darželyje tyrimai rodo, kad dominuojanti vaikų nuotaika grupėse yra rami ir linksma. Neigiama nuotaika trumpalaikė, epizodiška. Tai garantuoja darželio pastangos kurti ir palaikyti gerą vaikų nuotaiką (parodyti, kad jie yra laukiami, organizuoti džiuginančius žaidimus, siurprizus ir kt.) bei organizuoti vaikams patrauklią, įdomią, žaismingą veiklą. Priešmokyklinio amžiaus vaikų (5-6/7) kokybiško ugdymo(si) veiksmų ir kriterijų tyrimas (2003, p. 68) atskleidė, kad daugiau nei pusės vaikų savijauta priešmokyklinėse grupėse yra labai gera – jie linksmi, jaučiasi gerai. Nemažai ramių vaikų (jie sudaro nuo 16 iki 31 procento). Tačiau dalies vaikų savijauta bloga – net 13-19 proc. vaikų įvairiose situacijose jaučiasi liūdni ir išsigandę.

Pedagogams yra parengtos konkrečios rekomendacijos, kaip kurti gerą emocinį klimatą grupėse, užmegzti ir palaikyti pozityvius santykius su vaikais, kaip skatinti geranoriškus santykius tarp vaikų, kaip taikyti netinkamo vaikų elgesio įveikimo pozityvius būdus (Bieliauskienė I., Monkevičienė O., Okunauskienė A., 2009).

2. Kokybiškas ugdymo turinio įgyvendinimo procesas laiduoja vaiko ugdymosi ir specialiųjų poreikių tenkinimą, globą, atitinka individualų patirties kaupimo stilių bei ugdymo(si) galimybes.

Pedagoginės-psichologinės teorijos atskleidžia svarbiausius vaiko poreikius, kurie turi būti tenkinami, ugdant vaiką. J.Dewey ir A.Freud akcentuoja asmenybinius vaikų poreikius, E. Ericson – asmenybinius ir socialinius, tokius kaip pasitikėjimo, savarankiškumo, iniciatyvumo. R.R.Siears pabrėžia tokius pamatinius vaiko poreikius, kaip komforto, prierašumo, asmeninių saitų. J.Piaget išskiria pažinimo poreikį. A.Maslow pateikia poreikių piramidę, kurią sudaro 5 lygmenų poreikiai: fiziologiniai (būti pavalgiusiam, pailsėjusiam ir kt.), saugumo (būti fiziškai ir fiziškai saugiam), socialiniai (priklausomybės, draugystės, paramos), poreikis būti gerbiamam ir pripažintam (savivertės, pagarbos, pripažinimo, saviraiškos poreikis (poreikis išreikšti savo galimybes siekiant nuolat tobulėti). Psichologo teigimu, tik patenkinus žemesniojo lygmens poreikius galima sėkmingai tenkinti aukštesniojo lygmens poreikius. (Dodge D.T., Colker L.J., Heroman C., 2007, p. 2-3; Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas, 2004, 383 p.)

D.T.Dodge, L.J.Colker, C.Heroman (2007, p. 30-33) teigia, kad kokybiškas ugdymosi procesas turi garantuoti įvairių vaikų poreikių tenkinimą: gabių, kurie savo raida yra pralenkę bendraamžius, specialiųjų poreikių vaikų, kurie turi įvairių ugdymosi problemų ir kitakalbių bei dvikalbių vaikų, kurių kalbos lygis gali labai skirtis. Visiems šiems vaikams turi būti garantuojama sklandi, sėkminga raida.

Užsienio autorių nuomone, kiekvienas vaikas turi savo ugdymosi stilių. Vaikų ugdymasis yra kokybiškas, jei ugdytojai sugeba atsižvelgti į kiekvieno vaiko ugdymosi stilių. Bendriausi vaiko mokymosi stiliai išskiriami trys – audialinis, kai vaikas geriausiai mokosi klausydamas, vizualinis - kai stebėdamas, kinestezinis/taktilinis – kai judėdamas, liesdamas. (How to Determine Your Child's Learning Style, 2009). Remiantis H. Gardnerio daugialypio intelekto teorija, išskiriami šie vaiko ugdymosi stiliai: kalbinis, loginis-matematinis, erdvinis, tarpasmeninis, vidinis asmeninis, kūniškasis-kinestetinis, muzikinis, natūralistinis. (How Kids Learn: What's Your Child's Learning Style?, 2009; Mantle S., 2001). Remiantis A.Maslow bei E. Ericson esminių poreikių tenkinimo teorija, J.Piaget konstruktyvizmo teorija, kairiojo ir dešiniojo smegenų pusrutulio dominavimo teorija, temperamento teorijomis ir kt., išskiriami tokie pedagogų bei tėvų supratimui adaptuoti vaikų ugdymosi stiliai: vaikai mąstytojai – analitikai; įsiklausantys, stebintys, liečiantys; jautrūs šviesai, temperatūrai, laikui; judrieji; vienišiai, mėgstantys veikti poroje, grupėje, komandoje; save motyvuojantys ir kitų motyvuojami; atkaklūs ir pasiduodantys (sunkumams); mėgstantys aiškias instrukcijas arba laisvę veikti; mėgstantys iššūkius arba rutiną.

Pagrindinių vaikų poreikių tenkinimą ugdymo įstaigos įtraukia į ugdymo programas ir taip modeliuoja ugdymą, kad šie poreikiai būtų patenkinti. (Vaiko tikrieji poreikiai ir jų tenkinimas "Namų darželyje", 2009). Apie vaiko ugdymosi stilių Lietuvoje kalbama, tačiau bendrais bruožais. Daug didesnis dėmesys skiriamas vaiko poreikiams.

3. Įgyvendinant ugdymo turinį sudaromos įvairios ugdymo(si) galybės – galimybė ugdytis įvairiapusiškai, galimybė pačiam sumanyti arba rinktis veiklą, vietą, laiką, veiklos partnerius, ugdytis vaikui priimtiniu būdu, per savo patirtį, veikti turtingoje mikro ir makro aplinkoje, ugdytis pagal individualią programą, projektiniu būdu ir kt.

L. M. Espinosa (2002) pabrėžia, kad ugdymo(si) procesas kokybiškas, jeigu vykdomi projektai, kaupiama įvairi kasdieninė gyvenimiškoji vaikų patirtis, ugdymo turinys realizuojamas per vaikų veiklą.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio vaiko ugdymo(si) šerdimi Lietuvoje laikomas vaiko žaidimas. A. Tarasonienės teigimu, vaikui būtina pripažinti neribojamą teisę sumanyti žaidimus, rinktis jų vietą, laiką, partnerius, plėtoti juos be išorinių trukdžių. Autorė

pedagogams pristato vaiko žaidimo esmę, raidą, rekomendacijas, kaip sudaryti žaidimui reikalingas pedagogines sąlygas (2004, p. 319-353).

Ugdomoji erdvė turi būti turtinga, teikianti vaikui daugybę galimybių pažinti pasaulį, bei ugdytis kuo įvairesnius gebėjimus. Vaiko ugdymui(si) turi įtakos tiek *mikro* aplinka (vaiko grupė), tiek *makro* aplinka (viso pastato erdvės, lauko žaidimo aikštynai, įstaigą supanti vietovė ir kt.) (Lansbergienė A., Jankauskienė L., 2004).

Lietuvoje populiarus projektinis ugdymo proceso organizavimas (Gražienė V., 2009). Plėtojami vaikų sumanyti ir auklėtojų palaikomi projektai, grupių projektai, kuriuos ruošia pedagogai bei bendri vaikų-pedagogų-tėvų projektai.

4. Kokybišką ugdymo turinio įgyvendinimą užtikrina dvikryptė pozityvi demokratiška pedagogo-vaiko sąveika, ugdytinio ir ugdytojo dialogas, grindžiamas asmenine pagarba, vaiko unikalumo pripažinimu, svarbiausiomis vertybėmis, pozityviomis emocijomis. Vaikas išreiškia savo norus, renkasi, tariasi, veikia vienas ir su kitais, prašo pagalbos, sprendžia problemas ir kt. Pedagogas stebi, skatina, siūlo, palaiko, padeda, veikia kartu, tarpininkauja, teikia informaciją, kuria aplinką, organizuoja kasdieninį gyvenimą bei kryptingai turtina vaiko patirtį, taiko pozityvias vaiko elgesio valdymo strategijas, reflektuoja sąveiką su vaikais.

Užsienio valstybių ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo įstaigos supranta, kokia svarbi yra palanki vaiko ir pedagogo sąveika. Jos siekia, kad vaiko sąveika su suaugusiuoju būtų grindžiama asmenine pagarba, priėmimu, pozityviomis emocijomis. Pedagogai siekia, kad vaikas jaustųsi saugus, sėkmingai bręstų ir kauptų patirtį, jaustųsi vertinamas ir unikalus. (Our Quality Criteria, 2007). Kai kurios valstybės organizuoja tyrimus, kurių centre – vaiko ir suaugusiojo santykių vertinimas. Antai, 2001-2003 metais JAV atliktas tyrimas buvo skirtas ikimokyklinio ugdymo kokybės vertinimui. (Are Preschool Program Standards Enough to Ensure Quality?, 2008). Buvo padaryta esminė išvada, kad suaugusiojo-vaiko sąveika yra tiesiogiai susijusi su vaiko pasiekimų tobulėjimu ir emocine raida. Nustatyta, kad efektyvi pedagogo ir vaiko sąveika skatina vaiko ugdymąsi, bei pasirengimą mokytis mokykloje. Visi kiti veiksniai didelės įtakos vaikų raidai neturėjo.

2000 metais atliktas pedagogo ir vaiko sąveikos reformuotame darželyje tyrimas atskleidė, kad ikimokyklinėse grupėse tuo laikotarpiu vyravo vaiką aktyvinanti (47,9 proc.) pedagogo ir vaiko sąveika. Apie trečdalis sąveikų buvo humaniško pobūdžio (32,8 proc.). Tačiau daugiau nei dešimtadalis sąveikų buvo negatyvaus pobūdžio: slopinančio – 11,5 proc., ignoruojančio – 2,6 proc. (Monkevičienė O., Glebuviene V., Tarasonienė A., 2000, p. 86-87).

Siek tiek vėliau, t.y. 2003 metais, ŠMM užsakymu ir lėšomis buvo atliktas pedagogo ir vaiko sąveikų priešmokyklinio ugdymo grupėse tyrimas (2003, 55 p.). Tyrimas atskleidė, kad tuo metu vyravo dvikryptė vaiko-pedagogo ir pedagogo-vaiko sąveika. Taigi vaikas jau buvo aktyvus ugdymo(si) proceso dalyvis. Kita vertus, net ketvirtadalis pedagogo kreipimosi į vaiką atvejų buvo slopinantys vaikų iniciatyvą (drausminimas, liepimas ir kt.). Dauguma vaiko-pedagogo ir pedagogo-vaiko sąveikų buvo pozityvios. Tačiau paaiškėjo, kad pedagogai neretai abejingai arba negatyviai atsako į pozityvų vaiko kreipimąsi, be to, nesugeba pozityviai atsakyti į negatyvias vaikų reakcijas. Taigi dvikryptė vaiko-pedagogo ir pedagogo-vaiko sąveika nebuvo visiškai kokybiška ugdant vaiką ikimokyklinėse grupėse, o priešmokyklinėse grupėse negatyvaus pobūdžio sąveikų buvo dar daugiau.

5. Ugdymo(si) proceso kokybę sąlygoja dermė tarp savaiminio ugdymosi ir ugdymo(si) situacijų sudarymo bei tikslingo, planuojamo, organizuoto vaikų ugdymo. Ugdymo(si) turinys perimamas vaikui žaidžiant, veikiant savo nuožiūra, įsitraukiant į pedagogo siūlomą veiklą bei pedagogui kryptingai, iš anksto apgalvojus, organizuojant ugdymą. Vaikui veikiant jam teikiamas nuolatinis grįžtamasis ryšys bei reflektuojamas

ugdymo(si) procesas (kasdieninis apmąstymas, vaiko atvejo analizė, nepavykusių veiklos epizodų priežasčių išvalgos ir kt.).

D.T. Dodge, L.J. Colker, C. Heroman (2007, p. 154-162) nurodo, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigoje turėtų būti derinama: vaiko incijuotas pažinimas (turtingos aplinkos sudarymas, rėmimasis vaiko interesais bei patirtimi ir kt.), suaugusiojo inicijuotas ugdymas (trumpas tiesioginis poveikis, susidariusios situacijos panaudojimas ugdymui, bendradarbiavimas su vaikais, klausimai vaikams, vaikų veiklos komentavimas ir kt.) veikla su keliais vaikais ir visa grupe. Užsienio šaltiniuose rekomenduojama visa eilė netiesioginio, žaismingo poveikio vaikams būdų: organizuoti žaismingą veiklą grupelėmis, individualiai, pasiūlyti žaismingas temas, idėjas veiklai, žaisti vaidmenų žaidimus (Teaching Methods at Preschools, 2009; Izadkhah Y.O., Heshmati V., 2009).

Lietuvoje 2003 metais atliktas priešmokyklinio amžiaus vaikų (5-6/7) kokybiško ugdymo(si) veiksmų ir kriterijų tyrimas (2003, 55 p.), organizuotas ŠMM užsakymu ir lėšomis, atskleidė, kad pedagogai tuo metu dažniausiai taikė tiesioginio mokymo būdus (t.y. akademinės krypties ugdymą), kuris neatitinka rekomenduojamų pedagoginių technologijų (užfiksuota 4,6 tokio poveikio vaikams situacijos per 1 val.). Pakankamai dažnai pedagogai taikė pavyzdžio technologijas (3,8 situacijos per 1 val.). Rečiau taikė konstruktyvios kūrybiškos sąveikos su vaiku būdus ir ugdomosios aplinkos kūrimo būdus (atitinkamai 3,07 ir 3,02 situacijos per 1 val.). Taigi šiuos šiuolaikiškus būdus pedagogai buvo įvaldę dar nepakankamai. Rečiausiai pedagogai taikė spontaniškojo ugdymo būdus (2,34 situacijos per 1 val.). Šiuos būdus pedagogai buvo įvaldę blogiausiai. Taigi negalime teigti, kad priešmokyklinio ugdymo(si) organizavimas buvo kokybiškas. Būtų naudinga įvertinti jo kokybę praėjus penkeriems metams.

Tyrimas leido nustatyti, kad konstruktyvios vaiko ir pedagogo sąveikos technologijų taikymas pozityviai veikia vaiko kūrybiškumo kaitą, o spontaniško ugdymo metodai kūrybiškumą skatina, jei taikomi saikingai (Monkevičienė O., Glebuviene V., Tarasonienė A., 2006). Kūrybinės konstruktyvistinės vaiko ir pedagogo sąveikos bei spontaniškojo ugdymo technologijų taikymas turi didžiulį poveikį gerai vaiko savijautai, sakybinei ir rašytinei vaiko kalbai bei matematiniam raštingumui (Monkeičienė O., 2005, 188 p.).

Priešmokyklinių grupių pedagogų profesinės savirefleksijos tyrimas atskleidė nepakankamą pedagogų gebėjimą apmąstyti ugdymo procesą: ugdymo reiškinius atpažino ir objektyviai vertino tik iki 35 proc. pedagogų, neobjektyviausiai pedagogai vertino šiuolaikinius ugdymo būdus bei demokratišką pedagogo-vaiko sąveiką. Tyrimas atskleidė, kad geriau reflektuojantys pedagogai taikė šiuolaikiškesnius ugdymo proceso organizavimo būdus (Monkeičienė O., Bagdonaitė L., 2004, 74 p.).

6. Ugdymo(si) proceso kokybę turėtų garantuoti įstaigoje sukurtas tinkamas vaiko ugdymo(si) ritmas (dienos, savaitės, metų), ugdymo(si) turinio įgyvendinimui palanki dinamiška, tinkamai struktūruota aplinka, tikslingai parinktos ugdymo(si) priemonės.

D.T. Dodge, L.J. Colker (2000) pateikia efektyvios ugdančiosios aplinkos modelį, kurio esminis bruožas – aplinkos suskirstymas į 12 erdvių. Autorės aprašo, kokių ugdymosi tikslų galima pasiekti kiekvienoje tinkamai sutvarkytoje erdvėje, pateikia vaikų veiklos ir elgesio požymius, kurie rodo, jog aplinka sutvarkyta netinkamai, siūlo, kaip galima ją keisti.

Lietuvoje 2003 metais atliktas priešmokyklinio amžiaus vaikų (5-6/7) kokybiško ugdymo(si) veiksmų ir kriterijų tyrimas (2003, p. 26-38), organizuotas ŠMM užsakymu ir lėšomis, parodė, kad priešmokyklinių grupių aplinka labiausiai pasižymėjo pagarbumu (užfiksuota 3,47 požymiai), saugumu (3,31 pož.), jaukumu (3,26 pož.), paprastumu (3,15 pož.), mažiau pasižymėjo atvirumu (3,08 pož.), aktyvinimu (3,04 pož.), natūralumu (3,01 pož.),

mažiausiai pasižymėjo socialumu (2,7 pož.), mobilumu (2,65 pož.). Kai kurių grupių aplinka pasižymėjo statiškumu – 40 proc., nepalankumu socialiniams kontaktams -39 proc., akademiškumu – 27 proc., slopinimu – 26 proc., sudėtingumu – 25 proc., uždarumu – 24 proc., nesaugumu - 17 proc., nejaukumu – 15 proc., nepagarbumu – 11 proc. Taigi ugdomosios aplinkos kokybė taip pat buvo nepakankama.

Tyrimas atskleidė, kad vaikų kūrybiškumą labiausiai skatina pastovi, tačiau gana sudėtinga, iš dalies kintanti, turinti natūralumo ir akademiškumo požymių aplinka. (Monkevičienė O., Glebuviene V., Tarasonienė A., 2006).

7. Ugdymo(si) proceso kokybę laiduoja jo atvirumas tėvams, socialiniams partneriams bei visuomenei. Vaikų ugdymo(si) efektyvumą lemia įstaigos pedagogų bei kitų darbuotojų ir išorės partnerių komandinis darbas.

Užsienio literatūroje pabrėžiama, kad vaiko ugdymas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įtaigose turi būti atviras, tačiau tuo pat metu paryškintas tėvų ir pedagogų t.y. ugdymo srities profesionalų vaidmenų skirtumas. S. Blandford ir K. Knowles (2009, 42 p.) teigimu, tėvų funkcijos vaiko ugdyme - plačios, neapibrėžtos, pedagogų – specifinės ir apibrėžtos; tėvai - maksimaliai prisirišę, mylintys, neracionalūs, šališki, pedagogai – mylintys, tačiau objektyvūs, racionalūs, nešališki; tėvai – veikiantys spontaniškai, pedagogai – veikiantys tikslingai, su tam tikra intencija; tėvai – atsakingi tik už savo vaiką, pedagogai – už visą vaikų grupę.

8. Ugdymo(si) proceso kokybę bei jos tobulinimą užtikrina nuolatinis vaiko pasiekimų vertinimas, tinkamos metodikos ir procedūros. Gerą ugdymo(si) proceso kokybę rodo aukšti, tėvų lūkesčius bei standartus atitinkantys, vaikų pasiekimai, vaiko noras eiti į mokyklą bei geras pasirengimas mokytis pagal pradinės mokyklos programą.

S. Blandford ir K. Knowles (2009, 180 p.) teigia, kad pedagogai turi periodiškai vertinti vaikų pasiekimus tam, kad galėtų planuoti tolimesnį vaikų ugdymąsi, kad galėtų nustatyti, kiek vaikai pasiekė, ko dar reikėtų pasiekti. Orientuojamasi pagal nacionalinius vaikų pasiekimų standartus. Į vertinimo procesą įtraukiami tiek vaikai, tiek tėvai. Su vaikais kalbama apie jų pasiekimus, parengiamos ir taikomos jų galimybes atitinkančios pasiekimų įsivertinimo metodikos.

IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO SI TURINIO BEI JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS KRITERIJAI, SUSIJĘ SU VAIKO UGDYMO SI KOKYBĖ SĄLYGOJANČIAIS VEIKSNIAIS (STRUKTŪRINIAI KRITERIJAI IR KT.)

Išskiriami tokie svarbiausi kokybės kriterijai (Švietimo gairės, 2002; Are Preschool Program Standards Enough to Ensure Quality?, 2008; Preschool Education, 2006; VanderVen K., 2008 ir kt.):

1. Ugdymo kokybę sąlygoja pedagogų išsilavinimas bei kompetencija. Pagal Europos standartus pedagogas turi turėti ne mažesnę kaip bakalauro ikimokyklinio ugdymo srities laipsnį.
2. Ugdymo kokybei turi reikšmės vaikų, tenkančių vienam suaugusiajam santykis. Kuo šis santykis mažesnis, tuo aukštesnė kokybė.
3. Ugdymo kokybei įtakos turi vaikų skaičius grupėje. Kuo mažesnis vaikų skaičius, tuo jis palankesnis siekti ugdymo kokybės.
4. Ugdymo kokybė priklauso nuo ugdymo(si) finansinių ir materialinių išteklių.
5. Ugdymo kokybė tiesiogiai susijusi su ugdymo filosofijos kaita, strateginių švietimo dokumentų inicijuojamais pokyčiais.
6. Ugdymo kokybei įtakos turi steigėjų požiūris ir parama.

7. Ugdymo kokybei poveikį daro įstaigų profesinė akreditacija, jos vadovų ir pedagogų atestacija, savianalizė.

8. Ugdymo kokybei įtakos turi kvalifikacijos tobulinimas bei geras informavimas.

9. Ugdymo kokybei poveikį daro įstaigų profesinė akreditacija, jos vadovų ir pedagogų atestacija, savianalizė.

Ugdymosi kokybės veiksniai plačiau aprašyti skyriuje: „2.5. *Kokybiško ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) veiksniai*“

Išskirti ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės kriterijai buvo naudojami, rengiant programų ekspertinio vertinimo, tėvų bei pedagogų apklausos metodikas.

Šiais kokybės kriterijais vadovautasi apibendrinant bei interpretuojant tyrimo duomenis.

2.4. IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO(SI) PROCESO KOKYBĖ

- Šiame skyriuje pristatoma **bendra ugdymo proceso samprata**.
- Atskleidžiami **ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo proceso kokybės požymiai**, kuriuos išskiria žymiausi pasaulio mokslininkai, tyrinėjantys vaiko institucinio ugdymo ypatumus.

Bendra ugdymo proceso samprata. Įvairios edukologinės koncepcijos, mokslininkai, kurie atstovauja skirtingas metodines pozicijas, skirtingai interpretuoja reiškinius, tarp jų ugdymo ir ugdymosi procesą. Dabartiniu požiūriu ugdymas – ugdymo proceso dalyvių (ugdytojų ir ugdytinių) abipusė veikla, t.y. sąveika. Ugdymo (pedagoginis) procesas – sudėtinga savivaldi sistema, kurios pagrindą sudaro pedagoginiai santykiai ir pedagoginis bendravimas, lemiantis vienokią ar kitokią ugdymo(si) proceso kokybę, t.y. teigiamą emocinį ugdymo pobūdį, ugdytinio kompetencijų plėtrą, pedagoginį vertinimą ir kt. (Bitinas B., 2006). Ugdymo proceso struktūroje išskiriamas ugdymo tikslas, ugdymo tikslą atitinkanti ugdomoji informacija (t.y. ugdymo gėrybės), ugdymo veikėjai (ugdytojas ir jo veikla; ugdytinis ir jo aktyvumas, adaptyvumas), sąveikos priemonės ir situacijos bei sąveikos valdymas. Pabrėžiama, kad ugdymo procesas – ugdytojo ir ugdytinio veiklos kaita, bendravimo kaita, kurios metu bendromis pastangomis kaupiama nauja patirtis, gerinama proceso kokybė, kuriami nauji santykiai, emociniai ryšiai. Taigi ugdymo procesas – įvykių ir situacijų kaita, kurią inspiruoja pedagogas, remdamasis objektyviomis vertybėmis, naudodamas ugdymo priemones, parinkdamas būdus, metodus, ugdymo organizavimo formas. Pedagoginiam procesui būdingi ugdytinių išgyvenimai, reakcijos, veikla, elgesys, jų vertinimas bei pedagogo veiklos koregavimas (Jovaiša L., 2007). Vardijami ugdymo proceso komponentai: ugdytinių pasiekimai (žinios, gebėjimai, elgsena, rodantys pedagoginio proceso kokybę), ugdomoji veikla (pedagoginės priemonės ir būdai, ugdymo organizavimas, kurie susiję su kokybe) bei ugdymo prielaidos (pedagoginė aplinka, sąlygos, priemonės) (Bitinas B., 2006). Apibūdinami ugdymo proceso dėsniumai, kurie įtakoja ugdymo procesą, akcentuojami ugdymo veiksniai, tokie kaip ugdytojai, ugdymo turinys, ugdymo sąlygos, edukacinės nuostatos ir principai (Jucevičienė P, 1997; Bitinas B., 2000).

Dėmesys ugdymo ir ugdymosi procesui šiuolaikinėse ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Europos vyriausybės, vaikų tėvai, šalių piliečiai ir vietinių bendruomenių nariai pradėdant paskutiniaisiais praeito šimtmečio dešimtmečiais iki šiol ypatingą dėmesį skiria ankstyvojo vaikų ugdymo ir globos problemų sprendimui. Priežastys įvairios: motinų darbas ir vaikų atidavimas ugdymo institucijų globon, ankstyvųjų ugdomųjų poreikių svarbos būsimumo vaiko

gyvenimui ir mokymuisi mokyklose supratimas ir kt. Pastoviai keliami vaikų ugdymo įstaigose kokybės klausimai, pvz., Kaip galėtume išmatuoti ugdymo kokybę?; Kokia yra efektyvių ugdymo programų kaina?; Kokie galėtų būti ugdymo standartai?; Kaip galėtume pasiekti geriausių ugdymo(si) rezultatų?; Kas tai padarytų? Atsakymų į klausimus ieškoma organizuojant mokslinius tyrimus, kuriant ugdymo standartus, priemones, gero darbo organizavimo įstaigose rekomendacijas (Richmond J., Ayoub C.C., 1993; Sylva K., Siraj – Blatchford I., Taggart B., 2006).

J.Bennet (2003), pristatydamas OECD (OECD – Ekonominės kooperacijos ir plėtros organizacija) sąvadą „Education Policy Analysis“, skirtą 18 pasaulio šalių mažų vaikų ugdymo įstaigose padėties nušvietimui, taip pat pabrėžia vaiko gyvenimo kokybės ugdymo įstaigose garantijos svarbą. Sąvadas akcentuoja mažų vaikų ugdymosi visą gyvenimą būtinumą, kaip gyvenimo kokybės rodiklį, ugdymo kokybės monitoringo būtinumą, į monitoringą įtraukiant ugdymo institucijos darbuotojus, pedagogus, vaikus, tėvus. Pabrėžia geros kokybės vaikų ugdymo įstaigose svarbą. Tyrinėtojų atlikta analizė rodo, kad Europos ir kitų žemynų vaikus ugdant įstaigose pastovus dėmesys kreipiamas ugdymo monitoringui, ugdymo proceso ir vaiko statuso kaitą iliustruojančių duomenų rinkimui ir kt.

Ugdymo proceso kokybės šiuolaikinėse ikimokyklinio ugdymo įstaigose samprata.

Ugdymo proceso kokybės samprata siejasi ir su šiuolaikiniu požiūriu į vaiką bei vaikystę. Atmesdami požiūrius, kad vaikas pasyvus, negabus, nesugebantis kurti – tik mėgdžiojantis ir kopijuojantis ugdymo subjektus, šiuolaikiniai pedagogai skelbia naują vaikystės ir vaiko sampratą. Pagal ją, vaikas - ir šeimos, ir sociumo narys, turintis savų interesų, kurie ne visada sutampa su tėvų ir kitų suaugusiųjų interesais. Vaikas turi pripažintą erdvę su savo teisėmis, su savo, kaip visuomenės nario, pajauta. Vaikas pripažįstamas kaip visuomenės struktūros dalis, kurio, kaip ankstyvojo amžiaus tarpsnio atstovo, raida ir gyvenimo ypatumai nėra mažiau svarbūs ar aktualūs visuomenei, nei kitų amžiaus tarpsnių, pvz., jaunuolių ar pagyvenusių žmonių.

Nauja vaiko ugdymo paradigma teigia, kad:

nėra universalaus vaiko, yra daug vaikų – daug individualybių;

vaikas kaip sociumo narys dalyvauja savo gyvenimo kūrime, sprendžia su savo būtimi, ugdymusi, žinojimo plėtote susijusius klausimus;

vaiko socialiniai santykiai ir kultūra gerbtini kaip fenomenas, konstruojamas pagal vaiko asmeninį supratimą;

vaikas turi būti pagarbiai išklausomas, įtraukiant jį į demokratišką dialogą, vaikas turi teisę turėti savo nuomonę;

santykiai tarp suaugusiojo ir vaiko gali reikštis ir prievarta, jėga, ir meile. Būtina pastoviai aiškintis, kokiomis aplinkybėmis suaugusieji griebiasi prievartos. Būtina aiškintis, kaip vaikai atsispiria ir priešinasi tai prievartai;

vaikas ateina į pasaulį kaip biologinė būtybė. Jo kaip asmenybės raidos kelias – socialinis (Dahlberg G., Moss P., Pence A., 2001; Juodaitytė A., 2003).

Vaikas matomas kaip progresuojantis nuo paprastumo prie sudėtingumo, nuo neracionalios prie racionalios elgsenos, nuo biologinio individo iki žmogaus – piliečio statusą turinčio asmens. Vaikas – ne biologinis fenomenas, bet istorijos, visuomenės ir kultūros produktas, aktyviai, kompetetingai sąveikaujantis su sudėtingais socialinės aplinkos reiškiniais. Jis nėra pasyvus buvusios generacijos idėjų perėmėjas (Greene S., Hogan D., 2006).

Vaikų ugdymo proceso kokybė. Naujos vaikų ugdymo paradigmos teiginiai inicijuoja naujus ugdymo proceso akcentus. Moksliniuose šaltiniuose plačiai analizuojama mažų vaikų ugdymo proceso įstaigose kokybė, kuri priklauso:

- nuo ugdymo kryptingumo - jei ugdymas neturi tikslo, neįmanoma jo efektyvinti;

- nuo aplinkos, kuri sudaroma vaiko veiklai, patirties įgijimui, įvairovės; aplinka turi vesti vaiką į socialinį pasaulį, turi garantuoti įvairių kompetencijų plėtotę;

- nuo santykių, kurie formuojasi tarp įstaigoje dirbančių suaugusiųjų, tarp suaugusiųjų ir vaikų: sąveikavimo puoselėjimo, gebėjimo draugauti, supratimo apie žmonių tarpusavio ryšius puoselėjimo;

- nuo teisių, kurios yra garantuojamos įstaigose suaugusiesiems ir vaikams;

- nuo suaugusiųjų, kurie garantuoja vaiko globą ir ugdymą, poreikių tenkinimo;

- nuo vaikų poreikių tenkinimo;

- nuo pedagogų komandos kultūros, atviro komunikavimo;

- nuo realaus ugdymo tikslo ir realių ugdymo uždavinių suvokimo;

- nuo ugdymo pasiekimų pastovaus monitoringo;

- nuo vaiko individualybės puoselėjimo, padedant vaikui tapti unikalia asmenybe, įgyti žinojimo, asmeninių ir socialinių kompetencijų per intensyvų ugdymą, per vaiko socializavimąsi.

Kaip matome, proceso kriterijai rodo, kas vyksta ugdymo institucijoje: kokia vaikų veikla, koks vaikų elgesys, koks suaugusiųjų elgesys su vaikais ir tarpusavyje, kokie santykiai tarp tėvų ir institucijos ir kt. (Dahlberg G., Moss P., Pence A., 2001; Nagy J., 2003; Rodd J., 2006). Jie reikalauja į vaiką žiūrėti ne kaip į pedagogo poveikių tiesiogiai veikiamą subjektą, bet kaip į savo žinojimą, gebėjimus, kultūrą, identitetą kuriantį unikalų, sudėtingą, individualų subjektą, aktyviai veikiantį ir bendraujantį aplinkoje. Vaikas turtingas ir galingas savo vidinėmis galiomis. Kokybiškas ugdymo procesas skatina ir garantuoja vaiko vidinių galių sklaidą, turtina vaiko vidines galias. Vidiniai turtingas vaikas verčia aplinkinius – pedagogus ir tėvus – darytis turtingesniais. Vidiniai skurdus – tokiais daro ir aplinkinius. Vidiniai turtingo vaiko kokybiškas ugdymo(si) procesas ugdymo įstaigoje neapsiriboja individualiu vaiko pažinimu, bendravimu ar kūrybos veiksmų skatinimu. Kokybiškas ugdymo procesas – tai vaiko bendradarbiavimas bei bendravimas su suaugusiaisiais, ir ypač su kitais vaikais pačioje įvairiausioje veikloje, įgalinantis jį suprasti pasaulio reiškinius, pačiam atrasti reiškinių prasmes, pajusti savo vertę, sėkmingai socializuotis pagal savo galias, norus, interesus. Bendradarbiavimo ir bendravimo paskatos ugdant vaiką turi būti ne banalios ir nuvalkiotos, bet įdomios, žaismingos. Vaikui leidžiama realizuoti savo idėjas, teorijas, klausinėti, diskutuoti, pačiam spręsti problemas. Tuo džiaugiamasi, stebimasi, pagarbiai priimama. Kadangi mažas vaikas suprantamas kaip vertingas sociumo narys, pilietis, turintis tam tikrų teisių, kokybiškas ugdymo procesas, pagal vaiko galimybes, turi padėti vaikui prisiimti pareigas ir atsakomybę, jam įsitraukiant į šios dienos sociumo gyvenimą. Kokybiškas mažų vaikų ugdymo procesas reikalauja laikytis „klausymo pedagogikos“ reikalavimų, pagal kuriuos vaikas dažniau išklausomas nei jam kalbama: išklausomos vaiko idėjos, samprotavimai, planai, lūkesčiai.

Vaikas grupėje. Kokybiškas mažų vaikų ugdymo procesas – ugdymas ne pagal griežtai nustatytą dienotvarkę, bendrą visiems grupės vaikams, bet dažniausiai pagal individualų vaiko gyvenimo ritmą, pagal laiką, kuris reikalingas vaiko veiklai, poreiki. Ugdomojo proceso kokybę rodo ir vaiko išgyvenimai, nuotaikos, patirties raiška ugdymo įstaigos grupėje. Tyrinėtojų teigimu, vaiko ugdymo procesas grupėje yra kokybiškas, jei

vaikas grupėje jaučiasi laisvas, o ne vaikų grupės gniuždomas;

suaugusiųjų paprastai yra palaikomas, suprantamas, o ne baramas ar nepastebimas;

suaugusieji į jį nuolat kreipiasi pagarbiai ir rimtai, o ne pašaipiai ar niekinamai;

vaiko veikla grupėje paprastai įdomi, o ne nuobodži ir beprasmiška;

veikla paprastai reikšminga vaikui, atliepanti jo poreikius bei pomėgius, o ne triviali ir reikalaujanti įsiminimo;

veikla paprastai patraukli, o ne erzinti ar tik džiuginanti;

vaikui paprastai nesinori išeiti iš grupės.

Tai yra, proceso kokybę rodo visa eilė su vaiko veikla ir gyvenimu grupėje susijusių charakteristikų, tokių kaip laikas savarankiškai vaikų veiklai, galimybė vaikui kalbėti, samprotauti, klausinėti, veiklos grupėje perspektyvos žinojimas, pagalba susidūrus su

sunkumais, parama suklydus ir pan. (Silvern K., 2006). Ugdomojo proceso kokybę rodo ir vaikui aiškios gyvenimo grupėje taisyklės, vaikų savireguliacijos skatinimas, pedagogo pasirinktų poveikių kokybė, pedagogų lankstumas nustatant ribas. (Raver C.C., Jones S.M., Li – Grining C.P. ir kt., 2008).

Santykiai. Ypač plačiai tyrinėjami ir analizuojami įvairūs ir sudėtingi santykiai tarp vaikų, santykiai tarp vaikų ir suaugusiųjų, santykiai tarp suaugusiųjų, t.y. mokėjimas dirbti komandoje, padėti vienas kitam, mokytis vienam iš kito.

Vaiko – suaugusiojo santykiai lemia vaiko santykį su pačiu savimi, su kitais vaikais, lemia tai, kaip vaikas padeda socializuotis kitiems vaikams. Intensyvūs, individualizuoti ir pozityvūs santykiai labai svarbūs vaiko patirties pagavai grupėje ir už jos ribų, jo akademinį ir socialinių gebėjimų raidai: jie lemia vaiko pasiekimus mokykloje, mažina konfliktiško elgesio proveržius (Howes C., Burchinal M., Pianta R., Bryart D., Early D., 2008; Harrison L., Clarke L., Ungerer J.A., 2007). Pozityvūs pedagogo – vaiko santykiai rodo emocinę ugdomojo proceso kokybę, gerina emocinį klimatą grupėje, skatina gerus santykius tarp vaikų, skatina jų pagarbą vienas kitam, palaikymą (Locasale – Crouch J., Konold R., Pianta T. ir kt., 2007).

Pedagoginio proceso refleksija. Vaikų ugdymo proceso kokybė priklauso nuo pedagogo refleksijos: ugdymo proceso, vaikų reakcijų, pasiekimų, pedagoginių veiksnių ir savo kompetencijų. Šaltiniuose nurodoma, kad viena iš priemonių, darančių refleksiją kokybiškesne, yra pedagoginės veiklos dokumentavimas. Jis padeda pedagogui ir visai bendruomenei suprasti pedagoginių ir socialinės aplinkos poveikių įtaką vaikui, geriau įsisąmoninti savo paties santykius su socialine aplinka, darbu ir kūryba, skatina pedagoginės veiklos demokratėjimą. Pabrėžiama, kad pedagoginis dokumentavimas – ne tik vaiko stebėjimas, kuris parodo individualios vaiko raidos ir nustatytų raidos etapų santykį, vaiko pasiekimų ir numatytų standartų atitikimą. Platesnė pedagoginio dokumentavimo paskirtis – pamatyti ir suprasti, ar pedagoginiai poveikiai atitinka pedagogo ir vaiko lūkesčius, ar vaikas sėkmingai perpranta socialinės aplinkos gyvenimo normas. Pedagoginis dokumentavimas – tai pedagoginio proceso vizualizacija, leidžianti pamatyti daugiau ugdymo(si) proceso niuansų bei prasmų: kaip į pedagoginius poveikius reaguoja vaikas, kaip ugdomoji veikla veikia patį pedagogą. Dokumentavimas leidžia kritiškai įvertinti vaikų ugdymo poveikius, skatina ieškoti naują pedagoginio poveikio būdų (Dahlberg G., Moss P., Pence A., 2001). Su dokumentavimu susijęs formuojamasis pedagoginio proceso vertinimas leidžia kontroliuoti, tikslinti, keisti ugdymo procesą, padeda pamatyti vaiko ugdymosi ypatumus, vaiko pastangas (MacDonald M., 2007). Formuojamasis vertinimas padeda nustatyti vaiko pasiekimus. Renkant ir interpretuojant duomenis apie vaiko raidą, veiklą, išgyvenimus sužinoma apie vaiko pažinimo, emocinę, socialinę kaitą ugdymo(si) procese (Sylva K., Siraj Blatchford I., Taggart B., 2006).

Ugdymo tikslingumas. Ugdymo proceso kokybė priklauso nuo vaikų ugdymo tikslingumo. Įvairių amžiaus tarpsnių vaikų ugdymo tikslingumą ir kryptingumą lemia pedagogo siekiami ugdymo tikslai. Pagal juos pedagogas konstruoja savo veiklą, numatydamas, kaip ugdymo procese turi keistis ugdytinio galios. Pedagogo tikslinga veikla – tai ugdymo turinio parinkimas, metodų ir būdų, kuriais garantuojama turinio pagava, atranka, vaikų ugdymo proceso organizavimo bei pasiekimų nustatymas, orientuojantis į ugdymo tikslą. Pedagoginiai tikslai nesirenkami tiesmukai: juos reikia apmąstyti, nuolat gretinti ir vertinti. Realų ugdymo tikslų numatymas reikalauja gerai pažinti vaiką, žinoti jo ugdymo ir ugdymosi kontekstą, realiai suvokti, ką galima, būtina keisti ugdymo procese (Bitinas B., 2002, Jovaiša L., 2001, Dalin P., Rolf H. G. ir kt., 1999, Ramsden P., 2000). Šiuolaikiniai ugdymo tikslai reikalauja, kad vaikų ugdymo procesas būtų veikla, kurioje ugdytinis savimokos keliu, veikiamas aplinkos impulsų, mokytusi suprasti jį supantį pasaulį, ugdytusi gebėjimą jame bendrauti ir jį veikti, perprastų aplinkos, šeimos kultūros vertybes, kuri padėtų jam susivokti kaip sociumo dalelei. (Curzon L.B., 2006, Ebbeck I., 2006).

Pedagogų asmeninės savybės. Ugdymo proceso kokybę moksliniuose šaltiniuose siejama su įstaigos personalo, ypač pedagogų, asmeninėmis savybėmis. Pabrėžiama tokių pedagogo savybių raiška kaip smalsumas – žingeidumas, dorumas – sąžiningumas, akcentuojant, kad jo veiklos principai turi būti atviri viešam vertinimui. Pabrėžiamas paslaugumas, elgimasis su vaikais pagarbiai ir oriai, drąsumas, akcentuojant nusiteikimą ieškoti, rizikuoti, net padaryti klaidų ir iš jų pasimokyti, geraširdiškumas.

Kalbėdami apie santykių su ugdytiniais pobūdį, tyrinėtojai pabrėžia, kad pedagogas turi būti nuoširdus, lankstus, kūrybiškas ir skatinantis, palaikantis, atviras, tikintis problemos išsprendimu, dažnai praktikuojantis grįžtamąjį ryšį, skatinantis vaiko savimoką, savęs vertinimą, nebijantis rizikuoti.

Tyrinėtojai plačiai komentuoja asmenines pedagogų savybes, leidžiančias jam siekti ugdymo proceso kokybės, pabrėždami, kad pedagogui turi būti būdingas savo ir kitų motyvavimas veiklai; gebėjimas reflektuoti, samprotauti, analizuoti, komentuoti ugdymo procesą ir savo profesinį tobulėjimą, inicijuoti konstruktyvų tėvų įsijungimą į vaiko ugdymo(si) procesą; konfidencialumas; domėjimasis mažų vaikų interesais, tuo, kaip jie mąsto, išmoksta ir elgiasi; pozityvus ir realistiškas pasiekimų vizijų priėmimas; draugiškumas, atsakingumas, atvirumas bendraujant; humoras, džiaugsmas, entuziazmas; lankstumas bendraujant su vaikais ir suaugusiais; inovatyvumas; organizuotumas veiklos procese, aplinkoje; kalbėjimo ir kūno kalbos įvaldymas; emocinis stabilumas darbo aplinkoje (Rodd J., 2006, Dahlberg G., Moss P., Pence A., 2001).

Nurodomi ir pedagogo kaitos trukdžiai, veikiantys ugdymo procesą, tokie kaip: baimė dėl asmeninės ateities (praras darbą, sumažės pinigų, pasikeis statusas, pasikeis socialiniai santykiai); ideologiniai faktoriai – pasikeis vertybių ir lūkesčių sistema; asmeninės savybės: pesimizmas, abuojumus; poreikių nesupratimas; asmeniniai interesai; naujos technologijos.

2.5. IKIMOKYKLINIO BEI PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO(SI) KOKYBĖ SĄLYGOJANTYS VEIKSNIAI

- Šiame skyriuje pateikiami svarbiausi *ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo(si) turinio ir jo įgyvendinimo kokybę laiduojantys veiksniai*. Jie išskirti, remiantis užsienio ir Lietuvos mokslinių šaltinių bei strateginių švietimo dokumentų analize.

Lietuvai vis labiau integruojantis į Europos Sąjungą mūsų šalies švietimo sistemai iškyla uždavinys kuo didesniai ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų skaičiui užtikrinti reikiamo lygio ugdymo kokybę. Tai pabrėžiama įvairiuose Lietuvos bei Europos Sąjungos švietimą reglamentuojančiuose dokumentuose.

Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatose, patvirtintose LR Seimo 2003 m. liepos 4 d. Nr. IX-1770, Europos Tarybos Ministrų kabineto 2002 m. rugsėjo 18 d. priimtose rekomendacijose, kituose nacionaliniuose ar Europos dokumentuose apie ikimokyklinį ugdymą pabrėžiama, kad šiandien itin aktualu plėtoti ir užtikrinti labai kokybiškas ir lanksčias ikimokyklinio ugdymo(si) paslaugas.

Šiandienos ikimokyklinių institucijų veikla išsiplėtė tiek turinio, tiek funkcinė prasme. Ikimokyklinis ugdymas neatsiejamas nuo globalizacijos procesų visuomenėje, valstybinės politikos, kintančių tėvų ir ugdytinių poreikių, todėl jo kokybei poveikį turi visa eilė veiksnių. Antai, Kolumbijos ekspertai išskiria keletą veiksnių, kurie turi tiesioginę įtaką priešmokyklinio ugdymo kokybei:

- pakankamas pedagogų išsilavinimas – ugdytojai turi turėti ne žemesnį kaip bakalauro laipsnį ikimokyklinio ugdymo srityje;

- adekvatus atlygis ugdytojams – pedagogai turi gauti atlyginimą, kuris prilygsta 1-12 klasių mokytojų atlyginimui;
- nedidelis vienam suaugusiajam tenkančių vaikų santykis grupėje ir optimalus grupių dydis;
- programa, pritaikyta skirtingo amžiaus vaikų grupėms;
- tėvų įtraukimas į vaikų ugdymą;
- adekvati, gerai aprūpinta švietimo pagalba vaikui ir šeimai (Preschool Education, 2006).

Panašius veiksnius išskiria daugelis Lietuvos ir užsienio edukologų. Toliau bus aptariami svarbiausieji veiksniai.

1. Ugdymo kokybę sąlygoja pedagogų išsilavinimas bei kompetencija.

XX a. pabaigoje vis dažniau imta kalbėti apie mokymosi svarbą ir pedagogo kompetencijas. Kaip nurodoma Lietuvos švietimo plėtotės 2003-2012 m. strateginėse nuostatose, žinių visuomenėje iš esmės keičiasi pats mokytojo vaidmuo. Mokytoją–žinių turėtoją ir perteikėją keičia mokytojas – mokymosi padėjėjas, organizatorius, moderatorius, partneris. Jo priedermė – padėti mokiniams pasirengti savarankiškam gyvenimui bei rūpintis nuolatiniu savo pačių mokymusi. Tai sietina su nuolatinio mokymosi visą gyvenimą vertės supratimu.

Europos šalių švietimo politika, orientuota į ugdymo ir socialinių paslaugų integravimą, teikiant paramą vaikui ir šeimai, žymi ir naują, platesnę, pedagogų rengimo kryptį. Europos Sąjungos vaikystės ir šeimos apsaugos politika nukreipta į universalų vaikystės pedagogo rengimą, siekiant kokybiško ugdymo ir socialinių paslaugų teikimo vaikui ir šeimai (Early childhood and family policy, 2002). Lietuvoje rengiant ikimokyklinio ugdymo pedagogus taip pat pereinama nuo siauros institucinės krypties specializacijos (lopšelis, darželis, mokykla, globos namai) prie platesnės vaikų ugdytojo kompetencijas turinčio pedagogo rengimo.

Daugelis edukologų pripažįsta, kad mokytojas yra pagrindinis švietimo kaitos ir mokyklos tobulinimo veiksnys (Hargreaves A., 1999, p. 9). Anot M. Fullan (1998, p. 111-112), naujoviškam mokytojui būtinos bent septynios sudedamosios dalys. Ateities mokytojas turės: 1) įsipareigoti bendram moraliniam tikslui - pakeisti į gera vaikų gyvenimą, 2) iš esmės pagerinti pedagogikos žinias, 3) suvokti moralinio tikslo mokyklos lygmeniu ryšį su reikšmingesniais švietimo politikos ir visuomenės plėtros klausimais, 4) mokėti bendradarbiauti su kitais mokytojais, administracija, tėvais, visuomene, 5) dalyvauti platesnėje mokymosi veikloje, 6) išsiugdyti nuolatinio domėjimosi įpročius ir įgūdžius, 7) visa galva panirti į pokyčių procesuose ryškėjančias sudėtingas, besikeičiančios aplinkos paslaptis, sėkmes ir nesėkmes. Tokią visaapimančią ateities mokytojo viziją, pasak M. Fullan, gali pasiekti tik individualybė, gebanti nuolat keistis.

Teigiama, kad pedagogo darbo kokybę sąlygoja jo išsilavinimas. Pagal Europos standartus pedagogas turi turėti ne mažesnę kaip bakalauro ikimokyklinio ugdymo srities laipsnį. Lietuvoje nėra griežto reikalavimo, kokį laipsnį privalo turėti vaikystės pedagogas, tačiau jis turi turėti aukštąjį ikimokyklinį išsilavinimą.

Dabartis pedagogo profesijai kelia iš esmės naujus socialinius, pedagoginius ir dalykinius reikalavimus. Mokytojui tampa būtinas kur kas platesnis bendrasis ir dalykinis išsilavinimas. Jam būtini geri informaciniai ir komunikaciniai įgūdžiai, šiuolaikinė socialinė kompetencija, geras orientavimasis šiandieninėje švietimo kaitoje, aktyvi ir savarankiška pilietinė laikysena (Švietimo gairės, 2002, p. 154).

Edukologų atlikti tyrimai rodo, kad pedagogai yra lankstūs, atviri naujovėms ir netikėtumams. Labiausiai gebantys prisitaikyti prie nuolat kintančių sąlygų yra tie pedagogai, kurie turi aukštesnę pedagoginę kvalifikaciją ir darbo stažą nuo 5 iki 15 metų (Kazlauskienė A., 2007, p. 95). Jie geba gerai planuoti ugdymo procesą, pažinti vaiką ir jo ugdymosi stilių,

išbandyti ir atrinkti tai, kas vaikui tinka ir skatinti jį tobulėti (Monkevičienė O., Stankevičienė K., 2006). Tėvai taip pat pripažįsta, kad pagrindinis vaikų darželio veiklos efektyvumą skatinantis veiksnys yra pedagogų kvalifikacija. Jie yra patenkinti pedagogų darbo kokybe, įgyvendinamomis ugdymo programomis bei sąlygų vaiko tobulėjimui sudarymu (68,5%). Visi apklausti tėvai išskiria ikimokyklinės institucijos pozityvų poveikį vaiko mokyklinei brandai, o didžioji jų dalis (78,3%) pasitiki ikimokyklinio ugdymo įstaigomis (Jonutytė I., Braslauskienė R. ir kiti, 2004).

Vadinasi, kuo aukštesnis (universitetinis) išsilavinimas, tuo tikėtina, kad ugdymo kokybė bus aukštesnė, nes pedagogas yra įgijęs ne tik gebėjimų ugdyti vaiką, bet ir gebėjimų atlikti tyrimus. Jau dabar ryškėja nuostata, kad ateities pedagogas turės mokėti pakankamai profesionaliai atlikti ir taikomojo pobūdžio tyrimus, analizuodamas realizuojamą ugdymo procesą.

2. Ugdymo(si) kokybei turi reikšmės vaikų, tenkančių vienam suaugusiajam santykis.

Kuo šis santykis mažesnis, tuo aukštesnė ugdymo(si) kokybė. Pagal dabartinius ikimokyklinio ugdymo standartus grupėje turėtų būti ne daugiau kaip 15 vaikų (Ikimokyklinės ugdymo įstaigos nuostatai, 1998). Tačiau ugdymo realybėje matome visai kitą vaizdą. Atlikti tyrimai rodo, kad ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupės yra perpildytos (ypač miestuose ir jų naujuose rajonuose), o jas lanko po 20-25 ir daugiau vaikų. Vadinasi vienam suaugusiajam tenka kur kas didesnis vaikų skaičius nei numatyta. Šitokia situacija verčia pedagogą maksimaliai susikoncentruoti, įtempti jėgas ir gebėti skirti laiko kiekvienam vaikui. Savaimė suprantama, kad toks darbo krūvis negali garantuoti aukštos ugdymo(si) kokybės, nes pedagogas nepajėgus tenkinti kiekvieno vaiko poreikių. Plečiant miestuose ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo įstaigų ir grupių jose skaičių, situacija turėtų keistis, nes sumažėjus vaikų skaičiui grupėje, pedagogas kiekvienam vaikui galėtų skirti daugiau laiko individualizuodamas ir diferencijuodamas ugdymą pagal vaiko poreikius ir patirtį.

3. Ugdymo kokybei įtakos turi bendras vaikų skaičius grupėje.

Pagrindiniai juridiniai dokumentai, reglamentuojantys vaikų darželių veiklą, yra: 1) LR Švietimo įstatymas ir 2) Ikimokyklinės ugdymo įstaigos nuostatai.

Ikimokyklinės ugdymo įstaigos nuostatuose pažymima, kad valstybės ir savivaldybių švietimo įstaigos dirba pagal Švietimo ir mokslo ministerijos patvirtintus nuostatus. Šie nuostatai numato maksimalų vaikų skaičių grupėje: lopšelyje – 10, darželyje – 15 (41, 31 dalis). Taip pat numatoma, kad vaikų grupė formuojama iš to paties ar įvairaus amžiaus vaikų.

Nuo vaikų skaičiaus grupėje didžia dalimi priklauso vaikų ugdymo kokybė, nes kuo mažesnis vaikų skaičius, tuo daugiau erdvės jų veiklai, ramesnis vaikų dienos ritmas, labiau suderinami vaikų poreikiai ir kt.

Atlikti moksliniai tyrimai aiškiai parodė, kad ankstyvojo amžiaus vaikų skaičius, kuris yra nuo 5 iki 15 grupėje, atitinka normos reikalavimus. Kitokia situacija yra ikimokyklinio amžiaus vaikų grupėse. Beveik du trečdaliai ikimokyklinių ugdymo įstaigų turi grupes su iki 20 vaikų skaičiumi jose, o penktadalis (22,2%) – daugiau nei 20 vaikų (Monkevičienė O. ir kiti, 2008, p. 51). Tėvų nuomonės tyrimas parodė, kad tėvai pageidautų mažesnio vaikų skaičiaus vaikų darželio grupėje, nes vaikai dažnai serga (Jonutytė I., Braslauskienė R. ir kiti, 2004). Kita vertus, vienas iš trukdžių siekti ugdymo kokybės ikimokyklinėje įstaigoje - per didelis vaikų skaičius grupėje, todėl šiandieninis ikimokyklinio ir priešmokyklinio kokybiško ugdymo siekis Lietuvoje būtų sumažinti vaikų skaičių grupėse.

4. Ugdymo kokybė priklauso nuo ugdymo(si) finansinių ir materialinių išteklių.

Daugelis išsivysčiusių pasaulio šalių, mokyklą suprantą kaip prioritetinį finansavimo objektą. Valstybė, laukdama iš švietimo sistemos didesnio efektyvumo bei kokybiško ugdymo, turi užtikrinti ir nepertraukiamą, nuolat augantį finansavimą. Lietuvos švietimo ištekčiai yra ir dar ilgai bus riboti (Švietimo gairės, 2002, p. 95). Nežiūrint to, Lietuva privalo rūpintis švietimo kokybe, nes švietimas yra geresnio tautos gyvenimo, jos išlikimo garantas (Lamanauskas V., 2004).

Kita vertus, siekiant užtikrinti aukštą ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) kokybę, būtina modernizuoti materialinę ir techninę ugdymo įstaigų bazę. Šiandieninė ikimokyklinio ugdymo materialinė bazė yra gana silpna, o valstybės dėmesys ikimokykliniam ugdymui – nepakankamas. Valstybės mastu ikimokyklinis ugdymas nelaikomas viena iš labai svarbių ugdymo grandžių, todėl ikimokyklinio ugdymo įstaigos neįtraukiamos į atnaujinimo ar modernizavimo programas, o valstybės biudžetas jų ugdymo reikmėms neskiria lėšų. Savivaldybės taip pat tik minimaliai palaiko ikimokyklinio ugdymo įstaigų funkcionavimą (darbuotojų atlyginimai, komunalinės paslaugos ir kt.), bet neinvestuoja į jų ugdymo plėtotę (ugdymo priemonės, žaislus ir pan.). Kai kurios ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdymą plėtoja vien iš rėmėjų lėšų (Bruzgelevičienė R., 2001, p. 17).

Kokybiškam ugdymui(si) pirmiausia trūksta pačių ugdymo įstaigų, o tėvai priversti laukti švietimo steigėjų sudarytose eilėse po keletą metų, kad jų vaikas galėtų patekti į ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Moksliniais tyrimais nustatyta, kad nepakankamas ikimokyklinio ugdymo prieinamumas, atima galimybę daliai vaikų gauti kokybiškas institucinio ugdymo(si) paslaugas. (Landsbergienė A., 2009, p. 34-35).

Tyrimas atskleidė, kad didelė dalis tėvų negali naudotis ikimokyklinio ugdymo paslaugomis, nes jos tėvams yra neprieinamos. Pvz., 2008 metais net 1078 tėvų prašymai priimti vaikus į ikimokyklinio ir 917 prašymų į ankstyvojo amžiaus vaikų grupes liko nepatenkinti. Liko nepatenkinti 279 tėvų prašymai leisti vaikus į mišraus amžiaus vaikų grupes, 60 prašymų specialiųjų poreikių vaikus ugdyti specializuotose grupėse, bei 29 prašymai specialiųjų poreikių vaikus ugdyti integruotai. Įstaigų administracijos teigimu, prašymai liko nepatenkinti todėl, kad grupės buvo jau sukomplektuotos arba perpildytos, mieste trūksta ikimokyklinio amžiaus vaikams skirtų grupių, norimos grupės darželyje nėra, priešmokyklinėse grupėse trūksta vietų ir kt. Be to, tyrimu išsiaiškinta, kad ugdymo ir su juo susijusių paslaugų didesnio prieinamumo pasiekti trukdo lėšų stoka, prastas finansavimas, specialistų trūkumas, biurokratizmo apraiškos, steigėjų trukdymas, tėvų pasyvumas, pedagogų kompetencijų stoka ir pan. Visi šie veiksniai vienaip ar kitaip įtakoja ugdymo kokybę (Monkevičienė O. ir kiti, 2008, p. 37-47).

Kokybiškam ugdymui(si) ikimokyklinio ugdymo įstaigoje pasiekti, pedagogų teigimu, trukdo būtinų vaikų ugdymo(si) priemonių, žaislų, naujo inventoriaus (sporto ir kt.), kompiuterių, naujų technologijų, prieinamų vaikams ir pan. trūkumas bei skurdi įstaigos materialinė bazė. Pedagogus netenkina ir maži atlyginimai už atsakingą darbą. Tai rodo įvairūs tyrimai (Jonutytė I., Braslauskienė R. ir kiti, 2004) ir pedagogų apklausos atliktos ikimokyklinio ugdymo įstaigose bei VPU.

Moksliniais tyrimais nustatyta, kad nors ikimokyklinių ugdymo įstaigų teikiamų ugdymo ir su juo susijusių paslaugų finansavimo šaltiniai yra įvairūs (biudžetinės, tėvų, projektinės, privačių asmenų, įvairių fondų, organizacijų, konfesijų ir kitos lėšos), tačiau vyrauja biudžetinės lėšos. Naujų, papildomų finansavimo šaltinių siekimo įstaigose trukdžiai ikimokyklinių įstaigų vadovų teigimu yra: nepakankamas švietimo strategų palaikymas siekiant gauti finansavimą iš ESF ir neteisingas lėšų skirstymas, vykdant tarptautinius projektus, neaiškios priežastys dėl kurių atmetami projektai, asmeninių ryšių svarba be kurių negalima laimėti projektų, gebėjimų rašyti projektus stoka, įstatymų, skatinančių verslininkus investuoti, nebuvimas, ikimokyklinuko krepšelio lėšų nebuvimas, įvairūs draudimai, žemas ikimokyklinių įstaigų įvaizdis ir kt. (Monkevičienė O. ir kiti, 2008, p. 133-143).

Visos šios materialinės ir finansinės priežastys turi įtakos ugdymo(si) kokybės siekimui ir jo įgyvendinimui.

5. Ugdymo kokybė tiesiogiai susijusi su ugdymo filosofijos kaita, strateginių švietimo dokumentų inicijuojamais pokyčiais.

Kitas ugdymo kokybę lemiantis veiksnys - ugdymo filosofijos kaita ir strateginių švietimo dokumentų inicijuojami pokyčiai.

Lietuvoje vykdoma švietimo reforma, pradėta XX a. devintajame dešimtmetyje, atskleidžia aiškia ugdymo filosofijos kaitą. Ją sąlygojo ideologinių paradigų virsmas. Tarybiniais laikais vyravusią klasikinę ugdymo filosofiją, kuri rėmėsi dalykiniu vaiko mokymu ir hipertrofuotu kolektyviškumo ugdymu, pakeitė laisvojo ugdymo humanistinė paradigma, įtvirtinanti naują požiūrį į žmogų kaip absoliučią vertybę. Ugdymui keliamas kokybiškai naujas tikslas – ugdyti žmogų laisvei, savarankiškumui, demokratijai. Šis tikslas sietinas su visa švietimo sistema ir jos kokybe.

Lietuvos, kaip Europos Sąjungos narės, švietimo kaita šiandien privalo nuosekliau remtis ir Europos švietimo plėtotės orientyrais, ir bendromis Europos vertybėmis. ES šalių švietimo nuostatos ir siekiai, kad švietimas turi remtis krašto kultūra ir ugdyti europinį pilietiškumą, „būti prieinamas ir kokybiškas, orientuotas į bendrųjų žmogaus gebėjimų ugdymą ir atnaujinimą“ bei laiduojantis galimybes mokytis visą gyvenimą, atsispindi strateginiuose švietimo dokumentuose, inicijuojančiuose kokybinius pokyčius ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo srityse (Švietimo gairės, 2002, p. 78-79).

Ikimokyklinis ugdymas yra grindžiamas naująja švietimo filosofija, sisteminio mąstymo sąvokomis ir naująja visuomenės edukacine kultūra (Neifachas S., 2008, p. 11).

Šiuolaikinis ikimokyklinis ugdymas remiasi keletu filosofinių krypčių, kurios gali garantuoti kokybišką vaiko ugdymą(si). Tai humanistinė, egzistencialistinė, rekonstruktyvistinė, progresyvistinė, esencialistinė, perenialistinė ir kt. Kiekviena šių filosofinių teorijų pateikia esmines idėjas, su kuriomis privalo būti susipažinę ikimokyklinio ugdymo pedagogai. Šiuolaikišką ugdymą garantuoja pažangių filosofinių ugdymo idėjų jungtys ugdymo turinyje (Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti, 2006, p.10).

Naują ugdymo kokybės šuolį įtvirtino 1989 m. paskelbta „Lietuvos ikimokyklinio ugdymo koncepcija“ ir jos nuostatomis besiremianti valstybinė ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo programa „Vėrinėlis“. Joje keliami tikslai ir uždaviniai kreipia į kokybišką ikimokyklinio amžiaus vaiko ugdymą.

Kiti dokumentai, įtvirtinę kokybiško priešmokyklinio ugdymo nuostatas – „Priešmokyklinio ugdymo koncepcija“, „Priešmokyklinio ugdymo standartai“, „Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa“ bei „Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas: metodinės rekomendacijos“. Visi šie dokumentai skirti inicijuoti pokyčiams, gerinant ugdymo kokybę priešmokykliniame amžiuje.

6. Ugdymo kokybei įtakos turi steigėjų požiūris ir parama.

Valstybės mastu ikimokyklinis ugdymas nelaikomas viena iš labai svarbių ugdymo grandžių, todėl ikimokyklinio ugdymo įstaigos neįtraukiamos į atnaujinimo ar modernizavimo programas, o valstybės biudžetas jų ugdymo reikmėms neskiria lėšų. Savivaldybės taip pat tik minimaliai palaiko ikimokyklinio ugdymo įstaigų funkcionavimą (darbuotojų atlyginimai, komunalinės paslaugos ir kt.), bet neinvestuoja į jų ugdymo plėtotę (ugdymo priemonės, žaislus ir pan.). Kai kurios ikimokyklinio ugdymo įstaigos ugdymą plėtoja vien iš rėmėjų lėšų (Bruzgelevičienė R., 2001. p. 17).

Atlikti tyrimai rodo, kad ugdymo kokybės siekti trukdo nepalankus valstybės ir visuomenės požiūris į ikimokyklinio amžiaus vaiko poreikius, biurokratizmas bei auklėtojos

profesijos prestižo menkinimas (maži atlyginimai ir pan.). (Jonutytė I., Braslauskienė R. ir kiti, 2004).

Akivaizdu, kad toks valstybės ir steigėjų požiūris neskatina didinti ikimokyklinio ugdymo kokybę ir todėl turėtų neabejotinai būti keičiamas.

7. Ugdymo kokybei poveikį daro įstaigų profesinė akreditacija, jos vadovų ir pedagogų atestacija, savianalizė.

Pedagogų atestavimo sistema orientuota į tai, kad darbas būtų atliekamas kokybiškai. Šiuo tikslu pedagogas turi nuolat tobulėti, plėsti savo profesinį akiratį ir susipažinti su dalyko naujovėmis. Ne rečiau kaip penkerius metus pedagogas turi patvirtinti esamą arba siekti aukštesnės kvalifikacinės kategorijos. Norint įgyti vyresniojo mokytojo kvalifikacinę kategoriją, reikia pademonstruoti tam tikrą teorinių ir praktinių žinių lygį. Praktines žinias vertina ugdymo įstaigoje sudaryta atestacijos komisija, o teorines – kvalifikacijos tobulinimo įstaigų dėstytojai. Mokytojo metodininko ir mokytojo eksperto kvalifikacines kategorijas suteikia prie ŠMM veikiančios atestavimo komisijos (Želvys R., 2003, p. 106).

Ugdymo kokybei poveikį daro ir vadovų bei pedagogų savianalizė. Tai akivaizdžiai iliustruoja darbo ugdymo įstaigoje praktika ir asmeninė patirtis. Siekiant pagerinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybę bei paskatinti pedagogus siekti aukštesnės ugdymo kokybės 2007 m. buvo pradėta pedagogų savianalizė. Tačiau po metų ji buvo sustabdyta, dėl daugybės neaiškumų.

Ruošimasis atestacijai ar savianalizei skatina vadovus ir pedagogus lankyti teorines paskaitas, kuriose jie pagilina jau turimas žinias ar gauna naujų, ir vykdyti siekiamai įgyti kvalifikacinei kategorijai keliamus reikalavimus. Šis siekinys padeda ugdymo įstaigos vadovui ir pedagogams nuolat tobulėti, keisti savo požiūrį į ugdymo praktiką ir tuo pačiu pasitarnauja ugdymo kokybės gerinimui.

8. Ugdymo kokybei įtakos turi kvalifikacijos tobulinimas bei geras informavimas.

Pripažįstama, kad mokytojų tobulėjimas ir mokymo gerinimas, jų darbo kokybė, mastas ir lankstumas tiesiogiai susiję su jų profesine branda, asmeniniu ir profesiniu tobulėjimu. Mokytojų tobulėjimas, jų karjeros, tarpusavio santykiai, darbo sąlygos – statusas, atlygis ir vadovavimas – visa tai veikia darbo su vaikais kokybę (Hargreaves A., 1999, p. 9-10).

Pedagogo darbas, kuris Lietuvoje iki XX a. 7-8 deš. buvo suprantamas kaip siaura mokytojavimo sritis, tampa plačia, įvairiapuse veikla, todėl iš esmės tarsi sukuria naują pedagogo veiklos erdvę, kurioje itin svarbus jo paties nuolatinis mokymasis. Tiek mokslininkai, tiek praktikai suvokia naujos ugdymo paradigmos virsmo aplinkybes ir būtinumą, kurį lemia mokymosi visą gyvenimą reikalingumas. Dabartinis mokymosi procesas yra lydimas nuolatinės savistabos, refleksijos bei turimos kompetencijos plėtotės ir atsinaujinimo (Gudeliene – Gudelevičienė L., Kaušylienė A., 2006).

Labiausiai pedagogų profesinę kaitą lemia profesinio tobulėjimo poreikis, naujos pedagoginės idėjos, švietimo sistemos kaita ir nauji projektai. Svarbus ir pirminių profesinių kompetencijų, įgytų studijų laikotarpiu, įtvirtinimas, atnaujinimas bei tobulinimas (Jurašaitė – Harbison E., 2004). Daugelis pedagogų tobulina savo kompetencijas ir kelia kvalifikaciją, nes siekia tobulinti savo asmenybę, įgyti daugiau bendrajam išsilavinimui būtinų žinių, geriau pažinti savo kraštą, ugdyti bendravimo įgūdžius ir tobulėti kaip specialistai (Grincevičienė V., 2001).

Ugdymo kokybei įtakos turi ir geras pedagogų informavimas. Patys pedagogai pripažįsta, kad turi galimybių susipažinti su naujovėmis ir naujausia informacija ikimokyklinio ugdymo srityje. Dauguma pedagogų (94,8%) lanko įvairius kursus, seminarus, 83,7% užsiima savišvieta, 66,3% dalyvauja metodiniuose rateliuose, 5,5% tęsia studijas magistrantūroje (Jonutytė I., Braslauskienė R. ir kiti, 2004).

Taigi, tyrimų apžvalga leidžia manyti, kad kvalifikacijos tobulinimas ir geras informavimas daro įtaką ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo kokybei.

Apžvelgus ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) kokybę sąlygojančius veiksnius ir atliktus mokslinius tyrimus tenka konstatuoti, kad šiuo metu nepakanka tyrimų, kurie leistų išskirti ir pagrįsti svarbiausius ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio bei jo įgyvendinimo kokybės veiksnius.

3. IKIMOKYKLINIO, PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS LIETUVOJE TYRIMO REZULTATAI

3.1. IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO BEI JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS UGDYMO ĮSTAIGOSE SAMPRATOS LIETUVOJE

3.1.1. IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO BEI JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS UGDYMO ĮSTAIGOSE SAMPRATOS: KOKYBINIS TYRIMAS

Siekiant išsiaiškinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio bei jo įgyvendinimo kokybės sampratų lauką šalyje bei išryškinti švietimo politikų, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugų teikėjų ir gavėjų požiūrio į ugdymo kokybę skirtumus, buvo atliktas kokybinis *focus* grupių tyrimas. Atlikus švietimo politikų, mokslininkų, skirtingų sričių specialistų, valstybinių ir visuomeninių organizacijų atstovų; ugdymo įstaigose dirbančių mokslo daktarų, doktorantų, magistrų, studentų; ugdymo įstaigų pedagogų ir kitų darbuotojų bei tėvų, kurių vaikai lanko ugdymo įstaigas *focus* grupių tyrimą, buvo atlikta tekstų turinio (*content*) analizė.

Buvo išskirtos svarbiausios kokybės kategorijos ir subkategorijos, pagrindžiamos tyrime dalyvavusių respondentų kalbos pavyzdžiais. *Focus* grupių diskusijų analitinės kategorijos ir tematiniai jų diskursai pateikti 2 priede. 12 lentelėje pateiktos požiūrių į ugdymo kokybę lauką nusakančios analitinės kategorijos ir subkategorijos. Tai leidžia išskirti kokybės sampratų įvairovę bei palyginti švietimo politikų ir strategų, visuomenės atstovų, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugų teikėjų ir gavėjų požiūrius. Be to, subkategorijos į grupes siejamos pagal tai, kokius ugdymo programų kriterijus atitinka. Šie kriterijai skirstomi į A) visuomenės poreikių bei lūkesčių ikimokykliniam ir priešmokykliniam vaiko ugdymui(si) kokybiško tenkinimo kriterijus (lentelėje žymimi raidėmis **VK**), B) programų (turinio) kokybės kriterijus (lentelėje žymimi raidėmis **PK**), C) ugdymo turinio įgyvendinimo kokybės kriterijus (lentelėje žymimi raidėmis **OK**), D) struktūrinius kriterijus, susijusius su vaiko ugdymosi kokybę salygojančiais veiksniais (lentelėje žymimi raidėmis **SK**).

Žemiau bus pristatomas subkategorijos, leidžiančios apžvelgti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybės sampratų lauką.

Ugdymo kokybės kaip visų ugdymo(si) proceso dalyvių ir visuomenės susitarimo samprata. Ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybė strateginiuose Europos ir Lietuvos dokumentuose (Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcijoje, 2008 m., Želvys R., 2003; Bruzgelevičienė R., 2009; Lambert G., Capizzano J., 2005; Quality Targets in Services for Young Children, 1996) apibrėžiama kaip visų ugdymo(si) proceso dalyvių ir visuomenės susitarimas. Panašaus požiūrio laikosi Lietuvos švietimo politikai, strategai, visuomenės atstovai bei ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigose dirbantys mokslo daktarai, doktorantai, magistrai, studentai. Jų sampratas atitinka subkategorijos: ***Kokybė yra susitarimo dalykas; Kokybė – tai sutartinių ugdymo vertės požymių visuma; Ugdymo kokybės rodikliai priklauso nuo daugelio veiksnių ir nuolat kinta.***

Fokus grupės diskusijose buvo pabrėžiama būtinybė tartis dėl ugdymo kokybės, kalbama apie greitą jos kaitą, kintančius kokybės rodiklius:

„Kadangi švietimo kokybė yra kontekstuali ir kintanti, labai greitėja žinių srautai, kinta visuomenė. Tu negali nesitarti ir stovėti vietoje“ (Nr. 2).

„...kokybės rodikliai iš tikrųjų yra labai kintanti sąvoka. Šiandien mes ją, turbūt, įvardintumėm vienaip, prieš metus, gal net 5, 10, 15 metų, mes ją įvardinom kitaip. Tą kokybės sampratą įtakoja daugybė veiksnių.“ (Nr. 7)

„Taip, turinys yra įstaigos susitarimas, tai mes, susėdę ir nutarę, ... galim jį ar papildyti, ar keisti.“ (Nr. 20).

Ikimokyklinių įstaigų ir priešmokyklinių grupių pedagogai bei tėvai neakcentavo ugdymo kokybės kaip susitarimo tarp bendruomenės ir ugdytojų dalyko.

Ugdymo kokybė kaip nuolatinė kaita tobulėjimo link. Samprata, kad ugdymo kokybė – nuolatinė kaita tobulėjimo link, rėmėsi švietimo politikai, mokslininkai ir pedagogai.

12 lentelė

Švietimo politikų ir strategų, visuomenės atstovų, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugų teikėjų ir gavėjų požiūrio į vaikų ugdymo kokybę lyginamoji analizė

KATEGORIJA	SUBKATEGORIJOS				SUBKATEGORIJŲ ATITIKTIS UGDYMO PROGRAMŲ KOKYBĖS KRITERIJAMS
	Švietimo politikai, mokslininkai, skirtingų sričių specialistai, valstybinių ir visuomeninių organizacijų atstovai	Ugdymo įstaigose dirbantys mokslo daktarai, doktorantai, magistrai, studentai	Pedagogai ir kiti įstaigų darbuotojai	Tėvai, kurių vaikai lanko ugdymo įstaigas	
	Ugdymo kokybės rodikliai priklauso nuo daugelio veiksnių ir nuolat kinta	Kokybė yra susitarimo dalykas Kokybė – tai sutartinių ugdymo vertės požymių visuma			
	Ugdymo kokybė – tai nuolatinė kaita tobulėjimo link	Kokybė – tai nuolatinė kaita tobulėjimo link	Kokybė – tai nuolatinis naujovių diegimas		
Ugdymo kokybės sampratos	Ugdymo kokybę laiduoja teisingas priešmokyklinio ugdymo tikslo supratimas	Kokybė – tai ugdymo tikslų pasiekimo laipsnis			1. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybė yra nacionalinių ugdymo tikslų pasiekimo laipsnis (VK)
	Ugdymo kokybė – tai, kas atitinka ugdymo standartą	Kokybė tai – tai, kas atitinka vaikų pasiekimų standartą			2. Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas yra kokybiškas, jei yra orientuotas į nacionalinių vaiko pasiekimų standartų įgyvendinimą (VK)
	Ugdymo kokybė – tai tėvų poreikių tenkinimas	Ugdymo kokybė – tai tėvų poreikių tenkinimas	Ugdymo kokybė - tai tenkinami tėvų lūkesčiai		3. Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas yra kokybiškas, jei atitinka tėvų, vietos bendruomenių poreikius, lūkesčius, vertybes (VK)
	Ugdymo kokybė – tai vaiko vertybių puoselėjimas	Kokybė – tai svarbiausios vertybės, kurias turi įgyti ugdytinis ir	Kokybė – tai svarbiausios vertybės, kurias turi įgyti ugdytinis	Ugdymas kokybiškas, jei auklėtojos žiūri į vaiką kaip į	4. Ugdymo programos tikslai, uždaviniai ir turinys konstruojami atsižvelgiant į šalyje priimtina vaikų ugdymo filosofiją, kuri

		<p>kurios veda tobulėjimo link</p> <p>Kokybė – tai savęs realizavimo ir laimės būsenos siekis</p>	<p>ir kurios veda tobulėjimo link</p> <p>Kokybė – tai vaiko laisvė reikšti savo nuomonę, pasirinkti</p> <p>Kokybė – tai dėmesys vaiko patirčiai, vaiko išklausymas</p> <p>Kokybė – tai pedagogo laisvė modeliuoti, nuolat keisti ugdymą „čia ir dabar“</p>	<p>asmenybę</p>	<p>orientuota į vaiką bei jo patirtinį ugdymąsi, plėtojant jo asmenybę bei kompetencijas, tame tarpe ir mokymosi mokyti kompetenciją. (PK)</p>
				<p>Ugdymas kokybiškas, jei atsižvelgiama į vaiko galimybes</p> <p>Ugdymas kokybiškas, jei sudaro galimybes vaiko gabumams atsiskleisti</p> <p>Specialiam vaiko gabumų lavinimui reikia būrelių ugdymo įstaigoje ir už jos ribų</p>	<p>5 A. Programa remiasi kiekvienam amžiaus tarpsniui būdingais vaiko raidos požymiais. Vaiko veikla nuosekliai išdėstoma pagal jo raidos ir ugdymosi logiką, atitinka vaikų patirtį, gebėjimus ir ugdymosi galimybes. (PK)</p> <p>5 B. Kokybiškas ugdymo turinio įgyvendinimo procesas laiduoja vaiko ugdymosi ir specialiųjų poreikių tenkinimą, globą, atitinka individualų patirties kaupimo stilių bei ugdymo(si) galimybes. (OK)</p>
	<p>Ugdymo kokybė – tai vaiko žaidimo ir veiklos skatinimas</p>	<p>Kokybė – tai subalansuotas vaikų ugdymas</p> <p>Kokybė – tai tautinių tradicijų puoselėjimas</p>	<p>Kokybė – tai sąlygų vaikų žaidimui sudarymas</p> <p>Kokybė – tai turininga kasdieninė veikla</p>	<p>Ugdymo kokybė – kai garantuojama s kognityvinis, emocinis ir elgesio ugdymas</p> <p>Kokybė-tai visapusiškas vaiko ugdymas</p>	<p>6. Programa visapusiška, apimanti įvairias ugdymo sritis. Turinys integralus, kad skatintų vaiko raidą visose srityse ir įvairiais būdais. Žaidimo svarba išryškinta per visą programą, bei jos struktūrą (PK)</p>

				Ugdymo kokybė – kai garantuojama s vaiko socialinis ugdymas	
	<p>Ugdymo kokybė – tai vaikų poreikių tenkinimas</p> <p>Ugdymo kokybę laiduoja tęstinumas tarp ikimokyklinio - priešmokyklinio ir ugdymo mokykloje</p>	Kokybė – tai vaikų poreikių tenkinimas	Ugdymo turinio kokybė - tai tenkinami vaikų poreikiai	Kokybiškas ugdymas turėtų laiduoti mokymosi mokykloje prielaidas	7. Programa padeda tenkinti prigimtinius, socialinius, pažintinius ir kultūrinius vaiko poreikius , turinys - svarbus ir naudingas vaikui . Programa laiduoja vaiko ugdymo tęstinumą tarp ankstyvojo, ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio ugdymo , garantuoja sėkmingą vaiko raidą ir tolimesnį mokymąsi. (PK)
	<p>Ugdymo kokybę rodo gera vaiko savijauta ir aktyvus dalyvavimas ugdymo(si) procese</p> <p>Ugdymo kokybė – tai sąlygų vaikų iniciatyvumui ir saviraiškai sudarymas</p>		<p>Kokybė – tai geros vaiko emocijos</p> <p>Kokybė – tai malonus vaiko ir pedagogo, vaikų tarpusavio bendravimas</p> <p>Kokybė – tai vaikų idėjų raiška</p> <p>Kokybė – tai aktyvus ir kūrybiškas vaikas</p>	<p>Ugdymas kokybiškas, jei ištaigoje vaikas jaučiasi gerai</p> <p>Ugdymas kokybiškas, jei auklėtojos ir vaiko bendravimas palankus</p> <p>Ugdymas kokybiškas, jei geros auklėtojos</p>	<p>8 A. Programa laiduoja vaiko gyvenimo ugdymo ištaigoje gerovę, komfortą, savigarbą, pozityvią sąveiką su kitais vaikais ir suaugusiais. (PK)</p> <p>8 B. Kokybiškas ugdymo turinio įgyvendinimo procesas sąlygoja gerą vaiko gyvenimo kokybę: puikią vaiko savijautą, saugumą, savigarbą, pasitikėjimą savimi ir kitais, jo aktyvumą ir įsitraukimą į turiningą, įdomią, prasmingą, kūrybišką veiklą, geranoriškus jo santykius su kitais vaikais ir suaugusiais, naujų patirčių įgijimą (OK)</p> <p>8 C. Kokybišką ugdymo turinio įgyvendinimą užtikrina dvikryptė pozityvi demokratiška pedagogo-vaiko sąveika, ugdytinio ir ugdytojo dialogas (OK)</p>
	<p>Ugdymo kokybė – tai vaikų ugdymo individualizavimas</p> <p>Ugdymo kokybė – tai tinkamų pedagoginių technologijų naudojimas</p>		Kokybė – tai vaiko ugdymo būdų įvairovė	<p>Ugdymas kokybiškas, jei darbas su vaiku individualizuojamas</p> <p>Ugdymas kokybiškas, jei garantuojama gera vaiko priežiūra, globa, lanksti</p>	<p>9 A. Ugdymo(si) turinys yra pritaikytas spontaniškai bei pedagogui inicijuojamai kryptingai vaiko veiklai. Programa labiau orientuota į individualizuotą ugdymą, negu į organizuotą visos grupės veiklą. Vaiko dienos tvarkė iš anksto numatyta, bet lanksti. (PK)</p> <p>9 B. Ugdymo(si) proceso kokybę sąlygoja dermė tarp savaiminio ugdymosi ir ugdymo(si) situacijų</p>

				dienotvarkė	sudarymo bei tikslingo, planuojamo, organizuoto vaikų ugdymo(OK) 9 C. Įgyvendinant ugdymo turinį sudaromos įvairios ugdymo(si) galimybės – ugdytis vaikui priimtinu būdu, per savo patirtį, veikti turtingoje mikro ir makro aplinkoje, ugdytis pagal individualią programą, projektiniu būdu ir kt.(OK)
	Ugdymo kokybė – tai ugdančiosios aplinkos sudarymas		Kokybė – tai geros ugdymo sąlygos Kokybė – tai erdvių grupėje keitimas	Ugdymas kokybiškas, jei sudaryta tinkama ugdymo(si) aplinka	10. Ugdymo(si) proceso kokybę turėtų garantuoti įstaigoje sukurtas tinkamas vaiko ugdymo(si) ritmas (dienos, savaitės, metų), ugdymo(si) turinio įgyvendinimui palanki dinamiška, tinkamai struktūruota aplinka, tikslingai parinktos ugdymo(si) priemonės (OK)
	Ugdymas kokybiškas – kai tėvai pasitiki ugdymo įstaiga		Kokybė – kai tėvai pozityviai vertina įstaigos darbą		11. Ugdymo(si) proceso kokybę laiduoja jo atvirumas tėvams, socialiniams partneriams bei visuomenei. Vaikų ugdymo(si) efektyvumą lemia įstaigos pedagogų bei kitų darbuotojų ir išorės partnerių komandinis darbas.(OK)
		Kokybė – tai mokymo rezultatas Kokybė – tai mažas skirtumas tarp planuojamo ir pasiekto ugdymo turinio	Kokybė – tai vaikų pasiekimai Kokybė – tai atotrūkio nebuvimas tarp tikslo ir rezultato	Ugdymas kokybiškas, jei galima matyti jo procesą ir rezultata	12. Ugdymo(si) proceso kokybę bei jos tobulinimą užtikrina nuolatinis vaiko pasiekimų vertinimas, tinkamos metodikos ir procedūros. Gerą ugdymo(si) proceso kokybę rodo aukšti, tėvų lūkesčius bei standartus atitinkantys, vaikų pasiekimai (OK)

Dauguma *focus* grupių dalyvių pateikė ugdymo kokybės požymius nusakančius apibrėžimus.

UGDYMO KOKYBĖS SAMPRATOS, SIEJAMOS SU NACIONALINIAIS TIKSLAIS, VISUOMENĖS POREIKIAIS IR LŪKESČIAIS.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybė kaip nacionalinių ugdymo tikslų pasiekimo laipsnis. Šio požiūrio laikosi Lietuvos švietimo politikai, strategai, visuomenės atstovai bei ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigose dirbantys

pedagogai-analitikai (mokslo daktarai, doktorantai, magistrai). Jų požiūrį nusako subkategorijos: ***Ugdymo kokybė – tai ugdymo tikslų pasiekimo laipsnis, Ugdymo kokybę laiduoja teisingas priešmokyklinio ugdymo tikslo supratimas.***

Respondentai akcentavo, kad tikslai yra orientuoti į vaikų ir tėvų poreikių tenkinimą, nusako bendrąją ugdymo įstaigose kryptį ir kt.

„...būtent šie tikslai ir yra tam, kad tenkintų ugdytinių poreikius, tėvų poreikius“ (Nr.

1).

„Vienas iš kokybės rodiklių yra teisingas priešmokyklinio ugdymo tikslo supratimas vietos švietimo sistemoj ir vaiko raidos ir ugdymo sistemoj. ...Jeigu ...samprata yra toj įstaigoj teisinga, visas ugdymas, visas procesas ir modeliuojamas taip, kad ne skaityti, rašyti ...būtų mokoma, o akcentuojamas socialinis ugdymas.“ (Nr. 7)

Ugdymo įstaigose dirbantys pedagogai ir tėvai kokybės, kaip tikslų pasiekimo, neapibrėžė. Kita vertus, pedagogai akcentavo, jog būtina tenkinti vaikų poreikius, o tai ir yra svarbiausias ikimokyklinio ugdymo tikslas, nusakytas Švietimo įstatyme.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybė kaip nacionalinių vaiko pasiekimų standartų įgyvendinimas. Šią ugdymo kokybės sampratą pateikė vėlgi švietimo politikai, strategai, visuomenės atstovai bei ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigose dirbantys pedagogai-analitikai. Išskirtos subkategorijos: ***Ugdymo kokybė – tai, kas atitinka ugdymo standartą, Kokybė tai, kas atitinka vaikų pasiekimų standartą.*** Taigi ugdymo kokybė siejama ne tik su vaikų pasiekimų standartais: *„Mes turim turėti tam tikrą konkrečią gairę, kuria mes remiamės – standartą, pasiekimus, žinias. ... pedagogui lengviau atrasti tai, ko tu gal dar nepadarei, ką tau reikia padaryti (Nr. 4),* bet ir su ugdymo standartais: *ugdymas turi atitikti, ...pagrindinius standartus - individualizavimas, ugdymo aplinka, sąveika su šeima, ugdymo strategijos ir pedagogo kvalifikacijos tobulinimas, vaiko pasiekimų ir pažangos vertinimas.“ (Nr. 1)*

Ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas yra kokybiškas, jei atitinka tėvų, vietos bendruomenių poreikius, lūkesčius, vertybes. Analizuojant švietimo politikų, strategų, visuomenės atstovų bei ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigose dirbančių pedagogų-analitikų bei kitų pedagogų požiūrį, išskirtos subkategorijos: ***Ugdymo kokybė – tai tėvų poreikių tenkinimas, Ugdymo kokybė - tai tenkinami tėvų lūkesčiai.*** Respondentai supranta, kad ugdymas bus kokybiškas, jei bus tenkinami klientų, kuriems teikiamos paslaugos, t.y. tėvų poreikiai ir lūkesčiai: *„Žiūrint kokį prioritetą mes išsikelsime - šiai dienai, aš sakyčiau, įstaiga turėtų tenkinti ...tėvų poreikius.“ (Nr. 4), „... rengiant programą labai svarbu atsižvelgti į tėvų poreikius, bei jų lūkesčius.“ (Nr. 9).*

Peržvelgus minėtas ugdymo kokybės sampratas, galima daryti išvadą, ***kad visuomenės poreikių bei lūkesčių ikimokykliniam ir priešmokykliniam vaiko ugdymui(si) kokybiško tenkinimo kriterijus išskyrė praktiškai tik švietimo politikai, strategai, visuomenės atstovai ir aukštos kvalifikacijos pedagogai-analitikai (daktarai, doktorantai, magistrai). Šių kokybės sampratų visai neminėjo pedagogai ir tėvai.***

UGDYMO KOKYBĖS SAMPRATOS, SIEJAMOS SU UGDYMO TURINIO KONSTRAVIMU BEI ĮGYVENDINIMU.

Ugdymas kokybiškas, jei turinys konstruojamas ir įgyvendinamas, vadovaujantis šalyje priimtina vaikų ugdymo filosofija. Daugiausia sampratų pateikė pedagogai: ugdymo kokybę jie siejo su vaiko vertybių formavimusi, galimybe laisvai reikšti nuomonę, su patirtiniu, situaciniu ugdymusi, t.y. išskyrė svarbiausius į vaiką orientuoto laisvojo ugdymo paradigmos požymius. *„...vaikas visada turi ir savo nuomonę. Jisai irgi turi teisę pasielgti taip, kaip jam reikia, turi teisę ko norėti arba nenorėti.“ (Nr. 4), „O mano grupėje, žinokit, toks po vasaros yra sujudimas, kai suėjom, kol nuotraukas išsižiūrinėjom, kol visų reikėjo išklaudyti, kur kas plaukė, kokią žuvį sugavo, kas baravyką rado. (Nr. 3).* Tėvai atkreipė dėmesį, kad vaikas

ugdomas kaip unikali asmenybė: „Bet jos jau yra, na, nebe auklėtojos, jos jau kaip pedagogės. Bendrauja, su vaiku: tu esi asmenybė, tu esi žmogus, ten ir t.t. Su vaiku taip yra ir šnekamasi.“ (Nr. 7). Švietimo politikai, strategai, visuomenės atstovai pabrėžė, kad ugdymas kokybiškas, jei padeda vaikui įgyti svarbiausias vertybes. Pedagogai-analitikai pabrėžė vaiko savęs realizavimo svarbą. Tačiau sampratų įvairovė nepasižymėjo. Taigi esminės išskirtos kokybės kategorijos yra šios: **Ugdymo kokybė – tai vaiko vertybių puoselėjimas, Ugdymas kokybiškas, jei auklėtojos žiūri į vaiką kaip į asmenybę, Kokybė – tai vaiko laisvė reikšti savo nuomonę, pasirinkti, Kokybė – tai dėmesys vaiko patirčiai ir kt.**

Ugdymas kokybiškas, jei tenkina vaiko poreikius ir laiduoja ugdymo(si) tęstinumą. Iš esmės visi ugdymo proceso dalyviai (pedagogai, tėvai) ir švietimo politikai, strategai bei visuomenės veikėjai teigia, kad ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas yra kokybiškas, jei tenkinami vaiko poreikiai: „Žiūrint kokį prioritetą mes išsikelsime - šiai dienai, aš sakyčiau, įstaiga turėtų tenkinti vaikų poreikius.“ (Nr. 4), „Mes kai kuriam savo metinį planą, ... susipažįstam su savo vaikais, kurie pas mus ateis ir tą programą, tiesiog temas jau renkamės pagal savo vaikų poreikius, pritaikome kiekvienam vaikui.“ (Nr. 2). Vaikų prigimtinių, socialinių, pažintinių ir kultūrinių, tame tarpe etninių, poreikių tenkinimas iškeltas Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (2003) kaip pagrindinis ugdymo tikslas. Taigi respondentai ugdymo kokybę sieja su nacionalinio tikslo įgyvendinimu. Be to, atkreipiamas dėmesys į ugdymo tęstinumą. Švietimo politikai, strategai bei visuomenės veikėjai ir tėvai išsako požiūrį, kuris išreikštas subkategorijomis: **Ugdymo kokybę laiduoja tęstinumas tarp ikimokyklinio - priešmokyklinio ir ugdymo mokykloje, Kokybiškas ugdymas turėtų laiduoti mokymosi mokykloje prielaidas.** Jų nuomone, „Įstaiga turėtų labai daug padirbėti, kad būtų tęstinumas iš ikimokyklinio į priešmokyklinį (ugdymą - aut.), ..., kad (priešmokyklinio ugdymo – aut.) pedagogas gautų vaiką ... dalinai ... socialiai paruoštą.“ (Nr. 5), „... tikrai tikiuosi, kad nuėjus į mokyklą jai bus daug lengviau..., tikrai norėtusi kad nueitų į pirmą klasę ir nereiktų verkti prie kokios skaičiaus ar raidės.“ (Nr. 1).

Ugdymas kokybiškas, jei apima įvairias ugdymo sritis, yra integralus. Ugdymo įstaigoje dirbantys pedagogai-analitikai ir tėvai ugdymo kokybę sieja su integraliu, visapusišku vaiko ugdymu. Respondentai išvardino ugdymui svarbias atskiras sritis, pabrėžė, kad ugdymas turi būti subalansuotas. Tai atitinka vieną iš esminių reformuoto ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio principų. Analizuojant pedagogų-analitikų ir tėvų focus diskusijų medžiagą, buvo išskirtos šios subkategorijos: **Kokybė - tai subalansuotas vaikų ugdymas, Kokybė-tai visapusiškas vaiko ugdymas, Ugdymo kokybė – kai garantuojamas kognityvinis, emocinis ir elgesio ugdymas, Kokybė – tai tautinių tradicijų puoselėjimas.** Pedagogai-analitikai samprotavo: „... ką darome mes darželyje savo, tai pedagogų siekis subalansuoti ugdymą. ... Na, ir kaip padaryti taip, kad visos kompetencijos atsispindėtų ir planuose, ir ne tik planuose, bet ir ugdytinių darbuose.“ (Nr. 3), „... ugdymo proceso kokybė tai būtų ugdymo komponentų dermė“ (Nr. 7). Tėvai atkreipė dėmesį į socialinio ugdymo svarbą: „O man, tai darželyje vienas iš svarbiausių dalykų ... yra socialinis ugdymas. Galima vaiką laikyti namie ir auklėti tiesiog samdyti.... Ta auklė, galbūt, geriau išmokins ten rašyti, piešti, ką tikrai nori, bet realiai jis nebus integruotas į tą aplinką, kurioje gyvens ateity.“ (Nr. 6). Švietimo politikai, strategai, visuomenės atstovai bei pedagogai ugdymo kokybę sieja su žaidimo, kaip pagrindinio vaikų ugdymo(si) būdo, ir kitos įvairios veiklos skatinimu bei turtingumu: „Kitas rodiklis - ar visiems vaikams, lankantiems darželį ar grupę, yra sudarytos sąlygos veikti. Būti aktyviems. Ir tam hiper aktyviam, ir tam tupinčiam kampe, ir tam nesuprantančiam kalbos. ... Ir tai, turbūt, būtų galima sieti su individualizavimu ir kitais dalykais.“ (Nr. 7). Jų požiūrį atspindi kategorijos: **Ugdymo kokybė – tai vaiko žaidimo ir veiklos skatinimas, Kokybė – tai turininga kasdieninė veikla.**

Ugdymas kokybiškas, jei laiduojama vaiko gyvenimo ugdymo įstaigoje gerovė ir ugdymo turiningumas, prasmingumas, kūrybiškumas, pozityvi sąveika su kitais

suaugusiais ir vaikais. Švietimo politikai, strategai, visuomenės atstovai, pedagogai ir tėvai pagrindiniu kokybiško ugdymo(si) požymiu laiko gerą vaiko savijautą įstaigoje: „...pedagogo darbo kokybę atspindi vaikų gera savijauta grupėje ir aktyvus dalyvavimas. (Nr. 1), „Nuo pat atėjimo į lopšėlį vaikas turi jausti gerą socialinę aplinką, suaugusio artumą, meilę, emocijas“ (Nr. 5), „Kai nuvedi tą vaiką į darželį ir paimi jį laimingą, tai man atrodo, tai viską paaiškina, nieko nereikia nei klausti, visko užtenka.“ (Nr.3) Be to, ugdymas laikomas kokybišku, jei pasižymi pozityviu vaiko ir pedagogo bei vaikų tarpusavio bendravimu: „Pastebiu, kad dauguma auklėtojų labai šaunios ir malonios.“ (Nr. 4), „... iš tiesų, vaiką labai ramina dainavimas – dainuot, prisiglaust. Ypatingai, visi mylavimai, pasisodini ant kelių, juos supi, jie klausosi tavo balso – jie nusiramina.“ (Nr. 13).

Ne mažiau svarbiu kokybiško ugdymo požymiu laikomas vaikų aktyvus dalyvavimas, iniciatyvumas, saviraiška, kūrybiškumas: „Vienas tokių rodiklių yra - ar pedagogas sudaro sąlygas vaikų iniciatyvumui. ...šitie gebėjimai, iniciatyvos turėjimas, ...aš manau, kad tikrai labai reikalingi, siekiant išsikaupti iš situacijos, kur jis atsiduria vienu ar kitu momentu.“ (Nr. 7) „... vaikai atranda naujų visokių savų idėjų, jas realizuoja. Jie iš karto siūlo – čia darysim tą, o čia galima tą – jie pilni kūrybos.“ (Nr. 4). Focus grupių medžiagos analizė leido išskirti šias subkategorijas: **Ugdymas kokybiškas, jei įstaigoje vaikas jaučiasi gerai, Ugdymas kokybiškas, jei vaiko ir pedagogo, vaikų tarpusavio bendravimas yra malonus, Ugdymo kokybė – tai sąlygų vaikų iniciatyvumui ir saviraiškai sudarymas, Ugdymas kokybiškas, jei vaikas aktyvus ir kūrybiškas.**

Ugdymas kokybiškas, jei taikomos šiuolaikinės ugdymo technologijos, orientuotos į spontaniško ir pedagogo inicijuoto vaiko ugdymo dermę. Švietimo politikai, strategai, visuomenės atstovai ir pedagogai kaip svarbų ugdymo kokybės požymį išskiria šiuolaikinių ugdymo technologijų bei atskirų ugdymo būdų taikymą: „Ir net galima nuspėti vaikų pasiekimus, stebint kokius ugdymo būdus, metodus, dar sakom technologijas, naudoja pedagogas.“ (Nr. 1). „... atsirado naujas ... projektinis metodas, kuris mums leido keisti visą savo darbą, ieškoti naujų ir išteklių, ieškoti ir socialinių partnerių ir įtraukti visus tėvus.“ (Nr. 8). Švietimo politikai, strategai, visuomenės atstovai, pedagogai ir tėvai vienu iš kokybiško ugdymo(si) požymių laiko vaiko ugdymo individualizavimą: „Amžius skirtingas ir dirbti reikia skirtingai, prie kiekvieno prieiti ir kiekvienam skirtingai pateikti pasiūlymus.“ (Nr. 2). „Atsižvelgiame į kiekvieno vaiko amžių, jo poreikius, patirtį bei grupės individualumą.“ (Nr. 10). Tėvai mano, kad kokybiškas ugdymas turi garantuoti gerą vaiko priežiūrą bei globą: „Kai nuvedi vaiką visai dienas, tai būni ramus, kad jis prižiūrėtas, pavalgęs, viskas tvarkoje. Turi užsiėmimą.“ (Nr.5). Analizuojant Focus grupių medžiagą išryškėjo tokios subkategorijos: **Ugdymo kokybė – tai šiuolaikinių pedagoginių technologijų naudojimas, Ugdymo kokybė – tai vaiko ugdymo būdų įvairovė, Ugdymo kokybė – tai vaikų ugdymo individualizavimas, Ugdymas kokybiškas, jei garantuojama gera vaiko priežiūra, globa.**

Ugdymo kokybę laiduoja tinkamai struktūruota ugdomoji aplinka, tikslingai parinktos ugdymo(si) priemonės. Ugdančiosios aplinkos poveikį ugdymo kokybei pabrėžė švietimo politikai, strategai, visuomenės atstovai, pedagogai ir tėvai: „Dar vieną rodiklį išskirčiau – ... tai aplinkos sudarymas. Aplinkos parengimas šiandieniniam vaikui.“ (Nr. 7). „Kad atskira erdvė yra miegojimui ir žaidimui - tai yra labai gerai.“ (Nr. 9). Jų požiūrį nusako šios subkategorijos: **Ugdymo kokybė – tai ugdančiosios aplinkos sudarymas, Ugdymo kokybė – tai geros ugdymo sąlygos, Ugdymo kokybė – tai ugdomųjų erdvių grupėje mobilumas.**

Ugdymas kokybiškas, jei vaikų pasiekimai geri. Vaikų pasiekimus bei ugdymo rezultatus kaip kokybiško ugdymo požymį išskyrė pedagogai ir tėvai, nurodydami, kad kokybė yra mažas skirtumas tarp tikslų ir numatyto turinio bei pasiekto rezultato: „Kaip aš sakiau, pas mus yra planuojamas ir pasiektas ugdymo turinys. Tai ... kuo mažesnis tas skirtumas, tai pas mus įstaigoj ir vadinama tai ugdymo kokybe“ (Nr. 5). „Aš kiekvieną kartą ateidavau – jie

kažką daro. Ant sienos nauji paveikslai, reikia atnešti tą ir tą. Man svarbus buvo tas rezultatas, kad vaikas išmoksta kažko tai. Ir ne tik bendrauti, bet išmoksta piešti, na daug ko, ir kas man buvo svarbu, kad jis išmoko tokių dalykų, kur ne aš jį mokiau, o kitas žmogus, aplinka, kiti vaikai.“ (Nr.3.). Išskirtos šį požiūrį atitinkančios subkategorijos: **Ugdymo kokybė – tai vaikų pasiekimas, Kokybė – tai atotrūkio nebuvimas tarp tikslo ir rezultato, Ugdymas kokybiškas, jei galima matyti jo procesą ir rezultatą.**

Ugdymo kokybę laiduoja įstaigos atvirumas tėvams. Švietimo politikų, strategų, visuomenės atstovų ir pedagogų nuomone, ugdymas yra kokybiškas, jei tėvai dalyvauja ugdymo procese, jeigu su jais bendraujama ir bendradarbiaujama, jei įsiklausoma į jų nuomonę, vertinimus: „Tikriausiai mūsų didžiausias įvertinimas yra tėvų džiugesys dėl vaiko.“ (Nr. 11). „Tėvai tiesiog savo labai žemiškus pageidavimus išsako: kad pabūtume ilgai lauke, vaikščiotumėme po parką, ...“ (Nr. 3). „Ugdymo kokybė - kiek galima pasitikėti ta ikimokyklinio ugdymo įstaiga ar pedagogu, programa ...“ (Nr. 9). Šis požiūris koduojamas subkategorijomis: **Ugdymas kokybiškas – kai tėvai pasitiki ugdymo įstaiga, Kokybė – kai tėvai pozityviai vertina įstaigos darbą.**

Ugdymas kokybiškas, jei atitinka vaikų patirtį, gebėjimus ir ugdymosi galimybes. Šią ugdymosi kokybės sampratą pateikė tik tėvai. Išskirta keletas subkategorijų: **Ugdymas kokybiškas, jei atsižvelgiama į vaiko galimybes, Ugdymas kokybiškas, jei sudaro galimybes vaiko gabumams atsiskleisti ir kt.** Tėvai teigia: „Geras ugdymas, kai atsižvelgiama į vaiko pažinimo raidą, kiek jis gali tuo metu, ir po to dirbti individualiai.“ (Nr.1, „Kuo bus geresnės emocijos daržely, vaikas jausis ramiai ir eksperimentuos, ir jis išmėgins ir vieną ir kitą, ir tie gabumai skleisis.“ (Nr. 1). Tėvai mato savo vaiko galimybes ir tikisi, kad jis bus ugdomas, atsižvelgiant į jo gebėjimus bei gabumus. Tuo tarpu nei pedagogai, nei pedagogai-analitikai, nei švietimo politikai ugdymo kokybės nesiejo su atsižvelgimu į vaiko galimybes.

Peržvelgus minėtas ugdymo kokybės sampratas, galima daryti apibendrinimą, kad **ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo teikėjų, tėvų ir švietimo politikų bei visuomenės požiūris sutampa** šiais ugdymo kokybės sampratos aspektais:

- a) kokybiškas ugdymas turi remtis šiuolaikine į vaiką orientuoto ugdymo filosofija,
- b) jis turi tenkinti prigimtinius, socialinius, pažintinius ir kultūrinius vaiko poreikius bei laiduoti ugdymo(si) tęstinumą,
- c) jis turi apimti svarbiausias vaiko ugdymo ir ugdymosi sritis, t.y. būti integralus,
- d) ugdymas turi laiduoti vaiko gyvenimo ugdymo įstaigoje gerovę.
- e) turi būti taikomos šiuolaikinės ugdymo technologijos, orientuotos į spontaniško ir pedagogo inicijuoto vaiko ugdymo dermę,
- f) turi būti kuriama tinkamai struktūruota ugdymo aplinka.

Tyrime dalyvavę tėvai ypač akcentavo, kad kokybiškas ugdymas turi atitikti vaikų patirtį, gebėjimus ir ugdymosi galimybes.

Kitos kokybės sampratos labiau būdingos atskiroms respondentų grupėms.

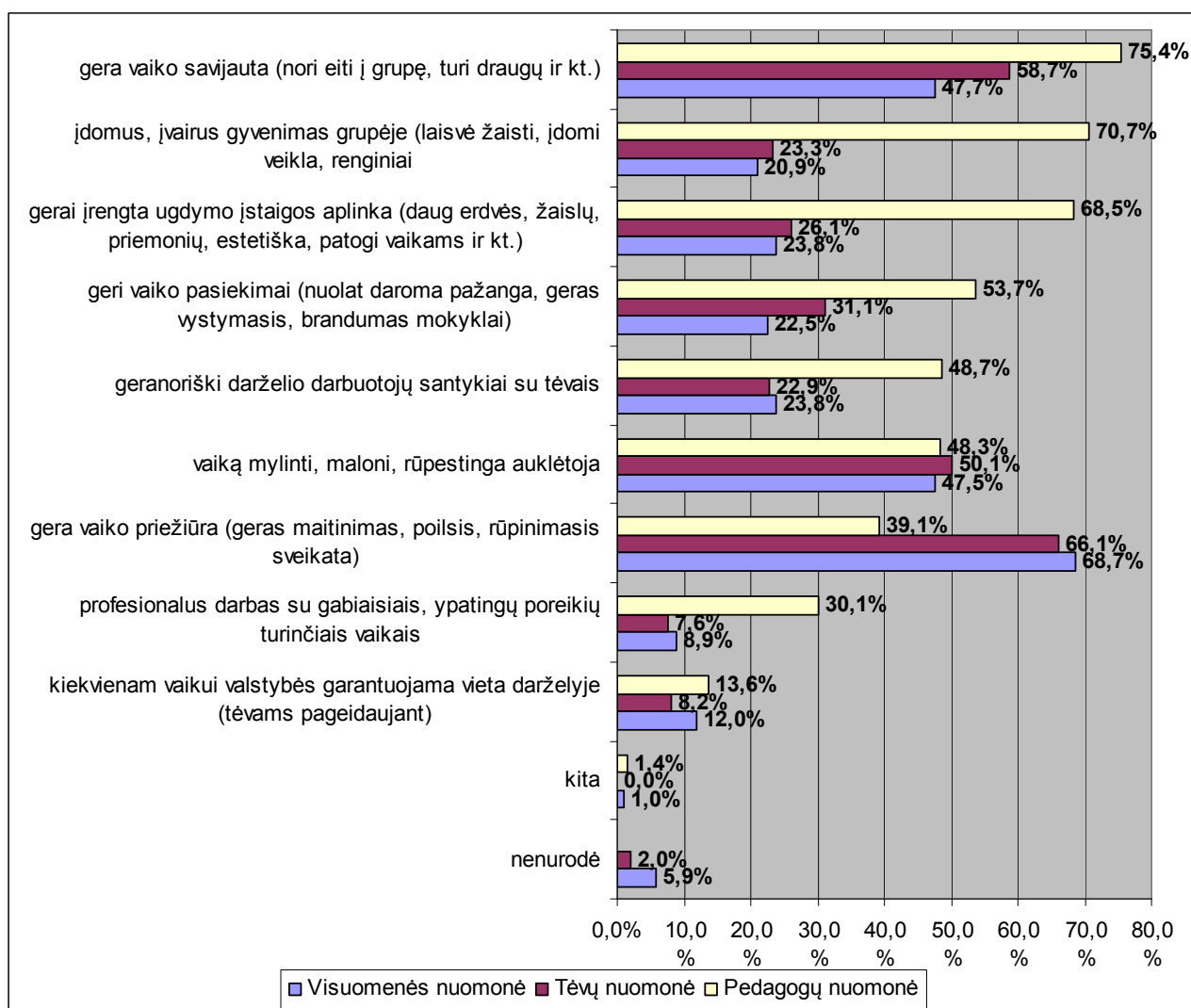
Tyrimo duomenų gretinimas su teorine užsienio programų kokybės kriterijų analize, leidžia daryti apibendrinimą, kad **švietimo politikų, visuomenės atstovų, mokslininkų, pedagogų ir tėvų kokybiško ugdymo sampratos atitinka Europos ir kitų užsienio šalių vaikų ugdymo kokybės kriterijus.**

3.1.2. VISUOMENĖS ATSTOVŲ, TĖVŲ IR PEDAGOGŲ NUOMONIŲ APIE KOKYBIŠKĄ UGDYMĄ PASISKIRSTYMAS: KIEKYBINIS TYRIMAS

Siekiant nustatyti, **kurios kokybiško ugdymo sampratos vyrauja** tarp visų Lietuvos gyventojų, tėvų, auginančių ikimokyklinio bei priešmokyklinio amžiaus vaikus, ir pedagogų,

dirbančių su šio amžiaus vaikais, buvo atliktas reprezentatyvus kiekybinis tyrimas. Tyrimo duomenys pateikti 1 paveiksle.

Tyrimo duomenys rodo, kad **visuomenė** ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybę sieja su **gera vaiko priežiūra**: kad būtų pamaitintas, pamigdytas, nesirgtų (68,7 % atsakymų). Apie pusę tyrime dalyvavusių Lietuvos gyventojų ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą laiko kokybišku, **jei įstaigoje garantuojama gera vaiko savijauta** (47,7 % atsakymų), **vaiku rūpinasi mylinti, maloni, rūpestinga auklėtoja** (47,5 % atsakymų). Taigi visuomenei svarbiausia įstaigų atliekama vaiko globos funkcija. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigų/grupių veiklos kokybę su ugdymu sieja tik penktadalis Lietuvos gyventojų (20,9-23,8 % atsakymų). Galima manyti, **kad visuomenė nepakankamai žino mažų vaikų institucinio ugdymo funkcijas bei kokybiško ugdymo poveikį vaikui**. Todėl vadojaujamasi dar sovietine nuostata, kad ugdymo įstaigose vaikas tik globojamas. Kita vertus, tai gali rodyti **visuomenės nepasitikėjimą įstaigų atliekamomis ugdymo funkcijomis** – pageidaujama bent jau geros vaiko globos, manant, jog ugdymu pasirūpins šeima.

1 pav. Visuomenės atstovų, tėvų ir pedagogų nuomonių apie kokybišką ugdymą pasiskirstymas

Statistinė analizė leido nustatyti reikšmingus visuomenės atstovų požiūrių skirtumus: 5 didžiųjų miestų gyventojai, Klaipėdos ir Tauragės apskrities gyventojai dažniau minėjo, kad kokybiškas ugdymas turi pasižymėti gera vaiko priežiūra. 35-44 m. amžiaus, dirbantys specialistai, asmenys, turintys 3-9 m. vaikų bei įvairios šeiminių padėties, išskyrus viengungius

(-es), gyventojai dažniau mano, kad kokybiškas ugdymas turi pasižymėti gera vaiko savijauta. Kad vaiką mylinti, maloni, rūpestinga auklėtoja yra kokybiško ugdymo požymis, dažniau teigė 25 m. ir vyresni gyventojai, įvairios šeiminės padėties, išskyrus gyvenančius neregistruotoje santuokoje.

Panaši tendencija stebima ir analizuojant tėvų, auginančių ikimokyklinio bei priešmokyklinio amžiaus vaikus, nuomonę. Tačiau tėvai šiek tiek dažniau ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą vertina kaip kokybišką, **jei įstaigoje garantuojama gera vaiko savijauta** (58,7 % atsakymų), jei **vaiku rūpinasi mylinti, maloni, rūpestinga auklėtoja** (50,1 % atsakymų). Be to, tėvams šiek tiek svarbesni yra vaiko ugdymo rezultatai - apie trečdalis tėvų ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą laiko kokybišku, jei yra garantuojami geri vaiko pasiekimai (31,1 % atsakymų). Statistiškai reikšmingų požiūrių skirtumų įvairiose sociodemografinėse grupėse nėra.

Iš esmės kitaip ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybę supranta pedagogai. Ugdymo kokybę jie sieja su gera vaiko savijauta, optimaliu ugdymo organizavimu ir gerais vaiko pasiekimais, **t.y. ne tiek su globa, kiek ugdymu**. Jų nuomone, ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas kokybiškas, jei vaikas jaučiasi gerai (75,4 % atsakymų), jei gyvenimas grupėje vaikui įdomus, turiningas (70,7 % atsakymų); jei gerai įrengta ugdomoji aplinka (68,5 % atsakymų), jei geri vaiko pasiekimai (53,7 % atsakymų).

Apie pusė pedagogų pažymi, kad vaikui svarbi mylinti, maloni, rūpestinga auklėtoja (48,3 % atsakymų), geranoriški darželio darbuotojų santykiai su tėvais (48,7 % atsakymų), tačiau pirmenybę teikia gerai vaiko savijautai, turiningam ir rezultatyviam vaiko ugdymui. Aukštesnio išsilavinimo pedagogai dažniau, nei žemesnio, ugdymo kokybę sieja su gera vaiko savijauta ($p < 0,05$), gerais jo pasiekimais ($p < 0,05$), didesnę pedagoginę stažą turintys – su darželio darbuotojų santykiais su tėvais ($p < 0,01$).

Gerą vaiko priežiūrą pedagogai akcentuoja mažiau (39,1 % atsakymų), nei visuomenė ar tėvai. Matyt, vaiko globa jiems atrodo kaip savaime suprantamas dalykas, be kurio neįmanoma gera vaiko savijauta darželyje. Paaiškėjo, kad vaikų skaičius grupėje turi įtakos pedagogų nuomonei apie vaiko globą – kuo mažiau grupėje vaikų, tuo dažniau pedagogai ugdymo kokybę sieja su gera vaiko globa ($p < 0,001$).

Tik 30,1 % pedagogų ugdymo kokybės požymiu laiko profesionalų darbą su gabiais ar ypatingų poreikių turinčiais vaikais. Taigi šiai sričiai dėmesys aiškiai per mažas.

Siekta išsiaiškinti, ar tėvų, kurių vaikai lanko/lankė ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes, ir pedagogų, dirbančių ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo bei mišrioje grupėse, požiūris į ugdymo kokybę skiriasi.

Kiekybinio tyrimo duomenys (13 lentelė) rodo, kad tėvų, kurių vaikai lanko/lankė ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes, požiūris į ugdymo kokybę praktiškai nesiskiria. Statistiškai reikšmingų požiūrio skirtumų nenustatyta.

Tuo tarpu pedagogų, dirbančių ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo bei mišrioje grupėse, nuomonės šiek tiek išsiskiria. Priešmokyklinio ugdymo grupėse dirbančiųjų tarpe buvo daugiau pedagogų, manančių, jog ugdymas kokybiškas, jei profesionaliai dirbama su gabiaisiais bei ypatingų poreikių turinčiais vaikais. Taip teigė, 38,03% priešmokyklinio ugdymo grupių pedagogų ir tik 24,19% ikimokyklinio ugdymo grupių pedagogų.

Panaši tendencija stebima ir gerus vaiko pasiekimus siejant su aukšta ugdymo kokybe. Gerus vaiko pasiekimus aukštos ugdymo kokybės požymiu pripažįsta 60,56% priešmokyklinio ir 50,90% ikimokyklinio ugdymo pedagogų. Nuomonei, kad ugdymas kokybiškas, jei vaikų gyvenimas grupėje įdomus ir įvairus, pritaria 76,06% priešmokyklinio ugdymo pedagogų ir 68,59% ikimokyklinio ugdymo pedagogų.

Ikimokyklinio ugdymo grupėse dirbančiųjų tarpe buvo daugiau pedagogų, kurie kokybišku laiko ugdymą, jeigu vaiku rūpinasi jį mylinti, maloni, rūpestinga auklėtoja. Taip

teigė 51,26% ikimokyklinio ugdymo pedagogų ir mažiau, t.y. 42,96% priešmokyklinio ugdymo pedagogų. Ikimokyklinio ugdymo pedagogai dažniau siejo ugdymo kokybę su gerai įrengta ugdymo įstaigos aplinka (70,40%), kai tuo tarpu priešmokyklinio ugdymo pedagogai šiam ugdymo aspektui skyrė mažiau reikšmės (66,90%).

Taigi ikimokyklinio ugdymo pedagogai dažniau paryškina ugdymo aplinką ir malonų pedagogo bendravimą su vaikais, o priešmokyklinio ugdymo pedagogai – turiningą vaikų veiklą, gerus jų pasiekimus bei gabių ir ypatingų poreikių turinčių vaikų ugdymą.

Išryškėjo statistiškai reikšmingas ($p < 0,005$) skirtumas tarp ikimokyklinėse ir priešmokyklinėse grupėse dirbančių pedagogų požiūrių – pastarieji ugdymo kokybę dažniau sieja su profesionalia pagalba ypatingų poreikių vaikams. Kiti požiūrių skirtumai nėra statistiškai reikšmingi.

13 lentelė

Tėvų, kurių vaikai lanko/lankė ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes, ir pedagogų, dirbančių ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo bei mišrioje grupėse, nuomonių apie ugdymo kokybę pasiskirstymas

Teiginiai, nusakantys, koks yra kokybiškas ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas	Tėvų, kurių vaikai lanko/lankė skirtingas grupes, nuomonė		Pedagogų, dirbančių skirtingose grupėse, nuomonė		
	Ikimokyklinio ugdymo	Priešmokyklinio ugdymo	Ikimokyklinio ugdymo	Priešmokyklinio ugdymo	Mišri ikimokyklinio-priešmokyklinio
Gera vaiko priežiūra	66,40%	65,40%	36,46%	36,62%	50,79%
Gera vaiko savijauta	57,80%	59,50%	74,37%	78,17%	76,19%
Vaiką mylinti, maloni, rūpestinga auklėtoja	51,20%	48,80%	51,26%	42,96%	52,38%
Gerai vaiko pasiekimai	30,60%	32,20%	50,90%	60,56%	53,97%
Gerai įrengta ugdymo įstaigos aplinka	25,60%	27,30%	70,40%	66,90%	71,43%
Įdomus, įvairus gyvenimas grupėje	23,70%	21,50%	68,59%	76,06%	65,08%
Geranoriški darželio darbuotojų santykiai su tėvais	22,70%	22,40%	49,82%	48,59%	46,03%
Kiekvienam vaikui valstybės garantuojama vieta darželyje	8,30%	7,80%	11,19%	16,90%	17,46%
Profesionalus darbas su gabiais/ypatingų poreikių turinčiais vaikais	7,60%	8,30%	24,19%	38,03%	38,10%

Apibendrinat galima teigti, kad visuomenės atstovai ir tėvai ugdymo kokybę labiau sieja su vaiko globa, tuo tarpu pedagogai – su vaiko ugdymu.

Galima manyti, kad tėvai nepakankamai gerai suvokia institucinio ugdymo funkcijas bei kokybiško ugdymo poveikį vaikui. Tokį visuomenės ir tėvų požiūrį gali sąlygoti nepakankama ugdymo institucijų vykdoma švietėjiška veikla.

Tėvų, kurių vaikai lanko/lankė ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupes, požiūris į ugdymo kokybę praktiškai nesiskiria (statistiškai reikšmingi skirtumai nenustatyti).

Priešmokyklinio grupių pedagogai ugdymo kokybę dažniau nei ikimokyklinių grupių pedagogai sieja su profesionalia pagalba ypatingų poreikių vaikams. Kiti nedideli požiūrių skirtumai nėra statistiškai reikšmingi.

3.2. ĮSTAIGŲ SUKURTŲ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS KOKYBĖ

3.2.1. ĮSTAIGŲ SUKURTŲ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS KOKYBĖS VERTINIMAS: KOKYBINIS TYRIMAS

ĮSTAIGŲ SUKURTŲ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ KOKYBĖ

Siekiant nustatyti, kokia yra įstaigų sukurtų ikimokyklinio ugdymo programų kokybė, buvo atliktas pedagogų *focus* grupių tyrimas, įvykdyta reprezentatyvi anketinė Lietuvos pedagogų apklausa, atliktas ekspertinis įstaigų sukurtų programų kokybės vertinimas.

Focus grupių tyrimu buvo aiškintasi, kaip pedagogai supranta ugdymo turinį, kaip jį modeliavo programose, kiek rėmėsi nacionalinėmis ir kitomis iki tol sukurtomis programomis, kiek jos originalios. Taip pat buvo aiškintasi, kokias pedagogai įžiūri turinio sudarymo problemas bei jo tobulinimo galimybes, įgyvendinimo nuostatas, formas ir būdus.

Turinio sampratos

Pedagogų išsakyti teiginiai rodo, kad jų ugdymo turinio sampratos yra šiuolaikiškos, atspindinčios šiuolaikinę filosofinę sąveikos-ugdymosi paradigmą. Išskirtos subkategorijos: ***Turinys – ugdytinios kompetencijos, įgyjamos vaikui veikiant; Ugdymo turinį sudaro vertybinės nuostatos, gebėjimai, žinios, patirtis, tematika, problematika, vaiko veiksenos bei jo veikla, saviraiškos būdai, ir ugdymosi medžiaga, Ugdymo turinys yra procesas, kurį sudaro planuojamas ir pasiektas ugdymo turinys*** rodo, kad pedagogai gerai žino „Metodinėse rekomendacijose ikimokyklinio ugdymo programai rengti“ (2006) išdėstytas ugdymo turinio šiuolaikines sampratas. Pedagogai teigia: „...programos turinyje yra akcentuojamos tos svarbiausios vaiko kompetencijos, tai yra žinios, gebėjimai, vertybinės nuostatos, kurias tam tikromis konkrečiomis veiksenomis ugdytinis turi išsiugdyti“ (Nr. 1). Kiti pedagogai dar plačiau išvardina sudėtines programos turinio dalis: „Turinį sudaro vertybinės nuostatos, gebėjimai, žinios, patirtis, tematika, problematika, vaiko veiksenos bei jo veikla“ (Nr. 2); „Pasaulio pažinimas, saviraiškos būdai, ir ugdymosi medžiaga“ (Nr. 2). Pedagogai siekia, kad nebūtų atotrūkio tarp planuojamo ir realaus ugdymo turinio: „Kai mes kūrėme programą, siekėme, kad nebūtų atotrūkio tarp numatomų įgyti kompetencijų ir tų kompetencijų, kurias mes ugdome kasdieną.“ (Nr. 2).

Subkategorija - ***Ugdymo turinį sudaro ugdymo sritys ir vaiko veiksenos***, rodo, kad dalis pedagogų ugdymo turinį linę tapatinti su ugdymo sritimis: „Yra tokios sritys: socialinio emocinio ugdymo sritis, kalbos, meninė, pažinimo ir sveikatos saugojimo ir stiprinimo. ... Tos sritys suskirstytos į tam tikras veiksenas.“ (Nr. 1); „... pilietiškumo ugdymas irgi yra labai svarbus, mes į tai irgi atsižvelgėm.“ (Nr. 5); „... į sveiką gyvenimą, į sveiką gyvenimo būdą.“ (Nr. 6); „... į ekologiją – tausot gamtą, sodint medelį“ (Nr. 6).

Vaiko siūlomas ugdymo turinys pedagogų pripažįstamas kaip lygiavertis jų pačių numatomam ar parenkamam ugdymo turiniui (subkategorija: ***Ugdymo turinys – tai, ką siūlo, renkasi vaikas***). Minėtą požiūrį akivaizdžiai iliustruoja tokie pedagogų teiginiai: „Taip pat labai tinka ... ką siūlo vaikas, nes iš tikrųjų programą kurdamos, rašydamos, labai atsižvelgiame į vaikų poreikius ir jų norus.“ (Nr. 3); „Pedagogas turi konkrečiai pažinti tuos vaikus su kuriais dirba, pamatyti, ką jie siūlo, koks jų interesas, kokie jų, na, sakykim, saviraiškos ugdymo(si) poreikiai“ (Nr. 6). Pedagogų nuomone, labai svarbu ir „...vaiko subkultūros - to vidinio pasaulio - išraiška per įvairias veiksenas grupės veikloje.“ (Nr. 7).

Be to pedagogai laikosi nuostatos, kad ugdymo turinys turėtų būti pritaikytas vaiko individualumui ir grupės savitumui.

Būtina pažymėti, kad dalis pedagogų ugdymo turinį dalinai tapatina su vaikui perteikiamomis žiniomis. Išskirtos subkategorijos: **Ugdymo turinys – tai žinios; Ugdymo turinys tai, ko mokome vaiką**, rodo, kad kai kurie pedagogai vis dar laikosi tiesioginio mokymo paradigmos: „...na, ir žinoma, žinios, be abejo, užima irgi kažkokią vietą.“ (Nr. 2); „Aš suprantu, kad turinys yra visa tai, ko mes vaikus mokome.“ (Nr.20). Akivaizdu, kad minėtų sampratų negalima laikyti kokybišką ugdymo turinį atspindinčiomis sampratomis.

Ikimokyklinio ugdymo turinio modeliavimo ypatumai

Per pedagogų focus grupių diskusiją aptarti ir ikimokyklinio ugdymo turinio modeliavimo ypatumai. Diskusijose paaiškėjo pedagogų dažniausiai naudojamas ikimokyklinio ugdymo turinio modeliavimas. Daugiausia teiginių apima subkategorija: **Turinys sisteminamas pagal ugdomas vaikų kompetencijas**. Taigi, pedagogų nuomone, ugdymo sandarą lemia numatytos ugdyti vaikų kompetencijos: „Ikimokyklinio ugdymo turinys sisteminamas atsižvelgiant į ugdomas vaikų kompetencijas.“ (Nr. 5); „...menas yra priemonė ugdyti vaiko penkias kompetencijas, kurias mes žinome. Ir mes dar įrašėm dorinę kompetenciją, tuo akcentuodami vertybinę orientaciją.“ (Nr. 8).

Ugdymo turinio modeliavimą, pedagogų nuomone, sąlygoja įstaigos veiklos kryptis (subkategorija: **Turinys modeliuojamas pagal įstaigos veiklos kryptingumą**). Kai kurių programų turinio sandaros ašimi tampa prioritetinga vaiko ugdymo sritis, tokia kaip etnis, ekologinis, meninis ugdymas ir kt. Pedagogai teigia: „Ugdymo(si) turinys dėstomas pagal įstaigos ugdymo kryptingumą: savęs pažinimo, ekologinį, etnokultūrinį, demokratinių tarpusavio santykių ugdymą“ (Nr. 5).

Remiantis focus diskusijų medžiaga, ugdymo(si) turinį pedagogai taip pat sisteminama pagal ugdymo įstaigos aplinką, skirtingo amžiaus vaikų poreikius, veiklą bei pasiekimus. Išskirtos subkategorijos: **Turinys siejamas su ugdymo įstaigos aplinka; Turinys sisteminamas pagal skirtingo amžiaus vaikų poreikius; Turinys sisteminamas pagal vaiko veiklą ir jo pasiekimus, Sudarant turinį apgalvojami aktyvios vaiko veiklos skatinimo formos, metodai, būdai**, rodo, kad modeliuodami ugdymo turinį pedagogai siekė atsižvelgti į įstaigą supančią fizinę, socialinę ir kultūrinę aplinką, tyrinėjo vaikų poreikius, vertino pasiekimus: „... atsižvelgiama ... ir į ugdymo įstaigos, kur jiniai randasi, ... aplinką...“ (Nr. 2); „Mūsų įstaigos programa parengta pagal vaikų poreikius. ...buvo visus metus atliktas tyrimas, stebėjom vaikus, ir buvo išryškinti pagrindiniai poreikiai. Norėjom nustatyti, kuria linkme rengti programą. Dabar galiu net įvardinti, kokius poreikius patenkinam. Aišku, vaiko prigimtinis poreikis yra žaisti, poreikis bendrauti, judėti, poreikis pažinti, kūrybiškai save išreikšti, meninių įspūdžių poreikis, būtent tai, kas svarbu to amžiaus vaikui.“(Nr. 9); „Programoje pateikta, ką ir kaip veikia vaikas, ką ir kaip veikia pedagogas, ir, aišku, vaiko pasiekimų įvertinimas.“ (Nr. 9); „... sudarant ... įstaigos ugdymo programą, pirmiausia, buvo orientuojamasi į vaiko ugdymą veikla – ugdymą(si) žaidimu, aktyvia vaiko veikla. ... apžvelgiant metodus ir būdus, pirmiausia, apie tai buvo ir kalbama, kad būtų aktyvus vaikas, norintis sužinoti, įgyjantis tam tikrą savo patirtį.“ (Nr. 3).

Pedagogai teigia, kad įstaigos ikimokyklinio ugdymo programos turinys vėliau konkretizuojamas, planuojant veiklą: „...mes tą programą savaitei nusimatome iš programos bendros, turim išklotines ir jie (tėvai – aut.) susipažįsta kiekvieną savaitę.“ (Nr. 1).

Ugdymo įstaigų parengtų programų turinio panašumas su nacionalinėmis ir kitomis programomis

Focus grupių diskusijose pedagogai išsakė mintis apie tai, kiek rėmėsi nacionalinėmis ir kitomis ikimokyklinio ugdymo programoms, kurdami įstaigų programų turinį. Išskirtos subkategorijos: **Įstaigos programos pagrindas – „Vėrinėlis“, „Gairės“; Įstaigos programa struktūriškai panaši į priešmokyklinio ugdymo(si) programą; Įstaigos programa grindžiama „Ankstyvojo ugdymo vadovo“ turiniu; Įstaigos programa buvo grindžiama – „Geros pradžios“, „Auginu gyvybės medį“ programų idėjomis; Turinys sudarytas „Vėrinėlio“,**

Valdorfo ir Montessori programų pagrindu. Jos rodo, kad pedagogai vadovavosi praktiškai visomis iki programų rengimo decentralizacijos šalyje naudotomis programomis – tiek nacionalinėmis, tiek alternatyviosiomis, tiek autorinėmis bei atskiroms ugdymosi sritims skirtomis programomis. Pedagogai teigia: „...mes kūrėme savo įstaigų programas atsižvelgdamos ir į „Vėrinėlį“ ir į „Ugdymo gaires“ ir į „Gerą pradžių“, ir tai buvo tiesiog pamatai“ (Nr. 14); „...ankstyvojo ugdymo vadovą žiūrėjom...“ (Nr. 9); „Rėmėmės „Vėrinėlio“ programa, ir humanistinio ugdymo „Auginu gyvybės medį“ programa...“ (Nr. 9); „...išskirtinis dalykas ir privalumas darželio, kad jis po vienu stogu geba tuos skirtingus (Montesori, Valdorfo, visuminio – aut.) metodus priglausti.“ (Nr. 7). Kaip šiuolaikinės programos pavyzdį pedagogai naudojo „Priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programą“: „...struktūriškai programa yra panaši į priešmokyklinio ugdymo (programą – aut.), pagal kompetencijas rengta programa“ (Nr. 8). Taigi, pedagogai turėjo net keliolika ugdymo turinio modelių, kuriais galėjo pasinaudoti.

Įstaigų parengtų ikimokyklinio ugdymo programų turinio originalumas

Focus grupių diskusijose buvo iškeltas įstaigų parengtų ikimokyklinio ugdymo programų turinio originalumo klausimas. Vos keletas išskirtų subkategorijų: **Suformuluoti siekiami vaiko gebėjimai; Išplėsta meninė bei dorinė kompetencija; Programoje atspindima įstaigos aplinka, savitumas**, rodo, kad pedagogai sunkiai reflektuoja apie tai, kokią turinį jie perėmė iš kitų šalies programų, o ką naujo, originalaus yra sugalvoję patys ar perėmę iš šiuolaikinės užsienio patirties. Tik vienas kitas pedagogas aiškiai nurodo, kuo nauja, originali programa: „...meninė kompetencija praskleista į keturias meno sritis. Ir dorinė kompetencija papildyta. Tai va tas mūsų ir yra naujumas toks. Ir mes įvardijam, kad taikom meno metodą ugdydami ikimokyklinio, priešmokyklinio amžiaus vaikus savo įstaigoje.“ (Nr. 8). Kiti pedagogai kaip originalumą įvardina turinio pritaikymą įstaigos savitumui: „Mūsų įstaigos atspindys yra šitoje programoje....Ir visa ta aplinka yra pritaikyta būtent mūsų įstaigai, ir vaikų elgsena, ir pedagogų elgsena, ir priemonės turimos - tik tai mūsų įstaigos, tuo jina ir yra savita.“ (Nr. 9). Tačiau dažniausiai pedagogai negali pasakyti, kuo programa originali.

Įstaigų parengtų ikimokyklinio ugdymo programų turinio tobulinimo galimybės

Focus grupių diskusijoje buvo iškeltas įstaigų parengtų ikimokyklinio ugdymo programų turinio tobulinimo galimybių klausimas. Išskirtos subkategorijos: **Reikia parašyti suprantamiau; Reikia turinį labiau individualizuoti; Reikia daugiau vietos skirti žaidimams; Labiau atsižvelgti į tėvų poreikius; Labiau atsižvelgti į bendruomenės poreikius; Labiau atsižvelgti į ugdymo aplinką; Įtraukti tėvus į ugdymo programų tobulinimą.** Subkategorijos rodo, kad pedagogai kol kas neįžvelgia esminių programų tobulinimo krypčių, aspektų. Jų nuomone reikia tik „šiek tiek“ patobulinti tai, ką jie jau yra sukūrę: „Gal pateikti turinį taip, kad būtų labiau suprantamas.“ (Nr. 20); „...Reikėtų jį dar labiau individualizuoti.“ (Nr. 20); „...dabar aš galvoju, kad siūlyčiau kolegoms suteikti daugiau reikšmės žaidimams, ką mes mažai įtraukėm į ...mūsų darželio ugdymo programą.“ (Nr. 21); „...yra būtinybė atsižvelgti ... į bendruomenės poreikius įstaigoje.“ (Nr. 3).

Būtina pažymėti, kad tobulintinių esminių programos aspektų neįžvelgiantys pedagogai negali efektyviai pagerinti programų kokybės.

Įstaigų parengtų ikimokyklinio ugdymo programų įgyvendinimo nuostatos

Analizuojant pedagogų focus grupių medžiagą išskirtos subkategorijos, kurios rodo, kad pedagogai laikosi tiek klasikinių esminių nuostatų (subkategorijos: **Ugdymo turinys įgyvendinamas nusistatant prioritetus; Įgyvendinant turinį laikomasi nuoseklumo pagal amžiaus grupes; Įgyvendinant turinį laikomasi nuoseklumo pagal sezoną**), tek ir šiuolaikinę sąveikos-ugdymo(si) paradigmą atitinkančių nuostatų (subkategorijos: **Turinys laisvai interpretuojamas; Turinys individualizuojamas; Ugdymo turinys įgyvendinamas kryptingai inicijuojant vaikų veiklą; Ugdymo turinys siejamas su socialinės aplinkos informacijos srautais**). Aktualu apžvelgti pedagogų teiginius, kurie atspindi šiuolaikinę filosofiją

grindžiamas nuostatas. Pedagogai pabrėžia ugdymo turinio individualizavimo būtinybę: *„per individualų jo pažinimą - į individualų jo ugdymą.“*(Nr. 3); kryptingą žaidybinių situacijų modeliavimą: *„...žaidybinių situacijos atrenkamos pagal kiekvieno vaiko norą.“* (Nr. 2); interpretacinį požiūrį į turinį: *„Ne diktatoriškai perduoti jam visa tai (ugdymosi turinį – aut.), o žinoti, ko iš to vaiko turi norėti...“* (Nr. 3).

PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO KONKRETIZAVIMO YPATUMAI

Šalyje yra naudojama nacionalinė bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa. Pedagogams rekomenduojama konkretizuoti pakankamai bendras priešmokyklinio ugdymo gaires.

Per pedagogų *focus* grupes buvo diskutuojama, kaip jie konkretizuoja priešmokyklinio ugdymo(si) turinį. Nustatyta keletas priešmokyklinio ugdymo turinio konkretizavimo kryptių. Dalis pedagogų priešmokyklinio ugdymo turinį konkretizuoja pagal vaikų pasiekimus, gebėjimus, interesus (subkategorijos: ***Turinys konkretizuojamas pagal vaikų pasiekimus; Turinys konkretizuojamas, atsižvelgiant į vaiko gebėjimus, interesus***). Priešmokyklinio ugdymo pedagogai metų pradžioje vertina kiekvieno vaiko pasiekimus, aiškina jų interesus ir gebėjimus, todėl ugdymo turinį konkretizuoja pagal vaikų galimybes. Pedagogai teigia: *„Prioritetą teikiame turinio konkretizavimui pagal vaikų pasiekimus.“*(Nr. 4); *„... pirmiausia atsižvelgiama yra į vaikų gebėjimus, ... interesus.“*(Nr. 1).

Kiti pedagogai orientuojasi į ugdymo(si) tikslus, išskiria prioritетines kompetencijas, atsižvelgia į ugdymo kryptį įstaigoje (subkategorijos: ***Turinys konkretizuojamas pagal siekiamus tikslus bei ugdomas kompetencijas; Turinys konkretizuojamas numatant prioritетines kompetencijas; Turinys konkretizuojamas atsižvelgiant į vaikų ugdymo kryptį įstaigoje***). Pedagogai atkreipia dėmesį į tai, kad į vieną grupę gali susirinkti aukštus pasiekimus turintys vaikai, o į kitą grupę – žemus. Pagal jų pasiekimus būtina konkretizuoti turinį: *„Ateina ... vaikai, kurie turi daug plačiai išvystytų gebėjimų. O kitą kart jie ateina ... turintys ... daug (trūkstamų - aut.) gebėjimų. ...Tada reiktų jau galvoti, kaip sudaryti tinkamą jiems programą ... atsižvelgiant ... į parengtą priešmokyklinio ugdymo programą, kokie pirmiausia siejami tikslai.“* (Nr. 9). Pagal vaikų pasiekimų lygį išskiriamos prioritетinės kompetencijų sritys: *„Būtent ir nusistatomos tam tikros prioritетinės sritys, tos prioritетinės kompetencijos“* (Nr. 3). Tuo pačiu atsižvelgiama į ugdymo kryptį įstaigoje: *„Ir būtent planuojant ... vis viena integruojam tam tikras detales tos krypties, kokia įstaiga yra. Pavyzdžiui, jeigu etno krypties, integruojam tam tikras ... etno krypties detales“.* (Nr. 1).

Dalis pedagogų priešmokyklinio ugdymo turinį konkretizuoja, dėstydami jį temomis ar projektais, t.y. suteikia jo įgyvendinimui patogią praktišką formą: *“...programą sudarome metams ir pagal temas.“*(Nr. 3). *„Kaip be projektinio planavimo. ... Nes vis tiek tie projektėliai net ir kiekvienoj grupėj, ne tik priešmokyklinio ugdymo, bet ir lopšelinėj grupėj jau yra.“* (Nr. 3). (subkategorijos: ***Priešmokyklinio ugdymo turinys konkretizuojamas pagal temas; Konkretus turinys išdėstomas projektais***).

Pedagogai priešmokyklinio ugdymo turinį konkretizuoja jį planuodami bei sudarydami vaikams individualias programas (subkategorijos: ***Konkretus turinys išdėstomas ilgalaikiame ir trumpalaikiame planuose; Turinys konkretizuojamas sudarant individualias vaiko ugdymo programas***). Jie teigia: *„Aišku, prioritetas ... kiekvienais metais, be to neapsieiname, yra ilgalaikis ir trumpalaikis planavimas. Tai yra ir metams, ir savaitei ar ten dienai (Nr. 3); „Bet, sakysim, kai mūsų darželį lankė dailininkės ... anūkas, tai jam buvo sudaryta individuali dailės ugdymo programa. Na, kai yra dainuojančių mergaičių ... natūralu, kad joms bus sudaromos tokios programos.“* (Nr. 3).

Konkretizuodami priešmokyklinio ugdymo turinį pedagogai siekia jo ir ikimokyklinio ugdymo turinio tęstinumo, atsižvelgia į tėvų poreikius ir kt. Taigi priešmokyklinio ugdymo(si)

turinio konkretizavimas atitinka šiuolaikinę jo sampratą bei nacionalinio lygmens rekomendacijas pedagogams.

14 lentelė
Ugdymo turinio sampratos, modeliavimas, įgyvendinimo nuostatos

Kategorija	Teiginių dažnis	Subkategorija
Turinio sampratos	10	Turinys – ugdytinios kompetencijos, įgyjamos vaikui veikiant
	7	Ugdymo turinys – tai, ką siūlo, renkasi vaikas
	6	Ugdymo turinį sudaro vertybinės nuostatos, gebėjimai, žinios, patirtis, tematika, problematika, vaiko veiksenos bei jo veikla, saviraiškos būdai, ir ugdymosi medžiaga
	5	Ugdymo turinį sudaro ugdymo sritys ir vaiko veiksenos
	5	Ugdymo turinys yra procesas, kurį sudaro planuojamas ir pasiektas ugdymo turinys
	2	Ugdymo turinys pritaikytas vaiko individualumui ir grupės savitumui
	1	Nėra vieningo susitarimo, kas yra ugdymo turinys
	1	Ugdymo turinys – tai žinios
	1	Ugdymo turinys tai, ko mokome vaiką
	Ikimokyklinio ugdymo turinio modeliavimas	4
2		Turinys modeliuojamas pagal įstaigos veiklos kryptingumą
2		Turinys siejamas su ugdymo įstaigos aplinka
1		Turinys sisteminamas pagal skirtingo amžiaus vaikų poreikius
1		Turinys sisteminamas pagal vaiko veiklą ir jo pasiekimus
1		Sudarant turinį apgalvojami aktyvios vaiko veiklos skatinimo formos, metodai, būdai
1		Sudarant ugdymo turinį atsižvelgiama į šiuolaikines tendencijas visuomenėje
1		Turinys konkretizuojamas planuojant veiklą
Ugdymo turinio panašumas su nacionalinėmis ir kitomis programomis	5	Įstaigos programos pagrindas – „Vėrinėlis“, „Gairės“
	2	Įstaigos programa struktūriškai panaši į priešmokyklinio ugdymo(si) programą
	1	Įstaigos programa grindžiama ir „Ankstyvojo ugdymo vadovo“ turiniu
	1	Įstaigos programa buvo grindžiama – „Geros pradžios“, „Auginu gyvybės medį“ programų idėjomis
	1	Turinys sudarytas „Vėrinėlio“, Valdorfo ir Montesori programų pagrindu
	1	Suformuluoti siekiami vaiko gebėjimai
Ugdymo turinio originalumas	1	Išplėsta meninė bei dorinė kompetencija
	1	Programoje atspindima įstaigos aplinka, savitumas

Ugdymo turinio tobulinimo galimybės	1	Reikia parašyti suprantamiau
	1	Reikia turinį labiau individualizuoti
	1	Reikia daugiau vietos skirti žaidimams
	1	Labiau atsižvelgti į tėvų poreikius
	1	Labiau atsižvelgti į bendruomenės poreikius
	1	Labiau atsižvelgti į ugdymo aplinką
	1	Įtraukti tėvus į ugdymo programų tobulinimą
Ugdymo turinio įgyvendinimo nuostatos	1	Ugdymo turinys įgyvendinamas nusistatant prioritetus
	1	Turinys laisvai interpretuojamas
	2	Turinys individualizuojamas
	4	Ugdymo turinys įgyvendinamas kryptingai inicijuojant vaikų veiklą
	1	Įgyvendinant turinį laikomasi nuoseklumo pagal amžiaus grupes
	1	Įgyvendinant turinį laikomasi nuoseklumo pagal sezoną
	1	Ugdymo turinys siejamas su socialinės aplinkos informacijos šaltais
Priešmokyklinio ugdymo turinio konkretizavimas	2	Turinys konkretizuojamas pagal vaikų pasiekimus
	1	Turinys konkretizuojamas, atsižvelgiant į vaiko gebėjimus, interesus
	2	Turinys konkretizuojamas pagal siekiamus tikslus bei ugdomas kompetencijas
	1	Turinys konkretizuojamas numatant prioritetingas kompetencijas
	1	Turinys konkretizuojamas atsižvelgiant į vaikų ugdymo kryptį įstaigoje
	2	Priešmokyklinio ugdymo turinys konkretizuojamas pagal temas
	1	Konkretus turinys išdėstomas projektais
	3	Konkretus turinys išdėstomas ilgalaikiame ir trumpalaikiame planuose
	1	Turinys konkretizuojamas sudarant individualias vaiko ugdymo programas
	1	Turinys konkretizuojamas išlaikant ikimokyklinio ir priešmokyklinio turinio tęstinumą
	1	Turinys konkretizuojamas, atsižvelgiant į tėvų norus, poreikius ir interesus
	1	Turinys konkretizuojamas, atsižvelgiant į ugdymo įstaigos aplinką

Apibendrinat galima teigti, kad daugumos tyrime dalyvavusių pedagogų ugdymo turinio sampratos yra šiuolaikiškos, atspindinčios šiuolaikinę filosofinę sąveikos-ugdymosi paradigmą, atitinkančios europinės erdvės programų kokybės kriterijus. Kita vertus, nedidelė dalis pedagogų turinį tapatina su vaikui perteikiamomis žiniomis bei tiesioginiu vaiko mokymu, t.y. vadovaujasi akademinio ugdymo nuostatomis, kurios neatitinka ikimokyklinio amžiaus vaikui natūralaus ugdymosi būdo.

Pedagogų nuomone, ikimokyklinio ugdymo turinys modeliuojamas įvairiai: pagal vaikų kompetencijas, poreikius, vaikų veiksena, įstaigos veiklos kryptingumą ir kt., t.y. vadovaujamosi metodinėmis programų rengimo rekomendacijomis bei nacionalinėmis ir alternatyviomis ugdymo programomis.

Kita vertus, pedagogai nežiūri savo programų originalumo, trūkumų, neįžvelgia esminių programų tobulinimo kryptių, menkai naudojami užsienio patirtimi, taigi jų galimybės esmingai tobulinti programas yra ribotos.

3.2.2. ĮSTAIGŲ SUKURTŲ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMOS KOKYBĖS VERTINIMAS: KIEKYBINIS TYRIMAS

Atliekant anketinę apklausą, siekta išsiaiškinti, kokiomis programomis ir kitais ugdymo šaltiniais naudojami ikimokyklinių ir priešmokyklinių grupių pedagogai. (15 lentelė)

15 lentelė

Programos ir papildomi šaltiniai, kuriais remiasi pedagogai organizuodami ugdymą grupėje

Programos ir papildomi šaltiniai, kuriais remiasi pedagogai organizuodami ugdymą grupėje:	Ikimokyklinė grupė	Priešmokyklinė grupė	Mišri grupė
įstaigos parengta ikimokyklinio ugdymo programa	95,31	52,11	85,71
nacionalinėmis programomis (“Vėrinėlis”, “Gairės”)	49,10	31,69	26,98
bendroji priešmokyklinio ugdymo(si) programa	32,49	96,48	69,84
autorinėmis arba atskirų ugdymo sričių lietuvių autorių parengtomis programomis (“Po tėviškės dangum”, “Auginu gyvybės medį” ir kt.)	31,05	37,32	23,81
įstaigos ikimokyklinio ugdymo programos pagrindu parengta grupės programa	29,96	13,38	26,98
alternatyviomis programomis (Montesori, Valdorfo, Regijo Emilija, Pjaže)	13,00	11,27	17,46
įstaigos programos pagrindu kiekvienam vaikui parengta individualia ugdymo programa	12,27	15,49	7,94
bendrosios priešmokyklinio ugdymo(si) programos pagrindu parengta grupės programa	10,11	40,85	25,40
užsienio programų atskirų skyrių medžiaga	6,50	6,34	9,52
lenkų, rusų, žydų ir kt. valstybinėmis programomis tautinių mažumų vaikų ugdymui	1,81	0,70	4,76
Kita	5,05	6,34	4,76

Ikimokyklinės bei mišrios grupės pedagogai vieningai teigia, jog jie remiasi įstaigos parengta ikimokyklinio ugdymo programa (atitinkamai 95,31%; 85,71%).

Kita vertus, tyrimo duomenys rodo, jog populiarios vis dar išlieka nacionalinės programos. Jomis naudojami beveik pusė (49,10%) ikimokyklinės grupės pedagogų, mažiau nei trečdalis (26,98%) mišrios grupės pedagogų. Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, galima manyti, kad dalis pedagogų vis dar labiau pasitiki nacionalinių ikimokyklinio ugdymo programų kokybe, gana sunkiai pereina prie darbo tik pagal įstaigų sukurtas ikimokyklinio ugdymo programas.

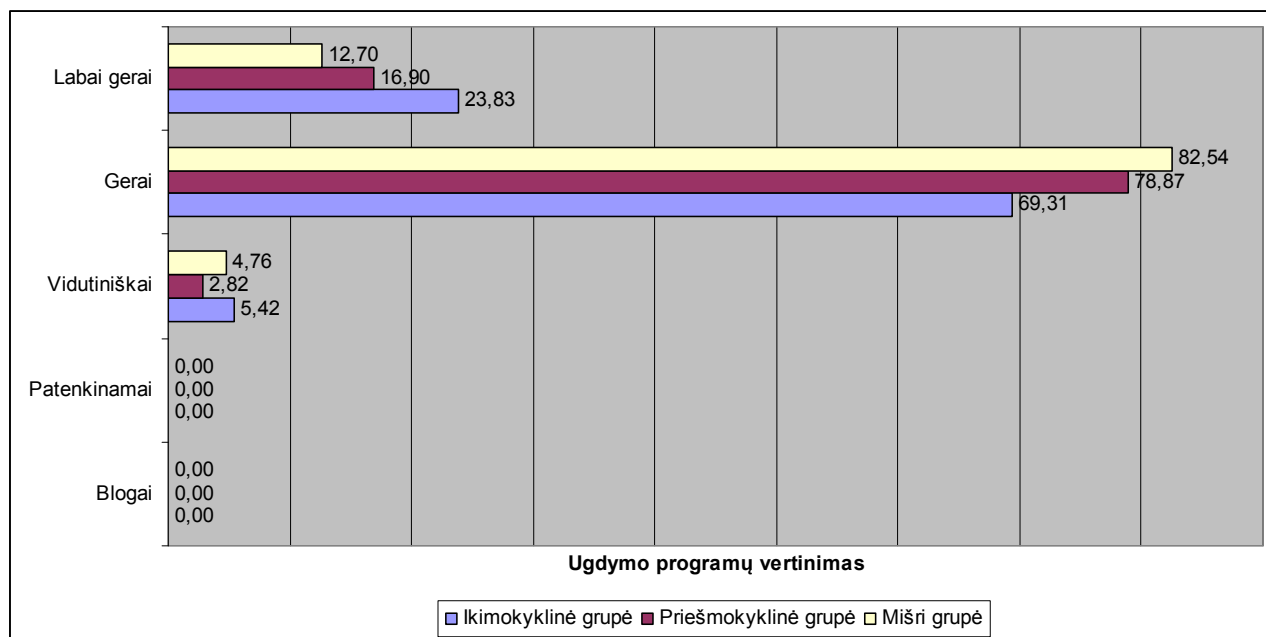
Beveik visi priešmokyklinės grupės pedagogai nurodė naudojamą bendrąją priešmokyklinio ugdymo(si) programą (96,48%). Tačiau apie pusė jų (52,11%) teigia, kad

naudojasi įstaigos parengta ugdymo programa. Galima manyti, kad nemažai ugdymo įstaigų priešmokyklinio ugdymo programą integruoja su ikimokyklinio ugdymo programa, parengdami bendrą įstaigos vaikų ugdymo programą.

Dirbdami pedagogai idėjų semiasi iš visų Lietuvoje išleistų programų. Priešmokyklinio ugdymo programos metodiniais nurodymais remiasi ir ikimokyklinės bei mišrios grupės pedagogai (atitinkamai 32,49%; 69,84%). Gana didelis skaičius pedagogų, organizuodami ugdymą grupėje, integruoja autorinių arba atskirų ugdymo sričių lietuvių autorių parengtų programų elementus, vadovaujasi įstaigos ikimokyklinio ugdymo programos pagrindu parengta grupės programa. Lenkų, rusų, žydų ir kt. valstybinėmis programomis, skirtomis tautinių mažumų vaikų ugdymui, užsienio programų atskirų skyrių medžiaga, kaip rodo tyrimo duomenys, naudojasi tik nedaugelis tyrime dalyvavusių pedagogų.

Atliekant anketinę apklausą, siekta nustatyti, kaip pedagogai vertina įstaigų parengtas ikimokyklinio ugdymo programas ir nacionalinę priešmokyklinio ugdymo(si) programą. Tyrimo duomenys rodo (2 pav.), jog ikimokyklinių, priešmokyklinių bei mišrių grupių pedagogai ypač pozityviai (apie 95 proc.) vertina įstaigų parengtas ikimokyklinio ugdymo programas. Patenkinamai ar blogai įvertintų programų tyrimo duomenys neatskleidė. Priešmokyklinio ugdymo(si) programą pedagogai vertina kiek prasčiau. Tokie duomenys rodo, kad pedagogai aukštai vertina savo parengtų programų kokybę ir nėra kritiškai jų atžvilgiu. Nustatytas statistiškai reikšmingas vertinimų skirtumas – kuo aukštesnė pedagogų kvalifikacija, tuo kritiškiau jie vertina savo įstaigų parengtas programas ($p < 0,05$).

Be to, mokyklose veikiančių ir privačių grupių pedagogai taip pat kritiškiau vertina įstaigų parengtas programas ($p < 0,05$).

2 pav. Ugdymo programų vertinimas

Apibendrinant galima daryti išvadas, kad pedagogai ugdydami vaikus naudojami įstaigų parengtomis ikimokyklinio bei nacionaline priešmokyklinio ugdymo programomis, tačiau naudojami ir kitomis Lietuvoje išleistomis ar iš užsienio atsivežtomis programomis.

Pedagogai ypač aukštai vertina savo parengtų programų kokybę ir nėra kritiškai jų atžvilgiu. Kuo aukštesnė pedagogų kvalifikacija, tuo kritiškiau jie vertina savo įstaigų parengtas programas. Mokyklose veikiančių ir privačių grupių pedagogai taip pat kritiškiau vertina įstaigų parengtas programas

3.2.3 ĮSTAIGŲ SUKURTŲ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ KOKYBĖS EKSPERTINIS VERTINIMAS: KOKYBINIS TYRIMAS

Vertintas ugdymo įstaigų parengtų ikimokyklinio ugdymo programų atitikimas programų kokybės kriterijams ir požymiams. Buvo taikytas ekspertinio vertinimo metodas.

1. Atliekant ekspertinio programų vertinimo analizę, domėtasi ar programoje atspindėti vaiko poreikiai, kokie poreikiai ir kaip atspindėti .

Ekspertų nuomone, esminiai vaiko poreikiai yra išdėstyti programų įvadinėse dalyse „Bendrosios nuostatos“. Daugumoje ikimokyklinio ugdymo programų vaikų poreikiai atspindėti gana **formaliai**. Ekspertų nuomone, ugdymo programose „išskirti esminiai vaikų poreikiai: žaidimo, bendravimo, meninių įspūdžių ir saviraiškos, pažinimo, judėjimo, saugumo“, be to, siekiama tenkinti tyrinėjimo, kūrimo, psichinio ir fizinio saugumo, emocinius, individualumo ir kt. poreikius. Atskirose programose, anot ekspertų, vaikų poreikiai pateikiami labai apibendrintai, t.y. siekiama „tenkinti prigimtinius, socialinius, pažintinius, kultūros, taip pat ir etninės, poreikius“.

Be to, ekspertai mano, kad tokiose programose „trūksta aiškumo, vienodumo...įvardijant vaikų poreikius, kuriuos programa numato tenkinti“, o organizuojant ugdymą nors ir atsižvelgiama į vaiko poreikius, tačiau jų „realizavimo galimybės ugdymo turinyje neatsiskleidžia“.

Ekspertų teigimu, kai kuriose ugdymo programose vieniems vaikų poreikiams skiriama daugiau dėmesio, kitiems mažiau. Kaip prioritetiniai išskiriami pvz., specialieji „*alergiškų vaikų poreikiai: pažinti su sveikata susijusias savo galimybes ir apribojimus*“; socialiniai „...numatyta ypatingą dėmesį skirti skirtingą socialinę patirtį turinčių vaikų poreikių tenkinimui, nes į įstaigą priimami vaikai iš pasiturinčių, gausių bei socialiai remtinų šeimų“, ar kūrybiškumo, saviraiškos poreikiai „*ypač didelis dėmesys yra skiriamas kūrybiškumo ugdymui, vaikų meninei saviraiškai*“, sudarant jiems palankias ugdymo sąlygas.

Ekspertai pažymi, kad tik keletyje vertintų programų vaikų poreikiai pateikiami **ne formaliai**, bet siejant juos su strateginiais dokumentais, metodologinėmis, filosofinėmis ugdymo kryptimis, tikslais, uždaviniais, ugdymo turiniu. Tokių programų kūrėjai remiasi humanistinės, progresyvistinės, rekonstruktyvistinės pedagogikos ugdymo kryptimis (pvz., „*pagal progresyvistinę filosofinę ugdymo kryptį ugdymo turinyje akcentuojama ne žinios, o gebėjimas kaupti informaciją, veikti pačiam, taikant individualizavimo ir integracijos principą, pagal rekonstruktyvistinę kryptį sudaromos sąlygos ugdytis už įstaigos ribų, pasinaudoti savo žiniomis vykdant projektus, tyrinėjant*“), siedami vaiko poreikius su ugdymo tikslais, uždaviniais (pvz., „*programos uždaviniai keliami būtent šių poreikių tenkinimui*“) bei ugdymo turiniu (pvz., „*Ugdymo turinys sudarytas taip, kad jį įgyvendinant būtų tenkinami visi išvardinti vaiko poreikiai*“, „*poreikių tenkinimui ugdymo turinyje skirta pakankamai vietos*“).

Kaip teigia ekspertai, nežiūrint neformalaus vaikų poreikių pateikimo, vis tik kai kuriose programose pasigendama „*etninių poreikių įvardijimo, nors ugdymo turinyje tokius poreikius iš dalies numatyta tenkinti*“, „*vaikų su negale specifinių poreikių pristatymo bei jų tenkinimo*“, „*visai neatspindėti ypatingųjų vaikų poreikiai (pvz., kalbos, komunikavimo sutrikimų turinčių, labai gabių vaikų)*“, „*neišskirta dvikalbių vaikų ugdymo problema*“. mano,

Ekspertai daro išvadą, kad ikimokyklinio ugdymo programos nevisiškai atitinka programų kokybės kriterijus ir požymius, nes nors ir „*atliepia svarbiausius vaiko poreikius*“, tačiau „...yra ribotos ir paliktos savieigai“ bei turi trūkumų atspindinti vienus ar kitus vaiko poreikius.

2. Ugdymas, kaip kryptinga, siekianti atitinkamų ugdytojo ir ugdytinių bendrų tikslų veikla, remiasi tam tikra ugdymo teorija ir yra orientuojama į jos realizaciją praktikoje. Kiekviena ugdymo teorija turi savo filosofines ištakas.

Tyrėjus domino klausimas „*ar programa grindžiama šiuolaikine ugdymo filosofija? Ar išryškėja vaikų ugdymo(si) ir vaiko-pedagogo sąveikos kryptis?*“

Įstaigų kurtas programos analizavę ekspertai pastebi, jog tik dviejose programose aiškiai įvardijamos ugdymo filosofinės kryptys, kaip pavyzdžiui, rekonstruktyvistinė, holistinė. Pastarųjų programų ugdymo turinį, ekspertų teigimu, taip pat stengiamasi konstruoti vadovaujantis ugdymo filosofinių krypčių nuostatomis. Likosiose programose užsimenama, jog, nusakant ugdymo tikslus, parenkant metodus, modeliuojant turinį, vadovaujamosi „šiuolaikinėmis ugdymo filosofijomis“, tačiau filosofinės kryptys neįvardijamos. Tikėtina, kad ugdymo teorijų filosofiniai pagrindai nėra pakankamai perprasti. Programose išvardinamos pedagoginės, psichologinės teorijos. Ekspertai, analizuodami programų ugdymo turinį atskleidė, jog dažnai šiuolaikinės pedagoginės, psichologinės teorijos tik deklaruojamos, negu jomis iš tiesų vadovaujamosi. Nors daugumos įstaigų kurtų programų ugdymo turinys orientuotas į ugdytinio savisklaidą bei saviraidą, tačiau vis dar pasitaiko situacijų, kur vadovaujamosi teorijomis, orientuotomis į žmonijos apibendrintos patirties perteikimą ugdytiniams.

3. Vertindami ikimokyklinio ugdymo programas ekspertai domėjosi ar turinio struktūra atspindi šiuolaikinį požiūrį į ugdymą ir turinio svarbiausias sritis ir ar ugdymo(si) turinys atrinktas kokybiškai.

Ekspertų nuomone, ikimokyklinio ugdymo programų turinio struktūra atspindi šiuolaikinį požiūrį į ugdymą ir svarbiausias turinio sritis. Šis požiūris išryškėja atrenkant ugdymo sritis ir pateikiant jų eiliškumą programoje. Apie pusės vertintų ugdymo programų turinys skirstomas į ankstyvąjį (1-3 m.) ir ikimokyklinį amžių (3-6 m.). Keletoje programų ekspertai pasigenda turinio skirstymo atskirais amžiaus tarpsniais, tuo pačiu neįvertinant ir konkretaus amžiaus vaikų patirties, poreikių (tame tarpe ir specifinių), amžiaus galimybių.

Ekspertai teigia, kad trečdalis ikimokyklinio ugdymo programų turinys sisteminamas pagal **ugdymo sritis**, apimančias fizinę vystymąsi ir sveikatos saugojimą; socialinę emocijų vystymąsi; pažinimą ir intelekto vystymąsi; meninę ugdymąsi, kalbą ir bendravimą, socialinę patirtį, sveikatos stiprinimą, menus arba visas būtinas vaiko ugdymo sritis. Ugdymo turinį modeliuojant pagal ugdymo sritis, kiekvienai sričiai yra numatomi uždaviniai ir pateikiami vaiko gebėjimai toje srityje. Programos turinys, anot ekspertų, pateikiamas remiantis vaiko turima patirtimi bei „*kreipiant vaiką į platesnius kultūrinius, etinius, pažintinius, socialinius horizontus*“. Daugumos programų ugdymo turinio apimtis pakankama, jis apima visas svarbias vaiko ugdymo(si) sritis, palikta erdvė turinio konkretizavimui pagal vaiko poreikius, patirtį bei tėvų pageidavimus. Ugdymo turinys atitinka vaiko amžiaus galimybes ir interesus. Ugdymo turinyje dėmesio centre yra vaikas, kaip aktyvus veikėjas, galintis rinktis pasaulio pažinimo ir saviraiškos būdus, veiksena, inspiuoti veiklos temas ir kt.

Tačiau ekspertai mano, kad keletos programų ugdymo turinys yra per siauras, pasigendama turinio konkretizavimo pagal tėvų poreikius, ugdymo sritis.

Atlikę programų vertinimą ekspertai teigia, kad dviejų trečdalių programų turinys modeliuojamas pagal **ugdytinas kompetencijas**, kiekvienai kompetencijai numatant siektinus ugdymo uždavinius, „*atliepiančius vaiko poreikius, interesus ir pateikiant vaikų gebėjimus*“. Tokiose programose turinio problematika pristatoma aiškiai, logiškai, nuosekliai. Pristatant kiekvienos ugdytinės kompetencijos gaires, numatomos, sugrupuojamos vaiko veiksenos ir veikla, paliekant erdvės konkretizavimui pagal vaiko patirtį ir amžiaus galimybes. Vienos vaikų kompetencijų sampratos formuluojamos „*iš vaiko pozicijos (aktyviai judėti, pasitikėti savo jėgomis), kitos – iš pedagogo (tenkinti poreikį bendrauti)*“.

Ekspertai teigia, kad kai kuriose ugdymo programose vienu kompetencijų turinio apimtis yra platesnė, kitų siauresnė. Pastebėta, kad vienoje kitoje programoje per siaurai pateiktas pvz., meninės, komunikavimo, pažinimo kompetencijų turinys, joms nekeliami atskiri uždaviniai, pasigendama „*daugiakalbėje, daugiakultūroje aplinkoje augančių vaikų ugdytinų kompetencijų integracijos*“, neišryškėja „*dvikalbių vaikų ugdymo problematika*“.

Ugdymo programų vertintojai nustatė, kad poros programų ugdymo turinys sisteminamas pagal vaiko **poreikius**, vienos pagal „*5 pasaulio ir savęs pažinimo temas*“ ir vienos pagal projektus, tačiau, anot ekspertų, toks turinio pateikimas kelia abejonių, nes „*jis yra aiškiai per siauras*“, o „*projektų dėstymo struktūra daugiau primena dėstymą per temas, nei per projektus*“.

Ekspertai teigia, kad daugumos ugdymo programų turinys yra atrinktas atsakingai ir kokybiškai, išdėstytas nuosekliai sunkėjančia tvarka, atitinka vaikų tėvų išsakytus poreikius. Programos autorių atsakingą požiūrį į ugdymo turinio atranką ir jo įsisavinimo galimybes rodo numatytos vaiko veiksenos, su gana įvairiomis priemonėmis, veikla bei lygiagrečiai numatytos pedagogo veiksenos ir metodai. Programa susieta su artimiausia ir tolimesne vaikų ugdymo(si) aplinka, apima etninius kultūrinius aspektus.

Nežiūrint teigiamo ikimokyklinio ugdymo programų vertinimo, jose ekspertai pastebi ir trūkumų. Kai kuriose programose nenurodytas ugdymo įstaigoje vaikų amžius, neišskirtos specialiųjų poreikių turinčių vaikų fizinės ir psichinės negalios, specifiniai jų poreikiai bei jiems svarbios ugdymo(si) sritys, „*todėl sudėtinga vertinti ar ugdymo programa atitinka amžiaus galimybes, juo labiau turimą negalią.*“. Ekspertai kai kuriose programose pasigenda etninių, kultūrinių vertybių, šiuolaikinių informacinių technologijų ugdymo, nepakankamai atspindėtus vaiko norus, poreikius, interesus. Jie teigia, kad kai kurios ugdymo turinio dalys per daug tematiškos, nepalikta vietos laisvai jas keisti, atsižvelgiant į „*vaikų patirtį, poreikius, interesus, galimybes, tėvų pageidavimus, bendruomenės lūkesčius ir pan.*“.

Ekspertų nuomone, nepakankamą kai kurių programų ugdymo turinio kokybę rodo ir pasitaikantys pernelyg sukonkretinti ugdymo turinio elementai, galintys sumažinti pedagogo galimybę rinktis, keisti ir improvizuoti, sunkiai įgyvendinamos programos idėjos (pvz., numatyta 3-4 m. vaikams „*organizuoti ekskursijas į Jaunųjų gamtininkų stotį, stručių fermą, girininkiją ir t.t.*“, *neteisingai įvardijamos vaiko veiksenos, kaip „Gerai jaučiasi darželio aplinkoje, kuri primena namų aplinką“*, „*Lengvai prisitaiko prie dienos ritmo darželyje*“ ir pan.), ugdymo turinio nesiejimas su vaiko gyvenamąja aplinka.

4. Analizuota ir vertinta „ar turinys rodo vaiko pasiekimų augimą“. Ekspertų vertinimu, dviejuose trečdaliuose programų vaikų poreikių tenkinimas išdiferencijuotas pagal amžiaus grupes, numatant tai amžiaus grupei atitinkamą veiklą, natūraliai pastebimas ir vaiko pasiekimų augimas. Kreipiamas dėmesys vertybinių nuostatų formavimui(si), ugdymo turinys nužymi vaiko augimą, laipsnišką įvairių mokėjimų, gebėjimų įtvirtinimą sudarant, keičiant ugdymosi sąlygas. Programose numatyta lanksti, atitinkanti vaiko galimybes pasiekimų vertinimo metodika.

Ekspertai taip pat pastebi, jog yra programų, kurių turinys nėra priskirtas atskiroms amžiaus grupėms ar tam tikram vaiko išsivystymo lygmeniui, todėl neįmanoma įžvelgti galimo pasiekimų augimo. Vaiko pasiekimų vertinimas pateiktas neaiškiai arba pasigesta pasiekimų vertinimo kriterijų, kokie pasiekimai vertinami, kiek kartų, kaip vertinami, kokiomis formomis ir pan. Vaikų pasiekimų vertinimui numatyti ir nepriimtini ikimokykliniam amžiui būdai - „standartais, normomis ar kriterijais paremti ir plačiai naudojami testai, skirti žinioms, gebėjimams vertinti“.

5. Siekta nustatyti, ar programoje pakankamai atspindėti įstaigos ir regiono gamtiniai, edukaciniai, etniniai, kultūriniai ypatumai

Atlikę ikimokyklinio ugdymo programų vertinimą ekspertai mano, kad daugelio įstaigų įvaizdis pateikiamas pakankamai aiškiai. Ugdymo programose ryškiai atsispindi įstaigų savitumai: sveika ir saugi gyvensena, etninė, meninė veikla, specialusis vaikų ugdymas su psichine ir fizine negale, bendravimas ir bendra veikla su šeima. Apibrėžiant įstaigos savitumą nurodoma, jog įstaigoje sudaromos sąlygos vaikams geriau pažinti savo miestą, nusakomos žymiausios lankytinos vietos, artimiausi kultūriniai ir gamtiniai objektai, akcentuojamas aktyvus dalyvavimas įvairaus pobūdžio edukacinėje veikloje bei projektuose, palaikant kultūrinius socialinius ryšius, bendradarbiaujant su įstaigos, mikrorajono, miesto bendruomenėmis bei įvairių tarnybų darbuotojais.

Ekspertai akcentuoja, kad įstaigų ir regiono gamtiniai, edukaciniai, etniniai, kultūriniai ypatumai atspindėti labai nevienodai. Apie trečdaliu ikimokyklinių įstaigų programose jie atspindėti **ne formaliai**, tiek bendrosiose nuostatose, tiek ugdymo turinyje, dalyje, numatant konkrečius uždavinius, vaikų veiklą, jų dalyvavimą įvairiuose renginiuose, edukaciniuose projektuose, bendruomenės šventėse. Teigiama, kad programos ugdomojo turinio tematika yra siejama ir derinama su įstaiga, šaliai būdingomis tradicijomis, šventėmis, gamtos ciklais.

Deja, ekspertai nurodo, kad kitų dviejų trečdalių ugdymo įstaigų programose gamtiniai, edukaciniai, etniniai, kultūriniai, regioniniai ypatumai pateikiami tik **formaliai** bendrosiose programų nuostatose, nesiejant jų su ugdymo turiniu. Kai kurių programų autoriai, pristatydami savo regiono ypatumus, pažymi, kad aplinka turininga kultūriniais objektais, kad bendradarbiavimas ir dalyvavimas regiono kultūrinių objektų organizuojamose renginiuose padeda vaikui ugdyti(is) kompetencijas, pilietiškumą, spręsti ekologinius ugdymo uždavinius, tačiau „*ugdymo turinyje nuorodos į regiono ypatumus...*“ nėra. Kitose programose, anot ekspertų, beveik neužsimenama apie įstaigos ir regiono gamtinius, edukacinius, etninius, kultūrinius ypatumus, o ugdymo turinys tik dalinai ar visai nesiejamas su įstaigos ir regiono ypatumais.

Taigi ekspertai daro **išvadą**, kad ikimokyklinio ugdymo programose nepakankamai atspindėti įstaigos ir regiono gamtiniai, edukaciniai, etniniai, kultūriniai ypatumai, todėl jos **tik dalinai atitinka** ugdymo įstaigų parengtų ikimokyklinio ugdymo programų kokybės kriterijus ir požymius.

6. Siekta nustatyti, „*ar programa parengta valstybinių programų pagrindu? Kiek ji originali ir remiasi Europos valstybių patirtimi?*“ Daugumoje programų, kaip pažymi ekspertai, konkrečiai nenurodyta kokiomis valstybinėmis vaikų ugdymo programomis remtasi kuriant savąją, tačiau tai aiškiai atsispindi (o ir programų turinys rodo) literatūros sąrašė. Visos programos rengtos vadovaujantis valstybinėmis programomis: O. Monkevičienės „Ankstyvojo ugdymo vadovas“, vaikų darželio programa „Vėrinėlis“, V. Gražienės ir R. Rimkienės „Ikimokyklinio ugdymo gairės“ ir kt.; papildomomis ugdymo programomis: B. Grigaitės „Protinio vaikų brandumo mokyklai programa“, O. Verseckienės etninio ugdymo gairės vaikams „Po tėviškės dangum“, J. Bakūnaitės humanistinio vaikų ugdymo programa „Auginu gyvybės medį“ ir kt.

Ekspertai pastebi, kad originalumo programoms suteikia kompetentingai parengtos ir ugdymo praktikoje išbandytos individualios įstaigų programos, orientuotos į vienas ar kitas ugdymo sritis. Tokių programų, ekspertų nuomone, vos 3. Dar keletyje programų taikytos ir Europos valstybių vaikų ugdymo programų idėjos, pastarosios programos pasižymi originalumu ir savitumu.

Kelių programų turinys – ryški valstybinės programos „Vėrinėlis“ kopija, nors ir stengiasi integruoti darželyje jau anksčiau naudojamų autorinių programų elementus.

Rengiant programas, kaip teigia ekspertai - iš jų turinio, literatūros sąrašė pateiktų šaltinių - matosi, jog vos keliose panaudota viena-kita užsienio programų idėja. Todėl didžioji dauguma įstaigų rengtų programų naujumu, originalumu nepasižymi.

7. Ekspertai norėjo išsiaiškinti ar programos turinys yra moksliskai pagrįstas.

Ekspertų teigimu, tik apie pusės ikimokyklinio ugdymo programų yra moksliskai pagrįstos, padedančios vaikui formuoti teisingą pasaulio vaizdą. Anot ekspertų, įstaigų programos remiasi pažangiomis filosofinėmis (humanistinė, egzistencialistinė, fenomenologinė, konstruktyvistinė, rekonstruktyvinė, progresyvistinė) ugdymo kryptimis, šiuolaikiniais psichologijos mokslo pasiekimais ir pažangiomis ugdymo teorijomis, skatinančiomis asmenybės skleidimąsi, pabrėžiančiomis vaiko saviugdą, saviraišką, orientuotą į vaiko raidos pokyčius „čia ir dabar“, F. Frėbelio, O. Dekroli, R. Šteinerio, Ž. Pježe, L. Vygotskio, A. Gardnerio, E. Eriksono, A. Maslow, R. Rogerso ir kt. autorių pedagoginėmis idėjomis, lietuvių autorių programų turiniu ir sava patirtimi.

Tačiau programų vertintojų manymu, kita pusė ugdymo programų kūrėjų turėtų atkreipti dėmesį į darželio programos mokslinį pagrindimą ir pasidomėti naujesniais dokumentais nei pvz., „Ikimokyklinio ugdymo koncepcija“, kuri buvo parengta Lietuvos švietimo reformos pradžioje“.

Ekspertai teigia, kad daugelis programų kūrėjų sąvokas vartoja tiksliai, korektiškai, dalykinių klaidų iš esmės nepastebėta, išskyrus keletą programų.

Nustatyta, kad programose neišvengta kai kurių netikslumų (pvz., „ugdytusi pastabumo mąstymą“; „tyrinėja garso išgavimą įvairiais instrumentais: muzikos, gamtos, ritminės melodijos...“), abejotinių formuluočių (pvz., „pastebėti ir koreguoti psichinius ir fizinius vaiko vystymosi nukrypimus“) ar (pvz., „...sudarant jiems galimybę ugdytis pagal savo amžiaus galias, fizines ir dvasines savybes...“, „padidinti jautrumą aplinkos estetikai ir meno kūriniams“), todėl siūloma kai kurias formuluotes labiau apmąstyti, išgryninti. Programų tekstuose ekspertai aptinka neaiškumų, kylančių klausimų (pvz., „kokia M.Montesori terapija taikoma įstaigoje“) bei dalykinių klaidų, kai 3-4 m. grupės turinyje numatomas loginio mąstymo lavinimas. Deja, rašant programos tekstą neišvengta rašybos, stiliaus, korektūros klaidų.

8. Duomenys gauti, atsakant į klausimą, „ar programa atvira, lanksti, keičiama pagal tėvų, vaikų, įstaigos bendruomenės poreikius?“, ekspertų taip pat nedžiugina. Į šį aspektą, rengiant programas, ekspertų teigimu, taip pat nepakankamai atsižvelgta. Vienose jų nuostata išreikšta, tačiau detalesnės keitimo galimybės ar aiškesnių nuorodų kaip tai rekomenduojama atlikti nėra pateikta. Kitose programose nuostata neišryškėja, kad programos turinys gali būti keičiamas, kad tėvai skatinami dalyvauti programos tobulinime, tačiau pati programa yra tinkamai parengta, pakankamai lanksti, palikta erdvės konkretizavimui. Likusios programos nepasižymi atvirumu ir lankstumu, tekstuose neteko aptikti, kad būtų rašoma apie jos atnaujinimo galimybes, taip pat vaikų, tėvų, pedagogų galimybę dalyvauti jos koregavimo procese.

Tik vienoje programoje išskirtas „Ikimokyklinio ugdymo programos atnaujinimas“ skyrius. Per metus numatoma vykdyti stebėjimus, tėvų, pedagogų apklausas. Išanalizavus stebėjimų duomenis, pedagogų pasiūlymus, pastabas, tėvų pageidavimus, programa numatoma tobulinti ir atnaujinti po 2 metų.

9. Ekspertinis programų vertinimas padėjo nustatyti, ar jos pritaikytos kasdieniam praktiniam naudojimui.

Išanalizavę ikimokyklinio ugdymo programas ekspertai nustatė, kad didesnioji dalis programų yra gana detalios, išsamios, **pritaikytos praktiniam naudojimui**. Šių programų turinys sisteminamas pagal amžiaus grupes, turinyje pateikiamos konkrečios vaikų ugdymo gairės, numatomi ugdytini gebėjimai, vaiko veiksena, priemonės, pedagogo veiksenos ir metodai, matomas galimas vaiko augimas.

Gana patogus programos įforminimas, nurodant vaiko ir pedagogo veiksenas, „*įgalina nesunkiai atsirinkti bendruosius programinius elementus ir konkretizuoti turinį planuojant ugdomąją veiklą*“. Ekspertai teigia, kad programose kiekvienai ugdymui kompetencijai numatyti ugdymo uždaviniai bei jiems priderintos siūlomos vaikų veiksenos, gali padėti pedagogams sėkmingai struktūruoti ugdymo procesą. Akivaizdu, kad tokios programos atliepia įstaigos ugdymo kryptis ir yra realiai įgyvendinamos.

Tačiau keletas ugdymo įstaigų programų **nėra** labai patogios ir **pritaikytos** kasdieniam praktiniam naudojimui, nes ugdymo turiniui trūksta konkretumo, jis nesuskirstytas amžiaus tarpniais. Tai apsunkina grupių pedagogų darbą ir jie privalo nuolat galvoti apie įvairius programos įgyvendinimo būdus, atsižvelgdami į vaikų amžių, jų raidos lygį, patirtį, poreikius, interesus, galimybes.

Ekspertai nustatė, kad kai kurių ikimokyklinio ugdymo programų ugdymo turinyje pasitaiko dalykinių netikslumų (pvz., „*Žinant, jog programa skirta vaikams su fizine ir psichine negale, kai kurie programiniai elementai gali būti realiai neįgyvendinami, pvz., ...šiuoliuodamas, ...eidamas ant pirštų galų; ...važinėjant dviratukais, ...riedučiais, ...slidinėjant slidėmis, ...čiuožiant pačiūžomis*“), trūksta vientisumo formuluojant tekstus, pasimetama koncentruojantis į esminius programos dalykus, programos turinio konkretinimą pagal amžiaus grupes. Be to, „*turint omenyje, jog ugdymo(si) turinys nėra baigtinis (dėl siūlomo interpretacinio jo realizavimo būdo)*“, atnaujinant, peržiūrint programą, galėtų būti paieškota tokio ugdymo(si) turinio ir tokios jo pateikimo formos, kad pedagogas, reaguodamas į vaikų patirtį, poreikius, interesus, galimybes, galėtų laisvai jį keisti.

Taip pat ekspertai teigia, kad įstaigose parengtų ugdymo programų egzempliorių skaičius yra nepakankamas, todėl ji negali tenkinti visose grupėse dirbančių pedagogių poreikių.

10. Ekspertai, siekdami įvardyti, „*kuri programos dalis parašyta kokybiškiausiai? Kuri programos dalis prasčiausia*“, kartu pastebi, jog programos labai skiriasi savo kokybe. Vienių programų visos dalys parengtos kokybiškai, gaila tik, kad tokių vos viena kita. Kitų programų bendrosiose nuostatose, nusakant ikimokyklinio ugdymo principus, bei uždavinius, pasitaiko stiliaus, logikos klaidų, sąvokų apibrėžimo netikslumų ir kt. Šiuo atžvilgiu kokybiškesnės, kaip pastebi ekspertai, programų ugdymo turinio dalys. Taip pat gana silpnokai parengtos programų struktūrinės dalys – „*ugdymo pasiekimai ir jų vertinimas*“. Ekspertų siūlymas tobulinant parengtas programas – labiau remtis parengtomis „*metodinėmis rekomendacijomis ikimokyklinio ugdymo programai rengti*“.

Apibendrinat galima teigti, kad ekspertinis programų vertinimas atskleidė tokius jų privalumus: daugumos programų bendrųjų nuostatų dalis parengta tinkamai, gerai atspindėti regiono ir įstaigos ypatumai. Kai kurių programų ugdymo turinys aiškiai atliepia ugdymo tikslą ir uždavinius, tiksliai nusakomos įgyvendinimo kryptys, siektinos kompetencijos. Kai kuriose programose ugdymo tikslai, uždaviniai ir turinys orientuoti į vaiko individualių poreikių tenkinimą, įvairių ugdymosi galimybių sudarymą.

Ekspertinis programų vertinimas išryškino esminius didesnės dalies ekspertuotų programų trūkumus: nepakankamai perprasti filosofiniai programų pagrindai, daugumoje programų vaiko poreikiai atspindėti tik formaliai, yra programų, kurių visas ar atskirų sričių ugdymo turinys per siauras ar per platus, turinys sisteminamas chaotiškai, programose pasitaiko dalykinių netikslumų.

3.3. IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO(SI) KOKYBĖ TĖVŲ VERTINIMU

3.3.1. UGDYMO KOKYBĖ ĮSTAIGOSE TĖVŲ VERTINIMU: KOKYBINIS TYRIMAS

Išsiaiškinus ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybės sampratą, siekta nustatyti, ar tėvai (ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo klientai) yra patenkinti šių paslaugų kokybe, kaip ją vertina. Su tėvais buvo organizuotos 4 *focus* grupės, per kurias diskutuota apie ugdymo kokybę įstaigose, kurias lanko jų vaikai.

Tėvai apie įstaigų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas

Kokybinio tyrimo *focus* grupių medžiagos analizė parodė, kad su įstaigų ikimokyklinio ugdymo programomis tėvai menkai susipažinę, todėl jos kokybės vertinti negali: *“Kiek aš pamenu, tai aš nemačiau jokios ugdymo programos. Bent jau aš nemačiau, kad kažkokia būtų kryptis pasirinkta į vieną pusę, kažkokia rimta”* (Nr. 3).

Tik keletas iš visų tėvų, dalyvavusių *focus* grupių tyrime, galėjo vertinti programos esmę. Išskirtos subkategorijos: ***Tėvams atrodo vertingas tautiškumo ugdymo turinys ikimokyklinio ugdymo programoje; Tėvų vertinimu, įstaigos programa orientuota į vaiko poreikius ir artimiausią aplinką, Tėvus džiugina galimybė turėti įtakos ugdymo programos rengimui.*** Tėvai teigia detalai peržiūrėję programas, vertina jas kaip kokybiškas, išskiria tai, kas jiems jose patinka: *„Kai prasidėjo programų kūrimas, per tėvų susirinkimą buvo paskelbta ta programa, ir tie punktai visi išvardinti. Labiausiai patiko tautiškumo ugdymas.“* (Nr.4); *„Kuriant tą programą atsižvelgta į vaiką, į jo poreikius, į pačią artimiausią aplinką pradžioje. Po to siejama su tolimesne aplinka, pereinant nuo artimo prie tolumo. Na ir, manau, tikrai neblogo.“* (Nr. 5); *„Na, dabar programa nėra viena centrinė, suteikta galimybė programų įvairovei. Tas labai džiugina ir tėvai gali ją įtakoti kiekvienas savo aplinkoje.“* (Nr. 6).

Kiti tėvai apie ugdymo programos kokybę sprendžia iš ugdymo proceso. : Išskirtos subkategorijos: ***Apie programos kokybę tėvai sprendžia iš vaiko pasiekimų, Svarbu geras ugdymas ir bendravimas, o ne programos, Svarbu pedagogo-vaiko, pedagogo-tėvų bendravimas, o ne programos,*** rodo, kad apie ugdymo programų kokybę tėvai dažniausiai sprendžia iš ugdymo proceso ir jo rezultatų: *“Kiek tas mano vaikas pasiekė, tai aš darau išvadą, kad aš tą programą žinau”* (Nr. 6); *„Kol maži vaikai, kažkaip labai smarkiai rūpinasi, nes atrodė nerealiai svarbios tos programos – Montesori, Valdorfas ir kt. Ir, sakau, studijavau ilgai kur ten vienos plusai, minusai ir visa kita. Ir ...galutinai priėjau nuomonės, kad svarbu tiesiog geras ugdymas ir bendravimas, o ne programos.“* (Nr. 2)

Kiek geriau tėvai susipažinę su priešmokyklinio ugdymo programa. Jų vertinimus atitinka subkategorijos: ***Priešmokyklinė programa priimtina ir naudinga vaikui, Priešmokyklinio amžiaus vaikams svarbu geros programos.*** Tėvai yra matę programas, žino jų esmę, supranta jų naudą vaikui. Su programomis tėvus yra supažindinę pedagogai. *„Priešmokyklinio amžiaus vaikams ypatingai svarbios programos. Man pačiai buvo labai įdomus tas jų priešmokyklinis ugdymas. Nes aš kiekvieną dieną ateinu ir vis kažkas naujo. Ten taip, pristatinėjo mums programą, ...mums pasakė, kokios ten gairės, ką mes darysim apskritai. Taip, tikrai buvau informuota ir pagal tai viskas ir įvyko.“* (Nr.3); *„Pradžioje mokslo metų mokytoja mums pristatė programą, paaiškino pakankamai smulkiai apie kompetencijas, kaip bus ugdoma, ko ir kokiomis priemonėmis sieks...bent jau aš su visais mokytojos pasiūlymais sutikau, nes manau, kad ... vaikams ta programa tiks, bent jau mano vaikui.“* (Nr. 1)

Didesnei daliai tėvų ugdymo programos rūpi mažai. Tai rodo subkategorijos: ***Programa reikalinga pedagogams, Tėvams programos turinys nerūpi.*** Tėvai teigia: *“kažkas kabo dabar,...bet ar ten yra ta ugdymo programa - nežinau. Nepasidomėjau”* (Nr. 3). *“Nelabai suprantame apie ją“* (Nr. 6).

Didžiosios dalies tėvų požiūriu ugdymo programa, kaip dokumentas, galintis lemti ugdymo kokybę yra nesvarbus. Teisę sudaryti, keisti programas tėvai priskiria pedagogams, nematydami savo vaidmens jų kūrimo. Vieni dėl to, jog mano neturintys tam kompetencijų, kiti – dėl užimtumo, treči – dėl tradicijų bendrai kurti programas nebuvimo.

Tėvai apie kokybiško ugdymo požymius įstaigose, kurias lanko jų vaikai

Kokybinio tyrimo *focus* grupių medžiagos analizė parodė, kad dažniausiai tėvai išskyrė šiomis subkategorijomis koduojamus kokybiško ugdymo požymius. **1. Įstaigoje vaikas jaučiasi gerai, yra saugus, Įstaigoje garantuojama gera vaiko priežiūra, sveikata.** Vaiko saugumas – vienas iš pagrindinių mažo vaiko poreikių. Nepakankamai jį tenkinant, kyla problemų organizuojant visą vaiko ugdymą. Tai suvokdami tėvai teigia: „*Kitas dalykas - kaip tas vaikas jaučiasi darželyje. Aš atsimenu, kaip pats nemėgdavau eiti ten. Ir aš stebiuosi savo vaikais, kad jie neturi jokių problemų: paatostogavo pas močiutę mėnesį, rytoj einam į darželį, viskas, jokių zyzimų. Aš stebiuosi, kad jie jaučiasi gerai.*“ (Nr. 4); „*Darželiuose turi būti dar ta paskutinė vaiko saugumo, geros savijautos sala, kuri ... leidžia atitolinti tą smurto bangą, kuri jį užplūsta bendrojo lavinimo mokykloje.*“ (Nr. 3). Gera vaiko priežiūra, saugumo poreikio tenkinimas laiduoja gerą vaiko sveikatą, kuria džiaugiasi tėvai: „*Reiškia, mano jaunėlis nėra ir niekad nebūs praleidęs dėl ligos. Antri metai lanko ir dar nei karto nesirgo.*“ (Nr. 3). **2. Auklėtojos maloniai bendrauja su vaikais; Įstaigoje geros, mylinčios ir vaikų mylimos auklėtojos.** Tėvų nuomone, gera vaiko savijauta pirmiausia, priklauso nuo pozityvių auklėtojos ir vaiko santykių grupėje, nuo auklėtojos asmeninių savybių. Taigi malonus pedagogo bendravimas su vaiku tėvų laikomas vienu iš svarbiausių kokybės požymių: „*Jeigu vaikas grįžęs namo yra patenkintas ir sako, kad aš, tarkim, noriu pas tą auklėtoją, įvardindamas vardą, ir pasako, kad ji man patinka, tai manau, kad bent jau tas priminis yra tikrai labai geras įspūdis. Vaikui nebaugu, nes vis tiek pirmiausia vaikas bendrauja su ... suaugusiais. ...Ir, manau, kad galima būtų rašyti pagyrimus, arba 10 balų būtent tiems pedagogams, su kuriais vaikas bendrauja.*“ (Nr. 9). **3. Įstaigoje auklėtojos žiūri į vaiką kaip į asmenybę.** Remiantis šiuolaikine ugdymo filosofija, vaikas pripažįstamas lygiaverčiu ugdymosi subjektu, turinčiu savo poreikius, kultūrą, gyvenimo patirtį. Į vaiką žiūrima kaip į unikalią asmenybę. Tėvai pastebi, kad įstaigose tokio požiūrio laikomasi: „*... parodo, kad jisai yra reikšmingas, nenustumiamas. Leidžia vaikui pajauti, jog vaikas labai irgi yra svarbus*“ (Nr. 2). **4. Iš šalies galima matyti ir ugdymo procesą, ir jo rezultatai.** Tėvams svarbu ne tik socialinė vaiko globa, bet ir jo ugdymas bei pasiekti rezultatai. Jei tėvai mato ugdymo situacijas įstaigoje (vaikų žaidimus, meninius bandymus, tyrinėjimus ir kt.), pastebi, kad vaikai įgyja naujų įgūdžių, ugdymą jie laiko kokybišku: „*Užsiėmimai buvo su jais, iš tikrųjų vaikas dar buvo labai mažas, bet ten piešimas atsirado, atsirado lipdymas, plastilinai visokie įdomūs. Po to ten dainavo... Vaidinimai įvairūs.*“ (Nr.5) „*Tarkime, net ir per susirinkimus labai smagu, nors iš pradžių labai keista matyti, kad yra tokia statistika vedama: kiek vaikų plaudavosi rankas rudenį, ir kai praėjo metai daržely - kiek dabar jau reiškia yra išmokę pavasarį, kiek ten pasiraitodavo rankoves. Matai, kad vaikas yra prižiūrėtas kiekviename žingsnyje, kiekvienoje smulkmenoje.*“ (Nr. 10). **5. Patrauklus būrelinis vaikų ugdymas.** Kokybiško ugdymo požymiu tėvai laiko ir vaiko gabumų skleidimąsi. Todėl didelį dėmesį skiria papildomam ugdymui būreliuose: „*Dukra dar ėjo į tokias, kaip ten „mandagumo pamokėles“, būdavo papildomos, kur toks ... pradžiamokslis visokių tokių dalykų. Arba būdavo anglų kalbos, reiškia, pamokėlės.*“ (Nr. 10).

Be to, kokybišku ugdymu tėvai laiko ugdymą, **kuris turi aiškius ugdymo tikslus, garantuoja vaiko sėkmingą socializaciją, ugdymo individualizavimą, gerą vaiko dienos organizavimą, laiduoja gerus vaiko pasiekimus, brandumą mokyklai ir kt.** Išvardintus ugdymo kokybės požymius tėvai iliustruoja akivaizdžiais pavyzdžiais iš įstaigų veiklos: „*Dar noriu pasakyti tai, kad vyksta susirinkimai rudenį ir pavasarį. Rudenį ...iškeliamas yra kažkoks tikslas. ...Gaunami vaikų pasiekimų, jų mokėjimų rezultatai. Ir paskui pavasarį mums duoda kaip ir ataskaitą, ar vaikas patobulėjo, ir ar jis dabar moka tai, koks buvo iškeltas tas tikslas.*

Ir jeigu, sakysim, kažko trūksta, tai auklėtoja duoda patarimus, ką reiktų padėt jam padaryt, išmokyti ar kažką tokio.“ (Nr. 4). „Aš noriu pasakyti, kad mano mergaitė labai nedrąsi yra, bet labai mėgsta dainuoti. ... Auklėtojos po pietų miegelio, ten po pavakarių ar po vakarienės sėdi su jais ir jie ten kartu dainuoja - jie ten turi tokią gražią tradiciją. Buvo muzikė ... praeitais metais, dabar ji išėjo, net pasikviesdavau ją padainuoti atskirai - bet tai jinai jau yra profesionalė - ir jos dainuodavo kartu. Tai žinot, tuomet buvo dar didesnis džiaugsmas. Taigi auklėtojos net šitą poreikį patenkina.“ (Nr. 2).

Tėvai apie nekokybiško ugdymo požymius įstaigose, kurias lanko jų vaikai

Kokybinio tyrimo *focus* grupių medžiagos analizė atskleidė, ką tėvai laiko nekokybišku ugdymu. Vienas kitas tėvas pastebi, kad jo vaikui įstaigoje nuobodu: *„Yra darželių, kur vaikai ganomi, ir yra darželių, kur vaikai ugdomi. Ir aš nesakysiu, koks tai buvo darželis, bet man pasirodė, kad ten būtent būdavo jie ganomi, nes aš ateidavau iš ryto – vaikai lošdavo kortom ... su kažkokiais paveikslukais, ir vakare jį pasiimdavau, ir vėl aš matydavau, kad jie tuo pačiu užsiima.“ (Nr.3).* Ši požiūrį koduoja šios subkategorijos: **Ugdymas nekokybiškas, nes vaikams liūdna ir nuobodu; Ugdymas nekokybiškas, nes vaikams trūksta įdomios, turiningos veiklos.** Tėvai komentuoja tokius ugdymo aspektus, kurie rodo, jog ugdymas įstaigoje ne visai atitinka visuminio ugdymo esmę: *„Vieną pusę dienos jie mokosi, rašo, o kitą pusę atsipalaiduoja“ (Nr. 4).* (Subkategorija: **Ugdymas neatitinka visuminio ugdymo esmės**). Tėvai apie nekokybišką ugdymo procesą ir prastus vaikų pasiekimus sprendžia iš aplinkos ženklų: *„Kai aš ateidavau, koridoriuj būdavo iškabinti vaikų paveikslai, nu tokie piešiniai. Kokie jie buvo tą pirmą dieną, kai aš jį atvedžiau, tokie buvo pačią paskutinę dieną, kai aš jį iš ten atsiėmiau.“ (Nr.3).* (Subkategorija: **Nes įstaigos aplinkoje nėra vaikų darbų ir kitų veiklos rezultatų**). Siekti ugdymo kokybės, tėvų manymu, trukdo netinkamas vaikų gyvenimo grupėje organizavimas. Tai atspindi subkategorijos: **Per daug struktūruota, nelanksti, neindividualizuota dienotvarkė; Prievartinis popietinis miegas; Sergančių vaikų vedimas į darželį; Vaikų drausminimas.** Tėvai atkreipia dėmesį, kad darželiuose pasitaiko vaikams nepriimtinių kasdieninio gyvenimo organizavimo situacijų: *„Sakykim, per griežta struktūra. Ir ką dabar tyrimai įrodo, kad ta per didelė struktūra – visi kartu į tualetą, visi kartu valgyt, visi kartu miegoti atsigręžia prieš pačius vaikus.“ (Nr. 1).* *„Priešmokyklinukas...namie niekad nemiega.... Jis nenori į darželį eiti vien dėl to, kad reikia miegoti.“ (6).* *„...Tikrai yra pikta, kai ateini ir kai matai – vaiko nosis bėga, kosėja, o jis darželyje – mama neturi kur padėti. Tai žinokit reikia griežtesnės kažkokios tvarkos. ...Čia viskas palaida bala.“ (Nr. 9).* *„Kausto truputėlį prie drausmės. Jie yra čia pratinami ...prie pamokėlių. Jos gal truputėlį drausmina, na, ir jie paskui nuėję į pirmą klasę jau elgiasi kaip mokiniai, galima sakyti.“ (Nr. 2).*

Tėvai mano, kad nekokybiško ugdymo požymiai yra ir grupės auklėtojos dažnas keitimasis, keliantis diskomfortą vaikui: *„Keitėsi auklėtojos. Viena liko, kita nauja buvo, iš kitos grupės. Nauji vaikai. Ir va šitoj vietoj prasidėjo ne tai, kad nenoras eiti į darželį, bet nebeliko entuziazmo eiti į darželį. ...Gal auklėtoja buvo kažkokia gera viena, kad kilo problemos.“ (Nr.5).* Tėvai nepatenkinti, kai pastebi, jog su vaikais vietoj auklėtojų dirba auklėtojos padėjėjos, kurioms trūksta pasirėngimo ir išmanymo, kaip ugdyti vaiką: *„šeimininkėlės pradeda užimti pedagogo vietą“ (Nr. 2); „pastebėjau, pavyzdžiui, jog grupės yra pakankamai didelės, auklėtojos dvi, o kartais perima iniciatyvą tie žmonės, kurie neturi pedagoginių žinių ir įgūdžių. Vaikams daro įtaką žmogus, kuris neturi tam reikiamo išsilavinimo ir žinių“ (Nr. 3).* Tėvai nekokybiško ugdymo požymiu taip pat laiko nejaukią, skurdžią, prastai įrengtą aplinką. Tėvų požiūrį koduoja subkategorijos: **Vaikams problemiškas yra auklėtojų ir grupių keitimasis; Šeimininkės perima auklėtojų funkcijas; Ugdymas nekokybiškas, nes nesukurta ugdymo(si) aplinka.**

Privačių darželių tėvai nekokybiško ugdymo požymiu laiko tai, kad pedagogas, nenorėdamas jaudinti tėvų nepateikia jiems informacijos apie vaiko problemas. Tėvai jaučiasi

atsakingi už savo vaiką ir nori žinoti viską, kas su juo vyksta ugdymo įstaigoje: *“Gal jam ko trūksta, gal jis blogai bendrauja, gal dar kas nors. Jeigu tik labai konkrečiai paklausi, tai tada pasako, bet savanoriškai jokių problemų neiškelia”* (Nr. 5). Subkategorija: **Pedagogų vengimas išsakyti problemas tėvams privačioje įstaigoje.**

Tėvai apie pozityvius vaiko pasiekimų pokyčius, sąlygotus institucinio ugdymo.

Focus medžiagos analizė padėjo atskleisti, kaip tėvai vertina savo vaikų pasiekimų pokyčius, į kokius gebėjimus labiausiai atkreipia dėmesį. Buvo tėvų, kurių požiūrį koduoja subkategorija: **Visose srityse vaikų pasiekimai labai geri.** Tėvai supranta visuminio vaiko ugdymo esmę ir atkreipia dėmesį į tai, kad vaikai išmoksta šokti, dainuoti, piešti, deklamuoti, bendrauti, savarankiškai tvarkytis ir kt., konstatuoja, jog pastebi vaiko progresą įvairiose srityse. Tai atspindi holistinį vaiko ugdymo suvokimą, kuriuo pasižymi ne tik pedagogai, bet ir tėvai.

Dažniausi pasiekimai, kurių didėjimą pastebi tėvai, yra vaiko gebėjimų skaičiuoti, pažinti raides, skaityti, rašyti. Pagal ugdymo programas šie gebėjimai turėtų būti plėtojami tik pirmoje klasėje. Nei ikimokyklinio, nei priešmokyklinio ugdymo tiksluose jų plėtojimas nenumatytas. Tačiau tėvams labai aktualu, kad vaikas įgytų skaitymo, rašymo, skaičiavimo pradmenis ir taip „pasirengtų“ mokytis pirmoje klasėje. Tėvai mano, kad mokantis skaityti ir rašyti vaikas sėkmingai

mokysis mokykloje. Tėvai teigia: *„Mano dukra greitai išmoko skaityti, raides pažįsta“* (Nr. 1); *“Šešti metukai eina ir skaičiuoti ir sudėti, ir atimti moka ir jau raides pažįsta, dar aišku skaityt dar ne. Ir eilėraščius moka.“* (Nr. 4). Iš viso užfiksuota 14 teiginių, kuriuos išsakė 14 iš 44 tyrime dalyvavusių tėvų. Šį požiūrį koduoja subkategorija: **Pradėjo skaičiuoti, pažinti raides, skaityti, rašyti.**

Kita vertus, tėvai pastebi ne tik vaiko skaitymo, rašymo, skaičiavimo gebėjimų tobulėjimą, bet ir vaiko elgesio pokyčius. (Subkategorija: **Ryškiai pagerėjo vaiko elgesys, vaikas pasidarė mandagus.** Tėvai supranta vaiko socializacijos svarbą, kuri ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programose yra viena iš svarbiausių ugdymo(si) sričių: *„Tikrai aš džiaugiuosi, pasidarė mergaitė mandagesnė, nereikia tų užsispyrimų tokių. (Nr. 4). „Jie susidrausmina, nes kiekvienas nori būt lyderiu. ... Dabar jau derinasi prie kitų daugiau.“* (Nr.1).

Tėvai pastebi ir kitus vaiko pasiekimų pokyčius, susijusius su atskiromis ugdymo(si) sritimis. *Focus* diskusijose išsakytas jų mintis koduoja subkategorijos: **Padidėjo vaikų savarankiškumas - išmoko apsirengti, susitvarkyti savo daiktus; Pagerėjo vaiko mąstysena, kalba, bendravimas, bendradarbiavimas; Atsiskleidė kūrybiniai-meniniai vaiko gebėjimai; Vaikai pradėjo bendrauti, žaisti kartu; Vaikas pasidarė judresnis; Vaikas tobulėja kaip asmenybė.** Tėvai akcentuoja, jog kai kuriuos gebėjimus vaikai įgyja labai greitai: *„... vaikas po pirmų mėnesių jau išmoksta to savarankiškumo, išmoksta pats daryt, užkrečia geras pavyzdys.“* (Nr. 8). *„... aš pastebėjau, kad mano mergaitė pasidarė daug savarankiškesnė. Ir netgi taip, kad jinai sako – aš pati galiu padaryt, aš pati padarysiu. Tai aš žinau, kad tikrai ne aš ją taip išauklėjau. Tai čia darželio įtaka (M 2).* Tėvų nuomone, vaikai įgyja įvairius atskirų sričių gebėjimus: *„... su noru to mokos pasakyti eilėraščių ar pavaidint, ką reiks, ar pašokt. Pareina namo ir namuose tą patį daro. (Nr. 4).* Remiantis tėvų teiginiais, vaikai gebėjimus įgyja dalyvaudami tiesiogiai ir netiesiogiai: *„Per mėnesį mano dukra, nors nedalyvaudavo, sakė tik stebėdavo, namuose viską išdainuoja, išdeklamuoja.“* (Nr. 8). Tėvų teigimu, kai kurių gebėjimų vaikai išmoksta vieni iš kitų: *„Ji pasižiūri, didesnis piešia rutuliuką ir ji iš paskos piešia rutuliuką. (Nr. 3). „Tai jie daugiau žaidžia, su vaikais bendrauja“* (Nr. 3).

Kai kurie tėvai teigė, **kad atskirose srityse vaikas padarė ypatingą pažangą** – išmoko kalbėti lietuviškai, iš dalies įveikė kalbėjimo negalią ir kt.: *„Nikolė atėjo čia nekalbėdama lietuviškai, todėl pasirinkau privatų darželį. Priėmė su noru, nepasakė – jūs rusakalbiai mums trukdysite. Nikolė labai greitai išmoko kalbėti lietuviškai“* (Nr. 1). *„Mano vaikas darželio*

nebuvo lankęs, ...buvo problemų dėl kalbėjimo. Mes tai jos kalbą tą suprasdavome. Kai jinai atsidūrė ... priešmokyklinėje (grupėje – aut.), jos kalba žymiai suaktyvėjo ... ir dar plius dirba logopedai mokykloje su visais, kuriais reikia.“ (Nr.2).

Negatyvių vaiko pasiekimų pokyčių, kurie rodytų žemą ugdymo kokybę, tėvai praktiškai nevardino. Tačiau privataus darželio tėvai atkreipė dėmesį į jiems nepatinkančius vaikų elgesio pokyčius, kurie yra sąlygoti vaikų grupės sudėties: „Trūksta vaikų daugiau, nes mažas vaikų skaičius. Trūksta mergaičių, vieni berniukai eina, todėl vienpusiškas bendravimas, gal net grubokas.“ (Nr. 3).

Tėvų lūkesčiai dėl vaikų pasiekimų ir juos sąlygojančio ugdymo kokybės.

Analizuojant tėvų focus grupių medžiagą, išskirta subkategorija: **Tėvų lūkesčiai pilnai tenkinami.**

Daugiausia tėvų teiginių buvo priskirta subkategorijoms: **Tėvai norėtų papildomos veiklos, būrelių vaikams; Vaikų gabumai turėtų būti ugdomi individualizuotai.** Tai rodo tėvų dėmesį vaiko gabumų puoselėjimui ne tik bendrame ugdymo procese, bet ir būreliuose, kuriems vadovauja tam tikrų sričių specialistai profesionalai – dailininkai, šokio pedagogai, užsienio kalbos specialistai ir kt.: „Matyt, pagal vaiko tam tikras savybes arba pagal jo poreikį galėtų būti būrelių tiek, kiek vaikas yra tam tikram dalykui gabus“. (M 9); „Būtų smagu, jeigu būtų po darželio organizuojamos užklausinės veiklos: dainavimo, šokiai, nes poreikis tikrai būtų.“ (Nr. 3).

Visa eilė teiginių buvo priskirta subkategorijoms: **Tėvai tikisi vaiko socializacijos, elgesio ir bendravimo ugdymo; Kad vaikas darželyje įgytų daugiau pasitikėjimo savimi; Tėvai tikisi vaiko kalbos lavėjimo; Tėvai norėtų, kad ugdymo įstaigoje būtų garantuojama vaiko saviraiška; Tėvai tikisi vaiko sveikatos ir fizinio ugdymosi; Vaiko savarankiškumo; Tėvai tikisi meninio, protinio vaiko ugdymosi.** Šių subkategorijų turinys rodo, kad tėvai tikisi ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) programose numatyto ugdymo, todėl tikėtina, kad šie tėvų lūkesčiai bus tenkinami kokybiškai. Tėvai teigia: „ko tikiuosi iš darželio, tai būtent tos socializacijos.“ (Nr. 8); „Turi mokėti elgtis kolektyve, draugaut, sutapt su kažkokiais draugais.“ (Nr. 8); „... pasidalinti žaislais.“ (Nr. 9); „kad jie, vis dėlto, įgautų tam tikrą imunitetą prieš asmenybės menkinimą, niekinimą, kad jie turėtų vidinės jėgos jausti savo vertę.“ (Nr.3); „Pokyčių sritis, galbūt, kalbos, ...kad turtėtų žodynas. Kad galėtų pasakot apie save, apie savo veiklą, ...jausmus.“ (Nr. 5); „Taip pat meninio – tos pačios dainelės, žaidimai.“ (Nr. 8); „... fizinio paruošimo- vaikas turi ir sportuot.“ (Nr 2) ir kt.

Dalis tėvų kokybišku laiko akademinės krypties ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą, todėl tikisi konkrečių vaiko žinių ir mokėjimų, kurie koduojami subkategorijomis: **Tėvai tikisi skaitymo, rašymo mokėjimų; Tėvai tikisi matematinių mokėjimų; Tėvai nori ne žaidimo, bet mokslo; Tėvai pageidautų, kad vaikas išmoktų ramiai, nejudėdamas sėdėti pirmoje klasėje.** Šių įgūdžių ugdymas nėra numatytas programose, kai kurie tėvų pageidaujami įgūdžiai neatitinka vaiko prigimties ir galimybių, todėl pedagogai turi laviruoti tarp tėvų pageidavimų ir nacionalinių ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo tikslų. Tėvai teigia: „Manyčiau, skaitymo, rašymo. Mano mergaitė skaito, o rankelė yra labai neišlavėjusi, ... iš tikrųjų į tą rankelės lavinimą daugiau dėmesio atkreipti.“ (Nr. 5); „Na ir matematika, skaičiavimas, sakykime, daiktų skyrimas, dydžių skyrimas.“ (Nr. 5); „Mano vaikas yra labai judrus, labai spontaniškas. Ir iš tikrųjų jam reikalinga ... ta disciplina.“ (Nr. 5); „Jeigu daržely būtų daug įvairių žaidimo kambarių, tai jam būtų vien žaidimai galvoj, bet ne mokslai.“ (Nr. 3)

Tačiau nemažai tėvų laikosi kitokio požiūrio, atitinkančio šiuolaikinę į vaiką orientuoto ugdymo filosofiją. Jų teiginiai koduojami subkategorijomis: **Kad darželyje vaikas būtų ne tik ugdomas, bet ir pabūtų vaiku, pajustų vaikystę; Kad būtų suteikta galimybė vaikui pačiam ugdytis; Kad globa ir ugdymas atitiktų vaiko raidą ir amžiaus galimybes; Iki mokyklos nebūtina mokėti skaityti ir rašyti iki mokyklos.** Tėvams svarbu, kad vaikas pabūtų vaiku, kad galėtų žaisti ir pats ugdytis, kad nebūtų varžomas mokymosi, neatitinkančio jo

galimybių. Tėvai komentuoja: „... darželis, man atrodo, skirtas vaikams pabūt vaiku, pažaisti. Kaip tik tuo ir yra gerai.“ (Nr. 8); „Ir kad pedagogai ... pastebėtų (vaiko interesus – aut.) ir, tiesiog, ne tai, kad ... ugdytų, tiesiog suteiktų galimybes vaikui pačiam ugdytis.“ (Nr. 6); „... jeigu vaikas nueina nerašydamas, neskaitydamas, tai nereikia manyt, kad tai pasaulio pabaiga.“ (Nr. 8).

Be to, tėvai tikisi, kad vaikas bus paruoštas mokyklai, kad pedagogai juos informuos apie vaikų pasiekimus. Kai kurie privačios įstaigos tėvai norėtų, kad jų vaikų pasiekimai būtų palyginami su kitų vaikų pasiekimas, kad susidarytų vaizdą, kaip sekasi vaikui. Tėvai teigia: „Norėtusi bendrų aptarimų ne su vienu tėveliu atskirai, bet aš norėčiau sužinoti, pasižiūrėti kaip mano vaikas atrodo bendroje masėje. Man tai svarbu yra, aš noriu palyginimo, nes aš nežinau kaip jis bendrame kontekste atrodo“ (Nr. 5). Valstybinių įstaigų tėvai pageidauja mažesnio vaikų skaičiaus grupėje, kad būtų galima skirti daugiau dėmesio kiekvienam vaikui, privačios įstaigos tėvai pageidauja didesnio vaikų skaičiaus grupėje, kad būtų garantuojamas socialinis ugdymas ir kt.

Tėvai apie pozityvius pokyčius grupėje/darželyje, kuri lanko jų vakai.

Viename iš kokybės apibrėžimų sakoma, kad kokybė - tai nuolatinė kaita tobulėjimo link. Analizuojant tėvų focus grupių medžiagą, siekta išskirti subkategorijas, kurios atskleistų, kokius ugdymo pokyčius tėvai pastebi ir vertina kaip pozityvius. Išskirtos šios subkategorijos: **Vis gerėjantis ugdymo procesas; Didesnė darželio įtaka visapusiškam vaiko ugdymui; Didesnė darželio įtaka vaiko asmenybės ugdymui; Didesnis dėmesys vaikui; Organizuojami kultūriniai – edukaciniai renginiai už įstaigos ribų; Nuolat atnaujinama materialinė bazė ir kt.** Nedidelis subkategorijų skaičius rodo, kad tėvai labiau linkę vertinti esamą ugdymo kokybės situaciją, o ne ugdymo kokybės kaitą. Kita vertus, kai kurie tėvai pastebi esminius ugdymo kokybės pokyčius: „Skiriamas vis didesnis dėmesys pačiam ... vaikui, ... prie jo prieinama, jo paklausama, su juo pakalbama, padiskutuojama.“ (Nr. 5); „Kasmet viskas tik gerėja. Įstaiga tobulėja. Man patinka, kad čia yra viskas lengva ir paprasta, čia nėra tokio oficialumo, nebijai mokytojos, artimas bendravimas“. (Nr. 1); „Vežė vaikus į Varėną į teatrą darželis vežė.“ (Nr. 2); Kiekvieną kartą, kai ateinam po atostogų, sako: šiandien padažyta ten, kitą dieną – ten. Kvepia tais dažais. Jiems vis kažkas naujo ir naujo tam daržely.“ (Nr. 4)

Negatyvių pokyčių grupėje/darželyje tėvai neįvardino.

Tėvai apie ugdymo kokybės siekimo problemas ir trukdžius.

Tėvų focus grupių diskusijų medžiagos analizė leido išskirti subkategorijas, rodančias, kokias ugdymo kokybės siekimo problemas ir trukdžius mato tėvai. Išskirtas platus subkategorijų laukas.

Tėvai diskutavo apie darželių trūkumą, apie įvairesnių tipų ugdymo įstaigų steigimą, apie dar didesnę decentralizaciją, suteikiant daugiau teisių vaikų ugdymo klausimus spręsti savivaldybėse, vietos bendruomenėse, apie akyvesnę mokslininkų dalyvavimą švietimo politikos formavime. Išskirtos subkategorijos: **Trūksta darželių, per mažą darželių tipų įvairovė; Mažai galių švietimo reikalų tvarkyme turi vietos bendruomenės; Švietimo reikalus tvarko politikai, o ne mokslininkai.** Tėvai teigė: „Daugiau darželių pačių reikia.“ (Nr. 3); „galėtų būti didesnė bendruomenės įtaka ugdymui. Kad daugiau spręstų vietinės kažkokios tai bendruomeninės struktūros, ne ministerija.“ (Nr. 3); „Blogai, kad daugelį reikalų, kurie susiję su švietimo esme, tvarko politikai, o ne mokslininkai“ (Nr. 3).

Analizuojant tėvų teiginius, taip pat buvo išskirtos subkategorijos: **Patalpų, kiemo erdvės stoka; Skurdi, neįauki aplinka; Neestetiška aplinka, Tvarkymui nepatogi, perkrauta aplinka.** Tai rodo, kad tėvai nepatenkinti įstaigų patalpomis bei aplinka, jos skurdumu, neįaukumu, nefunkcionalumu. Dažniausia blogai tvarkomos aplinkos priežastimi tėvai laiko finansavimo stoką: „Man norėtusi, kad vietos daugiau būtų, daugiau kiemo būtų.“ (Nr. 1); „Mes dabar vasaros laikotarpiu buvome kitam darželyje, mėnesį beveik laiko, tai ten viskas vienoj patalpoj, ir mes galvojom, kad išprotėsim.“ (Nr. 9); „Esmė yra finansavime. Jei pačios

auklėtojos remontuoja darželį, tai kur ta parama“ (Nr. 2). Tvarrymui nepatogios aplinkos priežastimi tėvai laiko dėl didelio vaikų skaičiaus perkrautus miegamuosius ir kitas erdves: „Mes valėm grupę ... po remonto. Na ir gerai, kad pasiėmiau savo brolij, nes ... plaunant kokį nors, va, tokį miegamąjį, tai tiesiog reikia sukelti visas lovas, kad gerai išplautum, nes mažai vietos, mažai erdvės. 12-ai lovų tas miegamasis, ne 25-ioms lovoms. ..Tai, sakau, sunku palaikyti kažkokią ypatingą idealią švarą. Kokia turėtų būti šeiminkė, kad ji kiekvieną dieną kilnotų tas lovas ir ten idealiai išvalytų po jomis.“ (Nr. 3)

Analizuojant diskusijų medžiagą, išskirtos subkategorijos, kurios rodo, kad tėvai pastebi problemas, kurios kyla dėl didelio vaikų skaičiaus grupėse: **Auklėtojos apkrautos - vienai tenka daug vaikų; Viena auklėtoja negali tenkinti vaiko poreikių; Auklėtojai sunku skirti pakankamai dėmesio specialiųjų poreikių vaikams, kai grupėje daug vaikų; Reikalingi du pedagogai grupėje; Kai kurie pedagogai nevykdo savo pareigų; Vaikai per mažai laiko praleidžia lauke; Buitiniai trukdžiai.** Tėvai atkreipia dėmesį į sunkų auklėtojos darbą su didele vaikų grupe: „Tiktai labai auklėtojos apkrautos. Jeigu būtų mažesnės grupės, tai būtų ..., jos stebuklus padarytų su vaikais.“ (Nr. 3). Tėvai supranta, kad grupėje, kurioje daug vaikų, sudėtinga tenkinti kiekvieno jų poreikius, teikti paramą specialiųjų poreikių vaikams: „Jeigu auklėtoja yra viena, vaikų yra daugiau, jinai viena ir nepatenkins poreikių, nors ir labai geri yra norai.“ (Nr. 9); „O dar yra darželį lankančių vaikų, turinčių specialiųjų poreikių. Ir jie yra ...integruoti, bet gali būti dvidešimt keli vaikai, plius dar specialiųjų poreikių vaikas. Taip, o jam reikia dėmesio daug daugiau, ir fiziškai neįmanoma, ir sunku, nes tas vaikas atstoja, nežinau, normalaus intelekto daug daugiau vaikų.“ (Nr. 5); Tėvai mano, kad ugdymo organizavimo kokybę pagerintų dvi auklėtojos grupėje: „Optimaliu atveju jeigu 20 vaikų, reikėtų kad būtų bent jau dvi ... nuolatinės auklėtojos ir dar šeiminkėlė. Ir tuo pačiu vaikai galėtų laisviau į lauką išeiti, sakykim, o kiti ramesnius žaidimus žaisti grupėje.“ (Nr. 1). Be to, tėvai pastebi, kad viena kita auklėtoja blogai vykdo savo pareigas: „... esu girdėjusi ir iš mamų pasakojimų, pvz., vaikai ateina ir slankioja po grupę, niekuo neužsiima. Auklėtoja sėdi, žurnalus skaito. Tai manau, kad ... asmeninės savybės tų dirbančiųjų...“ (Nr. 2)

Tėvai ne visada patenkinti mišrių grupių komplektavimu. Išskirtos subkategorijos: **Mišrių grupių komplektavimo problemos; Netenkina mišraus amžiaus vaikų grupės.** Jie aiškina: „tokiam amžiui, kai didesni vaikai šalia, tai jie arba priima globėjo kažkokį vaidmenį tie vyresni vaikai, arba jie terorizuoja kažkuria prasme. Tai va čia jau gaunasi irgi negerai“ (Nr. 3).

Atskiri tėvai iškelia labai įvairias problemas: **Privačiuose darželiuose daugiau vaiko globos, nei ugdymo; Finansuojami tik valstybiniai darželiai; Ikimokyklinių ir priešmokyklinių ugdymo įstaigų reorganizacijos problemos; Vadovų profesionalumo ir kontrolės stoka, Trūksta moralinės paramos.** Tėvai abejoja, ar privačiose įstaigose vaikai ugdomi taip pat kokybiškai, kaip valstybinėse: „Tačiau pagrindinis trūkumas, tarkim, to privataus darželio, lyginant su šituo, kad, na, tenai yra tokia socialinė gera aplinka, bet tu nežinai, ar tavo vaikas yra ugdomas.“ (Nr. 10). Tėvai išreiškia nepritarimą dėl to, kad valstybė finansiškai neremia vaikų ugdymo privačiose įstaigose: „jaučiu didelę neteisybę, kadangi valstybė finansuoja tiktai valstybinius darželius ir , o privačių ne. Ir iš tikrųjų, tai yra didelė neteisybė tiems tėvams, kurie veda į privačius darželius vaikus.“ (T 6). Tėvai pasigenda ugdymo įstaigų pedagogų, tėvų, vaikų moralinio palaikymo: „Ne tik materialinės, bet ir moralinės paramos. Yra ir dvasiniai žmogaus, vaiko poreikiai.“ (Nr. 3). Tėvai atkreipia dėmesį į vadovų profesionalumo ir atsakomybės stoką: „Ar kontrolės reikia? Direktorės ar tobulėja? Profesionalumo trūksta. Atsipalaidavę, niekas nekontroliuoja. Svarbu neužsigautų vaikai ir viskas.“ (Nr. 1).

16 lentelė

Tėvų nuomonė apie ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybę įstaigose, kurias lanko jų vaikai

Kategorija	Teiginių dažnis	Subkategorija
Įstaigos programos kokybė	3	Priešmokyklinė programa priimtina ir naudinga vaikui
	1	Priešmokyklinio amžiaus vaikams svarbu geros programos
	1	Tėvams atrodo vertingas tautiškumo ugdymo turinys ikimokyklinio ugdymo programoje
	1	Tėvų vertinimu, įstaigos programa orientuota į vaiko poreikius ir artimiausią aplinką
	1	Tėvus džiugina galimybė turėti įtakos ugdymo programos rengimui
	1	Apie programos kokybę tėvai sprendžia iš vaiko pasiekimų
	1	Svarbu geras ugdymas ir bendravimas, o ne programos
	1	Svarbu pedagogo-vaiko, pedagogo-tėvų bendravimas, o ne programos
	1	Programa reikalinga pedagogams
	6	Tėvai nesusipažinę su programomis, negali vertinti jų kokybės
	1	Tėvai norėtų susipažinti su ugdymo programa
	1	Tėvams programos turinys nerūpi
Kokybiško ugdymo požymiai įstaigoje, kurią lanko vaikas	12	Įstaigoje vaikas jaučiasi gerai, yra saugus
	7	Auklėtojos maloniai bendrauja su vaikais
	6	Patrauklus būrelinis vaikų ugdymas
	5	Įstaigoje geros, mylinčios ir vaikų mylimos auklėtojos
	5	Įstaigoje garantuojama gera vaiko priežiūra, sveikata
	5	Iš šalies galima matyti ir ugdymo procesą, ir jo rezultatą
	5	Geras vaikų tarpusavio bendravimas
	4	Įstaigoje auklėtojos žiūri į vaiką kaip į asmenybę
	1	Garantuojamas vaiko socialinis ugdymas
	1	Garantuojama asmenybinė vaiko branda
	1	Užtikrinamas emocinis stabilumas
	1	Vaikas laisvas išsakyti savo nuomonę apie gyvenimą darželyje
	1	Auklėtojos tenkina išskirtinius vaikų poreikius
	1	Atsižvelgiama į vaiko psichiką, individualumą
	1	Individualus darbas su vaikais
	2	Organizuojama turininga vaikų veikla

	2	Tėvams pristatomi vaiko pasiekimai, ugdymosi rezultatai
	1	Įstaigoje keliami tikslai, ko vaikas turi pasiekti, ir vertinama, ar jis to pasiekė
	1	Patrauklus projektinis vaikų ugdymas
	2	Įstaigoje lanksti dienotvarkė
	1	Tvarka ir tam tikros taisyklės
	2	Privačioje įstaigoje mažos grupės, todėl daugiau dėmesio kiekvienam vaikui
	1	Vaikams saugu, kad nesikeičia auklėtojos
	1	Jauki įstaigos aplinka
	1	Yra atskiros erdvės miegojimui ir žaidimui
	2	Jei vaikas paruošiamas eiti į pirmą klasę
	1	Švelnus perėjimas iš darželio į mokyklą
	1	Vaiko noras eiti į priešmokyklinę grupę
	1	Vaiko noras eiti į mokyklą
	1	Tėvams teikiama parama, konsultacijos
	1	Šilti santykiai tarp darželio darbuotojų ir tėvų
	1	Su tėvais tariamasi įvairiais ugdymo klausimais
	1	Tėvai dalyvauja ugdymo procese grupėje
	1	Tėvams atskleidžiamas vaiko veiklos ugdantis poveikis
	1	Tėvai informuojami apie vaikų pasiekimus
	1	Įstaigos pedagogai aktyviai ieško finansų darželio tvarkymui
Nekokybiško ugdymo požymiai įstaigoje, kurią lanko vaikas	2	Ugdymas nekokybiškas, nes vaikams liūdna ir nuobodu
	2	Ugdymas nekokybiškas, nes vaikams trūksta įdomios, turiningos veiklos
	1	Ugdymas neatitinka visuminio ugdymo esmės
	1	Nes įstaigos aplinkoje nėra vaikų darbelių ir kitų veiklos rezultatų
	1	Per daug struktūruota, nelanksti, neindividualizuota dienotvarkė
	1	Prievartinis popietinis miegas
	1	Sergančių vaikų vedimas į darželį
	1	Vaikai drausminami
	1	Vaikams problemiškas yra auklėtojų ir grupių keitimasis.
	1	Šeimininkės perima auklėtojų funkcijas
	1	Ugdymas nekokybiškas, nes nesukurta ugdymo(si) aplinka
	1	Pedagogų vengimas išsakyti problemas tėvams privačioje įstaigoje
Pozityvūs vaiko pasiekimų pokyčiai	4	Visose srityse vaikų pasiekimai labai geri
	14	Pradėjo skaičiuoti, pažinti raides, skaityti, rašyti
	9	Ryškiai pagerėjo vaiko elgesys, vaikas pasidarė

		mandagus
	7	Atsiskleidė kūrybiniai-meniniai vaiko gebėjimai
	6	Pagerėjo vaiko mąstysena, kalba, bendravimas, bendradarbiavimas
	7	Padidėjo vaikų savarankiškumas: išmoko apsirengti, susitvarkyti savo daiktus
	4	Vaikai pradėjo bendrauti, žaisti kartu
	1	Vaikas pasidarė judresnis
	1	Vaikai tapo kantresni užbaigiant darbelius, veiklą
	3	Išmoko daug eilėraščių, dainelių
	1	Išmoko kalbėti lietuviškai
	1	Igavo ekologinio ugdymo pagrindus
	1	Vaikas įgavo drąsos pasirodyti viešai
	1	Vaikas tobulėja kaip asmenybė
	1	Išmoko žaisti šachmatais
Negatyvūs vaiko pasiekimų pokyčiai	1	Dėl to, kad grupę lanko vieni berniukai, bendravimas grubokas
Tėvų lūkesčiai dėl vaikų pasiekimų ir ugdymo	8	Tėvų lūkesčiai pilnai tenkinami
	10	Tėvai norėtų papildomos veiklos, būrelių vaikams
	6	Vaikų gabumai turėtų būti ugdomi individualizuotai
	9	Tėvai tikisi vaiko socializacijos, elgesio ir bendravimo ugdymo
	3	Tėvai tikisi vaiko kalbos lavėjimo
	2	Tėvai norėtų, kad ugdymo įstaigoje būtų garantuojama vaiko saviraiška
	2	Tėvai tikisi vaiko sveikatos ir fizinio ugdymosi
	1	Vaiko savarankiškumo
	3	Tėvai tikisi meninio, protinio vaiko ugdymosi
	1	Darželyje įgytų daugiau pasitikėjimo savimi
	2	Tėvai tikisi skaitymo, rašymo mokėjimų
	1	Tėvai tikisi matematinių mokėjimų
	1	Tėvai nori ne žaidimo, bet mokslo
	2	Tėvai pageidautų, kad vaikas išmoktų ramiai, nejudėdamas sėdėti pirmoje klasėje
	2	Kad globa ir ugdymas atitiktų vaiko raidą ir amžiaus galimybes
	1	Kad būtų suteikta galimybė vaikui pačiam ugdytis
	2	Kad darželyje vaikas būtų ne tik ugdomas, bet ir pabūtų vaiku, pajustų vaikystę
	1	Iki mokyklos nebūtina mokėti skaityti ir rašyti
	4	Kad būtų visapusiškas, sistemingas poveikis vaikui
	3	Kad vaikas būtų paruoštas mokyklai
	1	Parengimas mokyklai nėra aktualus
	1	Tėvai norėtų žinoti apie vaiko pasiekimus.
	1	Tėvai norėtų daugiau bendrauti su auklėtoja dėl vaiko pasiekimų
	2	Privačios įstaigos tėvai norėtų, kad jų vaikų

		pasiekimai būtų palyginami su kitų vaikų
	1	Tėvai norėtų neformalių susitikimų
	1	Kad būtų mažiau vaikų grupėje
	1	Privačios įstaigos tėvai pageidautų didesnio vaikų skaičiaus grupėje, kad būtų garantuojamas socialinis ugdymas
	1	Darželyje dirbtų (ateitų) psichologas
	1	Kad būtų grįžtamieji ryšiai tarp ugdymo darželyje ir mokykloje
Pozityvūs pokyčiai grupėje/darželyje	1	Vis gerėjantis ugdymo procesas.
	5	Didesnė darželio įtaka visapusiškam vaiko ugdymui
	4	Didesnė darželio įtaka vaiko asmenybės ugdymui
	1	Didesnis dėmesys vaikui
	1	Organizuojami kultūriniai – edukaciniai renginiai už įstaigos ribų
	1	Nuolat organizuojamos tradicinės ir netradicinės šventės
	1	Nuolat atnaujinama materialinė bazė
	1	Didesnė įtaka tėvams
Negatyvūs pokyčiai grupėje/darželyje	1	Nėra tęstinumo darželis-mokykla
Ugdymo kokybės siekimo problemos ir trukdžiai	3	Trūksta darželių, per maža darželių tipų įvairovė
	1	Švietimo reikalus tvarko politikai, o ne mokslininkai
	1	Mažai galių švietimo reikalų tvarkyme turi savivaldybės, vietos bendruomenės
	4	Patalpų, kiemo erdvės stoka
	1	Skurdi, nejauki aplinka
	1	Neestetiška aplinka
	1	Tvarkymui nepatogi, perkrauta aplinka
	1	Auklėtojos apkrautos- vienai tenka daug vaikų
	1	Viena auklėtoja negali tenkinti vaiko poreikių
	1	Auklėtojai sunku skirti pakankamai dėmesio specialiųjų poreikių vaikams, kai grupėje daug vaikų
	1	Reikalingi du pedagogai grupėje
	1	Kai kurie pedagogai nevykdo savo pareigų
	1	Vaikai per mažai laiko praleidžia lauke
	1	Buitiniai trukdžiai
	2	Mišrių grupių komplektavimo problemos
	2	Netenkina mišraus amžiaus vaikų grupės
	3	Abipusio tėvų ir pedagogų bendradarbiavimo stoka
	1	Ikimokyklinio ugdymo pedagogai turėtų turėti aukščiausią išsilavinimą
	1	Nevienodas vaikų pasirengimo mokyklai lygis

	1	Privačiuose darželiuose daugiau vaiko globos, nei ugdymo
	1	Nėra ugdymo tęstinumo tarp darželio ir mokyklos
	1	Dažna vaikų veiklos planavimo kaita
	1	Vaikų savijauta priklauso nuo tėvų gebėjimo nuteikti vaiką
	2	Sumažėjo vaikų skaičius privačios įstaigos grupėje
	1	Finansuojami tik valstybiniai darželiai
	1	Ribojamas tėvų noras finansiškai remti ugdymo įstaigą
	1	Ikimokyklinių ir priešmokyklinių ugdymo įstaigų reorganizacijos problemos
	1	Vadovų profesionalumo ir kontrolės stoka
	1	Trūksta moralinės paramos
	1	Trūksta sąžiningumo dėl mažo vaiko

Apibendrinant galima teigti, kad tėvai praktiškai nesusipažinę su įstaigų parengtomis ikimokyklinio ugdymo programomis, todėl negali vertinti jų kokybės.

Kokybiško ugdymo požymiais įstaigose, kurias lanko jų vaikai, tėvai laiko gerą vaiko savijautą, sveikatą, saugumą, priežiūrą; pozityvų auklėtojos bendravimą su vaiku kaip asmenybe, turinčia savo poreikius, kultūrą, gyvenimo patirtį; patrauklų būrelinį vaikų ugdymą. Tėvai pastebi pozityvius kokybės pokyčius ugdymo įstaigose tokius kaip didesnė darželio įtaka visapusiškam vaiko ugdymui, didesnis dėmesys vaikui, dažnesni kultūriniai-educaciniai renginiai už įstaigos ribų, nuolat atnaujinama materialinė bazė ir kt. Apie ugdymo kokybę tėvai sprendžia iš jų matomo realaus ugdymo proceso įstaigoje ir vaiko pasiekimų.

Vaikų pasiekimus ugdymo įstaigose tėvai vertina iš esmės pozityviai. Tėvai nurodo, kad lankant įstaigą gerėja vaiko elgesys, bendravimas su aplinkiniais, didėja vaikų savarankiškumas, vaikas daro pažangą įvairiose ugdymo(si) srityse, tokiose kaip meninio kalbos, pažinimo ugdymo, tačiau dažniausiai džiaugiasi jiems aktualiu vaikų mokėjimu skaityti, skaičiuoti.

Nekokybiško ugdymo požymiais įstaigoje, kurią lanko vaikas, tėvai laiko blogą vaiko savijautą, sergančių vaikų priėmimą į grupę, vaikų nuobodžiavimą, turiningos veiklos ir matomų jos rezultatų trūkumą, nelanksčią dienotvarkę, privalomą popietinį miegą, vaikų drausminimą, dažną auklėtojų keitimąsi, auklėtojos padėjėjų darbą vietoj auklėtojų, skurdžią aplinką. Privačias ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvų nuomone, vienas iš nekokybiško ugdymo požymių – pedagogų vengimas išsakyti vaikų problemas tėvams. Vaikų pasiekimų pablogėjimo tėvai nepastebėjo.

Tėvai mato visą eilę spręstinių problemų, susijusių su ugdymo kokybe: trūksta darželių bei jų įvairovės, skurdi, nejauki įstaigų aplinka. Per didelis vaikų skaičius grupėje trukdo individualizuoti ugdymą ir teikti paramą specialiujų poreikių vaikams. Kai kurie tėvai nepatenkinti mišrių grupių komplektavimu. Tėvų nuomone, privačiuose darželiuose vaikai daugiau globojami, nei ugdomi.

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis, tėvai pageidautų, kad įstaigoje vaikas džiaugtųsi vaikyste, ugdytųsi pagal savo amžiaus galimybes, plėtotų gabumus įvairiuose būreliuose. Kadangi tėvai nėra susipažinę su ugdymo programomis, jie pageidauja ugdymo programose numatytų vaiko kompetencijų ugdymo. Būtina pažymėti, kad tėvai pageidauja akademinį vaiko pasiekimų: skaitymo, rašymo, skaičiavimo, taip pat, kad vaikas išmoktų ramiai sėdėti ir kt.

3.3.2. UGDYMO KOKYBĖ ĮSTAIGOSE TĖVŲ VERTINIMU: KIEKYBINIS TYRIMAS

Atskirų institucinio ugdymo aspektų kokybė tėvų vertinimu.

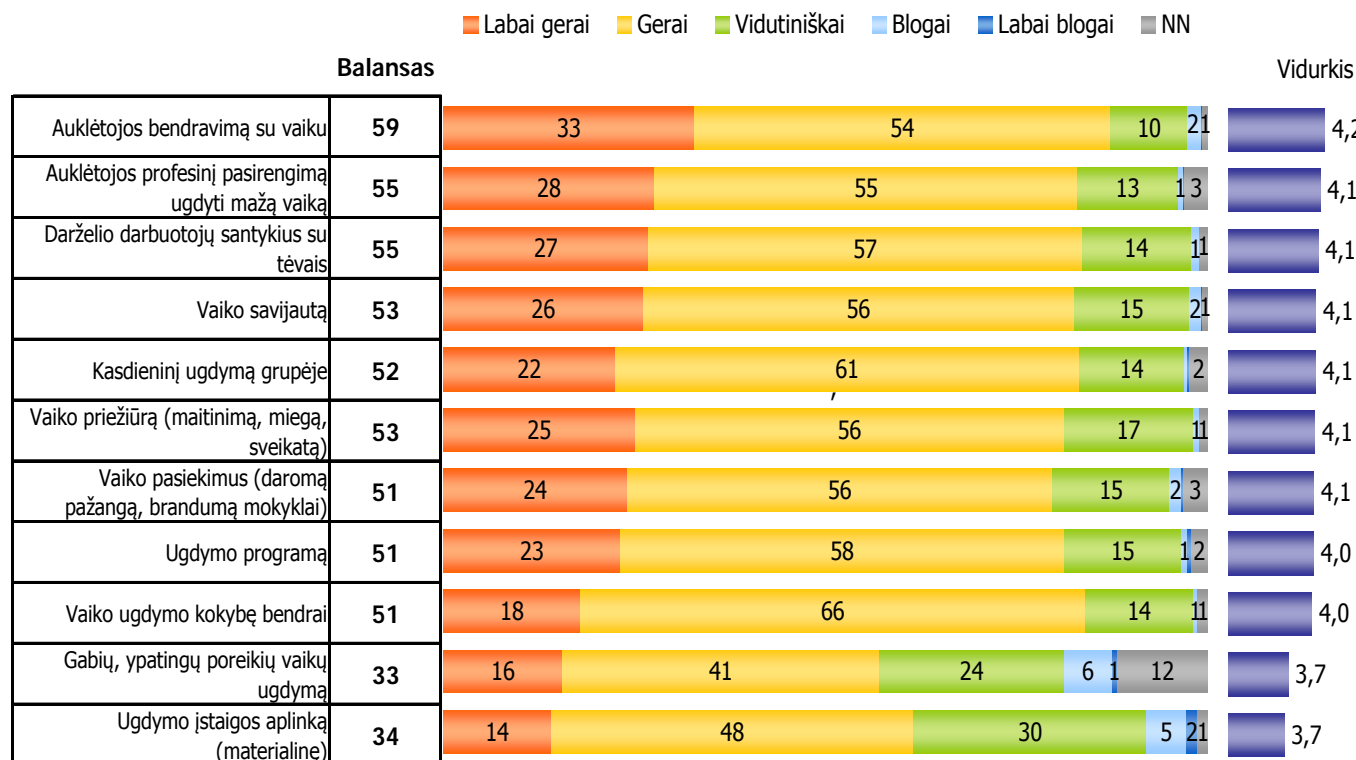
Siekiant išsiaiškinti, kaip tėvai, kurių vaikai lanko ugdymo įstaigas, vertina ugdymo kokybę, buvo atliktas reprezentatyvus Lietuvos tėvų anketinis tyrimas.

Tyrimas parodė, kad tėvai ugdymo kokybę vertina iš esmės pozityviai. Tik 1-2 proc. iš 463 apklaustų tėvų blogai ir labai blogai vertino daugelį ugdymo įstaigų veiklos aspektų. 7 proc. apklaustų tėvų blogai ir labai blogai vertino du ugdymo įstaigų veiklos aspektus – gabių bei ypatingų poreikių vaikų ugdymą ir materialinę ugdymo įstaigų aplinką.

Geriausiais tėvai vertino auklėtojų bendravimą su vaiku (33 proc. labai gerai bei 54 proc. gerai), jų profesinį pasirengimą (28 proc. labai gerai bei 55 proc. gerai), darželio darbuotojų santykius su tėvais (27 proc. labai gerai bei 57 proc. gerai), gerą vaiko savijautą (26 proc. labai gerai bei 56 proc. gerai).

Tik šiek tiek daugiau nei pusė (57 proc.) tėvų labai gerai ir gerai vertino gabių bei ypatingų poreikių vaikų ugdymą. Tik apie du trečdaliai tėvų labai gerai ir gerai vertino materialinę ugdymo įstaigų aplinką.

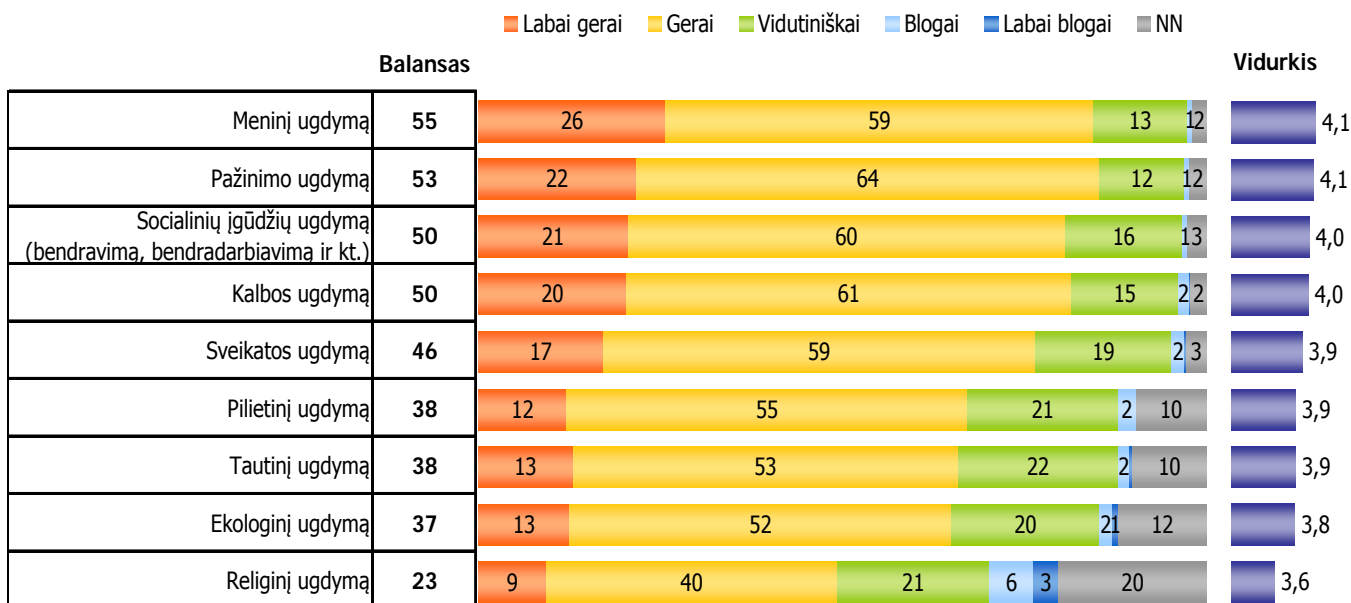
Kiekybiniai ugdymo kokybės vertinimo duomenys panašūs į kokybinio tėvų nuomonės tyrimo duomenis, išskyrus ugdymo programų vertinimą. Tėvų *focus* grupių tyrimas parodė, kad tėvai su įstaigų ugdymo programomis nėra susipažinę, todėl vertinti jų kokybės negali. Tuo tarpu pildydami anketą, tėvai nurodė, kad programas, panašiai kaip ir visą ugdymą, vertina pozityviai (23 proc. labai gerai bei 58 proc. gerai). Galima manyti, kad kiekybinėje tėvų apklausoje dalyvavę respondentai išvadą apie ugdymo programas padarė, remdamiesi atskiromis matytomis ugdymo situacijomis įstaigose, o ne programa kaip dokumentu (3 pav.).

3 pav. Atskirų institucinio ugdymo aspektų kokybė tėvų vertinimu

Atskirų institucinio ugdymo sričių kokybė tėvų vertinimu

Taip pat siekta išsiaiškinti, kaip tėvai, kurių vaikai lanko ugdymo įstaigas, vertina atskirų institucinio ugdymo sričių kokybę.

4 pav. Atskirų institucinio ugdymo sričių kokybė tėvų vertinimu

Tyrimas parodė, kad dauguma tėvų pozityviai vertina meninį vaikų ugdymą (26 proc. labai gerai bei 59 proc. gerai), vaikų pažinimo plėtotę (22 proc. labai gerai bei 64 proc. gerai), vaikų socialinių įgūdžių bei kalbos ugdymą (20-21 proc. labai gerai bei 60-61 proc. gerai). Šiek tiek prasčiau vertinamas vaiko sveikatos ugdymas (17 proc. labai gerai bei 59 proc. gerai).

Tik apie du trečdaliai tėvų pozityviai vertina pilietinį (67 proc.), tautinį (66 proc.), ekologinį (65 proc.). Religinį vaikų ugdymą pozityviai vertina mažiau nei pusė respondentų (49 proc.). Būtina pažymėti, kad 10-20 proc. tėvų, vertindami pastarąsias ugdymo sritis nurodė, jog apie jų kokybę nuomonės neturi (4 pav.).

Išryškėjo tik vienas kitas skirtingų sociodemografinių grupių tėvų požiūrių skirtumas. Vaikus auginantys vieni (nevedę, išsiskykę, našliai) tėvai, vaikų, kurie lankė lopšelius darželius, tėvai geriau vertina sveikatos ir socialinių įgūdžių ugdymą. Pilietinį ir religinį ugdymą geriau vertina pradinį, pagrindinį išsimokslinimą įgiję respondentai.

Atskirų institucinio ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo aspektų kokybė tėvų vertinimu

Vienas iš kiekybinio tyrimo uždavinių buvo nustatyti institucinio ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo aspektų kokybės skirtumus tėvų vertinimu. Tyrimo duomenys rodo, kad esminių ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybės skirtumų tėvai neįžvelgia. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybės vertinimai skiriasi 1-5 proc. Skirtumai nėra statistiškai reikšmingi (17 lentelė).

Tėvų focus grupių tyrimo duomenimis, tėvai kai kuriuos priešmokyklinio ugdymo kokybės aspektus vertino kiek kitaip nei ikimokyklinio. Tėvams, kurių vaikai lanko priešmokyklinio ugdymo grupes, labiau rūpėjo vaiko socializacija, pasiekimai, ryšys su mokykla, pedagogų profesionalumas. Tėvams, kurių vaikai lanko ikimokyklinio ugdymo

grupės, labiau rūpėjo vaikų priežiūra, malonus auklėtojos bendravimas, gerai įrengta jauki aplinka.

17 lentelė

Atskirų institucinio ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo aspektų kokybė tėvų vertinimu

Ugdymo pakopa	Vertinimai	Ugdymo programa	Vaikų savijauta	Vaikų priežiūra	Auklėtojos bendravimas su vaiku	Kasdieninis ugdymas grupėje	Vaikų pasiekimai	Gabių, ypatingų poreikių vaikų ugdymas	Ugdymo įstaigos aplinka	Darželių darbuotojų santykiai su tėvais	Auklėtojų profesinis pasirengimas ugdyti mažą vaiką	Vaikų ugdymo kokybė bendrai
Priešmokyklinis ugdymas	Labai gerai	24,9	25,4	23,4	34,1	22,4	23,9	15,6	12,2	25,9	27,3	17,1
	Gerai	57,6	58,5	59,0	51,7	61,5	59,0	42,0	49,8	56,6	55,1	69,8
	Vidutiniškai	13,2	14,1	15,6	11,7	13,7	14,1	24,9	31,7	15,1	14,6	11,7
	Blogai	1,5	1,5	1,0	2,0	0,5	1,5	7,8	4,4	1,5	0,5	1,0
	Labai blogai	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	1,5	0,0	0,5	0,0
	Neatsakė	2,4	0,5	1,0	0,5	2,0	1,5	9,3	0,5	1,0	2,0	0,5
Ikimokyklinis ugdymas	Labai gerai	24,2	26,8	25,8	33,9	23,9	25,1	16,6	14,5	27,7	28,4	19,2
	Gerai	56,6	55,7	55,2	52,8	59,5	54,3	40,3	46,9	55,5	53,8	64,2
	Vidutiniškai	15,6	15,2	17,1	10,4	13,5	15,4	24,4	30,3	14,7	13,5	14,5
	Blogai	0,9	1,4	0,9	1,9	0,5	1,4	6,4	5,2	1,2	0,7	0,7
	Labai blogai	0,5	0,2	0,0	0,2	0,2	0,2	0,7	1,7	0,0	0,2	0,0
	Neatsakė	2,1	0,7	0,9	0,7	2,4	3,6	11,6	1,4	0,9	3,3	1,4%

Atskirų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo aspektų skirtingo tipo institucijose kokybė tėvų vertinimu

Kiekybiniu tyrimu buvo aiškinamasi, kaip tėvai vertina skirtingų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo aspektų kokybę vaikų lopšeliuose-darželiuose, darželiuose ir mokyklose, kuriose yra ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupės.

Tyrimo duomenys parodė, kad geriausia vaikų ugdymo kokybė yra lopšeliuose-darželiuose. Dauguma ugdymo aspektų juose vertinama aukščiau, nei ugdymo darželiuose ar mokyklose, išskyrus kelis (kasdieninis ugdymas grupėje, vaiko pasiekimai, auklėtojos bendravimas su vaiku, jos profesinis pasirengimas), kurie vertinami panašiai, kaip ir kitų institucijų. Ugdymo programų kokybė, vaiko priežiūra blogiau vertinama darželiuose. Gabių ir ypatingų poreikių vaikų ugdymas, darbuotojų santykiai su tėvais blogiau vertinami mokyklose.

Mokyklose blogai ir labai blogai tėvai vertino gabių ir ypatingų poreikių vaikų ugdymą (5,63 proc.), ugdymo įstaigos aplinką (4,23 proc.), bei vaiko savijautą (2,82 proc.). Darželiuose blogai ir labai blogai tėvai vertino gabių ir ypatingų poreikių vaikų ugdymą (7,50 proc.), ugdymo įstaigos aplinką (6,64 proc.), auklėtojos bendravimą su vaiku (2,65 proc.). Lopšeliuose-darželiuose ugdymo įstaigos aplinką (7,11 proc.), gabių ir ypatingų poreikių vaikų ugdymą (6,10 proc.).

Savo nuomonės tėvai dažniausiai neišsakė apie gabių ir ypatingų poreikių vaikų ugdymą (l/darželiuose - 13,71 proc., darželiuose - 9,29 proc., mokyklose - 15,49 proc.). (18 lentelė).

18 lentelė

Atskirų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo aspektų skirtingo tipo institucijose kokybė tėvų vertinimu

Istaiga	Vertinimai	Ugdymo programa	Vaiko savijauta	Vaiko priežiūra	Auklėtojos bendravimas su vaiku	Kasdieninis ugdymas grupėje	Vaiko pasiekimai	Gabių, ypatingų poreikių vaikų ugdymas	Ugdymo įstaigos aplinka	Darželio darbuotojų santykiai su tėvais	Auklėtojos profesinis pasirėngimas ugdyti mažą vaiką	Vaiko ugdymo kokybė bendrai
Lopšelis	Labai gerai	27,92	29,95	29,44	36,04	27,92	26,40	16,75	15,23	32,99	31,98	20,30
	Gerai	56,35	55,84	56,35	52,79	55,84	53,81	42,64	48,73	54,31	52,79	64,97
	Vidutiniškai	12,69	11,68	13,20	8,63	11,17	14,72	20,81	27,41	10,66	11,68	12,69
	Blogai	1,02	1,52	0,00	1,52	0,51	1,02	5,08	5,08	1,02	0,00	0,51
	Labai blogai	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,02	2,03	0,00	0,00	0,00
	Neatsakė	2,03	1,02	1,02	1,02	4,57	4,06	13,71	1,52	1,02	3,55	1,52
Darželis	Labai gerai	21,68	24,34	23,45	29,65	20,35	23,01	15,49	13,72	22,57	24,34	18,58
	Gerai	57,52	56,64	54,87	57,08	64,16	57,52	41,15	47,79	57,96	56,64	65,93
	Vidutiniškai	16,37	17,26	19,03	10,18	13,72	14,60	26,55	30,53	17,26	14,16	13,27
	Blogai	0,88	0,88	1,33	2,21	0,44	1,33	7,08	5,31	1,33	1,33	0,88
	Labai blogai	0,88	0,44	0,00	0,44	0,44	0,44	0,44	1,33	0,00	0,44	0,00
	Neatsakė	2,65	0,44	1,33	0,44	0,88	3,10	9,29	1,33	0,88	3,10	1,33
Mokykla	Labai gerai	18,31	21,13	14,08	33,80	14,08	16,90	9,86	9,86	23,94	22,54	8,45
	Gerai	64,79	60,56	64,79	52,11	70,42	64,79	43,66	47,89	54,93	57,75	73,24
	Vidutiniškai	14,08	15,49	19,72	14,08	15,49	15,49	25,35	38,03	18,31	18,31	18,31
	Blogai	0,00	2,82	1,41	0,00	0,00	2,82	5,63	4,23	1,41	0,00	0,00
	Labai blogai	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Neatsakė	2,82	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	15,49	0,00	1,41	1,41	0,00

Atskirų institucinio ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo sričių kokybė tėvų vertinimu

Kikiekybinis tyrimas taip pat buvo skirtas nustatyti institucinio ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo sričių kokybės skirtumus tėvų vertinimu.

Tyrimo duomenys rodo, kad esminių atskirų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo sričių kokybės skirtumų tėvai neįžvelgia. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo sričių kokybės vertinimai skiriasi tik 1-2 proc., taigi, praktiškai identiški. Skirtumai nėra statistiškai reikšmingi (19 lentelė).

Tikėtina, kad toje pačioje ugdymo institucijoje ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo atskirų sričių kokybė iš tiesų panaši, kadangi ugdymo organizavimu rūpinasi tie patys vadovai, tas pats pedagogų kolektyvas, tie patys specialistai (meninio ugdymo vadovas, logopedas, kūno kultūros instruktorius ir kt.). Todėl tėvai vertindami ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo sričių kokybę skirtumų neįžiūrėjo.

19 lentelė
Atskirų institucinio ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo sričių kokybė tėvų vertinimu

Ugdymo pakopa	Vertinimai	Kalbos ugdymas	Sveikatos ugdymas	Socialinių įgūdžių ugdymas (bendravimas, bendradarbiavimas ir kt.)	Meninis ugdymas	Pažinimo ugdymas	Pilietinis ugdymas	Tautinis ugdymas	Ekologinis ugdymas	Religinis ugdymas
Priešmokyklinis ugdymas	Labai gerai	20,98	17,07	21,46	25,37	23,90	12,20	12,68	11,71	9,76
	Gerai	58,05	56,59	54,63	58,54	62,93	54,63	55,61	59,51	42,93
	Vidutiniškai	18,05	21,46	20,49	14,15	11,22	23,90	23,41	20,49	23,90
	Blogai	1,46	1,95	0,98	0,98	0,49	2,44	2,44	0,98	7,80
	Labai blogai	0,00	0,49	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,90
	Neatsakė	1,46	2,44	2,44	0,98	1,46	6,83	5,85	7,32	11,71
Ikimokyklinis ugdymas	Labai gerai	21,33	17,77	21,33	26,78	22,27	12,80	13,27	13,27	9,72
	Gerai	59,48	59,00	59,72	57,11	62,56	54,03	52,37	51,90	37,68
	Vidutiniškai	14,93	18,48	15,64	13,51	12,09	20,62	21,80	19,43	20,62
	Blogai	1,66	1,90	0,71	0,71	0,71	2,61	1,66	1,90	6,64
	Labai blogai	0,24	0,24	0,00	0,00	0,00	0,00	0,47	0,95	3,79
	Neatsakė	2,37	2,61	2,61	1,90	2,37	9,95	10,43	12,56	21,56

Atskirų institucinio ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo sričių kokybė skirtingo tipo institucijose tėvų vertinimu

Vykdamas kokybinį tyrimą buvo keliamas uždavinys nustatyti, kaip tėvai vertina skirtingų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo sričių kokybę vaikų lopšeliuose, darželiuose, darželiuose ir mokyklose, kuriose yra ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupės.

20 lentelė
Atskirų institucinio ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo sričių kokybė skirtingo tipo institucijose tėvų vertinimu

Įstaiga	Vertinimai	Kalbos ugdymas	Sveikatos ugdymas	Socialinių įgūdžių ugdymas (bendravimas, bendradarbiavimas ir kt.)	Meninis ugdymas	Pažinimo ugdymas	Pilietinis ugdymas	Tautinis ugdymas	Ekologinis ugdymas	Religinis ugdymas
Lopšelis	Labai gerai	20,30	19,80	22,84	24,37	19,80	10,15	11,68	11,68	7,61
	Gerai	61,42	58,38	61,42	60,91	63,45	59,39	55,84	56,35	41,12
	Vidutiniškai	13,20	17,77	12,18	12,69	13,71	20,81	22,34	18,78	24,37
	Blogai	2,03	1,02	0,00	0,00	0,51	2,03	1,52	1,02	7,11
	Labai blogai	0,51	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	1,02	1,52	5,08
	Neatsakė	2,54	3,05	3,55	2,03	2,54	7,61	7,61	10,66	14,72
Darželis	Labai gerai	22,12	15,49	19,91	28,76	23,01	14,16	14,16	14,60	11,95
	Gerai	59,73	59,29	59,29	55,75	65,04	51,33	50,44	48,67	35,40
	Vidutiniškai	15,04	20,35	18,14	12,83	9,29	21,24	21,24	20,35	17,26
	Blogai	0,88	1,77	0,44	0,88	0,44	2,21	0,88	2,21	5,75
	Labai blogai	0,00	0,44	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,44	2,65
	Neatsakė	2,21	2,65	2,21	1,77	2,21	11,06	13,27	13,72	26,99
Mokykla	Labai gerai	12,68	12,68	18,31	16,90	19,72	9,86	11,27	7,04	7,04
	Gerai	66,20	61,97	52,11	63,38	63,38	57,75	57,75	60,56	56,34
	Vidutiniškai	19,72	19,72	26,76	15,49	12,68	16,90	19,72	21,13	19,72
	Blogai	1,41	4,23	2,82	2,82	1,41	2,82	2,82	1,41	2,82
	Labai blogai	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	Neatsakė	0,00	1,41	0,00	1,41	2,82	12,68	8,45	9,86	14,08

Tyrimo duomenys parodė, kad atskirų ugdymo vaikų sričių kokybė panaši lopšeliuose-darželiuose ir darželiuose. Šiose įstaigose, tėvų vertinimu, geresnis nei mokyklose yra sveikatos, socialinių įgūdžių, meninis, pažinimo ugdymas. Mokyklose geresnis tautinis bei religinis ugdymas.

Mokyklose blogai ir labai blogai tėvai vertino vaikų sveikatos ugdymą (4,23 proc.), meninį, pilietinį, tautinį, religinį bei socialinių įgūdžių ugdymą (2,82 proc.). Lopšeliuose-darželiuose blogai ir labai blogai tėvai vertino religinį ugdymą (12,19 proc.), kalbos, tautinį ir ekologinį ugdymą (nuo 2,5 iki 2,03 proc.). Darželiuose blogai ir labai blogai tėvai vertino religinį ugdymą (8,40 proc.), ekologinį ugdymą (2,65 proc.), sveikatos, pilietinį ugdymą (2,21 proc.).

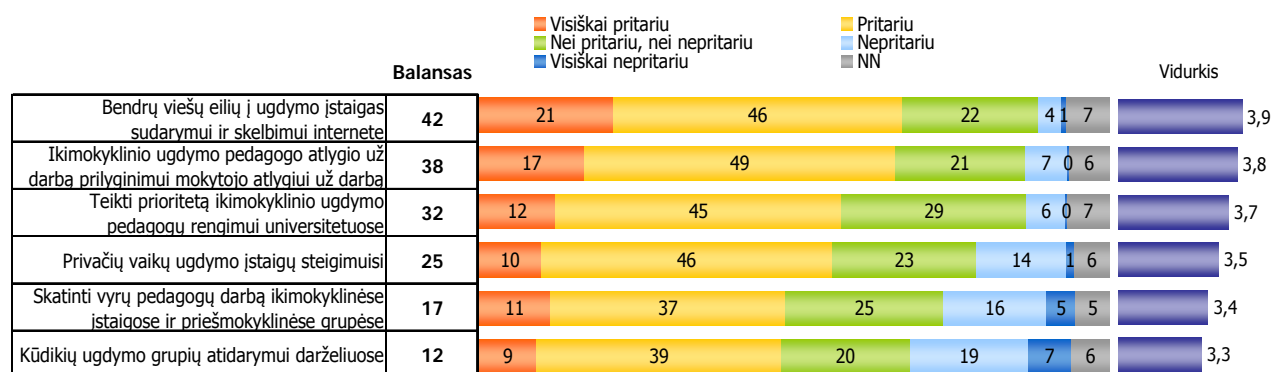
Savo nuomonės tėvai dažniausiai neišsakė apie religinį vaikų ugdymą (darželiuose - 26,99 proc., l/darželiuose - 14,72 proc., mokyklose - 14,08 proc.). (20 lentelė). Yra ir kitos ugdymo sritys, apie kurias nuomonės neišsakė nemažas procentas tėvų, pavyzdžiui, ekologinį, pilietinį, tautinį ugdymą.

Siekiant išsiaiškinti, kokiems galimiems ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pokyčiams pritaria arba nepritaria Lietuvos gyventojai ir tėvai, atliktas kiekybinis nuomonių tyrimas.

Plačioji visuomenė daugiau ar mažiau pritaria visiems planuojamiems ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pokyčiams. (2 pav.).

Didžiausio palaikymo sulaukė bendrų viešų eilių į ugdymo įstaigas sudarymas ir skelbimas internete, kas, matyt, sietina su didesniu skaidrumu ir procedūrų paprastumu. Šiam teiginiui pritaria du trečdaliai apklaustųjų (67%) ir tai yra 42 (balansas) procentais daugiau negu nepritariančiųjų. Taip pat pritariama minčiai ikimokyklinio ugdymo pedagogo atlygį prilyginti mokytojo atlyginimui. Tam pritaria taip pat du trečdaliai (66%, balansas - 38%, t.y. daugiau pritaria nei nepritaria) gyventojų.

Daugiau nei pusė – 57% palaiko mintį teikti prioritetą ikimokyklinio ugdymo pedagogų rengimui universitetuose (balansas – 32%) ir privačių vaiko ugdymo įstaigų steigimuisi (56%, balansas 25%).

5 pav. Lietuvos gyventojų pritarimas/nepritarimas planuojamiems ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo pokyčiams

Vyrų pedagogų darbo skatinimui ikimokyklinėse ir priešmokyklinėse grupėse pritaria beveik pusė visuomenės (48%, balansas – 17%), kas yra nemažas palaikymas, tiek pat, t.y. pusė (48%, balansas 12%) visuomenės pritaria kūdikių ugdymo grupių atidarymui darželiuose.

Išryškėjo statistiškai reikšmingi nuomonių *skirtumai tarp įvairių sociodemografinių grupių*. Bendrų viešų eilių į ugdymo įstaigas sudarymui ir skelbimui internete labiau pritaria jaunimas (20-34 m.), dirbantys, turintys 3-9 m. vaikų, aukštesnio išsilavinimo, rajonų centrų ir 5 didžiųjų miestų gyventojai, gaunantys didesnes pajamas (virš 900 Lt vienam šeimos nariui per mėn.).

Ikimokyklinio ugdymo pedagogo atlygio už darbą prilyginimui mokytojo atlygiui už darbą labiau pritaria turintys 3-9 m. amžiaus vaikų, moterys, didesnes pajamas (daugiau nei 900 Lt šeimos nariui per mėn.) gaunantys asmenys.

Prioriteto ikimokyklinio ugdymo pedagogų rengimui universitetuose teikimui labiau pritaria turintys 3-9 m. amžiaus vaikų, dirbantys gyventojai, moterys, Kauno, Šiaulių, Utenos ir Vilniaus apskrityse gyvenantieji asmenys.

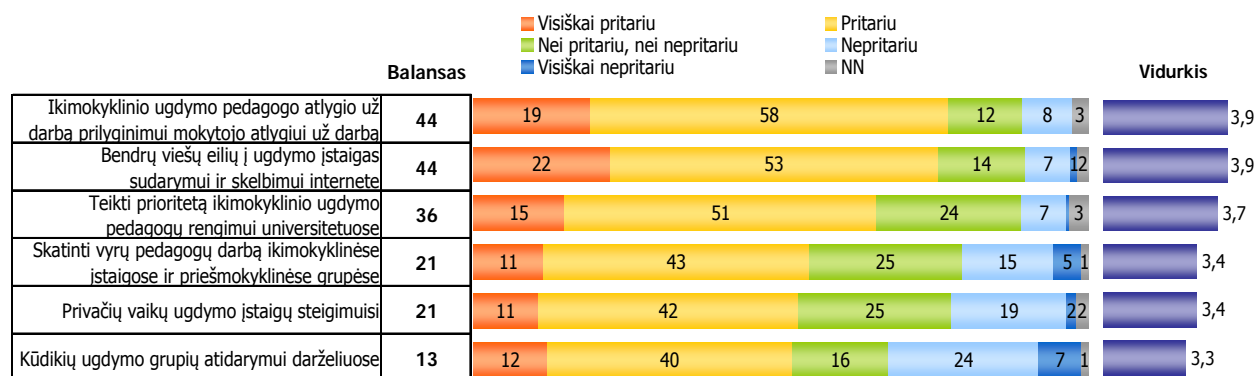
Privačių vaikų ugdymo įstaigų steigimuisi labiau pritaria 20-34 m. gyventojai, aukštąjį išsimokslinimą įgiję, 5 didžiųjų miestų gyventojai, dirbantys bei užimantys taip vadinamųjų „baltųjų apykaklių“ pareigas: vadovai, įmonių savininkai, tarnautojai, specialistai, taip pat namų šeimininkės, ar gyventojai, esantys vaiko priežiūros atostogose, studentai ir kt.

Vyrų pedagogų darbo ikimokyklinėse įstaigose ir priešmokyklinėse grupėse skatinimui labiau pritaria turintys 3-9 m. vaikų, moterys, 35-54 m. amžiaus, kaimo vietovių ir rajonų centrų gyventojai ir kt.

Kūdikų ugdymo grupių atidarymui darželiuose labiau pritaria turintys 3-9 m. vaikų, 20-24 m. jaunimas, Alytaus, Vilniaus ir Kauno apskričių gyventojai.

Galima pastebėti tendenciją, kad įvairiems galimiems pokyčiams labiau pritaria vaikų ugdymu suinteresuotos gyventojų grupės.

Aiškintasi, ar įvairiems galimiems ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo pokyčiams pritaria tėvai.

6 pav. Tėvų, kurių vakai lanko ugdymo įstaigas, pritarimas/nepritarimas planuojamiems ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo pokyčiams

Tyrimo duomenys (3 pav.) rodo, kad ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvai planuojamiems ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pokyčiams daugiau ar mažiau pritaria. Jiems pritaria nuo 52% iki 77% vaikų tėvų (balansas nuo 13% iki 44%).

Ikimokyklinio amžiaus vaikų tėvai iš planuojamų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pokyčių labiausiai pritaria ikimokyklinio ugdymo pedagogo atlygio už darbą prilyginimui mokytojo atlygiui už darbą ir bendrų viešų eilių į ugdymo įstaigas sudarymui ir skelbimui internete. Pirmajam pokyčiui pritaria 77% tėvų (balansas 44%), antrajam – 75% (balansas – 44%). Taip pat palaikymo iš tėvų sulaukė ir prioriteto ikimokyklinio ugdymo pedagogų rengimui universitete teikimas, tam pritaria 66% (balansas – 36%) tėvų. Pusė tėvų pritaria vyrų pedagogų darbo ikimokyklinėse ir priešmokyklinėse grupėse skatinimui (pritaria 54%, balansas – 21%), privačių vaiko ugdymo įstaigų steigimuisi (pritaria 53%, balansas – 21%), kūdikų ugdymo grupių atidarymui darželiuose (pritaria 52%, balansas – 13%).

Išryškėjo kai kurie požirio į galimus ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo pokyčius skirtumai tarp sociodemografinių grupių.

Bendrų viešų eilių į ugdymo įstaigas sudarymui ir skelbimui internete labiau pritaria moterys ir tėvai iki 37 m. amžiaus. Prioriteto ikimokyklinio ugdymo pedagogų rengimui universitetuose teikimui labiau pritaria kaimo vietovių ir mažų miestelių gyventojai. Privačių

vaikų ugdymo įstaigų steigimuisi labiau linkę pritarti didesnes nei 800 Lt pajamas vienam šeimos nariui gaunantys respondentai bei tėvai, kurių vaikai lanko, lankė darželius. Vyrų pedagogų darbą ikimokyklinėse įstaigose ir priešmokyklinėse grupėse skatinimui labiau pritaria moterys.

Visuomenė ir 3-9 m. amžiaus vaikų tėvai labiausiai ir mažiausiai pritaria tiems patiems pokyčiams, tačiau vaikų tėvai labiau nei plačioji visuomenė linkusi pritarti bendrų viešų eilių į ugdymo įstaigas sudarymui ir skelbimui internete (pritaria 66,0% 20-74 m. gyventojų ir 77,3% tėvų), ikimokyklinio ugdymo pedagogo atlygio už darbą prilyginimui mokytojo atlygiui už darbą (pritaria 67,1% 20-74 m. gyventojų ir 75,6% tėvų) bei prioriteto ikimokyklinio ugdymo pedagogų rengimui universitete teikimui (pritaria 57,5% 20-74 m. gyventojų ir 65,7% tėvų).

Apibendrinant galima teigti, kad tėvai pozityviai vertino daugumos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo aspektų bei sričių kokybę.

Vertindami įvairius ugdymo aspektus, keturi penktadaliai tėvų labai gerai ir gerai vertino auklėtojos bendravimą su vaiku, vaiko savijautą, kasdienį ugdymą grupėje, vaiko priežiūrą, vaiko pasiekimus, auklėtojų profesinį pasirengimą ugdyti mažą vaiką, darželio darbuotojų santykius su tėvais; kiek mažiau, t.y. du trečdaliai, tėvų labai gerai ir gerai vertino gabių bei ypatingų poreikių vaikų ugdymą ir ugdymo įstaigos aplinką; tik 1-2 proc. tėvų blogai ir labai blogai vertino daugelį įstaigų veiklos aspektų, kiek daugiau, t.y. 7 proc., tėvų blogai ir labai blogai įvertino gabių bei ypatingų poreikių vaikų ugdymą bei materialinę įstaigų aplinką,

Vertindami atskiras ugdymo sritis, virš keturių penktadalių tėvų labai gerai ir gerai įvertino meninio, pažintinio, socialinio, kalbos bei sveikatos ugdymo kokybę; kiek mažiau, t.y. apie du trečdaliai tėvų labai gerai ir gerai įvertino pilietinį, tautinį ir ekologinį ugdymą, dar mažiau, t.y. apie pusė tėvų labai gerai ir gerai įvertino religinį ugdymą; tik 1-2 proc. tėvų blogai ir labai blogai vertino daugelį įstaigų veiklos sričių, kiek daugiau, t.y. 8 proc., tėvų blogai ir labai blogai įvertino religinį vaikų ugdymą.

Nustatyta, kokiems galimiems ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo pokyčiams visuomenė ir tėvai pritartų: kūdikių grupių atidarymui darželiuose pritartų 48 proc. visuomenės atstovų ir 52 proc. tėvų; privačių ugdymo įstaigų steigimuisi – 56 proc. visuomenės atstovų, 53 proc. tėvų; teikti prioritetą ikimokyklinio ugdymo pedagogų rengimui universitetuose – 57 proc. visuomenės atstovų ir 66 proc. tėvų; ikimokyklinio ugdymo pedagogo atlygio už darbą prilyginimui mokytojo atlygiui už darbą – 66 proc. visuomenės atstovų ir 77 proc. tėvų; bendrų viešų eilių į ugdymo įstaigas sudarymui – 67 proc. visuomenės atstovų ir 77 proc. tėvų.

3.4. IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO(SI) TURINIO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖ UGDYMO TEIKĖJŲ VERTINIMU

3.4.1. IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO(SI) TURINIO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖ UGDYMO TEIKĖJŲ VERTINIMU: KOKYBINIS TYRIMAS

Kokybinis pedagogų *focus* grupių tyrimas buvo skirtas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymosi turinio įgyvendinimo įstaigose kokybės analizei. Focus grupių medžiagos kategorizavimas parodė, kad ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymosi turinio įgyvendinimo įstaigose kokybė, pedagogų vertinimu, turi nemažai esminių šiuolaikinio ugdymo ir ugdymosi požymių. Kita vertus, kai kuriuose pedagogų samprotavimuose galima įžvelgti ir nekokybiško ugdymo požymių.

Pedagogų *focus* grupėse buvo diskutuota apie **bendriausias vaikų ugdymo(si) kryptis** įstaigose, iš pedagogų komentarų sprendžiant apie jų atitikimą šiuolaikinei ugdymo filosofijai. Analizuojant diskusijų medžiagą, išskirtos subkategorijos, rodančios svarbiausią vaikų ugdymo ir ugdymosi kryptį įstaigoje: ***Patirtinis, inspiruotas vaiko ugdymas(is); Pedagogo tiesiogiai ir netiesiogiai vadovaujamas ugdymas; Pedagogo tiesiogiai vadovaujamas ugdymas.*** Nemažai pedagogų yra perpratę į vaiką orientuoto, patirtinio, savaiminio ir inspiruoto vaikų ugdymo esmę ir dirbdami vadovaujasi esminėmis tokio ugdymo nuostatomis: „*Kiek teko stebėti savo pedagoges, jos vis dėlto teikia prioritetą patirtiniam, inspiruojamam vaiko ugdymui ir ugdymuisi. ...Kad ir toje pačioje ekskursijoje. Ką pamatei, ką parodei vaikui, į ką atkreipei dėmesį, o toliau ... jo iniciatyva, jo meniniai išgyvenimai po ekskursijos, aptarimai visokiausi, pasisakymai, knygučių leidimas ir visa kita. (Nr. 3); „Mes iššaukiame ir stebime ugdymo(si) procesą, mes kalbame apie vaiko skatinimą ... konkrečiai veiklai.“ (Nr. 7). Dalis pedagogų organizuodami grupinę, vaikams naują veiklą, tikslingai derina tiesioginio ir netiesioginio vadovavimo vaikų ugdymui būdus: „*Vis dėlto, tą ekskursiją kai organizuoji, ten daug yra ir tiesioginio pedagogo vadovavimo... įsitraukėm į tarptautinę dieną medžių sodinimo. ... Vaikai tikrai nesusipažinę, mažai kas matė šiuos procesus, ...kaip medelį pasodinti, kur šaknis, ir kaip čia palieti. Tai vis dėlto buvo, na, ir tiesioginio (vadovavimo-aut.), nesidėsi nuo to vis dėlto niekur“ (Nr. 2). Kita vertus, kai kurių pedagogų samprotavimai rodo, kad kai kuriose įstaigose kokybišku ugdymu laikomas ir tiesioginis vaikų mokymas: „...*priešmokyklinėje grupėje mes daugiau vadovaujamės tuo vadinamu mokymu, nes tai yra labai svarbu tėvams.*“ (Nr.1); „...*turime 20 savaitinių pamokėlių ir ...mokome. Mokome ir skaičiuoti, ir rašyti, ir visa kita ... ką reikia daryti mokyklai*“ (Nr. 3). Vadovaujantis šiuolaikine ugdymo filosofija, tiesioginis akademinės krypties mokymas laikomas nekokybišku, neatitinkančiu mažo vaiko prigimties.**

Vaiko gyvenimo ir ugdymo(si) organizavimas ikimokyklinėje grupėje

Ikimokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo kokybė siejama su vaiko gyvenimo ir ugdymo(si) organizavimu įstaigoje ir grupėje. Pedagogų *focus* grupės medžiagos analizė leido išskirti tokius vaiko gyvenimo ir ugdymo(si) organizavimo ypatumus: Vaiko psichinė, fizinė ir socialinė gerovė; ugdymo organizavimas, skatinantis vaiko kompetencijų plėtotę; vaiko veiklos organizavimo ypatumai.

Antro lygmens subkategorija ***Vaiko psichinė, fizinė ir socialinė gerovė*** apima tokias pirmo lygmens subkategorijas: ***Gera vaiko savijauta; Vaiko saugumo pojūčio įgyjant savarankiškumo įgūdžių ugdymas; Emocinio saugumo bendraujant su pedagogais, specialistais, bendraamžiais ugdymas; Vaiko savivertės skatinimas.*** Pedagogai teigia, kad ugdymo įstaigose šiandien yra garantuojama gera vaiko savijauta, kurią jie laiko svarbiausiu ugdymo organizavimo kokybės požymiu: „*Mūsų įstaigoje vis dėlto daugiau žiūrima į tai, kaip vaikas jaučiasi. ...čia turi būti maždaug taip, kaip namuose. Kad jisai laisvai, nebijoty, priėtų*

pasikalbėtų, nesvarbu, ar tai direktorė, ar tai auklytė, virėja.“ (Nr. 11); „...bet kuris vaikas, ir tas kur judrus, ir lėtas, ir pernelyg drovus, ir su kokia negale, turi gerai jaustis“ (Nr.8). Su psichine, fizine ir socialine gerove yra susijęs ir vaiko saugumo pojūtis, taip pat rodantis ugdymo organizavimo kokybę. Pedagogai teigia: „... svarbiausia, kad vaikas jaustųsi saugus. Vaikas, kai savarankiškas, jisai jaučiasi saugus.“ (Nr. 13); „... labai svarbu yra emocinis saugumas ... Svarbiausia, kad vaikas gerai jaustųsi ir tikėtų čia, ... įstaigoje dirbančiais, nes jis susiduria su specialistais, kurie moko jį teisingai kalbėti, šokti, dainuoti, grupėje.“ (Nr. 3). Psichinė, fizinė ir socialinė vaiko gerovė yra siejama su jo pozityviu savęs vertinimu: „Svarbiausias dalykas yra paties vaiko savęs vertinimas. Kad jis jaustų, kad jis gali, geba, jaustų savim pasididžiavimą, ir išgyventų pasisekimo jausmą. Ir kad gebėjimai jo, ...mažesni ar didesni, jam pačiam teiktų geras emocijas“ (Nr. 2).

Antro lygmens subkategorija **Ugdymo organizavimas, skatinantis vaiko kompetencijų plėtotę**, apima tokias pirmo lygmens subkategorijas: **Vaiko kompetencijų ugdymas; Socialinės vaikų kompetencijos plėtotė; Vaiko gyvenimiškų įgūdžių ir savarankiškumo ugdymas; Vaiko sveikata; Vaiko domėjimosi knyga ir tinkamo elgesio su ja ugdymas**. Kokybišką ugdymo organizavimą grupėje pedagogai sieja su vaiko kompetencijų plėtote. Kompetencijos minimos, kalbant apie turinio įgyvendinimą, jo planavimą, apie vaikų pozityvaus elgesio skatinimą: „...kai aš planuoju, ką aš veiksiu, kaip ugdysiu vaiką, kaip įgyvendinsiu programą, kad ji būtų artima vaikui, apgalvoju, kaip plėtosiu jo kompetencijas.“(Nr. 2); „Didžiausią dėmesį ...teikiame socialinei vaiko kompetencijai. Kadangi ... šeimoje vaikas auga vienas, gal du, o darželyje jie vis dėlto susiduria su kolektyvu, jiems reikia išmokyti bendrauti.“ (Nr.2). Su kompetencijų plėtote siejamas savarankiškumo ugdymas: „Kadangi turiu daug mažų vaikų, tai daug dėmesio skiriu savitarnos įgūdžiams, nes maži vaikai ir jiems reikia dar padėti pavalgyti ir į tualetą nueiti.“ (Nr. 2). Kai kurie pedagogai organizuoja veiklą, skirtą atskiriems, tačiau ikimokyklinio amžiaus vaikams labai svarbiems gebėjimams ugdyti. Respondentas nurodo, kad ugdydamas vaikų komunikavimo kompetenciją ypač daug dėmesio skiria vaiko santykiui su knyga: „... prioritetai tokį žadame išsikelti. Grupėj rašysiu tokį mini projektėlį „Knygelė mano draugas“ arba „Knygelė galėtų būti mano draugu“. Kad vaikas suvoktų, kokia gi knygos vertė, ką jinai gali duoti, ką tu ten susižinosi iš jos.“ (Nr. 4)

Antro lygmens subkategorija **Vaiko veiklos organizavimo ypatumai** apima tokias pirmo lygmens subkategorijas: **Tikslų kėlimas ir pasiekimas; Įvairių ugdymo(si) galimybių sudarymas; Ugdymas remiantis vaiko norais, gebėjimais; Vaiko individualybės išryškėjimas; Individualių vaiko norų, poreikių, tenkinimas; Žinių perteikimas ir vaiko drausminimas**. Vienu iš svarbiausių ugdymo organizavimo kokybę lemiančių aspektų pedagogai laiko ugdymo tikslų kėlimą ir kryptingą jų siekimą: „Aš manau, kad jei tu kažkokį tai tikslą užsibrėžei, ir jeigu tu jį pasieki su teigiamu rezultatu – tau vaikas tai parodo - tai aš manau, kad tai kokybė.“ (Nr. 21).

Kad ugdymo procesas būtų kokybiškas, pedagogai sudaro įvairias ugdymo(si) galimybes vaikui, atsižvelgia į jo norus, gebėjimus bei asmens savybes. Pedagogai teigia: „...mes jau kelinti metai ... metų pabaigoje atliekam tokį tyrimuką. Kaip tas ...mūsų programos turinys atsispindi auklėtojų planuose. Kad būtent įvairių ugdymosi galimybių sudarymas ... atsiskleistų.Tai kad būtų ir kiekvienam vaikui, ir kiekviena tema pakankamai atskleista, ir kad kiekviena kompetencija pakankamu lygiu ugdoma kiekvienoje grupėje“ (Nr. 3); „...kai tu matai, pažįsti vaiką, jo gebėjimus, norus, tai konkrečiai ir tuo remiesi“ (Nr. 1); „Ir ypatingas dėmesys kreipiamas į vaiko individualybės išryškėjimą....tiesiog individualų bruožą kiekvieno vaiko gali pastebėti iš dailės darbų, ar iš kokių šiaip... veiklos darbų įvairiuose kampeliuose. Kad nei vieno nėra vienodo, nė vieno nėra pasikartojančio...“ (Nr.3).

Vienas kitas pedagogas mano, kad organizuojant ugdymą ir siekiant jo kokybės kartais būtina vaiką drausminti, tiesiogiai perteikti būtinas žinias: „...yra svarbūs tam tikrose

situacijose... netgi drausminimas, ir žinių perteikimas su tam tikru atspalviu... kaip išeinančiam iš darželio vaikui į mokyklą“ (Nr. 3). Būtina pažymėti, kad šiuolaikinės ugdymo technologijos vaikų drausminimo ar tiesioginio žinių perteikimo nepripažįsta kaip tinkamų vaikų ugdymo būdų. Siūlomi pozityvūs poveikio vaikų elgesiui būdai, tokie kaip tarimasis, skatinimas, palaikymas, elgesio pasekmių aiškinimasis ir kt.

Vaiko gyvenimo ir ugdymo(si) organizavimas priešmokyklinėje grupėje

Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo kokybę pedagogai sieja su tais pačiais vaiko gyvenimo ir ugdymo(si) organizavimo įstaigoje ir grupėje aspektais, kaip ir ikimokyklinio. Kita vertus, atsiranda vienas naujas aspektas - vaiko ugdymo(si) ir elgesio problemų įveikimas. Priešmokyklinėje grupėje keliamas uždavinys įveikti vaikų ugdymo(si) spragas, keisti netinkamą elgesį į pozityvų, todėl pedagogai ugdymą organizuoja taip, kad šis uždavinys būtų realizuojamas.

Taigi pedagogų *focus* grupės medžiagos analizė leido išskirti tokius vaiko gyvenimo ir ugdymo(si) organizavimo priešmokyklinėse grupėse ypatumus: Vaiko psichinė, fizinė ir socialinė gerovė; ugdymo organizavimas, skatinantis vaiko kompetencijų plėtotę; Vaiko ugdymo(si) ir elgesio problemų įveikimas; vaiko veiklos organizavimo ypatumai.

Antro lygmens subkategorija ***Vaiko psichinė, fizinė ir socialinė gerovė*** apima tik dvi pirmo lygmens subkategorijas: ***Gera vaiko savijauta; Vaiko savivertės skatinimas, jo saugumas***. Pedagogų komentarai apie šį ikimokyklinio ugdymo aspektą buvo daug platesni, koduojami keturiomis subkategorijomis. Galima manyti, kad pedagogai priešmokyklinio ugdymo organizavimo kokybę tik iš dalies sieja su vaiko gyvenimo grupėje gerove. Į vaiko gerovę priešmokyklinėje grupėje daugiau dėmesio kreipia privačios įstaigos pedagogai, kurie teigia: „*Kadangi grupėje vaikų yra mažai, jie iš tikrųjų jaučiasi labai gerai, kaip šeimoje. Jie neturi vidinės baimės, kad kažkas juos skriaus. Ir tie vaikai auga čia, po to išeina į mokyklą, ir tai viena didžiulė šeima.*“ (Nr. 3). Vaiko gerovės pagrindu pedagogai traktuoja jo saugumą ir pasitikėjimą savimi, todėl ugdymą organizuoja taip, kad būtų skatinama vaikų savigarba: „*Šiomet pagrindinis mano tikslas - daugiau dėmesio skirti vaiko saugumui, kad vaikas gerbtų pats save, kad pasitikėtų savimi. Kad pajustų, jog jis taip pat asmenybė, su kuria tu privalai skaitytis, tartis su juo.*“ (Nr. 1).

Antro lygmens subkategorija ***Ugdymo organizavimas, skatinantis vaiko kompetencijų plėtotę*** apima pakankamai platų ratą pirmo lygmens subkategorijų: ***Būtinų mokymuisi mokykloje kompetencijų ugdymas; Sėkmingo ugdymo(si) mokykloje prielaidų brandinimas; Vaiko socialinės kompetencijos ugdymas; Vaiko dorinių vertybių ugdymas; Vaiko pilietiškumo ugdymas; Ekologinio supratingumo ugdymas; Gyvenimo įgūdžių ugdymas*** (vaiko gyvenimiškoji patirtis, savitarna, savitvarka, savarankiškumas); ***Tinkami skaitymo pradmenų ugdymo būdai***. Priešmokyklinio ugdymo organizavimo kokybę pedagogai labiausiai sieja su mokymuisi būtinų kompetencijų ir kitų prielaidų brandinimu: „*Priešmokyklinė grupė mes išsikeliam, kad vaikas, visgi, išeidamas į mokyklą ... įgytų svarbiausias ... visas kompetencijas, kurių būtų reikalinga ugdytis mokykloje.*“ (Nr. 2). Ypač didelį dėmesį pedagogai kreipia vaikų socialinės kompetencijos ugdymui: „*O aš norėčiau pasakyti, kad svarbiausia yra socialiniai įgūdžiai. ... atrodo viską vaikai žino ir supranta, ir pasiruošę pilnai jie mokyklai pagal savo gebėjimus ir žinių bagažą. Bet būti savarankiškais, atsakingais už savo daiktus, ... už save jie dar nepasirengę.*“ (Nr. 9). Priešmokyklinio ugdymo organizavimo kokybę pedagogai taip pat sieja su ikimokyklinio amžiaus vaikams mažiau aktualiu pasaulėžiūrinio ugdymu, t.y. doriniu, pilietiniu, ekologiniu. Jie teigia: „... *mano nuomone ... labai svarbu, kad vaikas priešmokyklinė grupė įgytų dorinių savybių. Ir jisai jau nuo mažumės supranta kad yra gera, kas yra bloga.*“ (Nr. 4); „*Labai svarbu, kad vaikas suprastų visą aplinką, lyg augtų mažas pilietis. Būsimasis visuomenės daigelis.*“ (Nr. 4); „... *ekologinis supratimas – kaip aš turiu elgtis, pirma – kaip save globot, kaip savim rūpintis, kad aš galėčiau pasirūpinti ir kitu.*“ (Nr. 1). Kadangi tėvai ypač pageidauja vaiko skaitymo, rašymo ir skaičiavimo pagrindų ugdymo,

kokybiško priešmokyklinio ugdymo proceso pedagogai neįsivaizduoja be tinkamo šių gebėjimų ugdymo metodikų žinojimo: „*Ir daugelis iš tėvų nori, kad tie vaikučiai mūsų skaitytų, rašytų ir t.t. ... Tai va, labai svarbu, jeigu vaikas domisi, žinoti kaip tai padaryti (pamokyti skaityti – aut.), kad vaikas nejaustų ... atstumiančio poveikio, kad būtų sudomintas kažkaip geriau*“ (Nr. 1).

Antro lygmens subkategorija **Vaiko ugdymo(si) ir elgesio problemų įveikimas** apima tris pirmo lygmens subkategorijas: **Ugdymo(si) problemų, trūkumų; Vaiko elgesio koregavimas; Patyčių prevencija**. Pedagogai teigia, jog priešmokyklinį ugdymą reikėtų organizuoti taip, kad būtų įveikti vaiko ugdymo(si) trūkumai: „... eina įvairūs vaikai, kurių pasiekimo lygiai skiriasi visų. Ir sueina su įvairiom problemom. Ir tu turi išlyginti visus trūkumus. Tai yra privaloma.“ (Nr. 4). Organizuojant ugdymą, pedagogų nuomone, būtina numatyti pozityvaus poveikio vaikų elgesiui būdus: „Yra keletas naujokų berniukų, kurie labai judrūs. Tai net tėvai sakė, kad jie labai judrūs, negali sukaupti dėmesio. Juos reikėtų sudominti kažkokia ramesne veikla, pasiūlyt kažką tokio, kad susikauptų.“ (Nr. 2); „Man svarbu, kad žmonės gerbtų vieni kitus, kad nebūtų agresijos, patyčių. Jei vaikui nosytė bėga, tai visi juokiasi. Man tai svetima. Sakau - padėk, o jei negali, auklėtojai pasakyk. Mes tokius dalykus visą laiką pamatom. Kad vienas iš kito nesityčiotų.“ (Nr. 3).

Antro lygmens subkategorija **Vaiko veiklos organizavimo ypatumai** apima tris pirmo lygmens subkategorijas: **Gilinimasis į vaiko raidą, jo gebėjimus; Ugdymo individualizavimas; Pasyvių vaikų aktyvinimas; Prioritetai numatomi pagal vaikus, tėvus, situaciją; Patrauklus būrelinis vaikų ugdymas**. Priešmokyklinio ugdymo organizavimo kokybę pedagogai sieja su gilesniu nei ikimokykliniame ugdyme, vaiko bei jo gebėjimų pažinimu, reikalingu ugdymo individualizavimui: „Tu privalai daug dėmesio skirti kiekvienam vaikui, sužinoti apie jį, įsigilinti į jo augimą, atkreipti dėmesį, kas jam geriau sekasi, kas sunkiau sekasi.“ (Nr. 3); „Būtiniausia sąlyga aš manyčiau, tai ugdymo(si) individualizavimas“ (Nr. 6). Be to, pedagogai mano, kad organizuojant priešmokyklinį ugdymą būtina aktyvinti pasyvius vaikus: „Labai dažnai tenka susidurti su vaikais, kurie į bet koki pasiūlymą sako: „nenoriu“, „nedarysiu“ . Tai kaip mokyti vaikus norėti? Čia irgi siejasi su pedagogo taikomomis technologijomis.“ (Nr. 3).

Pedagogo vaidmenys ir savybės ugdymo(si) procese

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybė siejama su naujais pedagogo atliekamais vaidmenimis, kurie atitinka ugdymo(si), o ne mokymo paradigmą. Pedagogų *focus* grupių tyrimo medžiaga parodė, kad pedagogai gerai perpratę naujus vaidmenis ir juos atlieka ugdymo procese. Išskirta antro lygmens kategorija - **Pedagogo atliekami vaidmenys** – apima visą eilę subkategorijų, atitinkančių naujus pedagogų vaidmenis: **Pedagogas yra organizatorius, aplinkos kūrėjas; Pedagogas yra stebėtojas; Pedagogas yra vaiko padėjėjas, pagalbininkas; Pedagogas yra vaiko partneris, skatintojas, informacijos šaltinis; Pedagogas yra vaikų draugas; Pedagogas yra vadybininkas; Pedagogas yra menininkas; Pedagogas yra nuolat reflektuojantis ugdymą ir sąveiką su vaikais**. Per *focus* grupių diskusijas pedagogai įvardino praktiškai visus šiuolaikiniam ugdymui organizuoti būtinus vaidmenis. Nė vienas nenurodė vaidmenų, būdingų akademinės krypties ugdymui. Vieni pedagogai labiau tapatinosi su vienais vaidmenimis, kiti – su kitais. Išryškėjo platus vaidmenų sampratų laukas: „Organizatorius ir aplinkos kūrėjas. Nes kiekvienos auklėtojos su vaikais ar su tėvais įrengta grupė yra jos veidas, jos ... pasididžiavimas.“ (Nr. 3); „Nes be stebėjimo irgi labai sunku tą vaiką suvokti – jo visus poreikius, pomėgius“ (Nr. 15); „Ir pedagogas kaip padėjėjas, pagalbininkas. Vaikas turėtų jausti, ...kad jis turi šalia žmogų, kuris nuolat pasirengęs jam padėti“ (Nr. 15); „...didesnei daliai pedagogų būdingi vaidmenys: pedagogas kaip partneris, skatintojas, informacijos šaltinis“ (Nr. 3); „Nes vaikas labai nori, kad auklėtoja taptų draugu. Jisai pasiguodžia ir daug išsikalba. Ir papasakoja...kas vyksta jo viduje“ (Nr. 9); „Ir, aišku, pedagogas yra kaip vadybininkas. Jis dabar yra grupės, savo patalpos vadybininkas“ (Nr.

9)...*Ir tuo pačiu kaip ir menininkas turėtų dar būti*“(Nr. 9); „*Na, ir manyčiau, kad labai svarbu yra refleksija. Vis tiktai be refleksijos,...neapmąstydami, ... negalėtumėm taip kokybiškai atlikti savo darbo. Pedagogui refleksija yra labai svarbu*“ (Nr. 15).

Diskutuodami apie pedagogų vaidmenis, respondentai taip pat vardijo ir pedagogų savybes, tokias kaip lankstumas, meilė vaikui, autoritetingumas. Išskirta antro lygmens kategorija - **Pedagogo lankstumas ir kitos savybės** – apima keletą subkategorijų, atitinkančių naujus pedagogų vaidmenis: **Pedagogo ir vaiko sąveika ugdymo procese kinta pagal situaciją; Pedagogas yra mylintis vaiką; Pedagogas yra autoritetas vaikui**. Respondentai pedagogo lankstumą siejo su skirtingų vaidmenų taikymu skirtingose pedagoginėse situacijose: „*Pagal veiklą ugdomąją keičiasi ir pedagogo vaidmenys. Jisai čia pat stebi, jeigu jam to reikia, jisai padeda vaikui, yra vaiko draugas. ... kokia yra veikla, toks yra pedagogo vaidmuo*“ (Nr. 1). Respondentų nuomone, pedagogo sąveika su vaiku gali būti artima ir abipusė tik tuomet, jei pedagogas myli vaiką, yra jam autoritetas, kuriuo jis gali sekti: „*Kaip išmatuot, va, moksliskai – pedagogas mylintis. ...Bet tai juk svarbiausia. Jis gali ir drausmint su meile, ir bus naudinga.*“ (Nr. 8); „*...vis dėlto, gerąją prasme pedagogas turi būti vaikui autoritetas. ...Nes jeigu šito nebus, tai tas vaikas neperims kai kurių vertybinių nuostatų ir panašiai.*“ (Nr. 2).

Vaiko dienos organizavimo pobūdis

Pedagogų *Focus* grupių diskusijoje buvo aptartas kokybiško vaiko dienos organizavimo klausimas. Išskirtos keturios subkategorijos: **Iš anksto pedagogo numatyta, tačiau pagal situaciją keičiama dienotvarkė; Kartu su vaikais sudaroma dienotvarkė; Vaikų pasiūloma dienotvarkė; Gyvenimas be konkrečios dienotvarkės**, kurios buvo apjungtos į vieną antro lygmens kategoriją - **Pedagogo-vaiko sąveika sudarant dienotvarkę**. Pedagogai teigė, kad sudarydami vaiko dienotvarkę vadovaujasi demokratinėmis bendro gyvenimo nuostatomis, į jos sudarymą aktyviai įtraukia vaikus, tariasi, keičia dienotvarkę pagal situaciją: „*... kiekvieną kartą su vaikais mes derinam dienotvarkę. Būna taip, kad mes tiesiog sėdim ir pasikalbam, ką mes tikrai norėtume veikti, ir išeina visai kitaip, negu suplanuoti*“ (Nr. 4).

Vienas kitas pedagogas aiškino, kad vaiko diena organizuojama vien tik pagal vaiko pasiūlymus: „*...šiemet labai gražiai pas mus planavo visą ugdymo procesą vaikai. Kiekvienas vaikas atėidavo su savo knyga, kurią jisai pasakoja. Pedagogas po to tęsdavo viską. Taip praėjo visi grupės vaikai. ...ir visą savaitę, va, taip planavosi.*“ (Nr.11). Remiantis pedagogo komentaru ugdymo organizavimo procesas grupėje yra ypač liberalus, nors sunku patikėti, kad be tam tikro, kad ir netiesioginio pedagogo vaidmens vaikai galėtų patys suplanuoti ir organizuoti ugdymą(si).

Vienas kitas pedagogas teigia, kad dirba išvis be dienotvarkės: „*...yra pedagogių, kurios ir be konkrečios dienotvarkės labai gražiai pasiekia tikslus.*“ (Nr. 5). Būtina pažymėti, kad vaikų ugdymo organizavimas be konkrečios dienotvarkės nėra kokybiško ugdymo požymis, nes vaikams reikia turėti tam tikrą dienos ritmo pojūtį, žinoti tvarką, kuri teikia saugumo, skatina savarankiškumą.

Focus grupių diskusija padėjo išryškinti subkategoriją **Vaiko dienos ritmas pagal vaikų amžių**. Pedagogai, kurie turi darbo su skirtingo amžiaus vaikais patirties, atkreipia dėmesį į tai, kas vaiko dienotvarkė turi atitikti tam tikro amžiaus vaiko poreikius ir galimybes. „*Ugdymo kokybė – tai labai gerai sutvarkytas dienos ritmas, atitinkantis vaiko amžių, nes ... veikla, poilsis, judėjimas ... labai svarbu...*“ (Nr. 1).

Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų vertinimas

Pedagogų *focus* grupių diskusijose išryškėjo ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų vertinimo ypatumai, nuo kurių priklauso ugdymo organizavimo kokybė. Diskusijos plėtojosi dviem kryptimis – apie vaiko pasiekimų vertinimo metodų ir proceso kokybę ir apie vertinimo rezultatų panaudojimo prasmingumą.

Buvo išskirtos tokios pirmo lygmens subkategorijos: **Vaiko pasiekimų stebėjimas, fiksavimas; Vaiko pasiekimų aplankalo sudarymas; Vaiko pasiekimų dokumentavimas,**

kurias apjungia antro lygmens subkategorija - **Vaiko pasiekimų vertinimas ir dokumentavimas**. Remiantis pedagogų teiginiais, dažniausiai naudojamas vaiko pasiekimų vertinimo metodas yra stebėjimas bei fiksavimas naudojant įvairias technologijas: „*Tiesiog auklėtoja kiekvieną dieną tai lauke, tai grupėj pažymi ką nors. Ar miego metu.... Daug nuotraukų, ar ...filmavimo medžiagos...*“ (Nr. 9). Vaiko pasiekimų sisteminiam fiksavimui ir pažangos vertinimui ikimokyklinio ugdymo pedagogai naudoja vaiko pasiekimų aplankalo sudarymo metodą: „*Ir paskui dar duodam vaikams ...nuo atvykimo dienos..., jie paprastu pieštuku piešia žmogų. Visus metus, kiekvieną mėnesį piešia žmogų. Ir paskui mes metų gale duodam ir tėveliam pasižiūrėt. Jie pastebi vaiko pokyčius. Akivaizdžiai mato. ...Ir taip jie piešia iki tol, kol paskui pereina į priešmokyklinę grupę....išeinant jie gauna visą aplankalą šį.*“ (Nr. 9); „*Tai mano tokia buvo idėja sukurti nuotraukų aplankalą kiekvienam vaikui. Kadangi vaikai pirmi metai darželyje... Tai labai daug yra įvairių formų - vaikas miega, vaikas valgo, vaikas piešia...*“ (Nr. 10).

Antro lygmens subkategorija - **Vaiko pasiekimų vertinimo rezultatų panaudojimas** – apjungia tokias pirmo lygmens subkategorijas: **Tėvų informavimas apie vaikų pasiekimus; Ugdymo turinio tobulinimas ir įgyvendinimas pagal vaiko pasiekimus**. Pedagogai diskutavo apie vaiko pasiekimų vertinimo tikslingumą, panaudojimo galimybes. Išryškėjo nuomonės, jog ikimokyklinio ugdymo kokybei pasiekimų vertinimas naudingas tada, kai ugdymo turinys įgyvendinimas atsižvelgiant į vaikų pasiekimų lygį: „*Ateidamas vaikas atsineša tam tikrus gebėjimus ir žinias. ... Tu tai pastebi, fiksuoji, ir matai, ko jam reikia. Ir svarbu yra labai tobulinti turinį ir jo įgyvendinimo būdus, kad pasiektum tai, ko vaikui trūksta.*“ (Nr. 4).

Vaiko pasiekimų vertinimo rezultatai, pedagogų nuomone, pateikiami tėvams, kad kartu su jais būtų kryptingai siekiama tų pačių ugdymo tikslų: „*Na, o tėvų informavimui ... – pirmasis būna pokalbis, ir antrasis pokalbis. Tėvai pasiskirsto dienas, kada jie gali. Ir ateina, mes tiesiog, aptariam, kalbamės. Diskutuojam apie vaiką, ką tėvai pirmiausia mato. Kaip jie jaučia tą vaiką. Kiek jie jį pažįsta. Ir paskui pasako pedagogas.*“ (Nr. 9).

Priešmokyklinio amžiaus vaiko pasiekimų vertinimas

Pagal focus medžiagos analizę išskirtos pirmo lygmens subkategorijos: **Vaiko pasiekimų vertinimas pagal standartus; Vertinimas stebint ir pažįstant vaikus; Individualios vaiko pažangos analizė; Vertinimas pagal anketas tėvams; Vaiko testavimas, kurias apjungia antro lygmens subkategorija: Vaiko pasiekimų vertinimas, analizė ir dokumentavimas**. Pedagogai priešmokyklinio amžiaus vaikų pasiekimus vertina panašiai, kaip ir ikimokyklinio. Kita vertus, galima išvelgti nemažai skirtumų. Pedagogai teigia, kad vaiko pasiekimus vertina pagal priešmokyklinio amžiaus vaiko pasiekimo standartus: „*... mes dirbdami priešmokyklinėje grupėje privalome remtis pagrindiniais dokumentais ir vertinti vaiko pasiekimus, remdamiesi priešmokyklinio ugdymosi standartu ir brandumo mokyklai rodikliais.*“ (Nr. 6). Ikimokyklinio amžiaus vaikams tokių standartų šalyje nėra. Be to, pedagogai analizuoja priešmokyklinę grupę lankančių vaikų individualią pažangą, pagal kurią sprendžia ir apie ugdymo turinio bei jo įgyvendinimo organizavimo kokybę: „*Na, ... be individualios pažangos analizės mes čia irgi neapseisime. Pirmiausia turime pamatuoti pasiekimus ir individualią pažangą ... ir po to atrasti, kur mes toliau turim padėti vaikui*“ (Nr. 6).

Kita vertus, pedagogai testus laiko tinkamu vaiko pasiekimų vertinimo metodu: „*Galim daryti tam tikrus testus ...*“ (Nr. 4). Būtina pažymėti, kad testavimas nėra laikomas tinkamu metodu priešmokyklinio amžiaus vaikų pasiekimams vertinti.

Vaiko pasiekimų vertinimo rezultatų panaudojimas ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme praktiškai niekuo nesiskia. Ji koduojamas tomis pačiomis subkategorijomis: **Ugdymas atsižvelgiant į pasiekimų vertinimą; Pasiekimų vertinimas siekiant informuoti tėvus**, kurių turinys taip pat panašus.

Atskirų ugdymo(si) sričių kokybė

Pedagogų *focus* grupių diskusijoje buvo kalbama apie atskirų ugdymo sričių kokybę. Diskutuota, kuriose srityse ugdymas yra aukštesnės kokybės, o kuriose – žemesnės. Buvo išskirtos pirminės subkategorijos: *Visos sritys, Meninio ugdymo sritis, Socialinio ugdymo sritis, Komunikacinė/ kalbos ugdymo sritis, Sveikatos ugdymo sritis, Pažinimo sritis, Dorinio ugdymo sritis*, kurias apjungia antro lygmens subkategorija: *Sritys, kuriose ugdymo kokybė aukštesnė*. Beveik tos pačios subkategorijos: *Sveikatos ugdymo sritis, Socialinio ugdymo sritis, Komunikacinė/ kalbos ugdymo sritis, Pažinimo sritis, Meninio ugdymo sritis* apjungtos antro lygmens subkategorija: *Sritys, kuriose ugdymo kokybė žemesnė*. Tai rodo, kad vienos ugdymo įstaigose ar grupėse aukštesnė vienų vaiko ugdymo sričių kokybė, kitose – kitų. Vis tikta daugiausia respondentų teigė, kad aukštesnė yra meninio ir socialinio ugdymo kokybė, o žemesnė sveikatos, ir, vėlgi, socialinio ugdymo kokybė.

Motyvuodami, kodėl jų nurodytų vaikų ugdymo sričių kokybė aukštesnė, jie argumentuoja skirtingai: aukšti tos srities vaikų pasiekimai, surasti nauji integralaus ugdymo būdai, aktyviai dalyvaujama renginiuose, projektuose, bendradarbiaujama su socialiniais partneriais.

Meninio ugdymo sritis: „...meninio ugdymo srity, manom, kad esam pasiekę tokios integruotos meno pedagogo ir auklėtojos bei auklėtojos padėjėjos veiklos“. (Nr.8); „Geriausios kokybės esu pasiekusi saviraiškos srityje, nes vaikai drąsiai išreiškia save, noriai vaidina, stato spektaklius, laukia muzikinių užsiėmimų, rodo tėveliams, kas patiko, ką išmoko.“ (Nr. 3); „Na,... mes labai daug dalyvaujame įvairiuose renginiuose, ir turime ...visą teatrinę grupę, kurioje yra visos lėlės. ...Ir tie vaikai, kurie negalėdavo savęs išreikšti ar kažko tai bijodavo pasakyti, tai jie labai noriai dalyvauja ir atsiskleidžia kiekvienas individualiai.“ (Nr. 10)

Socialinio ugdymo sritis: „Ir socialinė, nes yra didesnis bendravimas,... šventės būna kartu“ (Nr. 25).

Sveikatos ugdymo sritis: „Ir taip pat mes labai aktyviai dalyvaujame projekte ... – tai čiuožiamo pačiūžomis visą žiemą, ant ledo.“ (Nr. 10); „Mūsų darželis daugiausiai gal sveikatos srity pasiekia. ...dėl socialinių partnerių. Netoli įstaigos medicinos universitetas yra,... kūno kultūros akademija. Su jais palaikom glaudžius ryšius, kartais studentai lankosi, va, kartais susėdę apsvarstom viską, ką daryt.“ (Nr. 5).

Motyvuodami, kodėl jų nurodytų vaikų ugdymo sričių kokybė žemesnė, jie nurodo gana didelį vaikų sergamumą ar agresyvumą, nepakankamas sąlygas vaikų sveikatos ar kitų kompetencijų plėtotei, specialistų nebuvimą įstaigoje, kai kurių gebėjimų, leidžiančių spręsti sudėtingas tos srities problemas, stoką.

Sveikatos ugdymo sritis: „Gal sveikatos, todėl, kad, iš tiesų, mažiukai jie dažnai serga.“ (Nr. 13); „O problema, tai kaip kolegė sako, vaiko sveikata. Nes ... niekaip nepavyksta sukurti tokias sąlygas, kad berniukai ...galėtų išsikrauti taip, kaip jų organizmas reikalauja, prigimtis reikalauja. Ir ne tik berniukai, mergaitės. Jie ateina į salę su šokių mokytoja dirbt, tai jie pirmiausiai laksto ir nori tiesiog fiziškai išsilakstyti. (Nr.8); „Būtų labai nuostabu, jeigu kiekvienoje įstaigoje būtų kūno kultūros, na, instruktorius... ar ten sveikatos ugdymo pedagogas“. (Nr. 3)

Socialinio ugdymo sritis: „Gal šiek tiek yra problemų su socializacija.“ (Nr.9); „Agresyvumas, toksai, va, iš vaikų jaučiasi.“ (nr. 24); „Sunkiausia – drausmė. Vaikų elgesys priverčia pasijusti silpnoku, nes nežinai kaip padaryti, kad tavo pastaba vaiką paveiktų, ...vaikas augtų mandagus, kultūringas.“ (Nr.2).

Pozityvūs pasikeitimai ikimokyklinio ugdymo grupėse, pradėjus dirbti pagal įstaigų parengtas ugdymo programas

Vienas iš pedagogų *focus* grupių tikslų buvo išsiaiškinti, kaip pasikeitė ikimokyklinio ugdymo kokybė, pradėjus dirbti pagal įstaigų parengtas ikimokyklinio ugdymo programas. Buvo išskirta visa eilė pirmo lygio subkategorijų, koduojančių įvairius pozityvius pokyčius.

Pirmo lygmens subkategorijos buvo apjungtos į didesnes grupes antro lygmens subkategorijomis, rodančiomis svarbiausias šios pozityvios kaitos kryptis.

Antro lygmens subkategorija - **Ugdymas tapo tikslingesnis, sistemingesnis**, apima dvi pirmo lygmens subkategorijas: **Pedagogo darbas tikslingesnis; Ugdymas tapo sistemingesnis**. Pedagogai pastebi, kad patys rengdami programas geriau suvokia ugdymo tikslus ir turinio bei jo įgyvendinimo sistemą: „*Sistema atsirado. Sistemingas, nuoseklus darbas.*“ (Nr. 10).

Antro lygmens subkategorija - **Pedagogai laisvesni, labiau motyvuoti, atsakingesni už ugdymo(si) turinį**, apima dvi pirmo lygmens subkategorijas: **Pedagogai motyvuoti kurti turinį, jaučiasi už jį atsakingi; Pedagogai tapo laisvesni, turi didesnę pasirinkimą, dirbti lengviau**. Decentralizavus ikimokyklinio ugdymo turinio rengimą, atsakomybė už jo kokybę tenka ugdymo įstaigų pedagogams. Focus grupių diskusija išryškino, kad jie prisiėmė šią atsakomybę, be to, džiaugiasi suteikta galimybe modeliuoti ikimokyklinio ugdymo turinį: „*Todėl, kad kiekvieną kartą, kai tu kažką rašai (programą – aut.), ar planuoji savo veiklą, ... tu pradedi pats sau galvoti. ... Kai jos pradėjo pačios sau daryt, jos tada ... net neraginamos susėda ir tariasi*“ (Nr. 3); „*...pedagogui apskritai dabar yra didesnė laisvė, jis gali pasirinkti pagal savo vaikų lygį, ...kokius kūrinius jisai nori skaityti, kokius žaidimus nori žaisti. Ir taip, man atrodo yra lengviau pačiam pedagogui dirbti.*“ (Nr.17); „*...galime savaip modifikuoti, savaip interpretuoti ir įvairiai išbandyti turinį.*“ (Nr.3).

Antro lygmens subkategorija - **Pagerėjo vaikų ugdymasis**, apima keletą pirmo lygmens subkategorijų: **Pagerėjo vaikų savijauta; Vaikai tapo laisvesni, turi didesnę pasirinkimą; Sustiprėjo vaikų sveikata, sumažėjo sergamumas; Pagerėjo vaikų lankomumas**. Įstaigų ikimokyklinio ugdymo programos decentralizuotai rengiamos tam, kad ugdymo turinys būtų kiek galima „priartintas prie vaiko“. Pedagogai teigia pastebėję pagerėjusį vaikų ugdymą(si) keliose srityse: „*Ypač pagal sistemingas programas, nuoseklus, kasdieninis darbas ... išlaisvino vaikus*“ (Nr. 10); „*... vaikas tapo laisvesnis. Ir kur pedagogo įdirbis matosi – vaikai mandagūs, laisvi. Noriai bendrauja su svetimais žmonėmis. Moka pasirūpinti patys savimi, aprodyti savo aplinką.*“ (Nr. 2); „*Dirbant pagal programas, sistemingas, nuoseklus, kasdieninis darbas ... sustiprino vaikų sveikatą.*“ (Nr. 10). Tai liudija apie įstaigų parengtų programų veiksmingumą.

Antro lygmens subkategorija - **Ugdymo turinys adaptuotas vaikams, regionui**, apima keletą pirmo lygmens subkategorijų: **Ugdymo turinys atliepia regioninius ir įstaigos ypatumus; Turinys pritaikomas vaikui**. Pedagogai pabrėžia, kad ugdymo turinys konkretesnis, labiau pritaikytas vaikų gyvenimui ir ugdymuisi įstaigoje: „*Gerai vien tai, kad mes programose parašėm ir vykdom tai, kas svarbu mūsų, konkrečiai mūsų aplinkai, ne būtent visos Lietuvos ar pasaulio vaikams.*“ (Nr.18).

Antro lygmens subkategorija - **Pagerėjo bendradarbiavimas su tėvais**, apima keletą pirmo lygmens subkategorijų: **Tėvai tapo laisvesni; Pavyko tėvus įtraukti į ugdymo procesą; Gerėja tėvų pedagoginės žinios ir galimybė su jais diskutuoti; Pradėtos naudoti technologijos informuojant tėvus**. Pedagogų teigimu, kuriant programas buvo daug bendrauta su tėvais, todėl tėvai tapo laisvesni, geriau supranta, koks yra vaiko ugdymas(is) darželyje ir žino, kuo gali prisidėti prie jo, gerėja tėvų pedagoginės žinios: „*... Bendradarbiavime su tėvais atsirado laisvumas. Mes jau galime pajuokauti. Tai yra pasiekimas, nes anksčiau pedagogas ir tėvas kažkur buvo netolygu. Na, dabar manau yra geriau – mes jau bendraujame*“ (Nr. 4); „*Jie jau suvokia, kaip ... gali prisidėti, prie ... vaiko gyvenimo ...: arba ateik tu pažiūrėk, arba pašok, arba vaikui atnešk projektui reikiamą dalyką, arba palydėk į kino teatrą, ... į lėlių teatrą ..., ekskursijoj padalyvauk, gal kažkokių gamtinės medžiagos atnešk. ... reikėtų patobulint – dar labiau tėvus įtraukti.*“ (Nr. 4); „*Ir labai malonu, kai ateina tėvai su jau tam tikrom ir pakankamai gerom žiniom pedagoginėm. Net nebai gę jokių, nei kursų, nei pedagoginių universitetų. Bet jie tiesiog skaito, domisi.*“ (Nr. 4). Pedagogai stengiasi bendravimui su tėvais pasitelkti šiuolaikines technologijas: „*... mūsų tėvų susirinkimai labai pakito, patobulėjo. ...*

apie vaikus, viskas pristatoma jau su technologijom – „Power point“ programa. Yra įdiegta jau.“ (Nr. 1).

Antro lygmens subkategorija - **Išsiplėtė socialinė partnerystė**, apima keletą pirmo lygmens subkategorijų: **Susitelkė įstaigos ir vietos bendruomenė; Atsirado daugiau socialinių partnerių; Suintensyvėjo bendradarbiavimas tarp įstaigų**. Pedagogų nuomone, įstaigų ikimokyklinio ugdymo(si) programų rengimas sutelkė įstaigos bendruomenę, nes reikėjo dirbti, tartis kartu: „Mes ... begalvodami, kaip dar pagerinti vaikų ugdymą, ir kaip geriau sukurti sąlygas vaikams ugdyti, priėjom prie išvadų, kad reikia netiesiogiai kurti tas sąlygas visai įstaigos bendruomenei. Turima omeny čia pedagogų ... ir kitų ugdytojų. Ir čia jau buvo kelios parodos jubiliejinės, kai auklėtojos su vaikais ir šeimininke, ir virėjos ir seselė, ... visi tiesiog darė tokius darbus, ir paskui jie buvo eksponuoti“ (Nr. 8); „Pagal visus reikalavimus projektiniu metodu susėdom, viską padarėm, parašėm, ir tai buvo visų mintys ir visų nuomonės“. (Nr. 3). Įstaigų ikimokyklinio ugdymo(si) programų rengimas padėjo užmegzti daugiau ryšių su įvairiais socialiniais partneriais, nes domėtasi regiono ypatumais, ieškota naujų vaikų ugdymo(si) galimybių, be to, paskatino įstaigų domėjimąsi viena kitos originalumu, savitumu: „... atsirado daugiau socialinių partnerių, mes užmezgėm daugiau ryšių. ... Atsiveria kiekvieną kartą vis naujos galimybės, perspektyvos, ... nenumatyti, ... netikėti ... sprendimai, kurie toliau plėtojasi.“ (Nr. 5); „... mūsų laimėjimas - tai yra bendradarbiavimas tarp įstaigų. Kadangi dabar yra naujos programos ir kiekviena įstaiga atskleidžia savo ypatumus, ...tai, kuo jinai ypatinga. Todėl dabar labai įdomu lankyt kitas įstaigas.“ (Nr. 11)

Be to, pedagogų teigimu, turtingesnė tapo įstaigų aplinka, pradėti taikyti įvairesni vaikų ugdymo(si) būdai, aktyviau vykdoma projektinė veikla. Kurdami įstaigos programą, pedagogai labiau domėjosi naujovėmis, dalinosi patirtimi, todėl įgijo naujų gebėjimų.

Pozityvūs pasikeitimai priešmokyklinio ugdymo grupėse

Vertindami per kelerius pastaruosius metus įvykusius pozityvius pasikeitimus priešmokyklinio ugdymo grupėse, pedagogai dažniausiai minėjo **pagerėjusį vaikų ugdymą(si), geresnius priešmokyklinio ugdymo grupių ir mokyklos ryšius**.

Išskirtos subkategorijos: **Pagerėjo vaikų ugdymo kokybė; Pagerėjo vaikų adaptacija naujoje aplinkoje; Įvairesnės tapo vaiko socializacijos formos; Tėvai pastebi vaiko sėkmę mokykloje** koduoja pedagogų mintis apie tai, kodėl, kuo pagerėjo priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymas(is) ir iš ko apie tai sprendžiama. Pedagogų nuomone, geras nacionalinio lygmens turinys, kuriame numatytas vaiko pasiekimų vertinimas bei pateikti pasiekimų orientyrai (standartas), padidino priešmokyklinio vaikų ugdymo(si) kokybę: „... labai daug davė priešmokyklinio ugdymo programa. Atsirado aiškumas. ... tu imi vaiką, tu jį vertini iš naujo, tu fiksuoji, individualizuoji būdus, ir pasiekimus matai.“ (Nr. 4). Pedagogai pastebi akivaizdžius geresnės vaiko adaptacijos naujoje aplinkoje ir socializacijos ženklus: „... vaikai pradėjo lengviau adaptuotis aplinkoj, nebe taip bijo keisti aplinką“. (Nr. 4); „... einam į kitą darželį ..., tai ten vyksta varžybos, ... vyksta estafetės, rungtynės, ... vaikas tampa drąsus, daugiau pasitikintis savimi, išlaisvėja. Šitas, man atrodo, irgi turi įtakos kokybiškam ugdymui(si).“ (Nr.9). Pedagogai atkreipia dėmesį, kad tėvai taip pat pastebi sėkmingo adaptavimosi mokykloje ženklus: „tėvai labai džiaugiasi, kad vaikas ... pirmoj klasėj lengvai susirado draugų. Tai va (socialinė – aut.) kompetencija vaikų gilėja.“ (Nr. 2).

Išskirtos subkategorijos: **Mokytojai pastebi gerą vaiko pasirengimą mokyklai ir jo trūkumus; Mokytojai greičiau pažįsta vaiką; Pagerėjo bendradarbiavimas su mokykla**, antro lygmens subkategorija: **Geresni priešmokyklinio ugdymo grupių ir mokyklos ryšiai**. Ikimokyklinio ugdymo pedagogai sužino mokytojų nuomonę apie vaikų brandumo mokyklai lygį, toliau siekia kokybės, orientuodamiesi pagal išsakytus pastebėjimus dėl prastesnio brandumo mokyklai: „Mes bendradarbiaujame su šalia esančia pradine mokykla, ... Šiaip pedagogai labai pasidžiaugia, kad vaikai tokie ar tokie, kiti dažnai išvardina, kad galėjote dar

ir ten, ir ten (geriau parengti – aut.)“ (Nr. 2). Mokytojams perduodami vaiko pasiekimų aplankalai, kurie padeda greičiau pažinti vaiką ir jam pritaikyti ugdymą mokykloje: „Mokytojai „... labai džiaugiasi ..., kai gauna vaikų pasiekimų aplankalą. Jiems iš tikrųjų nereikia ilgo laiko, kad pažintų vaiką.“ (Nr. 1)

Be to, atkreipiamas dėmesys į daug **turtingesnę ugdomąją priešmokyklinio ugdymo grupių aplinką**. Šis pozityvus pokytis siejamas su priešmokyklinuko krepšelio įvedimu: „Krepšelio išskyrimas, tam atskiros lėšos, duoda vis dėlto daug, nes tas lėšas gali panaudoti tiksliai aplinkai, niekam kitam“. (Nr. 2).

Iškiliosios problemos ikimokyklinio ugdymo grupėse

Pedagogų *focus* grupės medžiagos analizė leido išryškinti gana platų problemų, trukdančių siekti ugdymo kokybės, lauką.

Pedagogai išvelgia ikimokyklinio ugdymo pablogėjimą, lyginant su priešmokykliniu ugdymu, kurį vertina kaip kokybišką. Antro lygmens subkategorija - **Pereinant prie ikimokyklinių įstaigų ugdymo programų rengimo, pablogėjo ugdymo kokybė** apima kelias pirmo lygmens subkategorijas: **Sunkus perėjimas nuo nacionalinių prie įstaigos parengtų ugdymo programų; Ikimokyklinio ugdymo grandžiai trūksta vaikų pasiekimų vertinimo sistemos; Pablogėjo ikimokyklinio ugdymo kokybė**. Kai kurie pedagogai teigia, kad ikimokyklinis ugdymas yra suprastėjęs: „Idomus paradoksas, kad pagerėjus kokybei priešmokyklinė ugdymo grupė, suprastėjo ikimokyklinio ugdymo kokybė. Ir tą jaučiam pagal kasmet ateinančius vaikus.“ (Nr. 4). Ikimokyklinio ugdymo kokybės pablogėjimas siejamas su gana sunkiu perėjimu nuo darbo pagal nacionalines programas prie darbo pagal įstaigos parengtas ikimokyklinio ugdymo programas: „...pedagogai, parašę ikimokyklines programas, dažniausiai susiduria su tuo, kad nebežino, ką naudoti. Jie kaip ir nebegali atsisveikinti su „Vėrinėliu“. ... Ir jiems viskas yra persipynę. Tai aš manau, kad čia yra nepagerėjimas. Savitumą galėjo darželiai išsikelti savo. Bet rašyti programas gal dar per anksti.“ (Nr. 4). Kai kurie pedagogai išreiškė nuostatą, kad vis dar norėtų naudoti buvusias nacionalines ikimokyklinio ugdymo programas, tačiau vadovai jiems to neleisdžia. Neleidžia naudoti net mokomosios medžiagos, kuri buvo skirta programų įgyvendinimui: „Šiuo metu visi darželiai turi savo programas. Ir, bent jau mūsų darželyje, administracija nori, kad mes dirbtume pagal tą darželio programą ir, sakykim, tokių, kaip „Vėrinėliai“ (temų ir idėjų veiklai knygų – aut.) nelabai jau leidžia naudoti“ (Nr.18). Ikimokyklinio ugdymo pablogėjimas taip pat siejamas šio amžiaus su vaikų pasiekimų vertinimo sistemos nebuvimu, nes pedagogams trūksta orientyrų, ko jie turėtų pasiekti per ikimokyklinio ugdymo metus: „...o ikimokyklinis turėtų turėti kažkokią vertinimo sistemą. ...Ta grandis dabar yra apleista.“ (Nr. 4).

Kitas problemų ratas, koduojamas antro lygmens subkategorija - **Kyla problemų individualizuojant ugdymą bei siekiant jo natūralumo**, susijęs su pedagogo kompetencijų stoka ir kitais įvairiais trukdžiais, dėl kurių nepasiekiamas reikiamo vaikų ugdymo individualizavimo lygio bei sutrinka vaikų ugdymo natūralumas. Šias problemas koduoja išskirtos subkategorijos: **Sunku individualizuoti ugdymą, kai dirba viena pedagogė; Ugdymo procesas nesiejamas su natūraliu gyvenimu ir buitimi; Pasikeitė požiūris į vaiką – akcentuojamos jo teisės be pareigų; Pagausėjo renginių, trikdančių natūralų vaikų ugdymąsi**. Nemažai pedagogų teigia, kad didelis vaikų skaičius grupėje trukdo individualizuoti ugdymą, nes pedagogas turi ne tik dirbti su keliais vaikais, bet ir matyti visą vaikų grupę, valdyti jos gyvenimą: „...bent jau turėtų būti keli pedagogai tuo pačiu metu, o jei lieka vienas pedagogas, tai kaip jis gali stebėti vaiką, kai pas jį yra 20 vaikų? Ir reikia dirbti individualiai. Pavyzdžiui, turi pasisodinti 5 vaikus, o ką kiti 15 veikia, jei esi viena? Ir dar ateina auklytė iš kitos grupės, pasitvarko ir išeina. Tu viena lieki.“ (Nr.21). Kiti pedagogai teigia, kad perdėtas domėjimasis kompiuteriais ir kitomis technologijomis trukdo vaikui orientuotis buitiniuose dalykuose: „Vaikas moka kompiuterį įsijungti, išsijungti, susirasti ir anglų kalba žaisti žaidimą. Tačiau nežino natūralių procesų, pavyzdžiui, kaip pyrago kepimas, ar ten medžio sodinimas, ar

kiti dalykai, o tai yra pagrindas“ (Nr. 2). Vaikų ugdymo natūralumą griauna renginiai, kuriuose įstaigos turi dalyvauti, kad būtų vertinamos kaip aktyvios ir kokybiškai organizuojančios ugdymą(si): „Gausūs respublikiniai ar miesto renginiai. Kitą kartą apie juos informuojama labai pavėluotai. Kai sakysim lieka, na, savaitė iki renginio. ... visos pajėgos metamos čia, o visa tai, kas buvo suplanuota gražaus, įdomaus ir gero, ... nuplaukia į šoną. ... Norint išeiti į viešumą, turi pasirodyti geriau. ... tu jau turi, na, tuos vaikus trupučiuką kaip ir per daug pamuštruot“ (Nr. 3). Pedagogai atkreipia dėmesį ir į tai, kad į vaiką orientuoto ugdymo požiūris kartais įgyja vaiko ugdymui nepalankias kraštutines formas: „Taip, kad va būtent dabar visi atsižvelgia į vaiką, į vaiko tą individualumą. ...Dabar visi taip akcentuoja, kad vaikas yra su teisėmis ir be pareigų“ (Nr.18)

Kitas problemų ratas yra koduojamas antro lygmens subkategorija: **Nepavyksta įveikti tėvų pasyvumo ir perdėto reiklumo pedagogui**. Pedagogai žino, kaip svarbu tėvus įtraukti į vaiko ugdymo(si) procesą, ir nusivilia, kai to nepavyksta padaryti. Išskirtos subkategorijos: **Tėvai pasyvūs, nepadidėjo tėvų aktyvumas; Tėvai nelinkę domėtis ugdymo turiniu; Tėvams trūksta pedagoginio švietimo**, rodo, kad, pedagogų nuomone, tėvai mažai domisi ugdymo procesu, įstaigų rengiamomis programomis, be to, jiems trūksta pedagoginio švietimo: „Mūsų tėvai labai jaunėja ir jiems pasidaro beveik tas pats. Jie sako: Jūs viską gerai darot. Ko jūs norit. Ir kad, va, tą tėvelį prisiviliotum, ... programą parodytum ... reikia daug pastangų. (Nr. 5); „Tėvai kažkaip tai daugiau pastebi, kad vaikai žaidžia skylėtose pavėsinėse. Ugdymo turinį palieka mums“ (Nr.17); „...tas švietimas tėvų tikrai jis turi būti didesnis“ (Nr.19)

Išskirta subkategorija- **Didėja tėvų reikalavimai pedagogo kompetencijoms ir darbui**, rodo kitą tendenciją. Vieni tėvai yra reiklūs pedagogo kompetencijai, nes patys yra labai išprusę, turi šiuolaikinių pageidavimų: „Aš kai pradėjau dirbti daržely, pastebėjau, jog šiuo metu rajone tėvai labai dažnai būna protingesni negu pedagogai. ... kai kurie tėvai nori bendradarbiavimo elektroniniu paštu, o dažnai pedagogai patys nemoka naudotis kompiuteriu“ (Nr. 12). Kiti tėvai, pedagogų nuomone, nori perkelti visą vaiko ugdymą įstaigai: „... šeima pradėjo ... per daug reikalauti iš įstaigos, pedagogo, bet ne iš savęs. ... yra baisiausia, kai trejų metų vaikas ateina šeštą ir išeina septintą. Ir septintą valandą praeina pro „Maximą“ nusipirkęs didelį maišą visko, ir tu tiktai imk, ką tu nori, ir tu sėdėk prie to televizoriaus“ (Nr. 10).

Dar vienas problemų laukas koduojamas antro lygmens subkategorija - **Ugdymo aplinkos kūrimo problemos dėl finansavimo stokos** apima tokias pirmo lygmens subkategorijas: **Finansavimo stoka; Priemonių stoka; Skurdi aplinka; Įstaigose trūksta kompiuterinės ir kitos šiuolaikinės įrangos**. Pedagogai išsakė problemas, kurios kyla dėl nepakankamo finansavimo: „Nepakankamas finansavimas tiek priemonėm tiek patalpom.“ (Nr. 1); „Priemonės pagrindines turim, bet jų vis tiek labai trūksta.“ (Nr. 1); „...mes neturim dar technologijų, kurias turėtumėm turėt. Mes neturim kompiuterio šiuo metu grupėse. Mums reikia ir videokameros, ir televizoriaus.“ (Nr. 4); „Patalpų per maža. Kaip jau sakiau, norėtumėm kažkokio kambarėlio, kur vaikas galėtų saugiai judėti, žaisti tiek, kiek jam reikia.“ (Nr. 1).

Iškeltos ir kitos labai svarbios problemos – vis didėjantis darbo krūvis pedagogui. Krūvis didėja ne dėl tiesioginio kontaktinio darbo su vaikais, o įvairaus papildomo darbo: „... nes jau matom, kad pervargsta ir auklėtojos, ir nori dalyvauti, ir nebepaveža“ (Nr. 8). (Subkategorija: **Per didelis krūvis pedagogui**).

Pedagogai konstatuoja, kad trūksta sampratų ir kompetencijos, kaip modeliuoti ugdymo turinį projektiniu būdu: „Kalbant apie turinį – truputėli, va, sunkiau su tais projektais“ (Nr.19). (Subkategorija: **Projektų rengimo kompetencijų stoka**).

Pedagogų nuomone, ikimokyklinio ugdymo įstaigų prijungimas prie mokyklų mažina vadovų dėmesį ikimokykliniam bei priešmokykliniam ugdymui ir menksta šių grandžių ugdymo kokybė: „Tačiau yra tie faktoriai, kaip prijungimas darželių prie mokyklų. Tai yra

minusas. Nes neišlieka ikimokyklinės ugdymo įstaigos veido. Todėl, kad mes esam kaip penkta koja šuniui.“ (Nr.20).

Priešmokyklinio ugdymo problemos

Pedagogų *focus* grupių diskusijoje išryškėjo ir priešmokyklinio ugdymo problemų laukas, kuris yra siauresnis, nei ikimokyklinio ugdymo.

Pedagogai iškelia priešmokykliniam ugdymui(si) labai svarbią problemą, koduojamą antro lygmens subkategorija: **Ryšių tarp priešmokyklinio ugdymo grupių ir mokyklos stoka**, apimančia dvi pirmo lygmens subkategorijas: **Pradinių klasių mokytojai neskiria sąvokų mokymas ir brandinimas mokyklai prasmės; Bendradarbiavimo stygius tarp priešmokyklinio ugdymo pedagogo ir pradinių klasių mokytojo**. Pedagogų nuomone, pradinių klasių mokytojai vis dar nesupranta, kad priešmokyklinėje grupėje vaikas turi subręsti mokymuisi, o ne pramokti skaityti, skaičiuoti: „...netgi iki šiol painiojamos kai kurios sąvokos: mokymasis, brandinimas mokyklai. Nes tą aš pastebiu, kai tenka bendrauti su pradinių klasių mokytojais, kai jos tikisi kažko tai ypatingo iš priešmokyklinio ugdymo pedagogo. Ir netgi kartais kaltina, kodėl tas neišugdyta, kodėl tas.“ (Nr. 7). Be to, pasigendama glaudesnio bendradarbiavimo su pradinių klasių mokytojais: „Tai va, pirmos klasės mokytojas ne visada žino, ką daro priešmokyklinio ugdymo pedagogas.“ (Nr 1).

Kitą labai svarbią problemą koduoja subkategorija: **Nepakankamas vaikų elgesio problemų įveikimas**. Pedagogai teigia, jog patys stengiasi daryti pozityvų poveikį vaiko elgesio ir kitoms problemoms, tačiau dažnai tėvai nebendradarbiauja, todėl problemas įveikti sunku: „...kai kurių vaikų ugdymosi bei elgesio problemų nepavyksta ...įveikti. Tai čia siejasi su bendradarbiavimu su tėvais. Jeigu vaikas turi kažkokių elgesio ar emocinių problemų, tam reikalinga papildoma pagalba. Dažnai tėvai nepripažįsta ir vengia išsiklaudyti į pedagogo siūlymus ir rekomendacijas.“ (Nr. 2).

Dar viena pedagogams kylanti problema koduojama antro lygmens subkategorija: **Gabių vaikų ugdymo kompetencijų stoka**, kuri apima dvi pirmo lygmens subkategorijas: **Trūksta kompetencijos ugdyti gabius vaikus; Priešmokyklinių grupių pedagogai nežino vaiko mokymo skaityti metodikos**. Pedagogai patys įžvelgia ir savo kompetencijų stoką, ir nepalankias sąlygas vaikų gabumų ugdymui, tuo tarpu tėvai labai pageidauja vaikų gabumų puoselėjimo: „...nepavyksta iki galo išspręsti gabių vaikų ugdymo problemų. Nes neturim nei laiko, nei galimybių, nei kai kur ir elementarių žinių.“ (Nr. 2). Su gabių vaikų ugdymu būtų sietina ir kita problema. Kai kurie vaikai labai anksti pradeda domėtis skaitymu, ir pedagogai linkę tinkamais būdais tenkinti šį šiuolaikinį vaikų poreikį, tačiau jaučiasi nežinantys skaitymo mokymo metodikų: „...gyvenimas kinta ir vaikai eina į priekį. Iš patirties žinau - šiais metais turėjau vaikus, jų dešimt skaitė atėję. Jau skaitė. Ir susidūriau kaip specialistas su tokia problema – kiti nori skaityt, aš kaip ir nieko prieš – prašom, skaitom, bet mokytojai draudžia. Jūs turit žinot, kaip tai daryt. Tikrai nežinau metodikos.gal jau priešmokyklinio ugdymo pedagogui reikėtų tokių konkretesnių metodikų.“ (Nr. 4).

Pedagogai iškelia kai kuriems regionams būdingas specifines problemas. Viena jų koduojama subkategorija: **Priešmokyklinių grupių pedagogų konkurencija dėl vaikų**. Pedagogai konkuruoja dėl vaikų, ir tai įgyja netinkamas formas: „...didžiausia problema yra tai, kad su kiekvienais metais mažėja vaikų. Ir ta konkurencija, kai šalia yra darželis, kuris irgi turi priešmokyklinę grupę, iš tikrųjų, jau yra nesveika konkurencija.“(Nr.1).

21 lentelė

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio įgyvendinimo kokybė ugdymo teikėjų vertinimu

Kategorija	Pedagogai		
	Dažnis	Subkategorija 2	Subkategorija 1
Ugdymo(si) kryptis įstaigoje	5	Patirtinis, inspiruotas	

		vaiko ugdymas(is)	
	1	Pedagogo tiesiogiai ir netiesiogiai vadovaujamas ugdymas	
	4	Pedagogo tiesiogiai vadovaujamas ugdymas	
Vaiko gyvenimo ir ugdymo(si) organizavimas ikimokyklinėje grupėje	7	Vaiko psichinė, fizinė ir socialinė gerovė	Gera vaiko savijauta
			Emocinio saugumo bendraujant su pedagogais, specialistais, bendraamžiais ugdymas
			Vaiko savivertės skatinimas
			Vaiko saugumo pojūčio įgyjant savarankiškumo įgūdžių ugdymas
	6	Ugdymo organizavimas, skatinantis vaiko kompetencijų plėtotę;	Vaiko kompetencijų ugdymas
			Socialinės vaikų kompetencijos plėtotė
			Vaiko gyvenimiškų įgūdžių ir savarankiškumo ugdymas
			Vaiko sveikata
			Vaiko domėjimosi knyga ir tinkamo elgesio su ja ugdymas
	8	Vaiko veiklos organizavimo ypatumai	Tikslų kėlimas ir pasiekimas
			Įvairių ugdymosi galimybių sudarymas
			Ugdymas remiantis vaiko norais, gebėjimais
			Vaiko individualybės išryškinimas
			Individualių vaiko norų, poreikių, tenkinimas
			Žinių perteikimas ir vaiko drausminimas
Vaiko gyvenimo ir ugdymo(si) organizavimas priešmokyklinėje grupėje	3	Vaiko psichinė, fizinė ir socialinė gerovė	Gera vaiko savijauta
			Vaiko savivertės skatinimas, jo saugumas
	11	Ugdymo organizavimas, skatinantis vaiko kompetencijų plėtotę	Būtinų mokymuisi mokykloje kompetencijų ugdymas
			Sėkmingo ugdymo(si) mokykloje prielaidų brandinimas
			Vaiko socialinės kompetencijos ugdymas
			Vaiko dorinių vertybių ugdymas
			Vaiko pilietiškumo ugdymas
			Ekologinio supratingumo ugdymas
			Gyvenimo įgūdžių ugdymas (vaiko gyvenimiškoji patirtis, savitarna, savitvarka, savarankiškumas)
			Tinkami skaitymo pradmenų ugdymo būdai
3	Vaiko ugdymo(si) ir elgesio problemų	Ugdymo(si) problemų, trūkumų įveikimas	

		įveikimas	Vaiko elgesio koregavimas. Patyčių prevencija
	6	Vaiko veiklos organizavimo ypatumai	Gilinimasis į vaiko raidą, jo gebėjimus Ugdymo individualizavimas Pasyvių vaikų aktyvinimas Prioritetai numatomi pagal vaikus, tėvus, situaciją Patrauklus būrelinis vaikų ugdymas
Pedagogo vaidmenys ir savybės ugdymo(si) procese	22	Pedagogo atliekami vaidmenys	Pedagogas yra organizatorius, aplinkos kūrėjas Pedagogas yra stebėtojas Pedagogas yra vaiko padėjėjas, pagalbininkas Pedagogas yra vaiko partneris, skatintojas, informacijos šaltinis Pedagogas yra vaikų draugas Pedagogas yra vadybininkas Pedagogas yra menininkas Pedagogas yra nuolat reflektuojantis ugdymą ir sąveiką su vaikais
	5	Pedagogo lankstumas ir kitos savybės	Pedagogo ir vaiko sąveika ugdymo procese kinta pagal situaciją Pedagogas yra mylintis vaiką Pedagogas yra autoritetas vaikui
Vaiko dienos organizavimo pobūdis	4	Pedagogo-vaiko sąveika sudarant dienotvarkę	Iš anksto pedagogo numatyta, tačiau pagal situaciją keičama dienotvarkė Kartu su vaikais sudaroma dienotvarkė Vaikų pasiūloma dienotvarkė Gyvenimas be konkrečios dienotvarkės
	1	Vaiko dienotvarkė, sudaryta pagal vaikų amžių	Vaiko dienos ritmas pagal vaikų amžių
Ikimokyklinio amžiaus vaiko pasiekimų vertinimas	8	Vaiko pasiekimų vertinimas ir dokumentavimas	Vaiko pasiekimų stebėjimas, fiksavimas Vaiko pasiekimų aplankalo sudarymas Vaiko pasiekimų dokumentavimas
	6	Vaiko pasiekimų vertinimo rezultatų panaudojimas	Tėvų informavimas apie vaikų pasiekimus Ugdymo turinio tobulinimas ir įgyvendinimas pagal vaiko pasiekimus
Priešmokyklinio amžiaus vaiko pasiekimų vertinimas	8	Vaiko pasiekimų vertinimas, analizė ir dokumentavimas	Vaiko pasiekimų vertinimas pagal standartus Vertinimas stebint ir pažįstant vaikus Individualios vaiko pažangos analizė Vertinimas pagal anketas tėvams Vaiko testavimas
	2	Vaiko pasiekimų vertinimo rezultatų panaudojimas	Ugdymas atsižvelgiant į pasiekimų vertinimą Pasiekimų vertinimas siekiant informuoti tėvus

Atskirų ugdymo(si) sričių kokybė	42	Sritis, kuriose ugdymo kokybė aukštesnė	Visos sritys
			Meninio ugdymo sritis
			Socialinio ugdymo sritis
			Komunikacinė/ kalbos ugdymo sritis
			Sveikatos ugdymo sritis
			Pažinimo sritis
	24	Sritis, kuriose ugdymo kokybė žemesnė	Sveikatos ugdymo sritis
			Socialinio ugdymo sritis
			Komunikacinė sritis
			Pažinimo sritis
Pozityvūs pasikeitimai ikimokyklinio ugdymo grupėse	2	Ugdymas tapo tikslingesnis, sistemingesnis	Pedagogo darbas tikslingesnis
			Ugdymas tapo sistemingesnis
	7	Pedagogai laisvesni, labiau motyvuoti, atsakingesni už ugdymo(si) turinį	Pedagogai motyvuoti kurti turinį, jaučiasi už jį atsakingi
			Pedagogai tapo laisvesni, turi didesnį pasirinkimą, dirbti lengviau
	7	Pagerėjo vaikų ugdymasis	Pagerėjo vaikų savijauta
			Vaikai tapo laisvesni, turi didesnį pasirinkimą
			Sustiprėjo vaikų sveikata, sumažėjo sergamumas
			Pagerėjo vaikų lankomumas
	2	Ugdymo turinys adaptuotas vaikams, regionui	Ugdymo turinys atliepia regioninius ir įstaigos ypatumus
			Turinys pritaikomas vaikui
	3	Turtingesnė aplinka	Turtingesnė grupės aplinka
	2	Taikomi įvairesni ugdymo(si) būdai	Įdiegti įvairesni metodai, keičiantys ugdymą grupėje
			Ugdymo būdų, metodų pokyčiai
	4	Aktyviau vykdoma projektinė veikla	Suintensyvėjo projektinė veikla
	11	Pagerėjo bendradarbiavimas su tėvais	Tėvai tapo laisvesni
			Pavyko tėvus įtraukti į ugdymo procesą
			Gerėja tėvų pedagoginės žinios ir galimybė su jais diskutuoti
			Pradėtos naudoti technologijos informuojant tėvus
	7	Išsiplėtė socialinė partnerystė	Susitelkė įstaigos ir vietos bendruomenė
			Atsirado daugiau socialinių partnerių
			Suintensyvėjo bendradarbiavimas tarp įstaigų
Pozityvūs pasikeitimai priešmokyklinio ugdymo grupėse	5	Pagerėjo vaikų ugdymas(is)	Pagerėjo vaikų ugdymo kokybė
			Pagerėjo vaikų adaptacija naujoje aplinkoje
			Įvairesnės tapo vaiko socializacijos formos

			Tėvai pastebi vaiko sėkmę mokykloje
	1	Turtingesnė aplinka	Turtingesnė grupės aplinka
	2	Taikomi įvairesni ugdymo(si) būdai	Įsisiplėtė gamtos pažinimas už ugdymo įstaigos ribų Vaikui naudingas pedagogo pasikeitimas
	2	Pagerėjo bendradarbiavimas su tėvais	Tėvams labiau rūpi vaiko ugdymas
	6	Geresni priešmokyklinio ugdymo grupių ir mokyklos ryšiai	Mokytojai pastebi gerą vaiko pasirengimą mokyklai ir jo trūkumus Mokytojai greičiau pažįsta vaiką Pagerėjo bendradarbiavimas su mokykla
Iškilusios problemos ikimokyklinio ugdymo grupėse	5	Pereinant prie ikimokyklinių įstaigų ugdymo programų rengimo, pablogėjo ugdymo kokybė	Sunkus perėjimas nuo nacionalinių prie įstaigos parengtų ugdymo programų Pablogėjo ikimokyklinio ugdymo kokybė Ikimokyklinio ugdymo grandžiai trūksta vaikų pasiekimų vertinimo sistemos
	5	Kyla problemų individualizuojant ugdymą bei siekiant jo natūralumo	Sunku individualizuoti ugdymą, kai dirba viena pedagogė Ugdymo procesas nesiejamas su natūraliu gyvenimu ir buitimi Pasikeitė požiūris į vaiką – akcentuojamos jo teisės be pareigų Pagausėjo renginių, trikdančių natūralų vaikų ugdymąsi
	7	Nepavyksta įveikti tėvų pasyvumo ir perdėto reiklumo pedagogui	Tėvai pasyvūs, nepadidėjo tėvų aktyvumas Tėvai nelinkę domėtis ugdymo turiniu Tėvams trūksta pedagoginio švietimo Didėja tėvų reikalavimai pedagogo kompetencijoms ir darbui
	9	Ugdymo aplinkos kūrimo problemos dėl finansavimo stoka	Finansavimo stoka Priemonių stoka Skurdi aplinka Įstaigose trūksta kompiuterinės ir kitos šiuolaikinės įrangos
	1	Per didelis krūvis pedagogui	Padidėjo krūvis pedagogui
	1	Projektų rengimo kompetencijų stoka	Pedagogams trūksta projektų rengimo kompetencijos
	2	Kokybei kenkia įstaigų reorganizacijos	Kokybei kenkia darželių prijungimas prie mokyklų Reorganizacija
Priešmokyklinio ugdymo problemos	2	Ryšių tarp priešmokyklinio ugdymo grupių ir mokyklos stoka	Pradinių klasių mokytojai neskiria sąvokų mokymas ir brandinimas mokyklai prasmės Bendradarbiavimo stygius tarp priešmokyklinio ugdymo pedagogo ir pradinių klasių mokytojo

	1	Nepakankamas vaikų elgesio problemų įveikimas	Nepavyksta įveikti kai kurių vaikų elgesio problemų, nes tėvai nebendradarbiauja
	2	Gabių vaikų ugdymo kompetencijų stoka	Trūksta kompetencijos ugdyti gabius vaikus Priešmokyklinių grupių pedagogai nežino vaiko mokymo skaityti metodikos
	1	Ugdymo poreikiams pritaikytų patalpų stoka	Reikėtų labiau pritaikytų patalpų
	2	Priešmokyklinių grupių pedagogų konkurencija dėl vaikų	„Nesveika” pedagogų konkurencija Vaikų skaičiaus mažėjimas priešmokyklinėse grupėse
Prioritetiniai ugdymo kokybės gerinimo tikslai	1		Pedagogo tobulėjimas
	1		Tobulinti projektinę veiklą su vaikais
	1		Įvertinti, kiek programa atitinka vaikų ugdymosi poreikius
	1		Sukurtos programos atitikimas praktikai ir programų reikalavimams.
	1		Integruotai ugdyti skirtingos socialinės padėties šeimų vaikus
	1		Plėtoti aukštųjų mokyklų ir ugdymo įstaigų bendradarbiavimą
	2		Pereinamumas iš priešmokyklinės grupės į mokyklą.
	1		Naujos ugdymo formos
	1		Vaiko sveikata

Apibendrinant galima teigti, jog, pedagogų nuomone, ikimokyklinio vaikų ugdymo grupėse garantuojama vaiko gerovė: gera vaiko savijauta, saugumas, aukšta savivertė; laiduojama vaiko kompetencijų plėtotė. Vaiko gerovės ir sėkmingo ugdymosi siekiama, numatant ugdymo tikslus ir uždavinius, sudarant įvairias ugdymosi galimybes, puoselėjant vaiko individualybę, atliekant visus šiuolaikiškus pedagogo vaidmenis (aplinkos kūrėjas, stebėtojas, vaiko padėjėjas, partneris, vadybininkas ir kt.), kartu su vaikais sudarant lanksčią dienotvarkę. Priešmokyklinėse grupėse labiau akcentuojama ugdymuisi mokykloje būtinų kompetencijų plėtotė, vaiko pilietiškumo, dorinių bei ekologinių vertybių puoselėjimas, vaiko ugdymosi ir elgesio problemų įveikimas, vaiko pažinimas ir ugdymo(si) individualizavimas.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų nuomone, vienos ugdymo įstaigose geresnė vienu ugdymo sričių kokybė, kitose – kitų. Geresnę atskirų ugdymo sričių kokybę lemia nauji integralaus ugdymo būdai, dalyvavimas projektuose, bendradarbiavimas su socialiniais partneriais. Žemesnę atskirų ugdymo sričių ugdymo kokybę lemia specialistų nebuvimas, pedagogo kompetencijų stoka, specifinių pedagogo gebėjimų, leidžiančių spręsti sudėtingas ugdymo problemas, stoka.

Pedagogai išvelgė kai kuriuos nekokybiško ugdymo turinio įgyvendinimo požymius. Nedidelė dalis pedagogų vadovaujasi tiesioginio vaikų mokymo nuostatomis: orientuojasi į žinių perteikimą, skaitymo, skaičiavimo mokymą bei vaikų drausminimą. Dalis pedagogų teigia, kad ugdymo dienotvarkė nereikalinga arba kad ją sudaro tik vaikai. Būtina pažymėti, kad perdėm liberali, chaotiška dienotvarkė negarantuoja vaikui saugumo, neskatina

savarankiškumo, taigi mažina ugdymosi kokybę. Vaiko pasiekimų vertinimui priešmokyklinėse grupėse kartais naudojami testai, kurie nėra tinkami šio amžiaus vaikų pasiekimų vertinimui.

Pedagogai įvardijo pozityvius pokyčius, dirbant pagal įstaigų parengtas ikimokyklinio ugdymo programas: pedagogai tapo laisvesni, labiau motyvuoti, atsakingesni už ugdymosi turinio įgyvendinimą; vaikų ugdymasis labiau atliepia regioninius ir įstaigos ypatumus; aktyvesnis tapo bendradarbiavimas su tėvais bei išsiplėtė socialinė partnerystė. Dirbant pagal priešmokyklinio ugdymo programą pagerėjo vaikų ugdymasis; adaptacija naujoje aplinkoje; pajavairėjo vaiko socializavimosi formos; laiduojama vaiko ugdymosi mokykloje sėkmė; dalykiškesni priešmokyklinio ugdymo grupių ir mokyklos ryšiai; turtingesnė ugdomoji aplinka.

3.4.2. IKIMOKYKLINIO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO(SI) TURINIO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖ UGDYMO TEIKĖJŲ VERTINIMU: KIEKYBINIS TYRIMAS

Siekiant išsiaiškinti, kaip ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo teikėjai supranta bei vertina ugdymo turinio įgyvendinimo kokybę, buvo atlikta pedagogų anketinės apklausa.

Ugdymosi kokybės sampratos, kuriomis pedagogai vadovaujasi ugdydami vaikus

Tyrimas parodė (22 lentelė), kad iš 501 apklaustų pedagogų daugiau nei trys trečdaliai, t.y. 80,95 proc. mišrių grupių, 77,54 proc. ikimokyklinių ir 75,35 proc. priešmokyklinių grupių pedagogų, ugdymą(si) laiko kokybišku, jeigu jis atitinka ugdytinių poreikius bei interesus. Tai yra dėsninga, kadangi vaiko poreikių tenkinimas Švietimo įstatyme yra nurodytas kaip pagrindinis ikimokyklinio ugdymo tikslas. Dar 14,29-20,65 proc. pedagogų nurodo, jog ugdymo(si) kokybė yra ugdymo tikslų pasiekimo laipsnis. Taigi dauguma pedagogų orientuojasi į tikslų siekimą.

22 lentelė

Ugdymo(si) kokybės sampratos, kuriomis vadovaujasi pedagogai ugdydami vaikus (pedagogų skaičius proc.)

Ugdymosi kokybės sampratos, kuriomis vadovaujasi pedagogai ugdydami vaikus:	Ikimokyklinė grupė	Priešmokyklinė grupė	Mišri grupė
ugdymas(is) yra kokybiškas, jeigu atitinka ugdytinių poreikius bei interesus.	77,54	75,35	80,95
ugdymo(si) kokybė yra nuolatinė kaita tobulėjimo link.	47,46	49,30	55,56
ugdymo(si) kokybė – tai vaiko rengimas gyventi ateities visuomenėje.	46,74	57,04	60,32
ugdymo(si) kokybė yra tai, kas atitinka numatytus ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimus arba priešmokyklinio ugdymo(si) standartą.	35,14	48,59	41,27
ugdymas(si) yra kokybiškas, jeigu atitinka ugdytinių tėvų poreikius bei lūkesčius.	29,35	32,39	36,51
ugdymo(si) kokybė tai svarbiausios vertybės, kurias turėtų įgyti ugdytinis.	28,26	32,39	30,16
ugdymo(si) kokybė yra ugdymo tikslų pasiekimo laipsnis.	20,65	16,90	14,29
ugdymo(si) kokybė - tai visų jo dalyvių ir visuomenės susitarimo reikalas.	8,33	8,45	14,29
ugdymo(si) kokybė – tai konkrečių kokybės kriterijų ir požymių visuma.	8,33	7,75	6,35
kita	1,09	0,70	0,00

Tėvų, kaip ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo klientų, poreikių bei lūkesčių tenkinimą kaip kokybišką ugdymą nurodė nuo 29,35-36,51 proc. pedagogų. Tai dažniau nei kiti nurodė didesnę darbo stažą turintys pedagogai ($p < 0,05$).

46,74 proc. ikimokyklinių grupių pedagogų ir 57,04 proc. priešmokyklinių grupių pedagogų ugdymo kokybę supranta, kaip vaiko rengimą gyventi ateities visuomenėje, kaip nuolatinę kaitą tobulėjimo link. Taigi pedagogai vadovaujasi į ateitį orientoto ugdymo samprata. Šis požiūrių skirtumas yra statistiškai reikšmingas ($p < 0,005$).

Siekdami ugdymo kokybės ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu arba priešmokyklinio ugdymo(si) standartu vadovaujasi šiek tiek mažiau nei pusė, t.y. 41,27 proc. mišrių grupių, 35,14 proc. ikimokyklinių ir 48,59 proc. priešmokyklinių grupių pedagogų. Šia kokybės samprata dažniau vadovaujasi vyresnio amžiaus ir didesnę pedagoginę stažą turintys pedagogai ($p < 0,005$).

30,16 proc. mišrių grupių pedagogų nuomone – ugdymo(si) kokybė tai svarbiausios vertybės, kurias turėtų įgyti ugdytinis.

Pokyčiai, pradėjus dirbti pagal įstaigų parengtą ikimokyklinio ugdymo programą.

Anketinės apklausos metu teiraujantis pedagogų, kas labiausiai pasikeitė pradėjus dirbti pagal įstaigos parengtą ikimokyklinio ugdymo programą, paaiškėjo (23 lentelė), jog 65,34 proc. ikimokyklinio ugdymo pedagogų manymu, ugdymas tapo labiau pritaikytas vaiko poreikiams, jo amžiaus galimybėms bei ugdymo stiliui. Tai labiau pabrėžė aukštesnę išsilavinimą įgiję pedagogai ($p < 0,05$), vyresni ($p < 0,05$), ir mokyklų bei dienos centrų grupėse dirbantys ($p < 0,01$) pedagogai.

23 lentelė

Svarbiausi pasikeitimai dirbant pagal įstaigų parengtą ikimokyklinio ugdymo programą (pedagogų skaičius proc.)

Svarbiausi pasikeitimai dirbant pagal įstaigų parengtą ikimokyklinio ugdymo programą:	Ikimokyklinė grupė	Mišri grupė
ugdymas labiau pritaikytas vaiko poreikiams, jo amžiaus galimybėms bei ugdymosi stiliui	65,34	0,61
programos rengimas padėjo geriau perprasti šiuolaikinį požiūrį į vaiko ugdymą	50,90	0,40
vaiko ugdymas(is) tapo įvairiapusiškesnis	45,85	0,48
atsirado naujų, įvairesnių, šiuolaikiškesnių ugdymo organizavimo formų, būdų	42,96	0,50
geriau atliepiami tėvų poreikiai bei lūkesčiai	30,69	0,35
tėvai aktyviau dalyvauja ugdymo(si) procese įstaigoje	27,44	0,35
pagerėjo vaiko gyvenimo grupėje kokybė	26,35	0,19
atsirado tikėjimas programos reikalingumu ir tinkamumu	22,02	0,21
įgyvendinant ugdymo turinį atitinkamai buvo keičiama aplinka	21,66	0,27
pagerėjo vaikų pasiekimai	19,86	0,29
įsitvirtino demokratiškas - liberalusis bendravimo su vaikais stilius	19,13	0,23
buvo surinkta medžiaga, reikalinga ugdymo turinio įgyvendinimui (muzikos, literatūros kūriniai, žaidimų rinkiniai ir kt.)	15,88	0,27
pagerėjo vaikų brandumas mokyklai	9,03	0,24
niekas nepasikeitė	3,25	0,11
Kita	1,44	0,00

Daugiau nei pusės 50,90 proc. ikimokyklinio ugdymo pedagogų teigimu programos rengimas padėjo geriau perprasti šiuolaikinį požiūrį į vaiko ugdymą(si). Tai labiau pabrėžė

aukštesnį išsilavinimą įgiję pedagogai ($p < 0,01$) ir mokyklų bei dienos centrų grupėse dirbantys ($p < 0,01$) pedagogai.

Apylygio skaičiaus respondentų (nuo 42,96 proc. iki 45,85 proc.) nuomone dirbant pagal įstaigos parengtą programą vaiko ugdymas tapo įvairiapusiškesnis, atsirado naujų, įvairesnių, šiuolaikiškesnių ugdymo organizavimo formų, būdų. Tap dažniau teigė aukštesnį išsilavinimą įgiję pedagogai ($p < 0,01$) ir mokyklų bei dienos centrų grupėse dirbantys ($p < 0,05$) pedagogai.

Tyrimas parodė, jog nemažos dalies (nuo 27,44 proc. iki 30,69 proc.) ikimokyklinio ugdymo pedagogų teigimu įstaigos parengtos programos taikymas ugdymo procese geriau atliepia tėvų poreikius bei lūkesčius, sudaro galimybę jiems aktyviau dalyvauti ugdymo(si) procese įstaigoje. 26,35 proc. ikimokyklinio ugdymo pedagogų akcentuoja, jog įstaigos parengtos programos naudojimas gerina vaiko gyvenimo kokybę grupėje.

Svarbu pastebėti, kad atsirado (22,02 proc.) pedagogų tikėjimas programos reikalingumu ir tinkamumu. Tik 3,25 proc. respondentų nesugebėjo įžiūrėti nė vieno pasikeitimo vaikų ugdymo(si) procese dirbant pagal individualią įstaigų parengtą ikimokyklinio ugdymo programą.

Taigi galima daryti išvadą, kad pedagogai pastebi programų inicijuotus pozityvius ikimokyklinio ugdymo kokybės pokyčius.

Pokyčiai, pradėjus dirbti pagal priešmokyklinio ugdymo programą

Analizuojant tyrimo duomenis pateiktus 24 lentelėje galima teigti, jog 70,71 proc. tyrime dalyvavusių pedagogų, dirbančių pagal priešmokyklinio ugdymo programą, labiausiai akcentuoja jog ugdymas tapo labiau pritaikytas vaiko poreikiams, jo amžiaus galimybėms bei ugdymo stiliui. Tuo pačiu metu, 57,14 proc. pedagogų nuomone, atsirado naujų, įvairesnių, šiuolaikiškesnių ugdymo organizavimo formų, būdų. Tyrimo duomenys išryškino, jog programos rengimas padėjo 55,00 proc. pedagogų geriau perprasti šiuolaikinį požiūrį į vaiko ugdymą.

24 lentelė

Svarbiausi pasikeitimai dirbant pagal priešmokyklinio ugdymo programą

Svarbiausi pasikeitimai dirbant pagal priešmokyklinio ugdymo programą:	Priešmokyklinė grupė
ugdymas labiau pritaikytas vaiko poreikiams, jo amžiaus galimybėms bei ugdymosi stiliui	70,71
atsirado naujų, įvairesnių, šiuolaikiškesnių ugdymo organizavimo formų, būdų	57,14
programos rengimas padėjo geriau perprasti šiuolaikinį požiūrį į vaiko ugdymą	55,00
vaiko ugdymas(is) tapo įvairiapusiškesnis	53,57
pagerėjo vaikų brandumas mokyklai	50,00
geriau atliepiami tėvų poreikiai bei lūkesčiai	39,29
įgyvendinant ugdymo turinį atitinkamai buvo keičiama aplinka	36,43
pagerėjo vaikų pasiekimai	35,00
tėvai aktyviau dalyvauja ugdymo(si) procese įstaigoje	32,14
atsirado tikėjimas programos reikalingumu ir tinkamumu	31,43
pagerėjo vaiko gyvenimo grupėje kokybė	29,29
buvo surinkta medžiaga, reikalinga ugdymo turinio įgyvendinimui (muzikos, literatūros kūriniai, žaidimų rinkiniai ir kt.)	22,86
įsitvirtino demokratiškas - liberalusis bendravimo su vaikais stilius	18,57
niekas nepasikeitė	2,86
Kita	0,71

Net pusės pedagogų (50,00 proc.) teigimu, dirbant pagal priešmokyklinio ugdymo programą, pagerėjo vaikų brandumas mokyklai, trečdalis (35 proc.) pedagogų teigimu pagerėjo vaikų pasiekimai. Taip teigė statistiškai reikšmingai didesnis priešmokyklinėse, nei ikimoky grupėse dirbančių pedagogų ($p < 0,005$).

Daugiau nei trečdalis (39,29 proc.) pedagogų mano, jog dirbant pagal priešmokyklinio ugdymo programą, geriau atliepiami tėvų poreikiai bei lūkesčiai, 32,14 proc. respondentų teigimu tėvai gali aktyviau dalyvauti ugdymo(si) procese įstaigoje. Svarbu pastebėti, kad atsirado pedagogų tikėjimas programos reikalingumu ir tinkamumu (31,43 proc.). Analizuojant tyrimo duomenis pastebėta, jog tik 2,86 proc pedagogų neįžiūri jokių pasikeitimų dirbant pagal priešmokyklinio ugdymo programą.

Galima daryti išvadą, kad priešmokyklinių grupių pedagogai pastebi panašius, kaip ir ikimokyklinių grupių pedagogai nacionalinės programos inicijuotus pozityvius vaikų ugdymo kokybės pokyčius.

Ugdymo turinio įgyvendinimo kokybė pedagogų nuomone

Anketinė apklausa buvo taikyta įvairiems ugdymo turinio įgyvendinimo klausimams išsiaiškinti.

Svarbiausi pedagogų siekiai organizuojant vaikų gyvenimą grupėje

Aiškintasi, ko labiausiai siekia pedagogai, organizuodami vaikų gyvenimą grupėje (25 lentelė). Tyrimo duomenys parodė, jog daugiausiai pedagogų, dirbančių tiek ikimokyklinėse (81,52 proc.), tiek priešmokyklinėse (83,69 proc.), tiek ir mišrioje grupėse organizuojant vaikų gyvenimą grupėje siekia geros vaikų savijautos. Daugiau nei pusė ikimokyklinio ugdymo grupių pedagogų dar siekia vaikų poreikių tenkinimo, jų pasitikėjimo savimi, geranoriškų vaikų santykių grupėje, vaikų naujų patirčių įgijimo, vaikų laisvės rinktis, veikti. Taigi jie siekia vaiko gerovės ir turiningo gyvenimo grupėje. Priešmokyklinio ugdymo pedagogai siekia tų pačių dalykų, tik daugiau dėmesio skiria vaikų pasitikėjimo savimi skatinimui, vaikų naujų patirčių įgijimui, vaikų veiklos turtingumui.

11-17 proc. pedagogų **siekia vaikų drausmingumo, paklusnumo, t.y.** vadovaujasi autokratinėmis nuostatomis, ir tai yra vaikų **nekokybiško ugdymo(si) požymis**. Nustatyta, kad vaikų drausmingumo dažniau siekia žemesnės kvalifikacijos pedagogai ($p < 0,05$).

25 lentelė

Pedagogų siekiai organizuojant vaikų gyvenimą grupėse

Pedagogų siekiai organizuojant vaikų gyvenimą grupėje:	Ikimokyklinė grupė	Priešmokyklinė grupė	Mišri grupė
geros vaikų savijautos	81,52	83,69	79,37
vaikų poreikių tenkinimo	64,86	66,67	57,14
vaikų pasitikėjimo savimi	62,32	73,76	63,49
geranoriškų vaikų santykių grupėje	57,97	63,83	53,97
vaikų naujų patirčių įgijimo	57,25	66,67	55,56
vaikų laisvės rinktis, veikti, siūlyti, atsisakyti	55,07	51,77	63,49
vaikų veiklos individualizavimo	48,55	52,48	53,97
vaikų veiklos turtingumo	46,01	53,90	50,79
nustatyto vaikų maitinimo bei miego režimo laikymosi	11,96	12,06	9,52
vaikų drausmingumo, paklusnumo	11,23	14,18	17,46
ramios veiklos	5,43	12,77	9,52
Kita	0,36	0,00	0,00

Būdai, kuriais pedagogai siekia vaikų ugdymosi tikslingumo

Vienas iš kokybiško vaikų ugdymo požymių – ugdymo tikslingumas, kryptingumas. Siekta sužinoti, kokias būdais pedagogai jo siekia (26 lentelė).

Kiekybinio tyrimo duomenys rodo, kad 48-68 proc. pedagogų ugdymo tikslingumo siekia, planuodami veiklą, keldami savaitinius, kasdieninius ugdymo uždavinius, siekdami dermės tarp savaiminio vaikų ugdymo(si) ir ugdymo(si) situacijų sudarymo. Tai rodo, kad ugdymas grupėse yra kokybiškas.

Kiek mažiau pedagogų (48-56 proc.) ugdymo tikslingumo siekia reflektuodami ugdomąją veiklą, nors refleksija yra vienas iš efektyviausių ugdymo tobulinimo būdų. Ugdomąją veiklą dažniau reflektuoja aukštesnės kvalifikacijos pedagogai ($p < 0,001$).

18-22 proc. pedagogų ugdymo tikslingumo siekia ***vaikams perteikdami iš anksto numatytas žinias***. Taigi jie taiko ***vaikų tiesoginio mokymo būdus***, kurie ***nėra kokybiško ugdymo požymis***. Statistiškai reikšmingų skirtumų tarp skirtingo amžiaus, stažo, kvalifikacijos ir kt. nenustatyta, gali būti, jog tai susiję su asmeninėmis pedagogų nuostatomis.

26 lentelė

Tikslingo vaikų ugdymo(si) siekimo būdai

Tikslingo vaikų ugdymo(si) siekimo būdai:	Ikimokyklinė grupė	Priešmokyklinė grupė	Mišri grupė
keldama savaitinius ugdymo uždavinius	63,41	57,45	57,14
planuodama veiklą	53,26	68,09	55,56
keldama kasdienius ugdymo uždavinius	50,72	51,77	42,86
siekdama dermės tarp savaiminio vaikų ugdymo(si) ir ugdymo(si) situacijų sudarymo	48,55	56,74	50,79
apmąstydamas kiekvienos praėjusios dienos veiklos organizavimą	43,48	49,65	46,03
keldama metinius ugdymo tikslus savo grupei	40,22	32,62	42,86
pasiūlydamas vaikams veiklą pagal iškeltus uždavinius	39,49	39,01	39,68
kurdama vaikų ugdymo(si) ritmą grupėje	35,14	37,59	30,16
siekdama, kad kiekvienas vaikas iki galo atliktų numatytą darbą	26,81	41,13	28,57
siūlydamas vaikams priemones, kurias naudojant reikia tiksliai atlikti užduotis	19,93	28,37	34,92
perteikdamas iš anksto numatytas žinias	19,57	18,44	22,22

Pedagogų sąveikos su vaikais ypatumai įgyvendinant ugdymo turinį.

Pozityvi vaiko ir pedagogo sąveika yra dar vienas kokybiško ugdymo požymis. Pedagogams buvo pasiūlyti teiginiai, kurie rodo demokratišką, globėjišką, autokratišką, kraštutinį laisvąjį, bejėgišką pedagogų sąveiką su vaikais stilių (27). Nustatyta, kad daugiausia pedagogų (83-91) rinkosi teiginius, rodančius demokratišką jų bendravimą su vaikais (tinkamo vaikų elgesio ir aktyvios veiklos siekiu juos skatindama, drąsindama, pagirdama, bendraudama su vaikais skatinu juos rinktis, diskutuoti, nuspręsti, tartis, atstovauti). Demokratiškas bendravimo stilius būdingiausias priešmokyklinių grupių pedagogams. Globėjišką sąveiką rodantį teiginį (padedu vaikams pavalgyti, apsirengti, atlikti darbelius, sutvarkyti žaislus, išspręsti nesutarimus) rinkosi šiek tiek daugiau nei trečdalis pedagogų, tokių pedagogų daugiau buvo ikimokyklinio ugdymo grupėse (43,12 proc.).

Nešiuolaikišką, vaiko ugdymuisi nepalankią autokratišką sąveiką atitinkantį teiginį (organizuoju vaikų veiklą, paskirstau, kas ką turi veikti, drausminu, siekiu tvarkos) rinkosi 15-26 proc. pedagogų, tokių pedagogų statistiškai reikšmingai daugiau priešmokyklinio ugdymo grupėse ($p < 0,05$), bei grupėse, kuriose daugiau vaikų ($p < 0,001$). ***Kraštutiniai laisvąjį ugdymo***

stilių atitinkantį teiginį (grupėje stebiu, nesikišu į vaikų veiklą, toleruoju įvairių jų elgesį) rinkosi apie 14 proc. pedagogų. Ši stilių dažniau rinkosi ikimokyklinių grupių pedagogai ($p < 0,05$). *Bejėgiškąjį ugdymosi stilių atitinkantį teiginį* (dėl vaikų elgesio ir veiklos dažnai kreipiuosi pagalbos į auklėtojos padėjėją, tėvus, administraciją) rinkosi 3-8 proc. pedagogų, daugiau jų dirba mišriose grupėse. Šis stilius dažniau nei kitiems būdingas mišrių grupių pedagogams ($p < 0,05$). Taigi beveik ketvirtadalis pedagogų kartais ar dažnai praktikoja sąveiką su vaiku, kuri neatitinka kokybiško ugdymosi reikalavimų.

27 lentelė
Pedagogų sąveikos su vaikais ypatumai

Pedagogų sąveikos su vaikais ypatumai:	Ikimokyklinė grupė	Priešmokyklinė grupė	Mišri grupė
tinkamo vaikų elgesio ir aktyvios veiklos siekiu juos skatindama, drąsindama, pagirdama	89,13	91,49	83,87
bendraudama su vaikais skatinu juos rinktis, diskutuoti, nuspręsti, tartis, atstovauti	84,42	90,07	90,32
padedu vaikams pavalgyti, apsirengti, atlikti darbelius, sutvarkyti žaislus, išspręsti nesutarimus	43,12	31,91	33,87
organizuoju vaikų veiklą, paskirstau, kas ką turi veikti, drausminu, siekiu tvarkos	15,58	26,24	22,58
grupėje stebiu, nesikišu į vaikų veiklą, toleruoju įvairių jų elgesį	13,77	14,89	14,52
kartais vaikams ko nors neleidžiu, ką nors uždraudžiu, pabarau, nubaudžiu	7,97	7,80	8,06
dėl vaikų elgesio ir veiklos dažnai kreipiuosi pagalbos į auklėtojos padėjėją, tėvus, administraciją	3,26	6,38	8,06
Kita	1,45	1,42	3,23

Pedagogų dažniausiai praktikuojamos ugdymo formos grupėje

Anketine apklausa siekta išsiaiškinti, ar pedagogai taiko ugdymo formas, laiduojančias kokybišką vaikų ugdymąsi grupėje (28 lentelė).

28 lentelė
Pedagogų dažniausiai praktikuojamos ugdymo formos grupėje

Pedagogų dažniausiai praktikuojamos ugdymo formos grupėje:	Ikimokyklinė grupė	Priešmokyklinė grupė	Mišri grupė
vaikų veiklą grupelėmis	85,56	89,44	79,37
ugdymą žaidimu	79,42	71,83	74,60
šventes, popietes, pramogas	71,84	73,24	65,08
ryto ratą, popietės ratą	67,87	77,46	52,38
visos vaikų grupės veiklą salėje, grupėje, lauke	67,15	61,97	46,03
individualų vaikų ugdymą	66,79	69,72	66,67
projektinį vaikų veiklos organizavimą	44,40	57,04	52,38
kalbos, bendravimo, atsipalaidavimo ir kt. valandėles	42,60	48,59	36,51
išvykas, ekskursijas	41,88	67,61	49,21
edukacinius renginius už darželio ribų	18,41	36,62	26,98
pamokėles	6,50	12,68	9,52
Kita	1,08	2,82	1,59

Tyrimo duomenys rodo, kad dauguma pedagogų taiko tinkamas ugdymo organizavimo formas: vaikų veiklą grupelėmis, ugdymą žaidimu, šventes, popietes, pramogas, ryto ratą, popietės ratą, visos vaikų grupės veiklą salėje, grupėje, lauke, individualų vaikų ugdymą. Kiek mažiau – tik apie pusę pedagogų, taiko projektinį vaikų veiklos organizavimą, šią formą dažniau taiko priešmokyklinių grupių pedagogai ($p < 0,05$), aukštesnio išsilavinimo ($p < 0,001$) ir kvalifikacijos pedagogai ($p < 0,001$).

Kokybiško ugdymo nelaiduojančių formų – pamokėlę, vis dar taiko 6-12 proc. pedagogų, priešmokyklinių grupių pedagogai ją taiko du kartus dažniau, nei ikimokyklinių grupių pedagogai. Šis skirtumas yra statistiškai reikšmingas ($p < 0,05$).

Pedagogų dažniausiai praktikuojami ugdymo metodai ir būdai grupėje

Anketine apklausa siekta išsiaiškinti, ar pedagogai taiko ugdymo būdus bei metodus, laiduojančius kokybišką vaikų ugdymąsi grupėje (29 lentelė). Tyrimo duomenys rodo, kad pedagogai dažniausiai (68-77 proc.) naudoja ugdymosi situacijų moderavimo būdus (diskusijas, susitarimus, pokalbius, pasakojimą), kūrybinės sąveikos su vaiku būdus (bendrą veiklą su vaiku – 59-79 proc.; kūrybiškų idėjų vaikų veiklai siūlymą – 60-64 proc.; vaiko sumanymų palaikymą bei pagalbą juos išplėtojant – 60-65 proc.), ugdančiosios aplinkos kūrimą (vaiko ugdymą(si) skatinantį aplinkos bei priemonių keitimą – 67-78 proc.). Tai būdai, laiduojantys aukštą ugdymo kokybę.

Kita vertus, **dalis pedagogų naudoja akademinės krypties mokymo būdus, negalinčius laiduoti geros vaiko ugdymosi kokybės:** užduočių vaikų veiklai skyrimą (28-40 proc.), demonstravimą (28-37 proc.), nurodymus. Užduotis vaikų veiklai dažniau nei kiti skiria labai didelį darbo stažą turintys pedagogai ($p < 0,005$), demonstravimą, nurodymus – žemesnės kvalifikacijos pedagogai ($p < 0,05$), ir dirbantys grupėse su daug vaikų ($p < 0,005$).

29 lentelė

Pedagogų dažniausiai praktikuojami ugdymo metodai ir būdai grupėje

Pedagogų dažniausiai praktikuojami ugdymo metodai ir būdai grupėje:	Ikimokyklinė grupė	Priešmokyklinė grupė	Mišri grupė
diskusijas, susitarimus, pokalbius, pasakojimą	77,98	83,80	68,25
bendrą veiklą su vaiku	70,76	59,86	79,37
vaiko ugdymą(si) skatinantį aplinkos bei priemonių keitimą	67,15	78,17	69,84
kūrybiškų idėjų vaikų veiklai siūlymą	62,45	64,79	60,32
vaiko sumanymų palaikymą bei pagalbą juos išplėtojant	60,65	65,49	63,49
kelių ar visos grupės vaikų bendros veiklos skatinimą	45,85	52,11	39,68
pavyzdžio naudojimą	35,02	35,21	42,86
patarimus, klausimus, komentarus	30,32	33,80	34,92
užduočių vaikų veiklai skyrimą	28,88	40,14	36,51
demonstravimą	28,16	37,32	36,51
Instruktavimą	2,89	3,52	6,35
Nurodymus	0,00	1,41	1,59
Kita	0,36	0,00	0,00

Individualūs vaikų ypatumai, į kuriuos atsižvelgia pedagogai organizuodami ugdymą

Atsižvelgimas į vaiko individualumą rodo gerą ugdymo kokybę. Atliktas kiekybinis tyrimas parodė (30 lentelė), kad pedagogai dažniausiai atsižvelgia į vaiko norus, interesus,

pomėgius; į vaiko pasiekimų lygį, ugdymo(si) institucijoje patirtį; į vaiko gabumus; į vaiko emocinę būseną ir elgesio ypatumus ir kt.

Pedagogai nepakankamai atsižvelgia į vaiko šeimos kultūrinę, tautinę, materialinę, užimtumo, šeiminių situaciją (tik 20-26 proc. pedagogų), į vaiko dvikalbystę (12-15 proc. pedagogų), į berniukų ir mergaičių skirtybes (8-14 pedagogų). Į šeimos situaciją dažniau atsižvelgia vyresni pedagogai ($p < 0,01$), aukštesnės kvalifikacijos pedagogai ($p < 0,005$), į dvikalbystę – darželių pedagogai ($p < 0,05$).

30 lentelė

Individualūs vaikų ypatumai, į kuriuos atsižvelgia pedagogai organizuodami ugdymą

Individualūs vaikų ypatumai, į kuriuos atsižvelgia pedagogai organizuodami ugdymą:	Ikimokyklinė grupė	Priešmokyklinė grupė	Mišri grupė
į vaiko norus, interesus, pomėgius	79,42	78,17	69,84
į vaiko pasiekimų lygį, ugdymo(si) institucijoje patirtį	65,70	71,83	69,84
į vaiko gabumus	63,90	78,87	74,60
į vaiko emocinę būseną ir elgesio ypatumus	60,65	66,20	61,90
į vaiko veiklos tempą, temperamentą	54,15	58,45	47,62
į specialiuosius ugdymo(si) poreikius	50,18	55,63	63,49
į vaiko sveikatą	48,01	62,68	55,56
į vaiko šeimos kultūrinę, tautinę, materialinę, užimtumo, šeiminių situaciją	20,22	26,76	23,81
į vaiko dvikalbystę	13,00	12,68	15,87
į berniukų ir mergaičių skirtybes	8,30	10,56	14,29
visi vaikai ugdomi vienodai	1,44	2,11	0,00
kita	0,00	0,70	1,59

Vaikų dienos organizavimo grupėje ypatumai

Vaikų gyvenimo organizavimas pagal iš anksto numatytą dienotvarkę, kuri keičiama pagal susidariusią situaciją, tariantis su vaikais, yra kokybiško ugdymo organizavimo požymis. Tyrimo rezultatai rodo, kad dauguma (80-84 proc.) naudoja būtent tokią dienotvarkę. Dalis pedagogų taiko dienotvarkę, kuri pritaikyta vaikų gyvenimui ir ugdymui(si) visose įstaigos erdvėse (38-49 proc.), keičiama pagal metų laikus (28-35 proc.). Dalis pedagogų dirba pagal kiekvieną dieną kartu su vaikais sudaromą dienotvarkę (3-7 proc.).

Tačiau yra pedagogų, kurių dienotvarkė nepadedą siekti vaikų kokybiško ugdymosi. Jie dirba pagal iš anksto numatytą, nesikeičiančią dienotvarkę (13-14 proc.) arba be konkrečios dienotvarkės (2-4 proc.). Nesikeičiančią dienotvarkę dažniau nei kiti praktikuoja vyresnio amžiaus pedagogai ($p < 0,05$), be konkrečios dienotvarkės dažniau dirba pedagogai, kurių grupėse mažai vaikų ($p < 0,05$).

31 lentelė

Vaikų dienos organizavimo grupėje ypatumai

Vaikų dienos organizavimo grupėje ypatumai:	Ikimokyklinė grupė	Priešmokyklinė grupė	Mišri grupė
pagal numatytą dienotvarkę, kuri keičiama pagal susidariusią situaciją	81,16	84,51	80,95
pagal dienotvarkę, pritaikytą vaikų gyvenimui ir ugdymui(si) visose įstaigos erdvėse (veiklų kambarėliuose, seklyčiose, salėse ir kt.)	38,04	41,55	49,21
pagal dienotvarkę, kuri keičiama atsižvelgiant į metų laikus	35,87	29,58	28,57

pagal iš anksto numatytą, nesikeičiančią dienotvarkę	14,13	13,38	14,29
pagal kiekvieną dieną kartu su vaikais sudaromą dienotvarkę	7,25	14,08	12,70
pagal tėvų patogumui pritaikytą dienotvarkę	6,16	7,04	3,17
pagal dienotvarkę, pritaikytą dieną miegantiems ir nemiegantiems vaikams	4,71	7,04	7,94
konkreči dienotvarkė nenumatoma	2,54	4,23	3,17
pagal netradicinę, išskirtinę dienotvarkę (nakvynė darželyje, visos dienos išvykos ir kt.)	1,81	2,11	4,76
Kita	0,72	0,00	0,00

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaiko pasiekimų vertinimas

Anketoje pedagogams buvo pateikti klausimai su pasiūlytais atsakymų variantais apie vaikų pasiekimų vertinimo tikslus bei naudojamus vaiko pasiekimų vertinimo metodus ir būdus.

Analizuojant duomenis (žr. 32 lentelę) paaiškėjo, jog apie du trečdaliai tiek ikimokyklinių, tiek priešmokyklinių, tiek mišrių grupių pedagogų išskiria tokius pagrindinius vaikų pasiekimų vertinimo tikslus: įvertinti vaiko daromą pažangą, informuoti tėvus apie vaiko pasiekimus, pažinti vaiko individualybę, numatyti vaiko ugdymo(si) perspektyvas. Išryškėjo, jog apie pusė priešmokyklinių ir mišrių grupių pedagogų (55,56 – 49,21 proc.) vertina vaiko pasiekimus tam, kad keistų ugdymo turinį ir jo įgyvendinimo procesą pagal vaiko pasiekimus bei kryptingai siektų ugdymo tikslų. Tačiau tokius pasiekimų vertinimo tikslus kelia mažiau nei pusė (45,49 proc. – 40,79 proc.) ikimokyklinio ugdymo pedagogų. Pastebėta, jog vaiko pasiekimų vertinimas svarbesnis priešmokyklinio ugdymo pedagogams (45,77 proc.) nei ikimokyklinių (28,52 proc.) ar mišrių (39,68 proc.) grupių pedagogams. Tyrimas parodė, jog ketvirtadalis pedagogų vaikų pasiekimus vertina tik formaliai, siekdami užpildyti administracijos reikalaujamus dokumentus, kiti – vien tam, kad formaliai suskirstytų vaikus pagal pasiekimų lygį.

32 lentelė

Pedagogų nuomonė apie vaikų pasiekimų vertinimo tikslus

Vaikų pasiekimų vertinimo tikslai:	Ikimokyklinė grupė	Priešmokyklinė grupė	Mišri grupė
įvertinti vaiko daromą pažangą	69,68	76,06	68,25
informuoti tėvus apie vaiko pasiekimus	68,23	71,13	66,67
pažinti vaiko individualybę	67,15	68,31	63,49
numatyti vaiko ugdymo(si) perspektyvas	58,48	60,56	57,14
keisti ugdymo turinį ir jo įgyvendinimo procesą pagal vaiko pasiekimus ir galimybes	45,49	51,41	55,56
kryptingai siekti ugdymo tikslų	40,79	49,30	49,21
nustatyti vaiko pasiekimų lygį	28,52	45,77	39,68
atlikti vaiko atvejo analizę (specialiųjų poreikių, gabaus, turinčio elgesio problemų ir kt.)	24,91	33,80	34,92
įsivertinti savo ugdymo organizavimo gebėjimus	17,33	24,65	11,11
atsiskaityti administracijai	6,14	13,38	11,11
suskirstyti vaikus pagal pasiekimų lygį	3,25	7,04	11,11

Pedagogai, vertindami vaikų pasiekimus, taiko įvairius šiuolaikiškus pasiekimų vertinimo metodus ir būdus. Daugelis pedagogų vaikų pasiekimus vertina stebėdami bei fiksuodami stebėjimų medžiagą. Daugiau nei du trečdaliai tyrime dalyvavusių grupių pedagogų

vaikų pasiekimus vertina kalbėdamiesi su vaikais ir tėvais bei sudarydami vaikų pasiekimų aplanką, priešmokyklinių grupių pedagogai - analizuodami jų atliktas kūrybines užduotes.

Nekokybišką vaikų pasiekimų vertinimą rodo testų naudojimas (15-27 proc. pedagogų), kuris nėra tinkamas metodas vaikų pasiekimų vertinimui.

33 lentelė

Pedagogų naudojami vaiko pasiekimų vertinimo metodai ir būdai

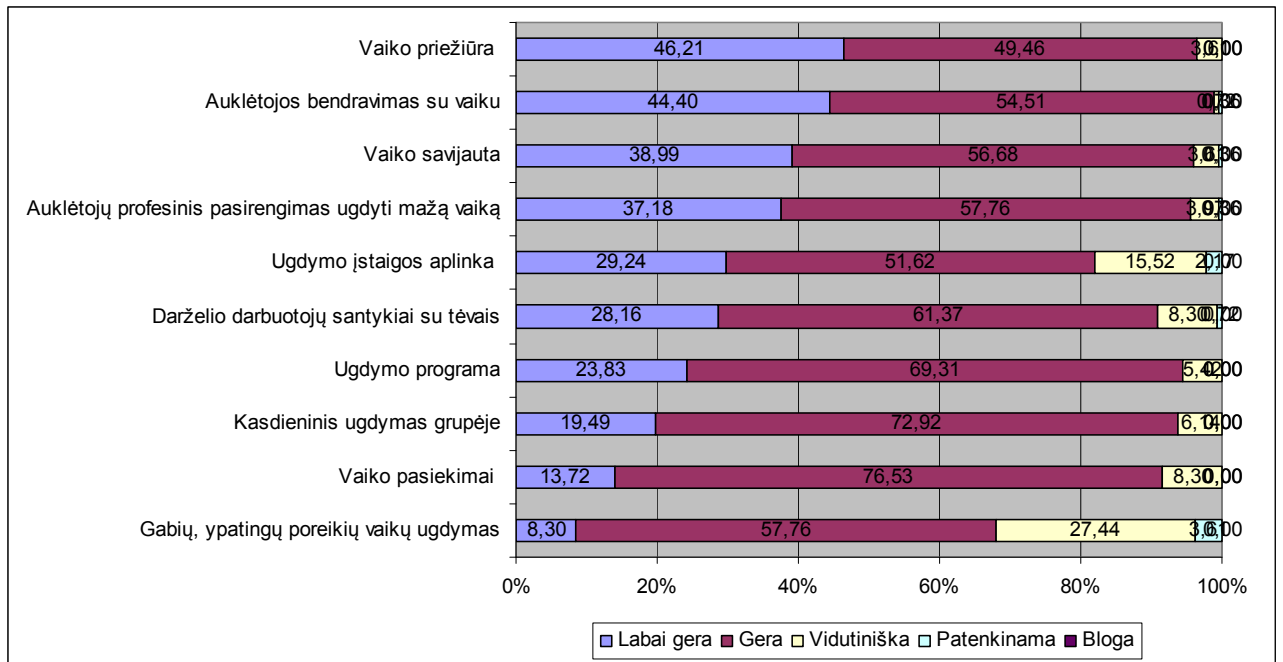
Pedagogų naudojami vaiko pasiekimų vertinimo metodai ir būdai:	Ikimokyklinė grupė	Priešmokyklinė grupė	Mišri grupė
vaiko pasiekimų stebėjimą ir fiksavimą	77,82	85,11	82,26
pokalbius su vaiku	67,64	77,30	70,97
pokalbius su tėvais	63,27	70,21	62,90
vaiko pasiekimų aplankalo sudarymą	60,73	76,60	64,52
vaikų atliktų kūrybinių užduočių analizę	56,36	68,79	50,00
pokalbius su specialistais	46,91	55,32	45,16
tėvų anketavimą	32,36	43,97	33,87
pasiekimo rodiklių žymėjimą standartizuotose vertinimo formose	29,45	24,82	32,26
testavimą	15,27	26,24	27,42
vaiko įsivertinimą	13,09	31,91	25,81
kita	0,00	0,00	1,61

Siekta nustatyti, kaip ikimokyklinių ir priešmokyklinių grupių pedagogai vertina įvairių ugdymo aspektų kokybę savo grupėse.

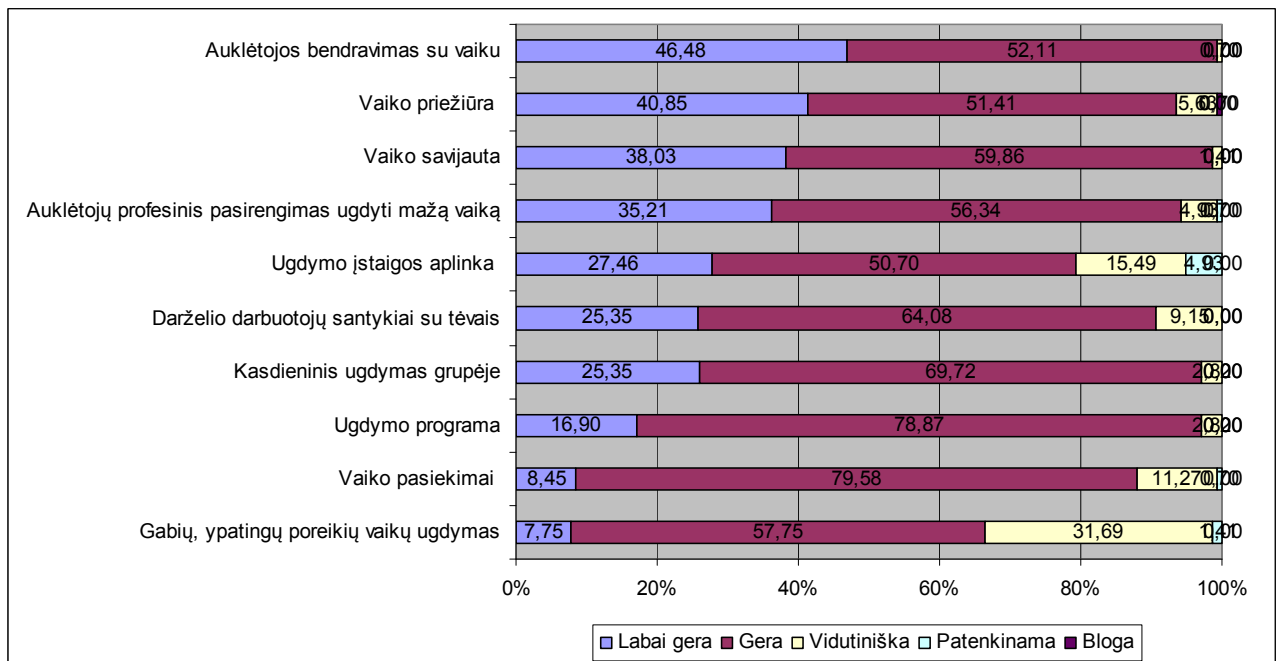
Tyrimo duomenys (7 pav.) rodo, kad daugiau nei 90 proc. ikimokyklinio ugdymo pedagogų labai gerai ir gerai vertina: auklėtojos bendravimą su vaiku, vaiko priežiūrą, savijautą, kasdieninį ugdymą grupėje ir kitus aspektus. Tik šiek tiek mažiau pedagogų (80,86 proc.) labai gerai ir gerai vertina įstaigos aplinką. Pedagogai blogiau vertina tik gabių ir ypatingų vaikų ugdymą (labai gerai ir gerai vertina 66,06 proc.). Tai rodo, jog ikimokyklinio ugdymo pedagogai nėra kritiški, vertindami ugdymą savo grupėse, pats neišvelgia ugdymo problemų, nors atsakymai į kitus anketos klausimus aiškiai parodė, jog tokių problemų esama.

Panašios tendencijos išryškėjo pedagogams vertinant skirtingus priešmokyklinio ugdymo aspektus (8 pav.). Daugiau nei 90 proc. priešmokyklinio ugdymo pedagogų labai gerai ir gerai vertina: pedagogo bendravimą su vaiku, vaiko savijautą, priežiūrą, kasdieninį ugdymą grupėje ir kitus aspektus. Tik šiek tiek mažiau pedagogų labai gerai ir gerai vertina vaiko pasiekimus (88,03 proc.), įstaigos aplinką (78,16 proc.). Priešmokyklinių grupių pedagogai blogiau vertina tik gabių ir ypatingų vaikų ugdymą (labai gerai ir gerai vertina 65,50 proc.). Statistiškai reikšmingų skirtumų tarp ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo pedagogų vertinimų nenustatyta.

Kritiškiau ugdymo procesą vertino aukštesnės kvalifikacijos pedagogai (kritiškiau nei kiti vertino vaiko savijautą, kasdieninį ugdymą grupėje, vaiko pasiekimus, įstaigos aplinką, pedagogo profesinį pasirengimą ugdyti mažą vaiką). Aukštesnį išsilavinimą turintys pedagogai kritiškiau nei kiti vertino vaiko priežiūrą ir pedagogo profesinį pasirengimą ugdyti mažą vaiką. Didelį pedagoginį darbo stažą turintys pedagogai buvo mažiausiai kritiški.

7 pav. Skirtingų ikimokyklinio ugdymo aspektų kokybė pedagogų nuomone

8 pav. Skirtingų priešmokyklinio ugdymo aspektų kokybė pedagogų nuomone

Siekta nustatyti, kaip skirtingo tipo įstaigų pedagogai vertina įvairių ugdymo aspektų kokybę savo grupėse.

LR švietimo įstatyme pabrėžiama, kad už švietimo kokybę atsako švietimo teikėjas. Atliktas tyrimas rodo, kad įvairių ugdymo aspektų kokybę savo grupėse pedagogai vertina labai gerai ir gerai. Darželių, darželių – mokyklų ir mokyklų priešmokyklinių grupių pedagogai (virš 90 proc.) labai gerai ir gerai vertina ugdymo programą, vaiko savijautą, vaiko priežiūrą, auklėtojos bendravimą su vaiku ir kasdienį ugdymą grupėje. Panašiai pedagogai vertina ir kitus kokybiško ugdymo aspektus įstaigoje: vaiko pasiekimus, ugdymo įstaigos aplinką, darželio darbuotojų santykius su tėvais ir auklėtojų profesinį pasirengimą ugdyti mažą vaiką (34 lentelė). Kiek mažiau (daugiau nei du trečdaliai) pedagogų labai gerai ir gerai vertina gabių,

ypatingų poreikių vaikų ugdymą. Taigi įvairius kokybiško ugdymo aspektus darželių, darželių – mokyklų ir mokyklų, kuriose yra priešmokyklinio ugdymo grupių, pedagogai vertina beveik išimtinai gerai ir labai gerai.

Vertėtų dėmesį atkreipti į tai, kad kokybiško ugdymo aspektai patenkinamai ar blogai beveik ar visiškai nebuvo vertinti.

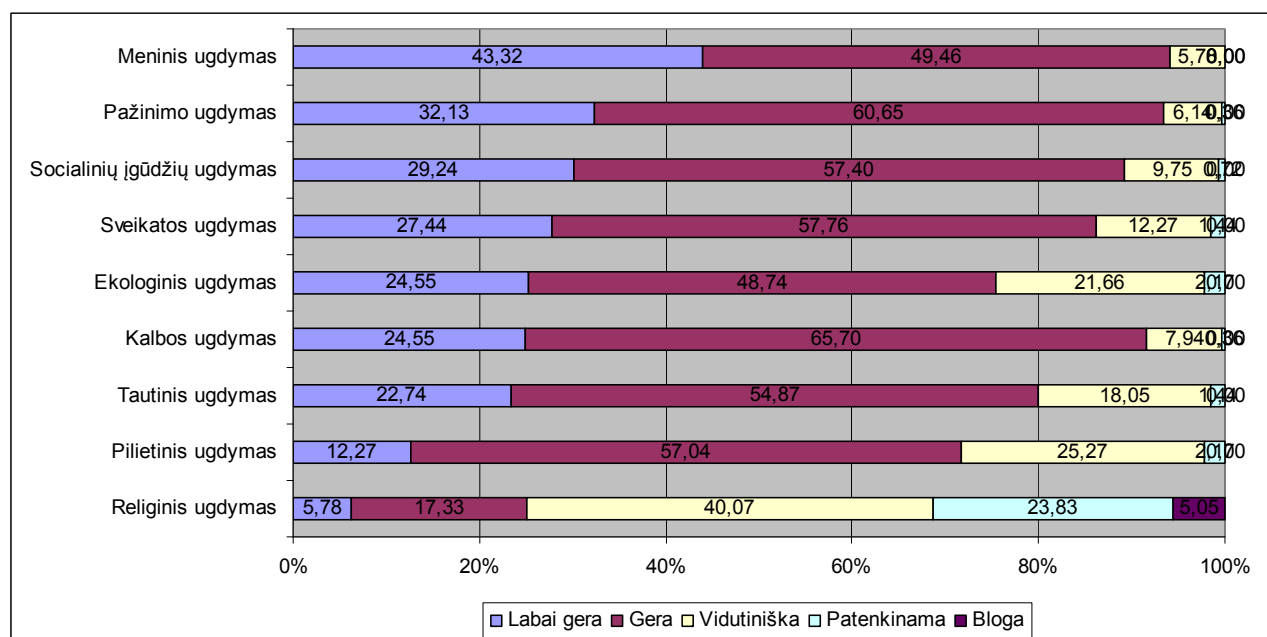
34 lentelė

Kokybiško ugdymo vertinimo aspektai skirtingo tipo ugdymo įstaigose/grupėse

	Vaikų ugdymo kokybės grupėje/įstaigoje vertinimo būdai:	Ugdymo programą	Vaikų savijautą	Vaikų priežiūrą (maitinimą, miegą, sveikatą)	Auklėtojos bendravimą su vaiku	Kasdieninį ugdymą grupėje	Vaikų pasiekimus (daromą pažangą, brandumą mokyklai)	Gabių, ypatingų poreikių vaikų ugdymą	Ugdymo įstaigos aplinką (materialinę)	Darželio darbuotojų santykius su tėvais	Auklėtojų profesinį pasirengimą ugdyti mažą vaiką
Darželis	Labai gerai	22,12	39,90	46,15	43,99	19,95	13,22	8,89	28,61	28,13	37,02
	Gerai	72,36	56,73	49,52	54,57	73,56	77,16	56,25	52,88	62,26	57,69
	Vidutiniškai	4,33	2,64	3,37	0,96	5,05	7,93	29,57	14,18	8,17	3,61
	Patenkinamai	0,00	0,24	0,00	0,24	0,00	0,24	2,88	2,88	0,72	0,48
Darž/Mokykl	Labai gerai	13,04	34,78	43,48	50,00	23,91	8,70	10,87	23,91	23,91	30,43
	Gerai	80,43	58,70	47,83	47,83	60,87	71,74	52,17	54,35	65,22	60,87
	Vidutiniškai	6,52	6,52	8,70	2,17	13,04	17,39	30,43	17,39	10,87	6,52
	Patenkinamai	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	6,52	4,35	0,00	0,00
Mokykla	Labai gerai	7,41	25,93	25,93	40,74	25,93	7,41	0,00	14,81	37,04	29,63
	Gerai	81,48	74,07	59,26	59,26	70,37	85,19	74,07	51,85	44,44	51,85
	Vidutiniškai	7,41	0,00	11,11	0,00	3,70	7,41	7,41	25,93	3,70	3,70
	Patenkinamai	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	3,70	0,00	0,00	0,00
	Blogai	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Siekta nustatyti, kaip ikimokyklinių ir priešmokyklinių grupių pedagogai vertina įvairių ugdymo sričių kokybę savo grupėse

Tyrimo duomenys pateikti 9 ir 10 paveiksluose.

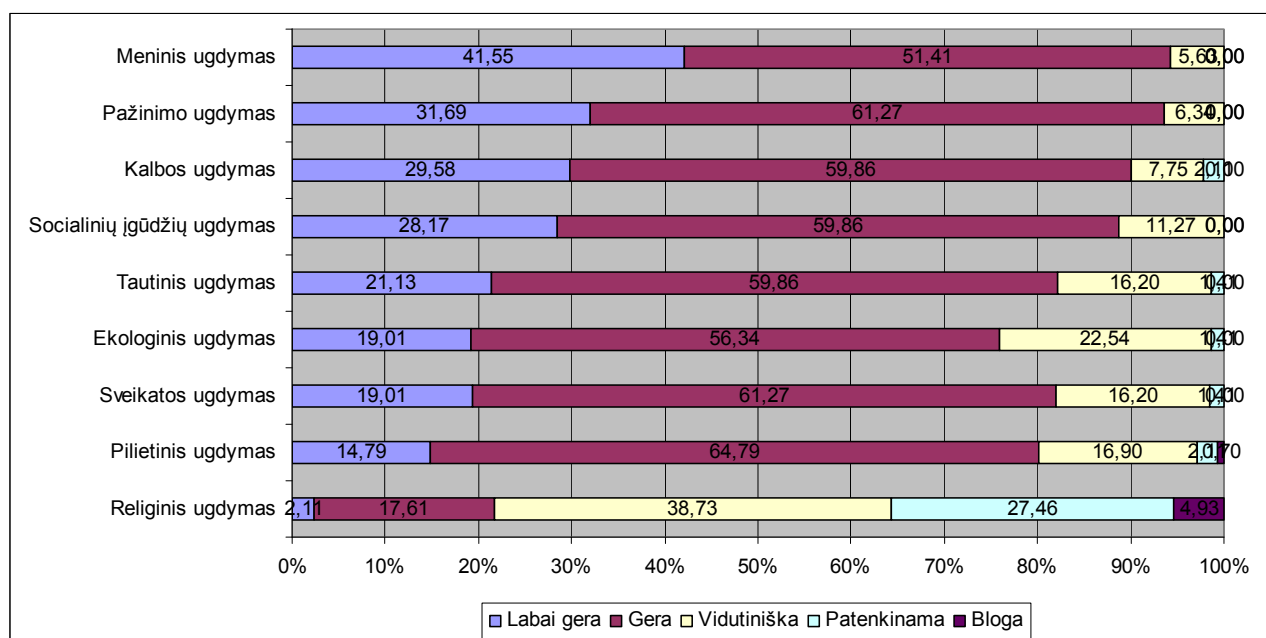
9 pav. Skirtingų ikimokyklinio ugdymo sričių kokybę pedagogų nuomone

Tyrimo duomenys (9 pav.) rodo, kad daugiau nei 90 proc. ikimokyklinio ugdymo pedagogų labai gerai ir gerai vertina meninį, pažinimo ir kalbos ugdymą, daugiau nei 80 proc.

– socialinių įgūdžių ir sveikatos ugdymą. Šių ugdymo sričių vertinimas praktiškai sutampa su tėvų vertinimais. Apie 70 ir daugiau proc. pedagogų labai gerai ir gerai vertina tautinį, ekologinį, pilietinį ugdymą, t.y. pedagogų vertinimai daug aukštesni, nei tėvų. Pedagogai blogiau vertina tik religinį ugdymą (labai gerai ir gerai vertina 23,11 proc.). Šis vertinimas panašus į tėvų vertinimą.

Panašūs ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų vertinimai (10 pav.). Daugiau nei 90 proc. priešmokyklinio ugdymo pedagogų labai gerai ir gerai vertina meninį, pažinimo ir kalbos ugdymą, daugiau nei 80 proc. – kalbos, socialinių įgūdžių ir sveikatos ugdymą. Virš 70 proc. pedagogų labai gerai ir gerai vertina tautinį, pilietinį, ekologinį ugdymą. Daug blogiau pedagogai vertina religinį ugdymą (labai gerai ir gerai vertina 19,72 proc.). Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų vertinimai statistiškai reikšmingai skiriasi tik vertinant pilietinio ugdymo kokybę.

Kritiškiausiai beveik visas ugdymo sritis vertino aukštesnio išsilavinimo ir aukštesnės kvalifikacijos pedagogai. Vadinasi, didesnis profesionalumas padeda išvelgti kokybės problemas ir jas spręsti.

10 pav. Skirtingų priešmokyklinio ugdymo sričių kokybė pedagogų nuomone

Siekta nustatyti, kaip skirtingo tipo įstaigų pedagogai vertina įvairių ugdymo sričių kokybę savo grupėse

Analizuojant tyrimo duomenis išryškėjo, jog vertinimo skalėje vyravo labai geri ir geri vertinimai, patenkinamų ar blogų vertinimų pasitaikė labai mažai (35 lentelė). Vertindami skirtingas ugdymo sritis, virš keturių penktadalių pedagogų labai gerai ir gerai įvertino meninio, pažintinio, kalbinio, socialinio bei sveikatos ugdymo sričių kokybę. Pilietinio, tautinio bei ekologinio ugdymo kokybę labai gerai ir gerai įvertino virš dviejų trečdalių pedagogų. Išimtis – religinis ugdymas. Jo kokybe nepatenkinti apie trečdalis darželių ir darželių-mokyklų pedagogų bei 7,41% mokyklų ir mokyklų priešmokyklinių grupių pedagogų.

Abejonių kelia skirtingo tipo įstaigų pedagogų itin pozityvus požiūris labai gerai ir gerai vertinant beveik visų ugdymo sričių kokybę savo grupėse.

35 lentelė
Vaikų ugdymo kokybė atskirose srityse

	Vaikų ugdymo atskirose srityse kokybė:	Kalbos ugdymas	Sveikatos ugdymas	Socialinių įgūdžių ugdymas	Meninis ugdymas	Pažinimo ugdymas	Pilietinis ugdymas	Tautinis ugdymas	Ekologinis ugdymas	Religinis ugdymas
Darželis	Labai gera	25,72	27,88	30,29	42,79	31,01	13,70	23,32	24,28	6,01
	Gera	65,38	56,73	56,73	50,72	61,78	57,93	56,49	50,72	14,90
	Vidutiniška	7,21	12,26	10,10	5,29	6,49	24,04	16,83	21,39	38,46
	Patenkinama	0,48	1,68	0,48	0,00	0,00	1,92	1,44	1,68	27,16
	Bloga	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,24	0,00	0,00	4,33
Darž/Mokyk	Labai gera	17,39	15,22	23,91	41,30	30,43	10,87	15,22	8,70	0,00
	Gera	69,57	67,39	63,04	54,35	63,04	52,17	54,35	56,52	26,09
	Vidutiniška	10,87	17,39	13,04	4,35	4,35	32,61	26,09	28,26	36,96
	Patenkinama	2,17	0,00	0,00	0,00	2,17	2,17	2,17	4,35	26,09
	Bloga	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	8,70
Mokykla	Labai gera	29,63	7,41	33,33	44,44	51,85	11,11	18,52	22,22	3,70
	Gera	48,15	74,07	62,96	40,74	44,44	74,07	62,96	62,96	33,33
	Vidutiniška	18,52	11,11	3,70	11,11	3,70	7,41	18,52	11,11	48,15
	Patenkinama	3,70	3,70	0,00	0,00	0,00	3,70	0,00	3,70	7,41
	Bloga	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

3.4.3. UGDYMO(SI) KOKYBĖ ĮSTAIGOSE JŲ VADOVŲ VERTINIMU: KOKYBINIS TYRIMAS

Ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovų klausta „*kuo kokybiškas vaikų ugdymas jūsų įstaigoje?*“ Susistemintus įstaigų vadovų interviu duomenis, išryškėja šie kokybiško vaikų ugdymo įstaigoje požymiai.

- Ugdymo kokybė įstaigoje labai priklauso nuo pedagogo išsilavinimo lygio, jo gebėjimo bendradarbiauti su įstaigoje dirbančiais specialistais (logopedais, meninio ugdymo pedagogais ir kt.), praktiką atliekančiais studentais. Pedagogai nuolat domisi švietimo naujovėmis (informacijos ieško naujausioje literatūroje, internete, bendradarbiaudami su kitomis įstaigomis, socialiniais partneriais). Kvalifikacijos kėlimas – dalyvavimas rajonų ir vietiniuose metodiniuose užsiėmimuose, dalijimasis patirtimi – neatsiejama nuolatinio pedagogo tobulėjimo sąlyga.
- Kokybiškai parengta ugdymo programa, taip pat lemiamas veiksnys organizuojant ikimokyklinio ugdymo procesą įstaigoje. Kuriant programas, atsižvelgta į vietos bendruomenės, tėvų lūkesčius, regiono ypatumus, ugdymo turinys įgalina įstaigas tenkinti prigimtinius, socialinius, pažintinius, kultūrinius vaikų poreikius.
- Ugdymo proceso kokybę laiduoja turinio įgyvendinimui palanki aplinka, nuolat atnaujinamos ugdymo priemonės. Vaiko saviraiška skatinama ne tik kasdienėje grupės veikloje, bet ir už įstaigos ribų.
- Ugdymo įstaigos atviros tėvams. Sprendžiant įvairius su ugdymo kokybe susijusius klausimus, informuojami tėvai, mokykla ir jos bendruomenė, tariamasi su jais, atsižvelgiama į jų nuomonę.

Apibendrinant galima teigti, jog kokybišką ugdymą lemia **pedagogų išsilavinimas bei kompetencija**, kokybiškai parengta **įstaigos programa**, turinio įgyvendinimui **palanki aplinka**, **ugdymo(si) priemonės, bendradarbiavimas su tėvais, socialiniais partneriais, visuomene**.

Tyrimu siekta išsiaiškinti „*kuo ir kaip pasikeitė vaikų ugdymo kokybė jūsų įstaigoje per pastaruosius kelerius metus? Kokį su kokybės gerinimu susijusį tikslą, uždavinį ar prioritetą šiuo metu esate išsikėlę savo įstaigoje?*“ Vaikų ugdymo kokybę bei jos tobulinimą įstaigų vadovai įvardina, remdamiesi ryškiausiais įstaigoje matomų pokyčių pavyzdžiais. Kai kuriose įstaigose šiuos pokyčius inicijavo vykdomas vidaus auditas.

- Buvo pakoreguota įstaigos programa, atsirado naujovių planuojant bei analizuojant dienynų turinį.
- Vaikų ugdymo kokybė keitėsi atsiradus ir įgyvendinant naujus edukacinius projektus.
- Pedagogų inspiruoti tėvai pasiūlė įvairiapusiškesnę pagalbą, kaip antai, gausiau dalyvauja įstaigos ugdomojoje veikloje, patys kviečia vaikų grupes į savo darbo vietas, organizuoja vaikų darbų parodas jose ir pan.
- Įstaigos ir grupės erdvės papildytos naujomis priemonėmis, kaip antai, įstaigoje įrengtas kompiuterinis kampelis ir pan.

• Ugdymo proceso kokybės gerinimui parengta vaiko daromos pažangos vertinimo sistema.

Su kokybės gerinimu susijęs tikslas, uždaviniai ar prioritetai, kuriuos šiuo metu įstaigos yra išsikėlę, gana skirtingi savo turiniu, tačiau atliepia konkrečios įstaigos veiklos specifiką.

Numatomi su kokybės gerinimu susiję konkretūs strateginiai uždaviniai:

- kurti optimalią vaikų laimėjimų vertinimo sistemą;
- lavinti pedagogų gebėjimą taikyti projektinę veiklą;
- skatinti vaiko kūrybiškumą.

Įstaiga nurodo ir tokius vaikų ugdymo prioritetus:

- Ugdyti stiprią pažinimo motyvaciją, aktyvų, savimi ir savo gebėjimais pasitikintį vaiką. Skatinti veikti, bendrauti ir bendradarbiauti su bendraamžiais ir suaugusiais, kartu plėtojant vaiko emocinę, socialinę ir kultūrinę patirtį.

- Sergėti ir stiprinti vaiko psichinę ir fizinę sveikatą, garantuoti jo saugumą, padėti adaptuotis naujoje aplinkoje.
- Ieškoti įvairių bendravimo formų su tėvais, šeima, kviesti aktyviai dalyvauti grupės, darželio veikloje.

Vaikų ugdymo efektyvumą įstaiga žada užtikrinti daugiau dėmesio skirdama:

- sveikos gyvensenos įgūdžių tobulinimui;
- vaiko intelekto pagal individualias jo galimybes ir poreikius ugdymas;
- psichologinio klimato kūrimui bei bendravimui su tėvais.

Apibendrinant galima teigti, jog įstaigoje vaikų ugdymo kokybė siejama su šiais pokyčiais: ***atnaujintomis programomis, naujovėmis planuojant bei analizuojant dienynų turinį, nauja vaiko daromos pažangos vertinimo sistema, įgyvendintais edukaciniais projektais, gausėniu tėvų dalyvavimu įstaigos ugdomojoje veikloje, įsigytomis naujomis priemonėmis.***

Su kokybės gerinimu susijęs tikslas, uždaviniai ar prioritetai, kuriuos šiuo metu įstaigos yra išsikėlę, gana skirtingi savo turiniu, tačiau atliepia konkrečios įstaigos veiklos specifiką.

Įstaigų vadovai prašyti nurodyti „*kokias vaikų ugdymo kokybės problemas dar matote savo įstaigoje? Kaip galvojate jas spręsti?*“

• Didelis vaikų skaičius grupėse – dažniausiai vardijamas vaikų ugdymo kokybę lemiantis veiksnys. Esant dideliame vaikų skaičiui grupėse, atsiranda ugdymo individualizavimo problema.

Grupėje turėtų būti du pedagogo etatai – tai garantuotų vaikų ugdymo kokybę, saugumą (vaikų ir pedagogų), kokybiškesnį bendravimą su šeima. Kai kurios įstaigos šią problemą sprendžia pedagoginių praktikų metu pasitelkdamos studentes, gimnazistes, atliekančias socialinio darbo praktiką.

• Viena aktualesnių įstaigų įvardintų vaikų ugdymo kokybės problemų – tėvų pedagoginis švietimas. Daugelis tėvų mažai domisi savo vaikų socializacija, jiems labiau rūpi, kad vaikai išmoktų rašyti, skaityti, skaičiuoti, nereikšmingu laiko žaidimo metodu.

Šeimos ir įstaigos bendradarbiavimo kokybei gerinti ateityje labiau bus stengiamasi kviesti tėvus dalyvauti ugdomojoje veikloje, įvairiais būdais informuoti apie vaikų pasiekimus ir iškilusias problemas, efektyviau bus išnaudota įstaigos internetinė svetainė.

• Kita opi problema, susijusi su tėvų švietimu – nesisteminis vaikų įstaigos lankymas dėl tėvų laisvo darbo grafiko.

- Pedagogai dirba keliose grupėse (kai kurie net trejose), todėl negali pakankamai įsigilinti į vaikų ugdymo problemas.
- Pedagogų kvalifikacijai kelti skiriama nepakankamai lėšų. Ieškant sprendimo, pasirenkami nemokami seminarai, kviečiami tėvai-specialistai, aukštųjų mokyklų dėstytojai skaityti paskaitas lopšelio-darželio pedagogams.
- Auklėtojų padėjėjų kvalifikacijos problema. Auklėtojų padėjėjos dažnai tiesiogiai dalyvauja ugdymo procese, tačiau už labai mažą atlyginimą įstaigoje dirba žmonės be tinkamo išsilavinimo, kvalifikacijos.
- Trūksta lėšų įsigyti kompiuterinę techniką, spausdintuvus, laminavimo aparatūrą ir pan., o be šių priemonių sunku išsiversti gaminant ugdymo priemones, bendraujant su tėvais ir kt.

Apibendrinant galima teigti, jog tiesiogiai ar netiesiogiai kokybiškas vaikų ugdymas įstaigose nukenčia dėl šių problemų: ***per didelio vaikų skaičiaus grupėse, nepakankamo tėvų pedagoginio švietimo, nesisteminio vaikų įstaigos lankymo, nekokybiško pedagogų darbo keliose grupėse, lėšų stygiaus darbo priemonių įsigijimui, pedagogų kvalifikacijai kelti, auklėtojų padėjėjų nepakankamos kvalifikacijos.*** Daugelį šių problemų įstaigų vadovai siūlo spręsti ne steigėjo, bet valstybės lygmenyje.

3.5. IKIMOKYKLINIO BEI PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĘ SĄLYGOJANTYS VEIKSNIAI

3.5.1 IKIMOKYKLINIO BEI PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĘ SĄLYGOJANTYS VEIKSNIAI: KOKYBINIS TYRIMAS

Veiksniai, turintys pozityvią įtaką ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) kokybei

Organizuojant *focus* grupes ugdymo įstaigose dirbantiems mokslo daktarams, doktorantams, magistrams, studentams, kitiems pedagogams ir tėvams, buvo siekta išsiaiškinti, kokius veiksniai, jų nuomone, turi pozityvų poveikį ugdymo(si) kokybei įstaigose.

Pagrindinis pozityvus veiksnys, kurį išskyrė pedagogai-analitikai ir tėvai, koduojamas antro lygmens subkategorija: **Aukšta pedagogų kvalifikacija ir kompetencija**, kuri apima dvi subkategorijas: **Aukšta pedagogų kvalifikacija ir kompetencija; Patirtinis pedagogų mokymasis**. Vienas iš pedagogų-analitikų komentavo, kad aukšta pedagogų kompetencija matoma stebint jų darbą: „*Jeisi į grupę, ir visos ugdymo sritys stebint yra tolygios – pedagogas pakankamai kompetentingas.*“ (Nr. 2). Pedagogai patys pastebi, kiek daug jie mokosi kasdien bendraudami su vaikais: „*Visi mes žinom, kad vaikai yra tokios asmenybės, kurie yra nenusipėjami. Ir iš jų galima daug ką pasisemti. ...Ir tiesiog atsiranda tokie gebėjimai, kaip prieiti prie kiekvieno vaiko*“ (Nr. 9). Tėvų nuomone, aukšta pedagogų kvalifikacija laiduoja aukštesnę, nei ugdymas namuose, vaiko ugdymo kokybę: „*Pedagogų kvalifikacija iš tikrųjų labai svarbu, nes, kaip ir sakėt, galima auklėti samdyt, bet auklėti tikrai tiek neduoda, kiek duoda darželis ir auklėtojos.*“ (Nr. 8).

Antras veiksnys, susijęs su pirmuoju, koduojamas antro lygmens subkategorija: **Gera pedagogų savijauta ir darbui tinkančios asmenybės savybės**, kuri apima kelias pirmo lygmens subkategorijas: **Gera pedagogo savijauta; Pedagogo pašaukimas; Svarbi yra pedagogo asmenybė**. Kai kurie pedagogai-analitikai ir kiti pedagogai atkreipia dėmesį, jog gera pedagogo savijauta padeda jam siekti ugdymo(si) kokybės: „*Vaikai gali jaustis saugūs tik tuomet, kai su jais yra saugūs suaugę žmonės, labai reikia pasirūpinti, kad tie suaugę, tie auklėtojai būtų saugūs.*“ (Nr. 2); „*Svarbu, kad auklėtoja, kiti pedagogai kiek įmanoma geriau jaustųsi net šiais laikais. Tai tiesiog, sąmoningai, ekskursijas tokias organizuojam, išvažiuojam į kažkokį tai „šakočio taką“, „šokolado taką“. Norim, kad pedagogas būtų kiek įmanoma geresnės formos.*“ (Nr. 8). Tuo tarpu tėvams svarbiau pedagogo pašaukimas ir asmenybės savybės: „*Jis turi pažymėjimą, lyg tai ir kompetentingas tą darbą dirbt, bet jis gali pašaukimo neturėt. Kaip sakyt, tos žinios lyg tai yra, bet pašaukimo nėra.*“ (Nr. 4); „*pedagogo asmeninės savybės... kai yra pedagogų tos asmeninės savybės, tinkamos tam darbui, tada tikrai yra labai šaunu.*“ (Nr. 6).

Šeimą, kaip veiksnį, turinį pozityvų poveikį ugdymo kokybei, išskyrė tik pedagogai. Į antro lygmens subkategoriją: **Šeima kaip pozityvią įtaką ugdymo kokybei turintis veiksnys**, įeina tik viena pirmo lygmens subkategorija: **Pozityvesnis tėvų požiūris į vaikų ugdymą įstaigose**.

Finansavimą, kaip pozityvų ugdymo kokybės gerinimo veiksnį išskyrė vos vienas kitas pedagogas ir tėvai. Jie orientavosi į šią šiuolaikinę Šalies situaciją. Taigi antro lygmens subkategorija: **Finansavimas, kaip pozityvus kokybės gerinimo veiksnys**, apima vieną pirmo lygmens subkategoriją: **Geras finansavimas**. Tik privataus darželio pedagogai teigia, kad finansavimas yra pakankamas: „*Patalpos, priemonės, finansinė padėtis mūsų mokyklos leidžia kokybės siekti...*“ (Nr. 2).

Antro lygmens subkategorija: **Kokybiška ugdymo įstaigos vadyba**, apima dvi subkategorijas: **Aukšta bendruomenės kultūra, sutelktumas; Labai dėmesingi vadovai**. Vadybą, kaip geros ugdymo(si) kokybės veiksnį išskyrė tik pedagogai (analitikai ir kiti). Aukštą bendruomenės kultūrą ir sutelktumą įstaigose pabrėžė pedagogai analitikai: „*Pabaigoj ... įgyvendinimo programos taikome išvyką bendrą su visos įstaigos darbuotojais ir vaikais, bet toli. ...Šiais metais į Trakus buvom, tiesiog iškyla tokia didžiulė su vaikais pusė dienos. ...Mes esam visi kartu*“ (Nr. 9). Kai kurie kiti pedagogai teigė, kad jų įstaigoms vadovauja labai dėmesingi direktoriai ir jų pavaduotojai, ir tai didina ugdymo kokybę: „... iš įstaigos vadovų mes tikrai sulaukiame dėmesio, labai daug.“ (Nr. 10).

Veiksniai, turintys negatyvią įtaką ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) kokybei

Analizuojant *focus* grupių medžiagą, nustatyta, kad respondentai negatyviai ugdymo(si) kokybę veikiančių veiksnių išskyrė daug daugiau negu jų veikiančių pozityviai.

Respondentai kaip neigiamą ugdymo(si) kokybės siekimo veiksnį įvardijo pedagogų kompetencijos stoką tam tikrose srityse. Antro lygmens subkategorija: **Nepakankama pedagogų kompetencija** apima tik dvi pirmo lygmens subkategorijas: **Pedagogų iniciatyvumo stoka, Nepakankama pedagogo kompetencija**. Būtina pažymėti, kad tam tikrų pedagogo gebėjimų stoką pažymėjo tik pedagogai-analitikai: „*Ir mūsų pačių neinicatyvumas... Siūlau - kurkim profsajungas darželių, eikim pirmyn ir bus gerai. Bet mes tik verkiam. Auklėtojų asociacijas kurkim – nieko nedarom*“ (Nr. 4); „...mes pastebėjome, kad šiek tiek trūksta mūsų įstaigoje pedagogų gebėjimo dalyvauti, rašyti, kurti projektus.“ (Nr. 4). Tėvai pedagogų kompetenciją vertino pozityviai.

Išskirtas ir ugdymo(si) kokybei neigiamą poveikį turintis veiksnys - bloga pedagogų savijauta. Išskirta subkategorija: **Pervargę pedagogai**. Pabrėždami, koks didelis krūvis tenka pedagogui, jie apie save teigia: „... mes visiškai pervargę nuo šitokio per didelio krūvio.“ (Nr.2).

Šeima taip pat dažnai interpretuojama kaip negatyvią įtaką ugdymo(si) kokybei darantis veiksnys. Antro lygmens subkategorija: **Šeima kaip negatyvią įtaką ugdymo kokybei turintis veiksnys**, apima visą eilę subkategorijų: **Šeimų sluoksniavimasis pagal socialinę padėtį; Tėvų nepasitikėjimas ugdymu; Šeimos pagarbaus požiūrio ir pasitikėjimo pedagogu stoka; Per dideli tėvų reikalavimai dėl vaiko ir jo teisių darželyje; Tėvų savišvietos stoka; Nepakankamas tėvų bendradarbiavimas su įstaiga; Tėvų neadekvatus savo vaiko vertinimas**. Praktiškai visus teiginius apie šeimą, kaip turinčią negatyvų poveikį vaikų ugdymui įstaigoje pateikė pedagogai, dirbantys grupėse su vaikais. Tai rodo gana priešišką pedagogų nusiteikimą tėvų atžvilgiu. Tuo tarpu tėvai pedagogus ir jų veiklą dažniausiai vertino tik pozityviai. Jie buvo geranoriškesni pedagogų atžvilgiu. Pedagogai turi įvairių priekaištų tėvams. Tėvai, pedagogų nuomone, nepasitiki ugdymu ir specialistais: „... yra ... tėvų, kurie mano: aš esu tėvas ir aš žinau ką aš darau su savo vaiku, tu esi pedagogas, tu nežinai ką daryti su mano vaiku.“ (Nr. 1); „...mes turim įstaigoj psichologą, su kuriuo veiklos metu norime bendradarbiauti, bet kai kurie tėvai nepasirašo to sutikimo, nes nenori, kad psichologai dirbtų su vaikais, kadangi yra prisižiūrėję tų užsienio gal filmų, kur matė, kad psichologai darė kažkokius eksperimentus su vaikais, duoda vaistus ir t.t.“ (Nr. 12). Pedagogų nuomone, tėvai per daug reiklūs pedagogams: „... pamatai kitą problemą - pastaruoju metu, atsitinka taip, kad tėvai nori daugiau arba reikalauja daugiau, o yra galimybės visai kitokios.“ (Nr. 1). Tėvai neobjektyviai vertina savo vaiko galimybes: „... tėvai galvoja, kad jų vaikas ... gali būti genijus, yra auksu apipintas, ... gabus... Bet realiai pamatai visai ką kita, ..., kai jis bendrauja su kitais vaikais, ... kai reikia jam veikti vienam ... be tėvų pagalbos.“ (Nr. 1). Pedagogų nuomone, tėvai nesupranta vaiko raidos, todėl turi įvairių įgeidžių: „Pastaruoju metu pastebiu vieną problemą, tai yra tėvų savišvietos klausimas. ... tėvai ... išsako tokius keistus lūkesčius

arba įgeidžius, kad tu kartais pradedi galvoti ar čia tau reikia keistis, ar tėvų požiūrį reikia keisti.“ (Nr. 1)

Visi respondentai – pedagogai-analitikai, kiti pedagogai ir tėvai, nepalankiu veiksniu, turinčiu neigiamos įtakos ugdymo(si) kokybei, laiko visuomenės požiūrį į mažo vaiko ugdymą įstaigoje. Antro lygmens subkategorija: **Nepalankus visuomenės požiūris, kaip negatyvų poveikį ugdymo kokybei turintis veiksnys**, apima visą eilę pirmo lygmens subkategorijų: Nepalankus visuomenės požiūris į ikimokyklinį ugdymą; **Atsainus valstybės požiūris į mažo vaiko ugdymą; Pagarbos pedagogo profesijai stoka; Neigiama visuomenės pažiūra į privatų darželį**. Pedagogai-analitikai bei kiti pedagogai ir tėvai pabrėžia, kad šiandien visuomenė nesistengia padėti siekti geresnės ugdymo kokybės, tik visus trikdo: „Nepalanki visuomenės nuomonė ir žiniasklaida, kuri formuoja tą blogą nuomonę“ (Nr. 20); „... visuomenės požiūris ... – užtenka „Supermamas“ pasikaityti, kokiam lygmeny bendrauja tėvai. ... yra visuomenės požiūris ... iškreiptas darželio atžvilgiu.“ (Nr. 3); „Visuomenėje yra susiformavusi tokia nuomonė, kad privatus darželis yra šiltnamis, kad tai yra blogai, kad vėliau būna labai blogi rezultatai, nes vaikai labai sunkiai adaptuojasi.“ (Nr.6).

Dar vienas negatyvus veiksnys, kurį išskiria visi respondentai – ir pedagogai, ir tėvai, yra neoptimalus vaikų skaičius grupėje (pirmo lygmens kategorijos: **Per didelis vaikų skaičius grupėse; Per mažas vaikų skaičius grupėje**). Didesnių miestų darželiuose dirbantys pedagogai ir tėvai kaip negatyvų veiksnį įvardija per didelį vaikų skaičių: „Tai vis dėlto per didelis vaikų skaičius. Tai nukenčia kokybę. ... Higienos normos rašo viena, situacija mikrorajone kita“ (Nr. 2); „... daug ugdytinių, reikia prie kiekvieno prieiti, bet fiziškai mes to nespėjame padaryti“ (Nr. 10). Su per dideliu vaikų skaičiumi grupėje pedagogui labai sunku kokybiškai organizuoti ugdymą. Kaimo vietovių ar miestelių ir privačių darželių pedagogai ir tėvai kaip negatyvų veiksnį įvardija per mažą vaikų skaičių: „Pablogėjo, nes sumažėjo vaikų. Tai vienas iš pokyčių“ (Nr. 5). Sumažėjus vaikų, pedagogai nuogaustauja, kad įstaiga bus uždaryta. Privačių įstaigų tėvai bijo, kad nepadidėtų mokesčiai už ugdymą arba įstaiga neužsidarytų.

Visi respondentai finansavimą, tiksliau jo stoką, laiko nekokybiško ugdymo požymiu. Antro lygmens subkategorija: **Finansavimas, kaip negatyvus kokybės laidavimo veiksnys**, apima visą eilę pirmo lygmens subkategorijų: **Pedagogų atestacijos reikalavimų ir atlygio pagal kvalifikacijos kategorijas neadekvatumas; Valstybė negarantuoja finansavimo laiduojančio gerą ugdymo kokybę; Prastas ikimokyklinių grupių finansavimas; Privačioms ugdymo įstaigoms reikėtų valstybės paramos**. Pedagogai-analitikai atkreipia dėmesį į pedagogų atlygio pagal kvalifikacijos kategorijas neadekvatumą: „... labai mažas skirtumas ... vertinant reikalavimus ir atlyginimo skirtumą tarp įvairių kategorijų pedagogų.“ (Nr. 3). Daugelis pedagogų ir tėvų teigia, kad ikimokyklinis ugdymas finansuojamas nepakankamai: „...finansavimas galėtų būti toks, kad visiems vaikams visada visko užtektų.“ (Nr 1). Privačių įstaigų tėvai pageidautų, kad dalį vaiko ugdymo išlaidų dengtų valstybė: „Įstaigai reikėtų truputėlį valstybės pagalbos. Jie stengiasi aikštelę padaryti. Čia viskas labai tvarkinga, sutvarkyta. Kasmet tobulėja. Darželiui reikėtų valstybės pagalbos.“ (Nr. 1).

Pedagogai-analitikai išskiria dar vieną veiksnį - ugdymo įstaigos vadybą, kuris turi neigiamą poveikį vaikų ugdymo(si) kokybei, nes įstaigose negarantuojama vadybos kokybė. Išskirtos pirmo lygmens subkategorijos: **Įstaigos savivaldos trūkumas; Administracijos palaikymo stoka; Vadovų kvalifikacijos tobulinimo vaikų ugdymo klausimais stoka**. Pedagogai-analitikai teigia: „Ir gal tokio teigiamo požiūrio iš administracijos pusės trūksta.“ (Nr. 17); „...labai maža dalis vadovų išklauso seminarų, pranešimų ar šiaip medžiagos vaiko poreikių tenkinimo aspektu. Jie daugiau vadybinius seminarus lanko, visus kitus, tačiau ne apie vaiką“ (Nr. 2). Vienas iš tėvų taip pat atkreipė dėmesį, jog įstaigose trūksta įdiegtos ugdymo kokybės valdymo sistemos.

Dar vienas ugdymo kokybei nepalankus veiksnys koduojamas subkategorija: **Specialistų stoka arba netinkamas jų darbo organizavimas**. Pedagogai-analitikai atkreipia dėmesį į netinkamą

auklėtojos padėjėjos vaidmenį ugdymo(si) procese ir jos darbo organizavimą: „...kai kurios auklėtojų padėjėjos – jos tikrai akivaizdžiai trukdo veiklai.“ (Nr.17); „... mes turime šeiminkes, o ne auklėtojas padėjėjas. Jos pareigybėse nėra to, kad ... jai privalu būtų ... kaip auklėtojai padėti“. (Nr. 10); „...ugdymo kokybė nukenčia nuo tų pareigų, kurias turi atlikti auklėtoja ir šeiminkė, todėl, kad dirba per kelias grupes.“ (Nr. 19). Tėvai mano, kad auklėtojoms reikėtų daugiau pagalbinių arba turėtų būti du pedagogai vienoje grupėje vienu metu: „Optimaliu atveju jeigu 20 vaikų, reikėtų kad būtų bent jau dvi ... nuolatinės auklėtojos ir dar šeiminkėlė. Ir tuo pačiu vaikai galėtų laisviau į lauką išeiti, sakykim, o kiti ramesnius žaidimus žaisti grupėje.“ (Nr. 1). Tiek tėvai, tiek pedagogai norėtų, kad įstaigose būtų pakankamai specialistų: „...sudėtinga pritraukti tokius specialistus, reiškia, kad, jeigu jį yra kažko vertas... ir savo vertę jaučia, jis, be abejo, ...kažkur eina... į labiau apmokamus darbus.“(Nr. 3); „Aš labia norėčiau, kad bent arba jeigu vaikas turėtų tą galimybę savo problemas jam padėtų spręsti psichologė ar ar socialinis pedagogas.“ (Nr 1)

Priešmokyklinio ugdymo(si) kokybės veiksniai išskiriami tik keli: tai – aukšta pedagogo kompetencija ir patirtinis mokymasis, priešmokyklinuko krepšelis, laiduojantis geresnį nei ikimokyklinio ugdymo finansavimą ir priešmokyklinės grupės bei mokyklos bendradarbiavimas.

36 lentelė

Ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybę sąlygojantys veiksniai

Subkategorija 2	Teiginių dažnis	Subkategorija 1		
		Ugdymo įstaigose dirbantys mokslo daktarai, doktorantai, magistras, studentai	Pedagogai ir kiti įstaigų darbuotojai	Tėvai, kurių vaikai lanko ugdymo įstaigas
Kategorija: Veiksniai, turintys pozityvią įtaką ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) kokybei				
Aukšta pedagogų kvalifikacija ir kompetencija	16	Aukšta pedagogų kvalifikacija ir kompetencija		Aukšta pedagogų kvalifikacija bei kompetencija
		Patirtinis pedagogų mokymasis		
Gera pedagogų savijauta ir darbui tinkančios asmenybės savybės	2	Gera pedagogo savijauta	Gera pedagogo savijauta	
	1			Pedagogo pašaukimas
	2			Svarbi yra pedagogo asmenybė
Šeima kaip pozityvią įtaką ugdymo kokybei turintis veiksnys	1		Pozityvesnis tėvų požiūris į vaikų ugdymą įstaigose	
Finansavimas, kaip pozityvus	1		Geras finansavimas	

kokybės gerinimo veiksnys				
Kokybiška ugdymo įstaigos vadyba	1		Labai dėmesingi vadovai	
	1	Aukšta bendruomenės kultūra, sutelktumas		
Kategorija: Veiksniai, turintys negatyvią įtaką ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) kokybei				
Nepakankama pedagogų kompetencija	2	Pedagogų iniciatyvumo stoka		
	1	Nepakankama pedagogo kompetencija		
Bloga pedagogų savijauta	1		Pervargę pedagogai	
Šeima kaip negatyvią įtaką ugdymo kokybei turintis veiksnys	1	Šeimų sluoksniavimasis pagal socialinę padėtį		
	3	Tėvų nepasitikėjimas ugdymu	Šeimos pagarbaus požiūrio ir pasitikėjimo pedagogu stoka	
	3		Per dideli tėvų reikalavimai dėl vaiko ir jo teisių darželyje	
	2		Tėvų savišvietos stoka	
	1		Nepakankamas tėvų bendradarbiavimas su įstaiga	
	1		Tėvų neadekvatus savo vaiko vertinimas	
Nepalankus visuomenės požiūris, kaip negatyvų poveikį ugdymo kokybei turintis veiksnys	9	Nepalankus visuomenės požiūris į ikimokyklinį ugdymą	Nepalankus visuomenės požiūris į ikimokyklinį ugdymą	Atsainus valstybės požiūris į mažo vaiko ugdymą
			Pagarbos pedagogo profesijai stoka	Neigiama visuomenės pažiūra į privatų darželį
Neoptimalus vaikų skaičius	20	Per didelis vaikų skaičius grupėse	Per didelis vaikų skaičius grupėse	Per didelis vaikų skaičius grupėje

grupėje	2		Per mažas vaikų skaičius grupėje	Per mažas vaikų skaičius grupėje
Per ilgas vaikų buvimas įstaigoje	1			Per ilga vaikų buvimo ugdymo įstaigoje trukmė
Finansavimas, kaip negatyvus kokybės laidavimo veiksnys	3	Pedagogų atestacijos reikalavimų ir atlygio pagal kvalifikacijos kategorijas neadekvatumas	Valstybė negarantuoja finansavimo laiduojančio gerą ugdymo kokybę	Privačioms ugdymo įstaigoms reikėtų valstybės paramos
	8		Prastas ikimokyklinių grupių finansavimas	Nepakankamas finansavimas
Nekokybiška ugdymo įstaigos vadyba	2	Įstaigos savivaldos trūkumas		Ugdymo kokybės valdymo sistemos nebuvimas
	3	Administracijos palaikymo stoka		
	2	Vadovų kvalifikacijos tobulinimo vaikų ugdymo klausimais stoka		
Specialistų stoka arba netinkamas jų darbo organizavimas	5	Netinkamas auklėtojos padėjėjos vaidmuo ugdymo procese		
	2	Auklėtojos ir padėjėjos darbas keliose grupėse		Auklėtojoms reikėtų daugiau pagalbininkų
	2	Specialistų nebuvimas	Įvairių specialistų konsultavimo ir pagalbos stoka	
	1		Per didelis krūvis pedagogams	
	4		Reikia, kad dirbtų du pedagogai vienu metu	Reikia 2 pedagogų grupėje
Ugdymo kokybės siekimui nepalankus įstaigų konkuravimas	1		Per didelis reklamavimasis, nepateisinant tėvų lūkesčių	
	1		Privačių įstaigų siekis bet koku būdu, nesukūrus tinkamų sąlygų pritraukti vaikus	
	1		Privačių įstaigų	

			nenoras bendrauti su kitomis įstaigomis	
Informavimo stoka	1			Informacijos stygius
Priešmokyklinio ugdymo kokybės veiksniai				
Priešmokyklinio ugdymo(si) kokybės veiksniai	5	Priešmokyklinės grupės ir mokyklos bendradarbiavimas		
	1	Gera patirtinė pedagogų kompetencija		
	1	Priešmokyklinuko krepšelis		
	1	Pedagogo kompetencija		

Apibendrinant galima teigti, kad visi ugdymo proceso dalyviai pagrindiniais pozityviais ugdymo kokybės veiksniais laiko aukštą pedagogų kvalifikaciją ir kompetenciją, kokybišką ugdymo įstaigos vadybą, gerą finansavimą. Negatyvių veiksmų, bloginančių ikimokyklinio ugdymo(si) kokybę, išskiria žymiai daugiau – mokslininkai, pedagogai ir tėvai kaip negatyvų veiksmų nurodo nepalankų visuomenės požiūrį, neoptimalų vaikų skaičių grupėse, nepakankamą finansavimą, pedagogai-mokslininkai nurodė pedagogų iniciatyvumo ir kompetencijos stoką, įstaigos savivaldos trūkumus, specialistų stoką ir netinkamą auklėtojos padėjėjos vaidmenį ugdymo procese; pedagogai nurodė šeimą, kaip negatyvią įtaką ugdymo kokybei turintį veiksmą (šėimos pasitikėjimo pedagogu stoką, neadekvatų savo vaiko vertinimą, tėvų įnorių ir kt.).

Priešmokyklinio ugdymo(si) kokybės veiksniai išskirti tik keli: aukšta pedagogo kompetencija, priešmokyklinuko krepšelis bei priešmokyklinės grupės ir mokyklos bendradarbiavimas.

3.5.2. IKIMOKYKLINIO BEI PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĘ SĄLYGOJANTYS VEIKSNIAI: KIEKYBINIS TYRIMAS

Siekiant nustatyti, **kokius ugdymo kokybės veiksmus pedagogai laiko svarbiausiais**, t.y. turinčiais didelį poveikį vaiko ugdymo(si) kokybei, atliktas anketinis tyrimas. (37 lentelė).

Atlikus tyrimo duomenų analizę nustatyta, kad pakankamą pedagoginę kompetenciją svarbiausiu kokybiško ugdymo veiksmu pripažįsta ir ikimokyklinių (77,90%), ir priešmokyklinių (87,86%), ir mišrių (77,78%) grupių pedagogai. Apie du trečdaliai ikimokyklinių, priešmokyklinių ir mišrių grupių pedagogų mano, kad geras įstaigos mikroklimatas (atitinkamai 61,96%; 72,86%; 73,02%), seminarai, studijos, konferencijos, stažuotės kompetencijų ugdymui(si) (atitinkamai 61,59%; 61,43%; 63,49%) bei palankus administracijos požiūris ir parama (atitinkamai 46,74%; 50,00%; 63,49%) yra ne mažiau svarbūs kokybiško ugdymo veiksniai.

Tyrimas atskleidė, kad ugdymo kokybei įtakos turi darbu grupėje pritaikyta įstaigos parengta programa, pakankamas išsilavinimas, tėvų finansinė, materialinė ir kita parama, specialistų pagalba (pedagoginių – psichologinių tarnybų, vaiko teisių organizacijų ir kt.), tinkamas vaikų komplektavimas grupėje (vienam suaugusiajam tenka 15 vaikų,

komplektuojamos mišrios ikimokyklinio amžiaus vaikų grupės ir kt.), geri materialiniai įstaigos ištekliai (priemonės, įranga, lėšos renginiams ir kt.), operatyvus naujausios metodinės ir juridinės informacijos gavimas, ryšiai su mokykla ir bendruomene ir kt. Priešmokyklinių grupių pedagogai statistiškai reikšmingai dažniau, nei ikimokyklinių grupių pedagogai nurodė ryšius su mokykla ir bendruomene, specialistų pagalbą, steigėjų palaikymą ir pagalbą bei informavimą kaip pozityvius ugdymo kokybės veiksnius ($p < 0,05$). Žemesnio išsilavinimo pedagogai dažniau nei kiti nurodė kvalifikacijos kėlimą, kaip reikšmingą ugdymo kokybės veiksnį ($p < 0,05$).

Reikia pastebėti, kad pedagogų pasirinkti ugdymo kokybės veiksniai iš dalies sutampa su užsienio šalių ekspertų išskirtais veiksniais, įtakančiais ugdymo kokybę.

37 lentelė
Kokybiško ugdymo veiksniai pedagogų nuomone

Kokybiško ugdymo veiksniai:	Ikimokyklinė grupė	Priešmokyklinė grupė	Mišri grupė
pakankama pedagoginė kompetencija	77,90	87,86	77,78
geras įstaigos mikroklimatas	61,96	72,86	73,02
seminarai, studijos, konferencijos, stažuotės kompetencijų ugdymui(si)	61,59	61,43	63,49
darbui grupėje pritaikyta įstaigos parengta programa	47,10	32,86	36,51
palankus administracijos požiūris ir parama	46,74	50,00	63,49
pakankamas išsilavinimas	38,41	46,43	42,86
tėvų finansinė, materialinė ir kita parama	26,81	33,57	33,33
tinkamas vaikų komplektavimas grupėje (vienam suaugusiajam tenka 15 vaikų, komplektuojamos mišrios ikimokyklinio amžiaus vaikų grupės ir kt.)	26,45	27,86	28,57
specialistų pagalba (pedagoginių – psichologinių tarnybų, vaiko teisių organizacijų ir kt.)	26,45	34,29	33,33
geri materialiniai įstaigos ištekliai (priemonės, įranga, lėšos renginiams ir kt.)	25,00	28,57	23,81
operatyvus naujausios metodinės ir juridinės informacijos gavimas	22,10	26,43	38,10
papildomas finansavimas vykdant projektinę ir kitokią veiklą	15,58	17,86	22,22
ryšiai su mokykla ir bendruomene	13,77	35,00	36,51
steigėjų palaikymas ir pagalba	7,61	13,57	15,87
kita	1,09	0,71	0,00

Siekta nustatyti, kokius kokybiško ugdymo siekių trukdžius pedagogai laiko svarbiausiais.

Didžiausiu trukdžiu ikimokyklinėse, priešmokyklinėse bei mišriose grupėse dirbančių auklėtojų (56,45%-70,71%) nurodo daug laiko užimantį įvairių dokumentų pildymą (38 lentelė). Ne mažiau svarbūs ugdymo kokybės trukdžiai - didelis vaikų skaičius grupėje ir prastas finansavimas. Daliai pedagogų kokybiško ugdymo siekti trukdo patalpų trūkumas ar jų nepritaikymas ugdymui, nepagrįsti tėvų reikalavimai pedagogui ir vaikų ugdymui, labai skirtingi vaikai bei jų poreikiai, nepakankamas tėvų dalyvavimas grupės veikloje, nuolatinės reformos ir kt.

Atkreiptinas dėmesys, jog nepakankama metodinė veikla įstaigoje ir tarp įstaigų (0,00-2,86 proc.), nepakankamas išsilavinimas (0,73-1,61 proc.), darbui sunkiai pritaikoma įstaigos

parengta programa (1,61-2,14 proc.) – nereikšmingi ugdymo kokybės trukdžiai pedagogų požiūriu.

38 lentelė

Kokybiško ugdymo siekių trukdžiai pedagogų nuomone

Kokybiško ugdymo siekių trukdžiai:	Ikimokyklinė grupė	Priešmokyklinė grupė	Mišri grupė
daug laiko užimantis įvairių dokumentų pildymas	66,42	70,71	56,45
didelis vaikų skaičius grupėje	57,66	47,14	46,77
prastas finansavimas	42,70	42,86	53,23
ugdymo(si) priemonių stoka ir bloga kokybė	24,09	27,14	22,58
patalpų trūkumas ar jų nepritaikymas ugdymui	22,26	32,86	33,87
labai skirtingi vaikai ir jų poreikiai	22,26	21,43	24,19
nepagrįsti tėvų reikalavimai pedagogui ir vaikų ugdymui	21,53	28,57	22,58
nepakankamas tėvų dalyvavimas grupės veikloje	19,34	23,57	25,81
nuolatinės reformos	18,61	17,14	30,65
nuolat patiriama įtampa, stresai	13,50	11,43	12,90
jaučiamas kai kurių kompetencijų stygius	6,57	6,43	4,84
nepalankus administracijos požiūris	4,01	3,57	1,61
nepakankama metodinė veikla įstaigoje ir tarp įstaigų	2,19	2,86	0,00
ugdymo pakeitimas vaikų globa	2,19	2,86	1,61
darbui sunkiai pritaikoma įstaigos parengta programa	1,82	2,14	1,61
nepakankamas išsilavinimas	0,73	1,43	1,61
kita	2,19	1,43	0,00

Apibendrinant galima teigti, kad pedagogai išskyrė tokius svarbiausius kokybiško ugdymo veiksnius: apie du penktadaliai pedagogų svarbiausiu kokybiško ugdymo veiksniu laiko gerą pedagogo kompetenciją, apie du trečdaliai - kvalifikacijos kėlimą bei gerą įstaigos mikroklimatą, apie pusė - palankų administracijos požiūrį ir paramą, nuo ketvirtadalio iki trečdaliao pedagogų - tinkamą programą, tėvų finansinę ir materialinę paramą, specialistų pagalbą, tinkamą vaikų komplektavimą, gerus materialinius įstaigos išteklius, operatyvų informavimą, ryšius su mokykla ir bendruomene ir kt. (kiekybinio tyrimo duomenimis). Be to priešmokyklinių grupių pedagogai, kaip ypač pozityvų veiksnį nurodė „priešmokyklinuko krepšelį“.

Kokybiško ugdymo trukdžiai pedagogų nuomone: apie du trečdaliai pedagogų kaip didžiausią trukdį nurodo daug laiko užimantį įvairių dokumentų pildymą, apie pusė – per didelį vaikų skaičių grupėje ir prastą finansavimą, apie trečdalis – patalpų trūkumą ar jų nepritaikymą ugdymui, apie ketvirtadalis – nepagrįstus tėvų reikalavimus pedagogui ir vaikų ugdymui, labai skirtingus vaikus bei jų poreikius, nepakankamą tėvų dalyvavimą grupės veikloje, apie penktadalis – nuolatinės reformas (kiekybinio tyrimo duomenimis).

3.6. TARIMASIS DĖL IKIMOKYKLINIO BEI PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO TURINIO IR JO ĮGYVENDINIMO KOKYBĖS

Kadangi viena iš ugdymo kokybės sampratų teigia, kad dėl ugdymosi kokybės turi būti susitariama, anketinė pedagogų apklausa panaudota tarimosi dėl ugdymo kokybės problemai tyrinėti.

Pedagogų nurodyti tarimosi subjektai

Aiškintasi su kuo pedagogai tariasi dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio bei jo įgyvendinimo kokybės. (39 lentelė). Tyrimo duomenys rodo, kad daugiau nei du trečdaliai ikimokyklinės grupės pedagogų dėl ugdymo(si) turinio tariasi su ugdymo įstaigoje dirbančiais specialistais, kitais pedagogais ir ugdytinių tėvais. Daugiau nei pusė jų dėl ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės tariasi su įstaigos administracija, kiek mažiau su muzikos mokytoja ir tik trečdalis – su vaikais.

Priešmokyklinės grupės pedagogai (72,54-85,21 proc.) dėl ugdymo kokybės dažniausiai kalbasi su ugdytinių tėvais, kitais pedagogais, ugdymo įstaigoje dirbančiais specialistais ar įstaigos administracija. Su vaikais ir muzikos pedagogu ugdymo kokybės klausimus aptaria mažiau nei pusė pedagogų (38,73% - 42,96 proc.).

Nustatyta, kad priešmokyklinių grupių pedagogai statistiškai reikšmingai dažniau, nei ikimokyklinių grupių pedagogai tariasi su vaikais ir įstaigos administracija ($p < 0,05$). Aukštesnės kvalifikacijos pedagogai dažniau nei kiti tariasi su vaikais, jų tėvais, kitais pedagogais, specialistais ir įstaigos administracija.

Nedidelis skaičius ikimokyklinės, priešmokyklinės ar mišrios grupės pedagogų dėl ugdymo kokybės tariasi su socialiniais partneriais, mokyklos pedagogais.

39 lentelė

Pedagogų nurodyti tarimosi subjektai

Su kuo pedagogai tariasi dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio bei jo įgyvendinimo kokybės:	Ikimokyklinė grupė	Priešmokyklinė grupė	Mišri grupė
su ugdymo įstaigoje dirbančiais specialistais	79,06	74,65	76,19
su kitais pedagogais	76,53	77,46	76,19
su ugdytinių tėvais	75,81	85,21	80,95
su įstaigos administracija	58,84	72,54	65,08
su muzikos mokytoja	42,96	38,73	26,98
su vaikais	31,05	42,96	39,68
su socialiniais partneriais	14,80	20,42	25,40
su auklėtojos padėjėja	12,64	16,20	15,87
su mokyklos pedagogais	11,19	21,13	20,63
nesitariu su niekuo	0,00	0,00	0,00
Kita	1,81	0,00	1,59

Pedagogų nurodytas tarimosi dėl ugdymo(si) kokybės turinys

Siekta išsiaiškinti dėl kokių dalykų pedagogai tariasi su kitais ugdymo proceso dalyviais. (40 lentelė). Tyrimo duomenys rodo, kad daugiau nei du trečdaliai ikimokyklinės, priešmokyklinės bei mišrios grupės pedagogų (71,43-77,26 proc.) tariasi dėl vaiko poreikių, gerovės ir pasiekimų. Daugiau nei pusė (52,71-59,15 proc.) – dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio įgyvendinimo aspektų, grupės aplinkos kūrimo (51,62-61,90 proc.). Mažiau nei pusė pedagogų diskutuoja vaiko ugdymo sąlygų gerinimo, specialiųjų poreikių vaikų ugdymo, švenčių, ekskursijų organizavimo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio modeliavimo klausimais.

Retai aptariamoms paramoms vaikui ir šeimai, grupės darbo laiko derinimo su šeimos poreikiais problemos.

Statistiškai reikšmingų skirtumų tarp ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų tarimosi su kitais turinio nėra. Ikimokyklinių grupių pedagogai dėl programų su kitais ugdymo proceso dalyviais tariais ne dažniau, nei priešmokyklinio ugdymo pedagogai.

Aukštesnio išsilavinimo pedagogai dažniau nei kiti tariais dėl ugdymo turinio įgyvendinimo, dėl paramos vaikui ir šeimai, dėl specialiųjų poreikių vaikų ugdymo, dėl grupės aplinkos kūrimo. Vyresni pedagogai dažniau nei kiti tariais dėl grupės aplinkos kūrimo, dėl tėvų paramos ir dalyvavimo ugdymo procese.

40 lentelė
Pedagogų nurodytas tarimosi turinys

Dėl kokių dalykų pedagogai tariais su kitais ugdymo proceso dalyviais:	Ikimokyklinė grupė	Priešmokyklinė grupė	Mišri grupė
dėl vaiko poreikių, gerovės ir pasiekimų	77,26	73,94	71,43
dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio įgyvendinimo aspektų	52,71	59,15	55,56
dėl grupės aplinkos kūrimo	51,62	56,34	61,90
dėl vaiko ugdymo sąlygų	49,10	45,07	42,86
dėl specialiųjų poreikių vaikų ugdymo	49,10	59,86	55,56
dėl švenčių, ekskursijų	48,01	58,45	53,97
dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio	47,29	47,18	52,38
dėl dalyvavimo ugdymo procese	44,40	43,66	49,21
dėl pedagogo bendravimo su vaikais būdų	36,82	38,73	39,68
dėl tėvų paramos	35,74	42,96	34,92
dėl paramos vaikui ir šeimai	30,69	38,03	39,68
dėl grupės darbo laiko	10,83	7,04	9,52
kita	0,36	0,70	0,00

Pedagogų ir kitų ugdymo(si) proceso dalyvių tarimosi būdai

Atlikto tyrimo rezultatai rodo (41 lentelė), jog populiariausias pedagogų ir kitų ugdymo(si) proceso dalyvių tarimosi būdas – individualus klausimų aptarimas. Taip nurodė beveik visi tyrime dalyvavę ikimokyklinės, priešmokyklinės bei mišrios grupės pedagogai (atitinkamai 94,58%; 98,59%; 93,55%).

41 lentelė
Pedagogų ir kitų ugdymo(si) proceso dalyvių tarimosi būdai

Pedagogų ir kitų ugdymo(si) proceso dalyvių tarimosi būdai:	Ikimokyklinė grupė	Priešmokyklinė grupė	Mišri grupė
kalbama individualiai.	94,58	98,59	93,55
tariamasi per tėvų susirinkimus.	82,31	83,80	74,19
vykdomos tėvų apklausos raštu.	55,96	63,38	54,84
bendraujama elektroniniu paštu.	10,47	10,56	11,29
bendraujama formaliai, raštu.	5,78	4,23	4,84
tarpininkaujama, kilus problemoms.	29,60	26,06	35,48
diskutuojama derinant nuomones.	57,40	60,56	67,74
priimami visi tėvų pasiūlymai.	28,88	38,73	30,65
kita	1,08	1,41	1,61

Daugiau nei du trečdaliai pedagogų pažymėjo tarimąsi per tėvų susirinkimus. Populiarios bei taikomos tėvų apklausos raštu, diskusijos derinant nuomones. Šiuos tarimosi būdus dažniau nei kiti pedagogai naudoja ikimokyklinės, priešmokyklinės bei mišrios grupės pedagogai.

būdus taip pat išskyrė daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių respondentų. Pedagogai nurodė, jog stengiamasi atliepti tėvų norus, t.y. priimami visi tėvų pasiūlymai. Palyginti nedidelis formalaus bendravimo, bendravimo raštu dalyvių skaičius (4,23-5,78 proc.).

Aukštesnės kvalifikacijos pedagogai dažniau nei kiti praktikuoja bendravimą elektroniniu paštu ($p < 0,01$), aukštesnio išsilavinimo - diskusijas derinant nuomones ($p < 0,001$). Tuo tarpu žemesnio išsilavinimo pedagogai dažniau priima visas tėvų nuomones be diskusijų, net jeigu jos nenaudingos vaikui ($p < 0,01$).

Pedagogų ir kitų ugdymo(si) proceso dalyvių tarimosi iniciatoriai

Didžioji dauguma tyrime dalyvavusių ikimokyklinės, priešmokyklinės bei mišrios grupės pedagogų (79,37-91,55 proc.) kaip įvairių ugdymo problemų aptarimo iniciatorių išskyrė grupės pedagogą. Direktoriaus pavaduotoja ugdymui (53,97-55,63 proc.), tėvai (37,59-50,70 proc), įstaigų direktoriai (36,86-61,90 proc.) taip pat yra aktyvūs tarimosi iniciatoriai.

Visų trijų tyrime dalyvavusių grupių respondentai pažymi, jog socialiniai partneriai gana retai įsitraukia ar yra įtraukiami aptariant įvairius ugdymo klausimus įstaigoje (42 lentelė).

42 lentelė

Pedagogų ir kitų ugdymo(si) proceso dalyvių tarimosi iniciatoriai

Pedagogų ir kitų ugdymo(si) proceso dalyvių tarimosi iniciatoriai:	Ikimokyklinė grupė	Priešmokyklinė grupė	Mišri grupė
grupės pedagogas	87,59	91,55	79,37
direktoriaus pavaduotojas ugdymui	54,38	55,63	53,97
tėvai	37,59	50,70	44,44
direktorius	36,86	42,25	61,90
įstaigos specialistai	34,67	41,55	36,51
socialiniai partneriai	2,55	7,04	11,11
kita	1,82	1,41	4,76

Apibendrinant galima teigti, kad apie du trečdaliai pedagogų dėl ugdymo kokybės tariausi su ugdytinių tėvais, kitais pedagogais, įstaigoje dirbančiais specialistais ir administracija, trečdalis – su vaikais, virš dešimtadalio – su auklėtojos padėjėja, socialiniais partneriais bei mokyklos pedagogais. Priešmokyklinio ugdymo pedagogai dažniau nei ikimokyklinio ugdymo pedagogai tariausi su ugdytinių tėvais, įstaigos administracija, vaikais, tuo tarpu ikimokyklinio ugdymo pedagogai dažniau nei priešmokyklinio – su įstaigoje dirbančiais specialistais. Tarimosi iniciatorius dažniausiai yra grupės pedagogas, tėvai tarimosi iniciatoriais yra apie du kartus rečiau.

Beveik keturi penktadaliai pedagogų tariausi dėl vaiko poreikių, gerovės ir pasiekimų, apie pusė – dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio ir proceso, trečdalis – dėl paramos, grupės darbo laiko ir kt. Kaip matyti, gana retai tariamasi dėl ugdymo(si) turinio ir proceso. Tikėtina, jog dėl šios priežasties tėvai nepakankamai supranta įstaigos ugdymo funkcijas.

Individualų bendravimą tariantis nurodė praktiškai visi pedagogai, tarimąsi per tėvų susirinkimus – keturi penktadaliai, tėvų apklausas raštu – daugiau nei pusė, tarpininkavimą kilus problemoms – beveik trečdalis, bendravimą elektroniniu paštu – tik dešimtadalio pedagogų. Akivaizdu, kad tėvams patrauklūs, šiuolaikiški tarimosi būdai praktikuojami retai.

IŠVADOS

1. Tyrimas atskleidė švietimo politikų, visuomenės, mokslininkų, pedagogų ir tėvų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės sampratų panašumus ir skirtumus.

1.1. Švietimo politikų, visuomenės atstovų, mokslininkų, pedagogų ir tėvų kokybiško ugdymo sampratos atitinka Europos ir kitų užsienio šalių vaikų ugdymo kokybės kriterijus.

1.2. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo teikėjų, tėvų ir švietimo politikų bei visuomenės atstovų požiūris sutampa šiais ugdymo kokybės sampratos aspektais:

a) kokybiškas ugdymas turi būti grindžiamas šiuolaikine į vaiką orientuoto ugdymo filosofija,

b) kokybiškas ugdymas turi tenkinti prigimtinius, socialinius, pažintinius ir kultūrinius vaiko poreikius bei laiduoti ugdymo(si) tęstinumą,

c) kokybiškas ugdymas turi laiduoti vaiko gyvenimo ugdymo įstaigoje gerovę,

d) kokybiškas ugdymas turi apimti svarbiausias vaiko ugdymo ir ugdymosi sritis, t.y. būti integralus,

e) kokybiškas ugdymas laiduojamas taikant šiuolaikines ugdymo technologijas, orientuotas į spontaniško ir pedagogo inicijuoto vaiko ugdymo dermę,

f) būtina kokybiško ugdymo prielaida – tinkamai struktūruota ugdomoji aplinka (kokybinio tyrimo duomenimis).

1.3. Išryškėjo tėvų, švietimo politikų bei visuomenės atstovų ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybės sampratų skirtumai:

a) tėvai labiau akcentavo, kad kokybiškas ugdymas turi atitikti vaikų patirtį, gebėjimus bei vaiko amžiaus galimybes,

b) švietimo politikai, visuomenės atstovai, mokslininkai ugdymo kokybę labiau siejo su ugdymo tikslų, uždavinių bei standartų įgyvendinimu (kokybinio tyrimo duomenimis).

1.4. Nustatytas pedagogų, tėvų bei visuomenės atstovų, pritariančių atskiroms ugdymo kokybės sampratomis, procentinis santykis išryškino esminį požiūrių į ugdymo kokybę skirtumą:

a) apie du trečdaliai visuomenės atstovų ir tėvų ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo kokybę pirmiausia sieja su gera vaiko priežiūra, apie pusė – su gera vaiko savijauta bei malonia, rūpestinga auklėtoja; tik penktadalis visuomenės atstovų bei trečdalis tėvų ugdymo kokybiškumą sieja su gerais vaiko pasiekimais, ir dar mažiau – su turiningu vaiko ugdymu grupėje,

b) apie du trečdaliai pedagogų ugdymo kokybės sampratą sieja su gera vaiko savijauta, turiningu gyvenimu grupėje, gerai įrengta įstaigos aplinka; apie pusė pedagogų – su gerais vaiko pasiekimais, geranoriškais darželio darbuotojų santykiais su tėvais, rūpestinga auklėtoja; tik du penktadaliai – su gera vaiko globa (kiekybinio tyrimo duomenimis).

Taigi visuomenės atstovai ir tėvai ugdymo kokybę labiau sieja su vaiko globa, tuo tarpu pedagogai – su vaiko ugdymu. Galima manyti, kad tėvai nepakankamai gerai suvokia institucinio ugdymo funkcijas bei kokybiško ugdymo poveikį vaikui. Tokį visuomenės ir tėvų požiūrį gali sąlygoti nepakankama ugdymo institucijų vykdoma švietėjiška veikla.

2. Tyrimas atskleidė, kiek ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinys atitinka programų kokybės kriterijus.

2.1. Kadangi šalyje nėra sukurtos programų kokybės vertinimo kriterijų sistemos, nei tėvai, nei pedagogai negalėjo pakankamai išsamiai vertinti jų kokybės:

a) tėvai praktiškai nesusipažinę su įstaigų parengtomis ikimokyklinio ugdymo programomis, nežino jų kokybės kriterijų, todėl dažniausiai nuomonės apie programą, kaip ugdymą įstaigoje reglamentuojantį dokumentą, neturi (kokybinio tyrimo duomenimis); kita vertus, kokybinio tyrimo duomenys nesutampa su kiekybinio tyrimo duomenimis, rodančiais, kad net keturi penktadaliai apklaustų tėvų ugdymo programų kokybę vertina labai gerai ir

gerai. Galima manyti, kad tėvai apie programų kokybę sprendžia iš atskirų jų matytų ugdymo situacijų įstaigose ir vaikų pasiekimų.

b) apie 95 proc. pedagogų savo programas įvertino tik labai gerai ir gerai (kiekybinio tyrimo duomenimis); antra vertus, jie neįžiūri savo programų originalumo, trūkumų, neįžvelgia esminių programų tobulinimo krypčių, menkai naudojami užsienio patirtimi (kokybinio tyrimo duomenimis). Taigi jų galimybes vertinti ir esmingai tobulinti programas yra ribotos dėl kompetencijų ir šiuolaikinių ugdymo turinio konstravimo idėjų stokos.

2.2. Ekspertai, ugdymo įstaigų parengtas ikimokyklinio ugdymo programas įvertinę pagal jų atitikimą kokybės kriterijams, nurodė esminius jų privalumus ir trūkumus:

a) programų privalumai: daugumos programų tinkamai parengta bendrųjų nuostatų dalis, gerai atspindėti regiono ir įstaigos ypatumai; kai kurių programų ugdymo turinys aiškiai atliepia ugdymo tikslą ir uždavinius, tiksliai nusakomos jų įgyvendinimo kryptys, siektinos vaikų kompetencijos; kai kurių programų ugdymo tikslai, uždaviniai ir turinys orientuoti į vaiko individualių poreikių tenkinimą, įvairių ugdymosi galimybių sudarymą,

b) programų trūkumai: nepakankamai perprasti filosofiniai programų pagrindai, daugumoje programų vaiko poreikiai atspindėti tik formaliai, yra programų, kurių visas ar atskirų sričių ugdymo turinys per siauras arba netinkantis ikimokyklinio amžiaus vaikams, ugdymo turinys pateikiamas chaotiškai, pasitaiko dalykinių netikslumų.

Vadinasi, ekspertinis vertinimas patvirtina, kad pedagogų profesinės kompetencijos vertinti ir tobulinti įstaigų parengtas programas yra nepakankamos.

2.3. Nustatyti pozityvūs ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų sąlygoti ugdymo kokybės pokyčiai:

a) daugiau nei pusė ikimokyklinio ugdymo pedagogų nurodė, kad įstaigos ikimokyklinio ugdymo programų rengimas padėjo geriau perprasti šiuolaikinę požiūrį į vaiko ugdymą, ugdymas tapo labiau pritaikytu vaiko poreikiams, ugdymosi galimybėms bei stiliui; du penktadaliai pedagogų pažymėjo, kad ugdymas tapo įvairiapusiškesnis, atsirado naujų ugdymo organizavimo formų ir būdų,

b) pedagogai, dirbantys pagal priešmokyklinio ugdymo programą, nurodė praktiškai tuos pačius pozityvius pasikeitimus, o taip pat ir pagerėjusį vaikų brandumą mokyklai. (kiekybinio tyrimo duomenimis).

2.4. Atskleisti darbo pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, sunkumai:

a) darbo pagal įstaigų parengtas ikimokyklinio ugdymo programas: vis dar vadovaujamosi nacionalinėmis, o ne įstaigų sukurtomis programomis, trūksta nacionalinės ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų vertinimo sistemos, kyla problemų individualizuojant ugdymą ir siejant jį su realiu vaiko pasauliu, nepavyksta įtraukti tėvų į ugdomąjį procesą, didėja pedagogo darbo krūvis,

b) darbo pagal priešmokyklinio ugdymo programą: bendradarbiavimo tarp priešmokyklinio ugdymo pedagogo ir pradinių klasių mokytojo stygius, vaikų elgesio bei ugdymosi spragų įveikimo problemos ir kt. (kokybinio tyrimo duomenimis).

3. Tyrimas parodė, kaip tėvai vertina Lietuvos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybę.

3.1. Tėvai pozityviai vertino daugumos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo aspektų bei sričių kokybę:

a) vertindami įvairius ugdymo aspektus, keturi penktadaliai tėvų labai gerai ir gerai vertino auklėtojos bendravimą su vaiku, vaiko savijautą, kasdienį ugdymą grupėje, vaiko priežiūrą, vaiko pasiekimus, auklėtojų profesinį pasirengimą ugdyti mažą vaiką, darželio darbuotojų santykius su tėvais; kiek mažiau, t.y. du trečdaliai, tėvų labai gerai ir gerai vertino gabių bei ypatingų poreikių vaikų ugdymą ir ugdymo įstaigos aplinką; tik 1-2 proc. tėvų blogai

ir labai blogai vertino daugelį įstaigų veiklos aspektų, kiek daugiau, t.y. 7 proc., tėvų blogai ir labai blogai įvertino gabių bei ypatingų poreikių vaikų ugdymą bei materialinę įstaigų aplinką,

b) vertindami atskiras ugdymo sritis, virš keturių penktadalių tėvų labai gerai ir gerai įvertino meninio, pažintinio, socialinio, kalbos bei sveikatos ugdymo kokybę; kiek mažiau, t.y. apie du trečdaliai tėvų labai gerai ir gerai įvertino pilietinį, tautinį ir ekologinį ugdymą, dar mažiau, t.y. apie pusė tėvų labai gerai ir gerai įvertino religinį ugdymą; tik 1-2 proc. tėvų blogai ir labai blogai vertino daugelį įstaigų veiklos sričių, kiek daugiau, t.y. 8 proc., tėvų blogai ir labai blogai įvertino religinį vaikų ugdymą (kiekybinio tyrimo duomenimis).

3.2. Nustatyta, kokiems galimiems ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo pokyčiams visuomenė ir tėvai pritartę: kūdikių grupių atidarymui darželiuose pritartę 48 proc. visuomenės atstovų ir 52 proc. tėvų; privačių ugdymo įstaigų steigimuisi – 56 proc. visuomenės atstovų, 53 proc. tėvų; teikti prioritetą ikimokyklinio ugdymo pedagogų rengimui universitetuose – 57 proc. visuomenės atstovų ir 66 proc. tėvų; ikimokyklinio ugdymo pedagogo atlygio už darbą prilyginimui mokytojo atlygiui už darbą – 66 proc. visuomenės atstovų ir 77 proc. tėvų; bendrų viešų eilių į ugdymo įstaigas sudarymui – 67 proc. visuomenės atstovų ir 77 proc. tėvų (kiekybinio tyrimo duomenimis).

3.3. Tėvai nurodo visą eilę nekokybiško ugdymo požymių, spręstinių problemų ir pageidavimų.

a) tėvų nurodyti nekokybiško ugdymo įstaigoje požymiai: bloga vaiko savijauta, sergančių vaikų priėmimas į grupę, vaikų nuobodžiavimas, turiningos veiklos ir matomų jos rezultatų trūkumas, nelanksti dienotvarkė, privalomas popietinis miegas, vaikų drausminimas, dažnas auklėtojų keitimasis, auklėtojos padėjėjų darbas vietoj auklėtojų,

b) tėvų nurodytos spręstinos problemos, susijusios su ugdymo kokybe: trūksta darželių bei jų įvairovės, skurdi, nejauki įstaigų aplinka, per didelis vaikų skaičius grupėje, neindividualizuojamas ugdymas, nepakankama parama specialiųjų poreikių vaikams,

c) tėvų išsakyti pageidavimai vaikų ugdymui įstaigoje: kad įstaigoje vaikas džiaugtųsi vaikyste, ugdytųsi pagal savo amžiaus galimybes, plėtotų gabumus įvairiuose būreliuose, ugdytųsi įvairias kompetencijas.

Būtina pažymėti, kad dalis tėvų pageidauja vaikų skaitymo, rašymo, skaičiavimo pasiekimų bei akademinį mokymo būdų, kurie neatitinka šiuolaikinės vaikų kokybiško ugdymo sampratos (kokybinio tyrimo duomenimis).

4.Tyrimas atskleidė, kaip ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo teikėjai vertina ugdymo turinio įgyvendinimo (proceso) kokybę.

4.1. Pedagogai ypač pozityviai vertino daugumos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo proceso aspektų bei sričių kokybę:

a) vertindami įvairius ugdymo aspektus, beveik visi (virš 90 proc.) pedagogai labai gerai ir gerai įvertino daugumą ugdymo proceso aspektų, tokių kaip vaiko priežiūra, vaiko savijauta, auklėtojos bendravimas su vaiku, kasdieninis ugdymas grupėje ir kt.; tik kelis ugdymo aspektus pedagogai vertino šiek tiek blogiau – vaiko pasiekimus, darželio darbuotojų santykius su vaiku, ugdymo įstaigos aplinką; dar prasčiau pedagogai vertino gabių bei ypatingų poreikių vaikų ugdymą,

b) vertindami atskirų turinio sričių realizavimo kokybę, virš keturių penktadalių pedagogų labai gerai ir gerai įvertino meninio, pažintinio, kalbinio, socialinio bei sveikatos ugdymą; virš dviejų trečdalių pedagogų labai gerai ir gerai įvertino tautinį, pilietinį ir ekologinį ugdymą; tik vienas penktadalis pedagogų labai gerai ir gerai įvertino religinį ugdymą,

c) pilietinį, tautinį ir ekologinį ugdymą šiek tiek geriau vertino priešmokyklinio ugdymo pedagogai, o religinį – ikimokyklinio ugdymo pedagogai (kiekybinio tyrimo duomenimis).

4.2. Pedagogai nurodė kokybiško ugdymo proceso įstaigose požymius:

a) ikimokyklinio ugdymo grupėse vadovaujamosi šiuolaikinės ugdymo filosofijos nuostatomis, t.y., siekiama patirtinio, inspiruoto bei pedagogo netiesiogiai vadovaujamo vaiko ugdymo(si); garantuojama vaiko gerovė, t.y., gera vaiko savijauta, saugumas, aukšta savivertė; laiduojama vaiko kompetencijų plėtotė; kokybiško ugdymo(si) siekiama, numatant ugdymo tikslus ir uždavinius, sudarant įvairias ugdymosi galimybes, puoselėjant vaiko individualybę, atliekant visus šiuolaikiškus pedagogo vaidmenis (aplinkos kūrėjas, stebėtojas, vaiko padėjėjas, partneris, vadybininkas ir kt.), kartu su vaikais sudarant lanksčią dienotvarkę.

b) priešmokyklinio ugdymo grupėse labiau akcentuojama ugdymuisi mokykloje būtinų kompetencijų plėtotė, vaiko ugdymosi ir elgesio problemų įveikimas, vaiko ugdymo(si) individualizavimas; vaiko pasiekimų vertinimas.

c) geresnę atskirų ugdymo sričių kokybę, pedagogų nuomone, lemia nauji integralaus ugdymo būdai, dalyvavimas projektuose, bendradarbiavimas su socialiniais partneriais; žemesnę atskirų ugdymo sričių ugdymo kokybę lemia specialistų nebuvimas, pedagogo kompetencijų stoka, specifinių pedagogo gebėjimų, leidžiančių spręsti sudėtingas ugdymo problemas, stoka (kokybinio tyrimo duomenimis).

4.3. Išryškėjo procentinis santykis pedagogų, kurie ugdymo procesą organizuoja nekokybiškai:

a) beveik trečdalis pedagogų praktikuoja akademinio pobūdžio ugdymo proceso organizavimą, t.y., veda pamokėles (6-13 proc.); naudoja akademinio pobūdžio būdus, tokius kaip nurodymai, demonstravimas, užduočių skyrimas (28-36 proc.),

b) beveik penktadalis pedagogų taiko autoritarinius grupės valdymo būdus, t.y., vaikus drausmina, reikalauja paklusnumo, draudžia, bara, baudžia,

c) beveik dešimtadalis pedagogų jaučiasi bejėgiai patys spręsti vaikų veiklos ir elgesio problemas, atsakomybę perkeldami auklėtojų padėjėjoms, tėvams, administracijai,

d) apie septintadalis pedagogų dirba pagal nelanksčią, nekeičiamą dienotvarkę arba konkrečios dienotvarkės nenumato,

e) ketvirtadalis pedagogų vaikų pasiekimus vertina formaliai, tik tam, kad užpildytų būtinus dokumentus, atsiskaitytų administracijai, formaliai suskirstytų vaikus pagal pasiekimų lygį (kiekybinio tyrimo duomenimis).

5. Tyrimu nustatyta, kokius ugdymo veiksnius išskiria ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo teikėjai

5.1. Pedagogai išskyrė tokius svarbiausius kokybiško ugdymo veiksnius: apie du penktadaliai pedagogų svarbiausiu kokybiško ugdymo veiksniu laiko gerą pedagogo kompetenciją, apie du trečdaliai - kvalifikacijos kėlimą bei gerą įstaigos mikroklimatą, apie pusė - palankų administracijos požiūrį ir paramą, nuo ketvirtadalio iki trečdaliao pedagogų - tinkamą programą, tėvų finansinę ir materialinę paramą, specialistų pagalbą, tinkamą vaikų komplektavimą, gerus materialinius įstaigos išteklius, operatyvų informavimą, ryšius su mokykla ir bendruomene ir kt. (kiekybinio tyrimo duomenimis). Be to priešmokyklinių grupių pedagogai, kaip ypač pozityvų veiksnį nurodė „priešmokyklinuko krepšelį“ (Kokybinio tyrimo duomenimis).

5.2. Kokybiško ugdymo trukdžiais pedagogai laiko: apie du trečdaliai pedagogų kaip didžiausią trukdį nurodo daug laiko užimanti įvairių dokumentų pildymą, apie pusė – per didelį vaikų skaičių grupėje ir prastą finansavimą, apie trečdalis – patalpų trūkumą ar jų nepritaikymą ugdymui, apie ketvirtadalis – nepagrįstus tėvų reikalavimus pedagogui ir vaikų ugdymui, labai skirtingus vaikus bei jų poreikius, nepakankamą tėvų dalyvavimą grupės veikloje, apie penktadalis – nuolatinės reformas (kiekybinio tyrimo duomenimis).

Be to, kaip neigiamą poveikį ugdymo kokybei turinčius veiksnius pedagogai nurodo nepalankų visuomenės požiūrį į ikimokyklinio ugdymo instituciją, įstaigos savivaldos trūkumus, specialistų stoką ir netinkamą auklėtojos padėjėjos vaidmenį ugdymo procese, šeimos nepasitikėjimą ugdymo įstaiga ir pedagogais ir kt. (kokybinio tyrimo duomenimis).

6. Tyrimas atskleidė ugdymo proceso dalyvių tarimosi dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybės ypatumus

6.1. Pedagogai nurodė tarimosi dėl ugdymo(si) kokybės subjektus: apie du trečdaliai pedagogų dėl ugdymo kokybės tariasi su ugdytinių tėvais, kitais pedagogais, įstaigoje dirbančiais specialistais ir administracija, trečdalis – su vaikais, virš dešimtadalio – su auklėtojos padėjėja, socialiniais partneriais bei mokyklos pedagogais. Priešmokyklinio ugdymo pedagogai dažniau nei ikimokyklinio ugdymo pedagogai tariasi su ugdytinių tėvais, įstaigos administracija, vaikais, tuo tarpu ikimokyklinio ugdymo pedagogai dažniau nei priešmokyklinio – su įstaigoje dirbančiais specialistais. Tarimosi iniciatorius dažniausiai yra grupės pedagogas, tėvai tarimosi iniciatoriais yra apie du kartus rečiau (kiekybinio tyrimo duomenimis).

6.2. Pedagogai nurodė tarimosi dėl ugdymo(si) kokybės turinį: beveik keturi penktadaliai tariasi dėl vaiko poreikių, gerovės ir pasiekimų, apie pusė – dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio ir proceso, trečdalis – dėl paramos, grupės darbo laiko ir kt. Kaip matyti, gana retai tariamasi dėl ugdymo(si) turinio ir proceso. Tikėtina, jog dėl šios priežasties tėvai nepakankamai supranta įstaigos ugdymo funkcijas (kiekybinio tyrimo duomenimis).

6.3. Pedagogai nurodė tarimosi dėl ugdymo(si) kokybės būdus: individualų bendravimą nurodė praktiškai visi pedagogai, tarimasi per tėvų susirinkimus – keturi penktadaliai, tėvų apklausas raštu – daugiau nei pusė, tarpininkavimą kilus problemoms – beveik trečdalis, bendravimą elektroniniu paštu – tik dešimtadalis pedagogų. Akivaizdu, kad tėvams patrauklūs, šiuolaikiški tarimosi būdai praktikuojami retai (kiekybinio tyrimo duomenimis).

REKOMENDACIJOS

ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio ir jo įgyvendinimo kokybės gerinimui

1. Siekiant gerinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio kokybę, ugdymo organizatoriams ir teikėjams tikslinga:

1.1. Sudaryti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų kokybės kriterijų aprašą, skatinantį pedagogus konstruojant ir tobulinant ugdymo turinį remtis į vaiką bei jo ugdymąsi orientuota šiuolaikine filosofija, atliepti bendruomenės kultūros vertybes, vaiko poreikius, galimybes bei jo ugdymosi logiką, parodantį šiuolaikinius ugdymo(si) turinio sudarymo būdus.

1.2. Numatyti nacionalinio lygmens ikimokyklinio ugdymo tikslus, uždavinius, parengti orientacinius nacionalinius ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų standartus, kurie būtų orientyru tobulinant programų kokybę.

1.3. Organizuoti kvalifikacijos kėlimo renginius pedagogams, skirtus inovatyvios vaikų ugdymo patirties refleksijai, naujų ugdymo modelių, formų, būdų paieškai, kritinio mąstymo vertinant ugdymo turinį ir jo įgyvendinimo procesą plėtotei, komandinio darbo tobulinimui.

1.4. Gerinti tėvų informavimą apie programas, didinti pedagogų darbo su tėvais motyvaciją, skatinti pedagogus taikyti tėvams patrauklius jų įtraukimo į vaikų ugdymo procesą būdus.

2. Siekiant gerinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio įgyvendinimo (proceso) kokybę, ugdymo organizatoriams ir teikėjams tikslinga:

2.1. Kurti ir tobulinti veiksmingą ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) kokybės priežiūros sistemą, apimančią vertinimą, atsakomybės delegavimą, motyvavimą, pagalbos teikimą, atvirumą visuomenei, grįžtamąjį ryšį ir kt.

2.2. Formuoti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigų pozityvų įvaizdį, didinti pedagogų prestižą, prilyginti auklėtojo atlygį mokytojo atlygiui, skatinant gabių, talentingų pedagogų įsiliejimą į ugdymo įstaigų bendruomenes.

2.3. Pedagogų karjeros žingsnius, numatytus strateginiuose švietimo dokumentuose, sieti su aukštesniu išsilavinimu (profesinis bakalauras, universitetinis bakalauras, magistras, mokslų daktaras) bei kvalifikacijos kėlimu, formaliau ir neformaliau kompetencijų tobulinimu.

2.4. Gerinti kvalifikacijos renginių kokybę, ją siejant su ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybei neigiamą poveikį turinčiomis problemomis, derinant praktinius ir teorinius jų sprendimo būdus.

2.5. Palaikyti bei skatinti tėvų visuomeninių organizacijų dalyvavimą vertinant ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybę bei numatant jos gerinimo kryptis.

2.6. Privačių ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybei kelti tokius pačius reikalavimus, kaip ir valstybinių.

2.7. Didinti ikimokyklinio ugdymo finansavimą „*krepšelio*“ principu, laiduojant pakankamą finansinį geresnės ugdymo kokybės pagrindą.

3. Siekiant gerinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio įgyvendinimo (proceso) kokybę, pedagogams būtina:

3.1. Gerinti pilietinio, tautinio, ekologinio ugdymo kokybę įstaigose.

3.2. Tobulinti gabių ir specialiųjų poreikių vaikų individualizuoto ugdymo kompetencijas.

3.3. Nuolat reflektuoti savo ugdymo filosofiją, vertybes bei lūkesčius, siekiant programų tobulinimo bei ugdymo proceso kokybės.

3.4. Siekiant ugdymo kokybės, diegti ir pastoviai vykdyti ugdymo proceso ir vaikų pasiekimų monitoringą.

3.5. Siekiant geresnės vaikų ugdymo proceso kokybės grupėse, skatinti vaikų patirtinį ugdymąsi, saviugdą, savimoką, dalyvavimą tobulinant programas, sprendžiant kasdieninius ugdymo(si) klausimus; garantuoti ugdymo kryptingumą, prasmingumą, inovatyvumą; praktikuoti efektyvias vaikų grupės valdymo strategijas; organizuoti turiningą, vaikui aktualią veiklą, praktikuoti vaiko klausymo pedagogiką.

3.6. Prisiimti asmeninę atsakomybę už ugdymo kokybę įstaigoje, aktyviai domėtis šiuolaikinėmis ugdymo aktualijomis, nuolat išbandyti ir taikyti naujus ugdymo būdus, tobulinti laiko vadybos ir organizuotumo gebėjimus, numatyti savo karjeros žingsnius.

3.7. Inicijuoti konstruktyvų tėvų dalyvavimą vaiko ugdymo procese įstaigoje, pristatyti programas bei ugdymo įstaigos funkcijas tėvams, kaip potencialiems ugdymo kokybės siekių partneriams, kurti ir tobulinti atviro komunikavimo su tėvais sistemą šiuolaikinėmis informacinėmis priemonėmis.

3.8. Kurti ir tobulinti aplinką, padedančią vaikui jaustis jaukiai, ugdytis savigarbą, identifikuotis su bendruomenės vertybėmis, praktikuoti saviugdą būdus.

LITERATŪRA

1. *A Comprehensive Framework for Curricula in Israeli Preschools*. (1995). Ages 3-6. Ministry of Education, Culture and Sport, Pedagogical Administration. Jerusalem: Curriculum Division.
2. Alvestad M., Duncan J. (2006). New Zealand Preschool Teacher's understandings of the early childhood curriculum in New Zealand – A comparative perspective. *International Journal of Early Childhood*. Volume 38, Number 1.
3. *Are Preschool Program Standards Enough to Ensure Quality?* (2008). Iowa School Boards Foundation. Volume 2. No. 4. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 29: <<http://www.ia-sb.org/assets/553a008406614d58927f52fa95d9a5cb.pdf>>
4. Barkauskaitė M., Bruzgelevičienė R. (2002). Švietimo įstaigos vertinimo nuostatos. Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito metodika. I dalis. Vilnius.
5. Barnett W. S. (2008). Preschool Education and Its Lasting Effects: Research and Policy Implications. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 15: <<http://epicpolicy.org/newsletter/2008/09/preschool-education-and-its-lasting-effects-research-and-policy-implications>>
3. Barnett W. S., Lamy C., Jung K. (2005). *The Effects of State Prekindergarten Programs on Young Children's School Readiness in Five States*. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 15: <http://www.pewtrusts.org/uploadedFiles/wwwpewtrustsorg/News/Press_Releases/Pre-k_education/Final_Overall_Multistate_Report.pdf>
4. Barnett W, S. (2009). *Economics of Early Education: Benefits & Costs of Quality Early Childhood Education*. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 15: <<http://nieer.org/docs/index.php?DocID=151>>
5. *Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa*. (2003). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
6. Bennet J. (2003). Starting Strong: the Persistent Division Between Care and Education. *Journal of Early Childhood Research*. Volume 1, Number 1.
7. Bieliauskienė I., Monkevičienė O., Okunauskienė A. (2009). *Mokomės įveikti sunkumus. Programa „Zipio draugai“*. Vadovas konsultanto padėjėjui. II dalis. Vilnius: Kronta.
8. Bitinas B. (2000). *Ugdymo filosofija*. Vilnius: Enciklopedija.
9. Bitinas B. (2002). *Pedagoginės diagnostikos pagrindai*. Vilnius.
10. Bitinas B. (2006). *Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas*. Vilnius: Kronta.
11. Blandford S., Knowles K. (2009). *Developing Professional Practice 0-7*. England: Pearson Education Limited.
12. Broekhof K. (2006). *Preschool education in the Netherlands*. Sardes Educational Services. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 03: <<http://www.sardes.eu/simple/download.php?fileId=477>>
13. Brostrom S. (2006). Curriculum in Preschool. *International Journal of Early Childhood*. Volume 38, Number 1.
14. Bruzgelevičienė R. (2001). *Lietuvos švietimo kaita*. Vilnius: Garnelis.
15. Bruzgelevičienė R. (2008). *Lietuvos švietimo kūrimas 1988-1977*. Monografija. Vilnius: UAB „Sapnų sala“.
16. Caughlin P.A., Hansen K.A., Heller D., Kaufmann R. K., Stolberg J. R., Walch K. B. (1997). *Į vaiką orientuotų grupių kūrimas*. Vilnius: leidykla „Lietus“.
17. *Core Curriculum for Pre-school Education in Finland 2000*. (2001). National Board of Education. Helsinki: University Press.
18. Cotton K., Conklin N. F. (2009). *Research on Early Childhood*. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 15: <<http://www.nwrel.org/archive/sirs/3/topsyn3.html>>

19. Cryer D. (2009). *Creating High Quality Preschool Education Programs*. Frank Porter Graham Child Development Institute. University of North Carolina at Chapel Hill. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 29 : <<http://www.arkansas.gov/childcare/abc/pps/Creating%20High%20Quality%20Preschool%20Education%20Programs.ppt>>
20. *Curriculum for pre-school*. (1998). Lpfö 98. Ministry of Education and Science in Sweden. Stockholm: Regwingskansliets Offsetcentral.
21. *Curriculum Guidance for the Foundation Stage*. (2000). London: Department for Education and Employment.
22. Curzon L.B. (2006). *Teaching in Furthes Education*. An Outline of Principles and Practice. 6rd edition. Continuum, London – New York.
23. Dahlberg G., Moss P., Pence A. (2001). *Beyoned Quality in Early Childhood Education and Care*. London: Routledge Falmes.
24. Dalin P., Rolf H. G. ir kt. (1999). *Mokyklos kultūros kaita*. Vilnius: Tyto alba.
25. Dodge D.T., Colker L.J. (1992) *The Creative Curriculum For Early Childhood*. Washington: Gryphon House.
26. Dodge D.T., Colker L.J., Heroman C. (2007). *Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas*. Vilnius: Presvika.
27. *Early Childhood and Family policy*. (2002). Series N.3. UNESCO.
28. *Early Childhood Curriculum, Assessment, and Program Evaluation*. (2003). National Association for the Education of Young Children. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 31: <<http://naecs.crc.uiuc.edu/position/pscape.pdf>>
29. *Early Childhood Standards of Quality for Prekindergarten*. (2005). Michigan State Board of Education. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 02 14: <http://www.michigan.gov/documents/Early_Childhood_Standards_of_Quality_-_DRAFT_107748_7.PDF>
30. Early D. M., Bryant D. M., Pianta R. C., Clifford R.M., Burchinal M.R., Ritchie S. Hoves C., Barbarin O. (2006). Are Teachers Education Major and Credentyals Related to Classroom Quality and Childrens Academic Gains in Kirdengarten. *Early Childhood Research Quarterly*. Volume 21.
31. Espinosa L.M. (Nov., 2002). *High-Quality Preschool: Why We Need It and What it Looks Like* [Policy Brief]. New Brunswick, NJ: National Institute for Early Education Research.
32. *European Commission Key Data on Education in the European Unijon*. (1997). Luxembourg: Office for European Communities.
33. *Europos parlamento ir tarybos rekomendacijos dėl bendrujų visą gyvenimą trunkančio mokymosi gebėjimų* (2005, Briuselis). Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 27<<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0548:FIN:LT:D OC>>
34. *Five Curriculum Outlines. Starting Strong Curricula and Pedagogies in Early Childhood Education and Care*. (2004). Directorate for Education, OECD. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/dataoecd/23/36/31672150.pdf>>
35. *Formaliojo švietimo kokybės užtikrinimo sistemos koncepcija*. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008 m. lapkričio 24 d. įsakymas Nr. ISAK-3219. Prieiga per internetą: <<http://www.litlex.lt/scripts/sarasas2.dll?Tekstas=1&Id=119889>>
36. Fullan M. (1998). *Pokyčių jėgos. Skverbimasis į ugdymo reformos gelmes* (XX a. pedagogikos klasika). Vilnius: Tyto alba.
37. Glebuviėnė V. S., Monkeviėienė O., Tarasonienė A. (2000). Pedagogų ir vaiko sąveika reformuotame darželyje. *Švietimo reforma ir mokytojų rengimas. Mokslas – studijos – mokykla. Mokslo darbai*. Vilnius : Vilniaus pedagoginis universitetas.

38. Gormley W.T., Phillips D., Gayer T. (2008). Preschool Programs Can Boost School Readiness. *Science Magazine*. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 18: <<http://www.startingat3.org/resources/preschoolEducation.html>>
39. Gražienė V. (2009). *Projektų metodo pagrindai*. Studijų knyga. Vilnius: Gimtasis žodis.
40. Greene S., Hogan D. (2006). *Researching Children's Experience*. Approaches and Methods. London: Sage Publications.
41. Grincevičienė V. (2001). Mokytojų požiūris į kvalifikacijos tobulinimą (tęstinį savo mokymąsi) mokyklos kaitos kontekste. *Pedagogika*. T. 52. Vilnius: VPU.
42. Gudalienė – Gudelevičienė L., Kaušylienė A. (2006). Ugdymo paradigmos virsmas: nuo mokymo prie mokymosi. *Pedagogika*. T. 82. Vilnius: VPU.
43. Gudynas P. (2005). *Ugdymo kokybės samprata ir kokybės problemos*. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 29: <http://www.pprc.lt/MetodineVeikla/naujienos/Ugdymo_kokybes_samprata_ir_kokybes_problemos.pdf>
44. Halkias D., Fakinis M., Harkiolakis N., Pelonis P., Katsioloudes V. (2008). *Assessing the Role of Pre-School Program Design in the Successful Integration of Immigrant Children in Greece*. The Center for Comparative Immigration Studies University of California, San Diego. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 18: <http://www.ccis-ucsd.org/PUBLICATIONS/WP_168.pdf>
45. Hargreaves A. (1999). *Keičiasi mokytojai, keičiasi laikai*. Vilnius: Tyto alba.
46. Harrison L., Clarke L., Ungerer J. A. (2007). Childrens drawings provide a new perspective on teacher – child relationships quality and school adjustment. *Early childhood Research quarterly*. Volume 22.
47. *How to Determine Your Child's Learning Style*. (2009). Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 29: <<http://www.wikihow.com/Determine-Your-Child%27s-Learning-Style>>
48. Howes C., Burchinal M., Pianta R., Bryant D., Early D., Clifford R., Barberin O. Ready to learn? Children's pre-academic achievement in pre-kindergarten programs. *Early childhood Research quarterly*. Volume 23.
49. *Ikimokyklinio ugdymo gairės: programa pedagogams ir tėvams*. (1993). Vilnius: Leidybos centras.
50. *Ikimokyklinio ugdymo įvairovė: esama situacija ir visuomenės lūkesčiai*. (2008). Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 29: <http://www.smm.lt/svietimo_bukle/docs/tyrimai/sb/VPU-atask-paslaug-ivairove.pdf>
51. Ikimokyklinės ugdymo įstaigos nuostatai (1998).
52. *Improving the Quality of Pre-school Education*. (2009). Ministry of Education Singapore. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 02 03: <<http://www.moe.gov.sg/preschooleducation>>
53. *Iowa Early Learning Standards*. (2006). Iowa Department of Education. Iowa Department of Human Services. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 29: <http://www.dhs.state.ia.us/docs/IELS_2-20-006.pdf>
54. Izadkhah Y.O., Heshmati V. (2009). Applicable method in teaching earthquakes to preschool children. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 08 29: <http://www.preventionweb.net/files/5343_SEE5KINDERGARTEN.pdf>
55. Joyce B., Calhoun E., Hopkins D. (2002). *Models of learning – tools for teaching*. Philadelphia: Open University Press.
56. Jones, G. (2009). Investing in Early Education Is Just Good Business. *Los Angeles Business Journal*. Aug. 10. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 16: <<http://www.labusinessjournal.com/print.asp?aid=26493769.4810497.1814982.211800.2.5297416.482&aID2=139605>>

57. Jovaiša L. (2001) *Ugdymo mokslas ir praktika*. Analitinių straipsnių monografija. Vilnius: Agora.
58. Jovaiša L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
59. Jucevičienė P. (1997). *Ugdymo mokslo raida: nuo pedagogikos iki šiuolaikinės ideologijos*. Kaunas: Technologija.
60. Jucevičienė P. (2007). *Besimokantis miestas*: monografija. Kaunas.
61. Jucevičienė P., Stanikūnienė B. (2003). The University Teacher's Educational Competence in the Context of Learning paradigm. *Socialiniai mokslai*. Nr. 1 (38), p. 24-29.
62. Juodaitytė A., Karžinauskienė R. (2008). Kokybės vadybos principų raiška mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo procesuose. *Mokytojų ugdymas*. Nr. 9. ŠU: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
63. Juodaitytė A., Martišauskienė D. (2009). Ikimokyklinio ugdymo kokybės valdymo prasmių kontekstualizavimas Lietuvos Respublikos švietimo dokumentuose. *Mokytojų ugdymas*. Nr. 9. ŠU: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
64. Jurašaitė – Harbison E. (2004). Ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinės kompetencijos kaip tęstinio profesinio mokymo(si) funkcija: kompetencijų modelio įgyvendinimas, įvertinimas. *Pedagogika*. T. 71, p. 56-65.
65. Kelly A.V. (2009). *The Curriculum. Theory and Practice*. London: Sage Publication.
66. Lamanuskas V. (2004). *Švietimo monitoringo įvadas*. Šiauliai: Lucilijus.
67. Lambert G. ir Capizzano J. (2005). *Preschool Curriculum Evaluation Research*. U. S. Department of Education Institute for Educational Sciences Evaluation of The Creative Curriculum for Preschool. Conference Paper. USA, American Education Research Association.
68. Lansbergienė A., Jankauskienė L. (2004). Priešmokyklinės grupės aplinka. *Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas*. Metodinės rekomendacijos. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, p. 313-318.
69. *Les cycles a l'ecole primaire*. (1991). Ministere de l'education nationale de la jeunesse et des sports, Direction des ecoles. Paris: Hachette.
70. Lewy A. (1998). *Valstybinės ir mokyklos lygmens ugdymo programos*. Vilnius: Margi raštai.
71. *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas*. 1991 m. birželio 25 d. NR. I-1489. Nauja įstatymo redakcija nuo 2003 m. birželio 28 d., Nr. IX-1630, 2003-06-17. Žin., 2003, Nr. 63-2853 (2003-06-28). Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 29: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=279441&p_query=&p_tr2=
72. *Lietuvos švietimo reformos gairės*. (1993). Vilnius.
73. *Lietuvos vaikų ikimokyklinio ugdymo koncepcija*. (1989). *Tautinė mokykla I. Mokyklų tipų koncepcijų projektai*. Kaunas: Šviesa, p. 57 – 80.
74. Locasale – Crouch J., Konold R., Pianta T., Howes C., Burchinal M., Bryant D., Clifford R., Early D., Barbarin O. (2007). Observed classroom quality profiles in state – funded pre-kindergarten programs and associations with teachers, program and classroom characteristics. *Early childhood Research quarterly*. Vol. 22.
75. Loeb S., Bridges M., Bassok D., Fuller B., Rumberger R.W. (2007). How much is too much? The influence on preschool centers on children's social and cognitive development. *Economics of Education Review*. Volume 26. Issue 1.26.
76. Macdonald M.. (2007). Toward formative assesment: The Use of Pedagogical Documentation in Early Elementary Classrooms. *Early Childhood Research Quarterly*. Volume 22.
77. Mantle S. (2001). *The Seven Learning Styles*. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 29: <http://www.lessonstutor.com/sml.html>

78. *Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti.* (2006). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
79. Monkevičienė O. (2008a). Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio kaitos tendencijos. *Pedagogika*. T. 91, p. 66-72.
80. Monkevičienė O. (2000). Vaiko ir pedagogo sąveikos kryptis šiandieniniame ikimokykliniame ugdyme. *Socialiniai-edukaciniai pokyčiai ikimokykliniame ugdyme*. Klaipėda: KU.
81. Monkevičienė O. (2005). Impact of academically oriented, constructivist and spontaneous education technologies on pre-school children's self-feeling and achievements. *Changing Education in a Changing Society. ATEE (Association for Teacher Education in Europe). Spring University. 2005, 1.* Klaipėda: Klaipėda University Lithuania, p. 183-188.
82. Monkevičienė O. (2008b). *Reformuojamo ikimokyklinio ugdymo(si) turinio įgyvendinimo technologijos ir pedagogų rengimas*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
83. Monkevičienė O. ir kiti. (2008). *Ikimokyklinio ugdymo įvairovė: esama situacija ir visuomenės lūkesčiai*. Mokslinis tyrimas. Vilnius.
84. Monkevičienė O., Bagdonaitė L. (2004). Priešmokyklinių grupių pedagogų profesinės savirefleksijos ypatumai. *Pedagogika: mokslo darbai*. Vilnius: VPU leidykla. T. 73, p. 70–76.
85. Monkevičienė O., Glebuviene V., Tarasonienė A. (2000). Pedagogo ir vaiko sąveika reformuotame darželyje. *Švietimo reforma ir mokytojų rengimas. VII tarptautinė mokslinė konferencija*. Mokslo darbai. Vilnius: VPU., p. 85-90.
86. Monkevičienė O., Glebuviene V., Tarasonienė A. (2006). Ugdymo aplinkos ir taikomų pedagoginių technologijų poveikis 5-7 metų vaikų kūrybiškumui. *Pasaulis vaikui: ugdymo realijos ir perspektyvos*. III dalis. Vilnius: VPU leidykla.
87. Monkevičienės O., Stankevičienės K. (2006). Vaikystės studijų programų modeliai, orientuoti į pedagogų kompetencijų ugdymą. *Pedagogika*. T. 84, p. 24-32.
88. Murphy B. (2006). Child – Centred Practice in Irish Infant Classrooms – A case of imaginary play? *International Journal of Early Childhood*. Volume 38. Number 1.
89. Nagy J. (2003). Knowledge – Based Society and Education: the Problem of Time *Journal of Early Childhood Research*. Volume 1. Number 1.
90. Neifachas S. (2008). *Ikimokyklinio ugdymo programos kokybės užtikrinimas: turinio konkretizavimas, tikslų ir uždavinių įgyvendinimas, atitikties nustatymas*. Vilnius: UAB Ciklonas.
91. Oppenheim J., MacGregor T. (2009). *The Economics of Education: Public Benefits of High-Quality Preschool Education for Low-Income Children*. Building Communities for Change. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 15: <http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/custom/portlets/recordDetails/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=ED480538&ERICExtSearch_Search_Type_0=no&accno=ED480538>
92. Parkay F.W., Hass G. (2000). *Curriculum Planing*. A contemporary approach. USA: Allyn and Bacon.
93. Pinar W. F., Reynolds W. M., Slattery P., Taubman P. M. (2004). *Understanding Curriculum*. USA: Peter Lang.
94. Preschool Education (2006). *National Access Network*. Teachers College Columbia University. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 29: <<http://www.schoolfunding.info/policy/ece/ece.php3>>
95. Pre-School Education in European Union: Current thinking and Provision. (1995). *Studies*. No. 6. Brussels, Luxemburg: Office of Official Publications of the European

- Communities. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 01 23: <<http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/contentdelivery/servlet/ERICServletaccno=ED439975?>>
96. Priešmokyklinio amžiaus vaikų (5-6(7) kokybiško ugdymo(si) veiksniai ir kriterijai. (2003). Galutinė mokslinė ataskaita. Vilnius. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 08 29: <http://www.google.lt/search?hl=lt&source=hp&q=Prie%C5%A1mokyklinio+am%C5%BEiaus+vaik%C5%B3+kokybi%C5%A1ko+ugdymo+veiksniai+ir+kriterijai+&btnG=Google+Paie%C5%A1ka&meta=lr%3Dlang_lt&aq=f&oq=>>
 97. Priešmokyklinio ugdymo koncepcija. (2000). *Informacinis leidinys*. Nr. 12 (107).
 98. *Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas*. (2004). Metodinės rekomendacijos. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
 99. Priešmokyklinis ugdymas. (2003). Bendroji programa. Ugdymo(si) standartas. *Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai*. Priešmokyklinis, pradinis ir pagrindinis ugdymas. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
 100. Pugh G. (2001). *Contemporary Issues in the Early Years: Working Collaboratively for Children*. 3rd edition. London: Paul Chapman Publishing.
 101. *Quality Targets in Services for Young Children*. (1996). European Commission Network on Childcare and Other Measures to Reconcile the Employment and Family Responsibilities of Men and Women. Proposals for Ten Year Action Programme. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 08 29: <<http://childcarecanada.org/pubs/other/quality/Qualitypaperthree.pdf>>
 102. Ramsden P. (2001). *Kaip mokyti aukštojoje mokykloje*. Vilnius: Aidai.
 103. Raver C. C., Jones S. M., Li-Grining C. P., Metzger M., Champion K. M., Sardin L. (2008). Improving Preschool Classroom Processes: Preliminary Findings from a Randomized Trial Implemented in Head Start Settings. *Early childhood Research quarterly*. Volume 23.
 104. Richmond J., & Ayoub C.C. (1993). Evolution of Early Intervention philosophy. *Implementing early intervention*. New York: Guilford, p. 1-17.
 105. Roberts – Holmes G. (2006). *Doing Your Early Years Research project*. London: Paul Chapman Publishing.
 106. Rodd J. (2006) *Leadership in Early Childhood*. 3rd Edition. Maidenhead: Open University Press.
 107. Rupainienė V. (2008). *Pradinės mokyklos bedruomenės bendradarbiavimas diegiant curriculum inovacijas skirtingų edukacinių paradigų aspektu*. Daktaro disertacija. Kaunas: KTU.
 108. Rupeikaitė V. (1999). Vaikų darželis - neišvengiamas ar trokštamasis? *Sveikas žmogus*. Nr. 8.
 109. Samuelsson I.P., Sheridan S., Williams P. (2006). Five Preschool Curricula – Comparative perspective. *International Journal of Early Childhood*. Volume 38. Number 1.
 110. Schulman K. (2005). *Overlooked Benefits of Prekindergarten*. New Brunswick, NJ: National Institute for Early Education Research. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 16: <<http://nieer.org/resources/policyreports/report6.pdf>>
 111. Schumer Ch, Maloney C. (2009). *The Economic Benefits of Investing in High-Quality Preschool Education*. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 16: <<http://jec.senate.gov/archive/Documents/Reports/05.22.07PreschoolEducation.pdf>>
 112. Sylva K., Melhuish E., Sammons P., Siraj-Blatchford I., Taggart B., Elliot K. (2003). *The Effective Provision of Pre-School Education (EPPE) Project: Findings from the Pre-school Period*. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 17: <<http://www.literacytrust.org.uk/socialinclusion/earlyyears/epperesearch.html>>

113. Sylva K., Siraj – Blatchford I., Taggart B. (2006). *Assessing quality in the early years*. Trentham Books, Stoke on Trent, UK and sterling, USA.
114. *Strong Foundations: Early Childhood Care and Education*. (2007). EFA Global Monitoring Report. Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 07 16: <<http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001477/147794E.pdf>>
115. *Švietimo gairės. 2003-2012 metai*. Projektas. (2002). Vilnius.
116. *Švietimo organizacijų kokybės vadyba*. (2006). Sud. A. Valiuškevičiūtė, L.Mikutavičienė. Kaunas: VDU Studijų kokybės centras.
117. Teaching Methods at Preschools. (2009). Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 09 07: <<http://preschools.indiaedu.com/teaching-methods-at-preschools.html>>
118. Test J.E. (2006) Infant and Todler Teachers as Transmitters of Culture. (2006). *International Journal of Early Childhood*. Volume 38. Number 1.
119. The Practice and Theory of School Improvement. (2005). *International Handbook of Educational Change*. Ed. D. Hopkins. UK: Springer.
120. *The Theory and Practice of Teaching*. (2006). Ed. by Jarvis P. London and New York: Routledge.
121. *Vaiko tikrieji poreikiai ir jų tenkinimas "Namų darželyje"*. (2009). Prieiga per internetą. Žiūrėta 2009 08 29: <http://www.namudarzelis.lt/lt/musu_vertybes/vaiko_poreikiai>
122. VanderVen K. (2008). *Promoting Positive Development in Early Childhood*. Building Blocks for a Successful Start. USA, Pitsburg: Springer Science.
123. Vėrinėlis. (1993). *Vaikų darželių programa*. Vilnius: Leidybos centras.
124. Želvys R. (1998). Švietimo kaitos Lietuvoje bruožai. *Socialiniai mokslai*. Edukologija. Nr. 2, p. 61-68.
125. Želvys R. (2003). *Švietimo organizacijų vadyba*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
126. Želvys R. (1999). *Švietimo vadyba ir kaita*. Vilnius: Garnelis.

PRIEDAI

1 priedas. TYRIMO METODIKOS

1. FOCUS GRUPIŲ TYRIMO METODIKOS

1. 1. Focus grupės tyrimo metodika skirta švietimo politikams, mokslininkams, skirtingų sričių specialistams, valstybinių ir visuomeninių organizacijų atstovams

Focus grupės tyrimo tikslas – atskleisti ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo turinio kokybės sampratas, kokybės veiksnius, problemas.

1 klausimas

Kaip nusakytumėte, apibrėžtumėte ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) kokybę įstaigose.

2 klausimas

Kokius išskirtumėte požymius (rodiklius), kurie rodo Lietuvos šiuolaikinio ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) kokybę įstaigose?

3 klausimas

Kokie, Jūsų manymu, yra svarbiausi išoriniai ir vidiniai veiksniai, kurie turi poveikį ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) kokybei?

4 klausimas

Kokių, Jūsų manymu, ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) sričių kokybė yra nepakankama. Dėl kokių priežasčių?

5 klausimas

Kokie, Jūsų manymu, galėtų būti su ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) kokybe susijusių problemų sprendimo keliai?

Focus grupės tyrimo metodika skirta ikimokyklinio ugdymo pedagogams ir kitiems darbuotojams

1 klausimas

Kokia ugdymo(si) turinio kokybės samprata vadovautasi rengiant įstaigos ikimokyklinio ugdymo programą? Kuo gera, kokybiška jūsų įstaigos parengta ikimokyklinio ugdymo programa? Ką joje dar norėtumėte patobulinti?

2 klausimas

Kuo geras, kokybiškas vaikų ugdymo procesas jūsų grupėje? Kaip pasikeitė (pagerėjo, pablogėjo, nepasikeitė) ikimokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybė, pradėjus dirbti pagal įstaigos parengtas ikimokyklinio ugdymo programas? *(Pateikite keletą ryškiausių kokybės pokyčių pavyzdžių)*. Ką dar norėtumėte pakeisti, patobulinti?

3 klausimas

Ar tariatės dėl ikimokyklinio ugdymo(si) turinio bei jo įgyvendinimo su ugdytiniais ir jų tėvais? Jei tariatės, tai dėl ko ir kaip tariatės? Dėl ko pavyko ar nepavyko susitarti?

4 klausimas

Kurioje ikimokyklinio ugdymo(si) srityje (vaiko sveikata, pažinimas, socializacija, meninė raiška, komunikavimas ar kita) jūsų grupė pasiekusi geriausios kokybės? Argumentuokite savo nuomonę. Kurios ikimokyklinio ugdymo(si) srities kokybė jūsų kol kas netenkina? Argumentuokite kodėl.

5 klausimas

Kokią su kokybės gerinimu susijusią tikslą, uždavinį ar prioritetą pastaraisiais metais esate išsikėlę savo grupėje?

6 klausimas

Kokias ikimokyklinio ugdymo(si) turinio ir jo įgyvendinimo grupėje kokybės problemas išskirtumėte? Kokie svarbiausi ikimokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės veiksniai jūsų grupėje? (finansavimas, patalpos, priemonės, pedagogų kompetencija, tėvų dalyvavimas, bendruomenės sutelktumas ir kt.) Kokie jų palankūs ar nepalankūs siekti ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės?

7 klausimas

Kokie yra tėvų lūkesčiai dėl ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo kokybės ir kaip juos atliepiate savo grupėje?

Focus grupės tyrimo metodika skirta priešmokyklinio ugdymo pedagogams ir kitiems darbuotojams

1 klausimas

Koks, jūsų nuomone, yra kokybiškas priešmokyklinis ugdymas?

2 klausimas

Kuo geras, kokybiškas priešmokyklinio ugdymo procesas jūsų grupėje? Kaip pasikeitė (pagerėjo, pablogėjo, nepasikeitė) priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo kokybė per pastaruosius kelerius metus? *(Pateikite keletą ryškiausių kokybės pokyčių pavyzdžių).* Ką dar norėtumėte pakeisti, patobulinti?

3 klausimas

Ar tariatės dėl priešmokyklinio ugdymo(si) turinio konkretizavimo bei jo įgyvendinimo su ugdytiniais ir jų tėvais? Jei tariatės, tai dėl ko ir kaip tariatės? Dėl ko pavyko ar nepavyko susitarti?

4 klausimas

Kurioje priešmokyklinio ugdymo(si) srityje (vaiko sveikata, pažinimas, socializacija, meninė raiška, komunikavimas ar kita) jūsų grupė pasiekusi geriausios kokybės? Argumentuokite savo nuomonę. Kurios priešmokyklinio ugdymo(si) srities kokybė jūsų kol kas netenkina? Argumentuokite kodėl.

5 klausimas

Koki su kokybės gerinimu susijusį tikslą, uždavinį ar prioritetą pastaraisiais metais esate išsikėlę savo priešmokyklinėje grupėje? Kodėl?

6 klausimas

Kokias priešmokyklinio ugdymo(si) turinio įgyvendinimo kokybės problemas išskirtumėte? Kokie svarbiausi priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo kokybės veiksniai jūsų grupėje? (finansavimas, patalpos, priemonės, pedagogų kompetencija, tėvų dalyvavimas, bendruomenės sutelktumas ir kt.) Kokie jų palankūs ar nepalankūs siekti ugdymo turinio įgyvendinimo kokybės?

7 klausimas

Kokie yra tėvų lūkesčiai dėl priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo kokybės ir kaip juos atliepiate savo grupėje?

1. 4. Focus grupės tyrimo metodika skirta ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų tėvams

1 klausimas

Koks, jūsų nuomone, yra geras ikimokyklinio bei priešmokyklinio amžiaus vaiko ugdymas įstaigoje? Ar įstaigoje, kurią lanko jūsų vaikas, garantuojamas geras ikimokyklinis bei priešmokyklinis ugdymas?

2 klausimas

Ar su jumis tariamasi/buvo tartasi dėl jūsų vaiko ugdymo(si) programos ir jos įgyvendinimo? (pvz., dėl ko tartasi, kieno iniciatyva, kaip vyko tarimasis, kaip buvo derinami skirtingi požiūriai, ar atsižvelgta į jūsų nuomonę)

3 klausimas

Kokių savo vaiko pasiekimų pokyčių darželyje tikėtės (pvz., kalbos, elgesio, meninės, protinės, fizinės veiklos, skaitymo, rašymo, matematikos ir kt.)? Ar dabartiniai vaiko pasiekimai atitinka jūsų lūkesčius? Pakomentuokite, kokie jūsų vaiko pasiekimų pokyčiai jam lankant ikimokyklinę ir priešmokyklinę grupę yra didžiausi, kokie pasiekimai galėtų būti geresni?

4 klausimas

Ar kokybiška, jūsų nuomone, įstaigos pedagogų parengta ikimokyklinio ugdymo programa, pagal kurią ugdomas jūsų vaikas?

5 klausimas

Kas pagerėjo ar pablogėjo per praėjusius mokslo metus organizuojant ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą darželyje (grupėje)?

6 klausimas

Kas jūsų vaiko grupėje/darželyje padeda ar trukdo siekti kokybiško vaikų ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo? (pvz., finansavimas, patalpos, ugdymo priemonės, pedagogų išsilavinimas, jūsų dalyvavimas grupės veikloje, aktyvi įstaigos bendruomenė ir kt.)

1. 5. Focus grupės tyrimo metodika skirta ugdymo įstaigas lankantiems vaikams

1 klausimas

Kas jums patinka darželyje? (pvz., žaislai, žaidimai, veikla, bendravimas su kitais vaikais, santykiai su pedagogais, šventės, išvykos, žaidimo aikštelė, dienos eiga, taisyklės, dienos pradžia, pabaiga darželyje, auklytė, gimtadieniai).

2 klausimas

Kas jums nepatinka darželyje?

3 klausimas

Ko jūs dar norėtumėte darželyje?

4 klausimas

Ko naujo išmokote darželyje?

5 klausimas

Ko dar norėtumėte išmokti darželyje?

2. Interviu raštu ikimokyklinio ugdymo įstaigų vadovams

1 klausimas

*Kuo kokybiškas vaikų ugdymas jūsų įstaigoje? (ikimokyklinio ugdymo(si) programa, ugdymo(si) procesas, pedagogo vaidmuo ugdymo(si) procese, ugdymo(si) aplinka, pedagogų kompetencijos, ryšiai su tėvais, mokykla, bendruomene ir kt.)*_____

2 klausimas

*Kuo ir kaip pasikeitė vaikų ugdymo kokybė jūsų įstaigoje per pastaruosius kelerius metus? Kokį su kokybės gerinimu susijusį tikslą, uždavinį ar prioritetą šiuo metu esate išsikėlę savo įstaigoje?*_____

3 klausimas

*Kokias vaikų ugdymo kokybės problemas dar matote savo įstaigoje? Kaip galvojate jas spręsti?*_____

3. Giluminis, pusiau struktūruotas grupinis interviu su ugdymo įstaigose dirbančiais dėstytojais, doktorantais, magistrtais

Paskirtis – atskleisti profesionalių ugdytojų požiūrį į ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo turinio bei jo įgyvendinimo kokybę įstaigose, jos kaitą, tobulinimo galimybes bei trukdžius.

1 klausimas

Kokia ugdymo(si) turinio samprata vadovaujama Jūsų įstaigoje? Savo nuomonę pagrįskite praktiniais pavyzdžiais iš įstaigos dokumentų ir darbo patirties.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio sampratos:

Ugdymo turinys yra žinios, mokėjimai, įgūdžiai, kuriuos reikia perteikti vaikui.

Ugdymo turinys – tai vaiko mokymosi patirčių sekos. Jį sudaro numatomas ir realiai pasiektas ugdymo turinys.

Ugdymo(si) turinį sudaro kalba, socialiniai, gamtos mokslai, matematika, menai, kūno kultūra, technologijos, žaidimas.

Ugdymo(si) turinys yra vertybinės nuostatos, gebėjimai, žinios, patirtis, kuriuos turėtų įgyti įstaigoje ugdomas vaikas.

Ugdymo(si) turinys – į vaiko kompetencijų (vertybinių nuostatų, gebėjimų, žinių ir patirties) ugdymą(si) orientuota tematika bei problematika, vaiko veiksenos bei veikla, jo pasaulio pažinimo ir saviraiškos būdai, ugdymo(si) medžiaga.

Ugdymo turinys – integruota žinių, įgūdžių, gebėjimų, vertybinių nuostatų sistema.

Ugdymo(si) turinys – tai, ką siūlo vaikas ir kas siūloma vaikui, kad jis ugdytųsi numatytas vertybines nuostatas, gebėjimus, įgytų gyvenimiškos patirties.

Ugdymo(si) turinys – tai ...

2 klausimas

Kokia ugdymo(si) kokybės samprata vadovaujama Jūsų įstaigoje? Savo nuomonę pagrįskite praktiniais pavyzdžiais iš įstaigos dokumentų ir darbo patirties.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo kokybės sampratos:

Ugdymo kokybė yra ugdymo tikslų pasiekimo laipsnis.

Ugdymo kokybė yra tai, kas atitinka numatytus ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimus arba priešmokyklinio ugdymo(si) standartą.

Ugdymas yra kokybiškas, jeigu atitinka ugdytinių ir jų tėvų poreikius bei lūkesčius.

Ugdymo kokybė - tai visų jo dalyvių ir visuomenės susitarimo reikalas.

Ugdymo kokybė yra nuolatinė kaita tobulėjimo link.

Ugdymo kokybė tai svarbiausios vertybės, kurias turėtų įgyti ugdytinis.

Švietimo kokybė yra kontekstuali ir kintanti, dėl jos susitariama, ji koreguojama atsižvelgiant į tam tikru laikotarpiu vyraujančius asmens ir visuomenės poreikius, švietimo misijos sampratą ir švietimui keliamus tikslus.

Ugdymo kokybė – sutartinių vertės požymių visuma, rodanti koku laipsniu, būdais bei priemonėmis švietimo įstaiga pasiekia savo paskirčiai būdingų švietimo sistemos ugdymo tikslų, tenkina ugdytinių poreikius, padeda pasiekti asmenybės brandos, geba valdyti procesus ir sąlygas.

Ugdymo kokybė – tai visuomenės siekis, kad būtų ugdomi jos nariai, gebantys ją plėtoti ir tobulinti.

Ugdymo kokybė – tai...

3 klausimas

Ar tariatės dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio bei jo įgyvendinimo su ugdytiniais, jų tėvais, specialistais ir kt.?

Jei tariatės, tai su kuo, dėl ko ir kaip:

Dėl kokių ugdymo(si) turinio krypčių, sričių, aspektų, atskirų temų, apimties tariatės?

Dėl kokių turinio įgyvendinimo aspektų tariatės: dėl būdų, laiko, vietos, rezultatų, sąlygų ir kt.?

Su kuo tariatės?

Kas inicijuoja tarimąsi: direktorius, direktoriaus pavaduotojas ugdymui, grupės pedagogas, tėvai, specialistai ir kt.?

Kaip vyksta tarimasis: kas dalyvauja, kas vadovauja, kur, kokiais būdais tariamasi ir kt.?

Kokių kyla problemų ir kaip jos sprendžiamos?

Kaip vyksta skirtingų požiūrių derinimas?

Dėl ko susitarta Jūsų įstaigoje su vaikais, tėvais, specialistais ar kitais darbuotojais?

4 klausimas

Kuo Jūsų įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa panaši į nacionalines ir kitas Lietuvoje naudojamas programas (nurodykite konkrečias programas ir panašumus)?

Kuo Jūsų įstaigos ikimokyklinio ugdymo programa nauja, savita lyginant su Lietuvoje naudotomis nacionalinėmis ir kitomis programomis?

5 klausimas

Kam, įgyvendindami įstaigos ikimokyklinio ugdymo programą, Jūs skiriate prioritetą?

Kokiai ugdymo(si) krypčiai:

patirtiniam - savaiminiam vaiko ugdymui(si), b) pedagogo tiesiogiai vadovaujamam ugdymui, c) patirtiniam - inspiruojamam vaiko ugdymui(si), d) kita.

Savo nuomonę pagrįskite praktiniais pavyzdžiais iš ugdymo proceso.

Kokiems vaiko gyvenimo aspektams:

vaiko gyvenimo ir veiklos įstaigoje turiningumui, b) įvairių ugdymo(si) galimybių sudarymui, c) žinių perteikimui, d) vaiko norų ir poreikių tenkinimui, e) vaiko savijautai, f) gerų santykių tarp vaikų palaikymui, g) vaikų drausminimui, g) kita.

Savo nuomonę pagrįskite praktiniais pavyzdžiais iš ugdymo proceso.

Kokiai pedagogo ir vaiko sąveikai:

pedagogas kaip stebėtojas, padėjėjas, pagalbininkas, b) pedagogas kaip partneris, skatintojas, informacijos šaltinis, c) pedagogas kaip organizatorius, aplinkos kūrėjas, d) pedagogas kaip tiesioginis mokytojas, drausmintojas, e) pedagogas kaip nuolat reflektuojantis sąveiką su vaikais, f) kita.

Savo nuomonę pagrįskite praktiniais pavyzdžiais iš ugdymo proceso.

Kokiam dienos organizavimui:

iš anksto numatyta, nesikeičiančiai dienotvarkei, b) iš anksto numatyta, tačiau pagal situaciją keičiamai dienotvarkei, c) kiekvieną dieną kartu su vaikais sudaromai dienotvarkei, d) gyvenimui be konkrečios dienotvarkės, e) kita.

Savo nuomonę pagrįskite praktiniais pavyzdžiais iš ugdymo proceso.

Kokiems vaiko pasiekimų vertinimo aspektams:

vaiko pasiekimų stebėjimui ir fiksavimui, b) tėvų informavimui apie vaiko pasiekimus, c) pasiekimų vertinimo metodikų paieškai ir rengimui, d) vaiko pasiekimų aplankalo

sudarymui, e) ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo tobulinimui pagal vaiko pasiekimus, f) vaiko pasiekimų dokumentavimui, g) kita.

Savo nuomonę pagrįskite praktiniais pavyzdžiais iš ugdymo proceso.

Ką, įgyvendinant ikimokyklinio ugdymo įstaigos programą, Jūs dar laikote labai svarbiais dalykais?

6 klausimas

Kam, įgyvendindami priešmokyklinio ugdymo(si) programą, Jūs skiriate prioritetą?

Kokiems priešmokyklinio ugdymo(si) programos konkretizavimo aspektams:

turinio konkretizavimui pagal vaikų pasiekimus, b) turinio konkretizavimui pagal vaikų bei tėvų norus ir poreikius, c) turinio konkretizavimui pagal įstaigos regioninius ypatumus, d) turinio konkretizavimui orientuojantis į siekiamus tikslus bei ugdomas kompetencijas, e) kita.

Savo nuomonę pagrįskite praktiniais pavyzdžiais iš ugdymo proceso.

Kokiai konkretizuoto turinio dokumentavimo formai:

ilgalaikiam ir trumpalaikiam planavimui, b) individualių programų konkrečiam vaikui sudarymui, c) konkretizuotos programos grupei sudarymui, d) projektiniam konkretizuoto ugdymo turinio išdėstymui, e) kita.

Savo nuomonę pagrįskite praktiniais pavyzdžiais iš įstaigos dokumentų ir darbo patirties.

Kokiems priešmokyklinio ugdymosi turinio įgyvendinimo aspektams:

a) gerai vaiko savijautai ir džiugiam, žaismingam, kūrybiškam savaiminiam ugdymui(si), b) vaiko ir suaugusiojo dialogui praturtinančiam ugdymą(si), c) sėkmingo ugdymo(si) mokykloje prielaidų brandinimui, d) paramos teikimui, išlyginant vaikų pasiekimų skirtumus bei įveikiant ugdymo(si) ir elgesio problemas, e) ugdymo(si) individualizavimui, f) vaiko kompetencijų ugdymui(si).

Savo nuomonę pagrįskite praktiniais pavyzdžiais iš ugdymo proceso.

Kokiems priešmokyklinio amžiaus vaiko pasiekimų vertinimo aspektams:

a) vaiko pasiekimų vertinimui ir individualios pažangos analizei b) tėvų informavimui apie vaiko pasiekimus, c) vaiko pasiekimų vertinimui remiantis *Priešmokyklinio ugdymo(si) standartu, Vaiko brandumo mokyklai rodikliais*, d) vaiko pasiekimų aprašui, e) pasiekimų vertinimo metodikų paieškai ir rengimui, f) vaiko pasiekimų aplankalo sudarymui, g) ugdymo turinio konkretizavimui pagal vaiko pasiekimus, j) vaiko pasiekimų dokumentavimui, k) kita.

Savo nuomonę pagrįskite praktiniais pavyzdžiais iš įstaigos dokumentų ir darbo patirties.

Ką, įgyvendinant priešmokyklinio ugdymo įstaigos programą, Jūs dar laikote labai svarbiais dalykais?

7 klausimas

Kaip pasikeitė ikimokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybė, pradėjus dirbti pagal įstaigos parengtas ikimokyklinio ugdymo programas?

⇒ **Vaikų ugdymo kokybė:** a) pagerėjo, b) pablogėjo, c) nepasikeitė;

⇒ **Jei ugdymo(si) kokybė pagerėjo, pakomentuokite:**

Kokias naujoves pavyko įdiegti?

Kuo pagerėjo vaikų gyvenimas grupėje/darželyje?

Kokių vaikų poreikių tenkinimas pagerėjo?

Kas konkrečiai pasikeitė ugdymo(si) procese?

Kokie vaikų pasiekimai pagerėjo?

Kas konkrečiai pasikeitė ugdymo organizavime?

Kuo praturtėjo ugdymo(si) aplinka?

Kas konkrečiai pasikeitė bendravime ir bendradarbiavime su tėvais?

Kita.
Argumentuokite, kodėl.

⇒ **Jei ugdymo(si) kokybė nėra pakankamai gera, pakomentuokite:**

Kokios problemos, susijusios su programos įgyvendinimu, Jums iškilo?
Kuo pablogėjo vaikų gyvenimas grupėje/darželyje?
Kokių vaikų poreikių tenkinimas suprastėjo?
Kokių ugdymosi proceso problemų nepavyko išspręsti?
Kokie vaikų pasiekimai liko nepakankamai geri?
Kokių ugdymo organizavimo problemų nepavyko išspręsti?
Ko nepavyko įgyvendinti bendravime ir bendradarbiavime su tėvais?
Kuo aplinka nepalanki vaikų ugdymui(si)?

Kita.
Argumentuokite, kodėl.

8 klausimas

Kaip pasikeitė priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo kokybė pastaraisiais metais?

⇒ **Priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo kokybė:** a) pagerėjo, b) pablogėjo, c) nepasikeitė.

⇒ **Jei ugdymo(si) kokybė pagerėjo, pakomentuokite:**

Kuo pagerėjo vaikų brandumas mokyklai?
Kokius vaiko sėkmingo mokymosi mokykloje požymius pastebi mokytojai, tėvai?
Kokias vaiko ugdymo(si) spragas bei elgesio problemas pavyksta įveikti?
Kurių vaiko kompetencijų kokie gebėjimai ugdomi sėkmingiau?
Kokius ugdymo individualizavimo būdus pavyksta taikyti sėkmingiausiai?
Kiek vertinimas padeda pažinti vaiką ir pritaikyti jam ugdymą(si)?
Kuo pagerėjo vaikų gyvenimas ir poreikių tenkinimas priešmokyklinėje grupėje?
Kas konkrečiai pasikeitė priešmokyklinio ugdymo(si) procese per pastaruosius metus?
Kokiomis ypatingesnėmis ugdymo priemonėmis praturtėjo priešmokyklinės grupės aplinka?

Kita.
Argumentuokite, kodėl.

⇒ **Jei ugdymo(si) kokybė priešmokyklinėje grupėje nėra pakankamai gera, pakomentuokite:**

Kokios vaikų brandumo mokyklai problemos iškylo?
Kokias Jūsų ugdytinių mokymosi ir elgesio mokykloje problemas įvardija mokytojai?
Kokių vaikų ir kokių ugdymo(si) bei elgesio problemų nepavyksta įveikti?
Kokių vaiko kompetencijų kokie gebėjimai išugdomi nepakankamai?
Kokių ugdymo(si) proceso problemų nepavyko išspręsti?
Kokių iškylo vaikų pasiekimų vertinimo ir rėmimosi jais tobulinant ugdymą problemų?
Kuo priešmokyklinės grupės aplinka nepalanki vaikų ugdymui(si)?

Kita.
Argumentuokite, kodėl.

9 klausimas

Kurioje ikimokyklinio ugdymo(si) srityje (vaiko sveikata, pažinimas, socializacija, meninė raiška, komunikavimas ar kita) jūsų įstaiga/grupė pasiekusi geriausios kokybės. Argumentuokite savo nuomonę. Kurios ikimokyklinio ugdymo(si) srities kokybė jūsų kol kas netenkina. Argumentuokite, kodėl.

10 klausimas

Kurioje priešmokyklinio ugdymo(si) srityje (vaiko sveikata, pažinimas, socializacija, meninė raiška, komunikavimas ar kita) jūsų įstaiga/grupė pasiekusi geriausios kokybės. Argumentuokite savo nuomonę. Kurios priešmokyklinio ugdymo(si) srities kokybė jūsų kol kas netenkina. Argumentuokite, kodėl.

11 klausimas

Koki su kokybės gerinimu susijusį tikslą, uždavinį ar prioritetą esate išsikėlę įstaigoje pastaraisiais metais?

12 klausimas

Kas trukdo įstaigoje siekti kokybiško vaikų ugdymo?

Kokie svarbiausi ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo turinio ir jo įgyvendinimo kokybės veiksniai Jūsų įstaigoje? Nurodykite, kurie išvardinti veiksniai ugdymo kokybei palankūs, o kurie jos siekti trukdo.

Švietimo politika (palanki/nepalanki).

Patalpos ir jų pritaikymas ugdymui(si).

Finansavimas (pakankamas/nepakankamas).

Ugdymui pritaikytos priemonės (pakankamas/nepakankamas jų kiekis, kokybė, įvairovė).

Pedagogų profesinis pasirengimas (išsilavinimo lygis, kvalifikacijos kėlimas, patirtis, nuolatinis rengimasis darbui su vaikais ir kt.).

Tėvų dalyvavimas vaiko ugdyme įstaigoje (tėvai aktyvūs/pasyvūs, remiantys/neremiantys įstaigos ir kt.).

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) tyrimai įstaigose (žinomi/nežinomi, atliekami/neatliekami, jais remiamasi/nesiremiama ir kt.).

Metodinė veikla įstaigoje ir tarp įstaigų (aktyvi/pasyvi, reguliari/atsitiktinė, nukreipta/nenukreipta į ugdymo tobulinimą, kviečiant/nekviečiant išorės konsultantus ir kt.).

Ryšiai su mokykla.

Kita.

Argumentuokite, kodėl.

13 klausimas

Kokie yra tėvų lūkesčiai dėl ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo kokybės ir kaip juos atliepiate įstaigoje/grupėje?

14 klausimas

Kokie yra tėvų lūkesčiai dėl priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo kokybės ir kaip juos atliepiate įstaigoje/grupėje?

4. IKIMOKYKLINIO UGDYMO(SI) TURINIO EKSPERTINIO VERTINIMO METODIKA

Tyrimo tikslas – įvertinti ikimokyklinio ugdymo įstaigų parengtų programų turinio kokybę.

1. Ar programoje atspindėti vaiko poreikiai? Kaip ir kokie? Pagrįskite savo nuomonę. (Ar poreikiai atspindėti formaliai, tik įvardinti bendrojoje dalyje; turinys sudarytas toks, kad jį įgyvendinant bus tenkinami vaikų poreikiai; ar atspindėti įvairūs poreikiai - šiuolaikiniai, ypatingieji ir kt.; ypatingesni poreikių atspindėjimo atvejai. Ar programa svarbi ir naudinga vaikui?).

2. Ar programa grindžiama šiuolaikine ugdymo filosofija? Ar ji gali laiduoti vaiko gyvenimo ugdymo įstaigoje gerovę? Ar išryškėja vaikų ugdymo(si) ir vaiko – pedagogo sąveikos (*ne mokymo*) kryptis? Pagrįskite savo nuomonę. (Ar programos tekstai formuluojami iš vaiko pozicijos; ar ugdymo formos ir būdai rodo, kad bus skatinamas vaikų savarankiškumas, iniciatyva, kūrybiškumas, vaiko ir pedagogo sąveikos pobūdis; ar dera programos ugdymo filosofija, tikslai, uždaviniai, principai, ugdytinos kompetencijos ir turinys?)

3. Ar turinio struktūra atspindi šiuolaikinį požiūrį į ugdymą ir turinio svarbiausias sritis? Ar kokybiškai atrinktas ugdymo(si) turinys? Pagrįskite savo nuomonę. (ar yra vaiko veiksenų, ugdytinių kompetencijų dalys; ar turinys sisteminamas pagal ugdymo sritis, ar pakankama jo apimtis; ar atitinka vaiko amžiaus galimybes, interesus; ar atspindi gyvenamąją aplinką; ar palikta erdvė konkretizavimui pagal vaiko poreikius ir patirtį, tėvų pageidavimus; ar nepraleistos vaikui svarbios ugdymo(si) sritys).

4. Ar turinys rodo vaiko pasiekimų augimą? Pagrįskite savo nuomonę. (ar turinys pateikiamas sudėtingėjančia seka; ar kompetencijų formulavimas atitinka vaiko amžiaus tarpsnio ypatumus – ankstyvąjį, ikimokyklinį - vaiko individualybę; ar pasiekimų vertinimas siejamas su numatytais tikslais, uždaviniais, lūkesčiais).

5. Ar programoje pakankamai atspindėti įstaigos ir regiono gamtiniai, edukaciniai, etniniai, kultūriniai ypatumai? Pagrįskite savo nuomonę. (ar ugdymo programoje aiškiai atsiskleidžia įstaigos įvaizdis; ar programose tik išvardinti, ar nurodyta konkreti veikla, ar pats turinys siejasi su įstaigos ir regiono ypatumais).

6. Ar programa parengta valstybinių programų pagrindu? Kiek ji atliepia nacionalinius ugdymo tikslus? Kiek ji originali ir remiasi Europos valstybių patirtimi? Pagrįskite savo nuomonę. (kokios programos pagrindu; ar panaudotas ikireforminių programų turinys; ar naudojamas šiuolaikinių užsienio programų turinys; kiek turinys orientuotas į nacionalinius tikslus, kiek originalus).

7. Ar programos turinys mokslškai pagrįstas? Pagrįskite savo nuomonę. (ar turinys neformuoja klaidingo pasaulio vaizdo; ar nėra dalykinių klaidų – pvz., kad 3 metų vaikui formuojamas loginis mąstymas; ar tiksliai vartojamos sąvokos).

8. Ar programa atvira, lanksti, keičiama pagal tėvų, vaikų, įstaigos bendruomenės poreikius? Pagrįskite savo nuomonę. (ar išreikšta nuostata, kad turinys gali būti keičiamas; kad tėvai skatinami dalyvauti programų tobulinime; ar paliktos sritys konkretizavimui; ar programa pernelyg konkreti kaip planas).

9. Ar programa pritaikyta kasdieniniam praktiniam naudojimui? Pagrįskite savo nuomonę. (ar patogį naudoti skirtingo amžiaus vaikų grupėms; ar atliepia įstaigos ugdymo kryptis; ar patogus naudojimui programos įforminimas; ar ugdymo programa realiai įgyvendinama).

10. Kuri programos dalis parašyta kokybiškiausiai? Kuri programos dalis prasčiausia. Pagrįskite savo nuomonę.

5. KIEKYBINIO TYRIMO METODIKA: anketa ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų apklausai

Tyrimo paskirtis – nustatyti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio kokybės lygį rodančių požymių raišką įstaigoje

1. Kokia ugdymo(si) kokybės samprata vadovaujatės ugdydami vaikus:

- Ugdymo(si) kokybė yra ugdymo tikslų pasiekimo laipsnis.
- Ugdymo(si) kokybė yra tai, kas atitinka numatytus ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimus arba priešmokyklinio ugdymo(si) standartą.
- Ugdymas(si) yra kokybiškas, jeigu atitinka ugdytinių poreikius bei interesus.
- Ugdymas(si) yra kokybiškas, jeigu atitinka ugdytinių tėvų poreikius bei lūkesčius.
- Ugdymo(si) kokybė - tai visų jo dalyvių ir visuomenės susitarimo reikalas.
- Ugdymo(si) kokybė yra nuolatinė kaita tobulėjimo link.
- Ugdymo(si) kokybė tai svarbiausios vertybės, kurias turėtų įgyti ugdytinis.
- Ugdymo(si) kokybė – tai konkrečių kokybės kriterijų ir požymių visuma.
- Ugdymo(si) kokybė – tai vaiko rengimas gyventi ateities visuomenėje.
- Kita.....

2. Koks, jūsų nuomone, yra geras ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaiko ugdymas?

- gera ugdymo programa
- gera vaiko savijauta (nori eiti į grupę, turi draugų ir kt.)
- gera vaiko priežiūra (geras maitinimas, poilsis, rūpinimasis sveikata)
- vaiką mylinti, maloni, rūpestinga auklėtoja
- įdomus, įvairus gyvenimas grupėje (laisvė žaisti, įdomi veikla, renginiai)
- geri vaiko pasiekimai (nuolat daroma pažanga, geras vystymasis, brandumas mokyklai)
- profesionalus darbas su gabiaisiais, ypatingų poreikių turinčiais vaikais
- gerai įrengta ugdymo įstaigos aplinka (daug erdvės, žaislų, priemonių, estetiška, patogiai vaikams ir kt.)
- geranoriški darželio darbuotojų santykiai su tėvais
- kiekvienam vaikui valstybės garantuojama vieta darželyje (tėvams pageidaujant)
- kita.....

3. Su kuo tariatės dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio bei jo įgyvendinimo kokybės:

- Su kitais pedagogais
- Su ugdymo įstaigoje dirbančiais specialistais.
- Su muzikos mokytoja.

- Su įstaigos administracija.
- Su ugdytinių tėvais.
- Su socialiniais partneriais.
- Su vaikais.
- Su auklėtojos padėjėja.
- Su mokyklos pedagogais.
- Nesitariu su niekuo.

4. Jeigu tariatės, dėl kokių dalykų tariatės:

- Dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio.
- Dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo(si) turinio įgyvendinimo aspektų.
- Dėl vaiko poreikių, gerovės ir pasiekimų.
- Dėl pedagogo bendravimo su vaikais būdų.
- Dėl vaiko ugdymo sąlygų.
- Dėl paramos vaikui ir šeimai.
- Dėl specialiųjų poreikių vaikų ugdymo.
- Dėl grupės aplinkos kūrimo.
- Dėl grupės darbo laiko.
- Dėl dalyvavimo ugdymo procese.
- Dėl tėvų paramos.
- Dėl švenčių, ekskursijų.
- Kita.....

5. Jeigu tariatės, kaip vyksta tarimasis:

- Kalbamasi individualiai.
- Tariamasi per tėvų susirinkimus.
- Vykdomos tėvų apklausos raštu.
- Bendraujama elektroniniu paštu.
- Bendraujama formaliai, raštu.
- Tarpininkaujama, kilus problemoms.
- Diskutuojama derinant nuomones.
- Priimami visi tėvų pasiūlymai.
- Kita.....

6. Jeigu tariatės, kas inicijuoja ir vadovauja tarimuisi:

- Direktorius.
- Direktoriaus pavaduotojas ugdymui.
- Grupės pedagogas.
- Tėvai.
- Įstaigos specialistai.
- Socialiniai partneriai.
- Kita.....

**7. Kokia programa ir papildomais šaltiniais remiatės organizuodama ugdymą grupėje?
(pažymėkite vieną ar kelis variantus)**

- bendraja priešmokyklinio ugdymo(si) programa
- įstaigos parengta ikimokyklinio ugdymo programa
- bendrosios priešmokyklinio ugdymo(si) programos pagrindu parengta grupės programa
- įstaigos ikimokyklinio ugdymo programos pagrindu parengta grupės programa
- įstaigos programos pagrindu kiekvienam vaikui parengta individualia ugdymo programa

- nacionalinėmis programomis (“Vėrinėlis”, “Gairės”)
- alternatyviomis programomis (Montesori, Valdorfo, Regijo Emilija, Pjaže)
- užsienio programų atskirų skyrių medžiaga
- autorinėmis arba atskirų ugdymo sričių lietuvių autorių parengtomis programomis (“Po tėviškės dangum”, “Auginu gyvybės medį” ir kt.)
- lenkų, rusų, žydų ir kt. valstybinėmis programomis tautinių mažumų vaikų ugdymui
- kita.....

8. Kaip vertinate vaiko ugdymo kokybę savo grupėje?

☐ Ugdymo programą	-5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5
☐ Vaiko savijautą	-5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5
☐ Vaiko priežiūrą (maitinimą, miegą, sveikatą)	-5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5
☐ Auklėtojos bendravimą su vaiku	-5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5
☐ Kasdieninį ugdymą grupėje	-5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5
☐ Vaiko pasiekimus (daromą pažangą, brandumą mokyklai)	-5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5
☐ Gabių, ypatingų poreikių vaikų ugdymą	-5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5
☐ Ugdymo įstaigos aplinką (materialinę)	-5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5
☐ Darželio darbuotojų santykius su tėvais	-5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5
☐ Auklėtojos profesinį pasirėngimą ugdyti mažą vaiką	-5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5

9. Kas labiausiai pasikeitė pradėjus dirbti pagal įstaigos parengtą ikimokyklinio vaikų ugdymo programą? (dirbantiems ikimokyklinio ugdymo grupėje) Kas labiausiai pasikeitė dirbant pagal priešmokyklinio ugdymo programą? (dirbantiems priešmokyklinio ugdymo grupėje) (pažymėkite svarbiausius pasikeitimus)

- atsirado tikėjimas programos reikalingumu ir tinkamumu
- programos rengimas padėjo geriau perprasti šiuolaikinę požiūrį į vaiko ugdymą
- pagerėjo vaiko gyvenimo grupėje kokybė
- ugdymas labiau pritaikytas vaiko poreikiams, jo amžiaus galimybės bei ugdymosi stiliui
- atsirado naujų, įvairesnių, šiuolaikiškesnių ugdymo organizavimo formų, būdų
- įsitvirtino demokratiškas - liberalusis bendravimo su vaikais stilius
- vaiko ugdymas(is) tapo įvairiapusiškesnis
- pagerėjo vaikų pasiekimai
- pagerėjo vaikų brandumas mokyklai
- buvo surinkta medžiaga, reikalinga ugdymo turinio įgyvendinimui (muzikos, literatūros kūriniai, žaidimų rinkiniai ir kt.)
- įgyvendinant ugdymo turinį atitinkamai buvo keičiama aplinka
- geriau atliepiami tėvų poreikiai bei lūkesčiai
- tėvai aktyviau dalyvauja ugdymo(si) procese įstaigoje
- niekas nepasikeitė
- kita.....

10. Ko labiausiai siekiate organizuodama vaikų gyvenimą grupėje? (pažymėkite vieną ar kelis variantus)

- geros vaikų savijautos
- nustatyto vaikų maitinimo bei miego režimo laikymosi
- vaikų poreikių tenkinimo
- vaikų pasitikėjimo savimi
- vaikų naujų patirčių įgijimo
- vaikų drausmingumo, paklusnumo
- vaikų veiklos individualizavimo

- geranoriškų vaikų santykių grupėje
- vaikų laisvės rinktis, veikti, siūlyti, atsisakyti
- ramios veiklos
- vaikų veiklos turtingumo
- kita.....

11. Kaip siekiate tikslingo vaikų ugdymo grupėje? (pažymėkite kelis svarbiausius punktus)

- keldama kasdienes ugdymo uždavinius
- keldama savaitinius ugdymo uždavinius
- perteikdama iš anksto numatytas žinias
- keldama metinius ugdymo tikslus savo grupei
- siūlydama vaikams priemones, kurias naudojant reikia tiksliai atlikti užduotis
- siekdama dermės tarp savaiminio vaikų ugdymo(si) ir ugdymo(si) situacijų sudarymo
- kurdama vaikų ugdymo(si) ritmą grupėje
- siekdama, kad kiekvienas vaikas iki galo atliktų numatytą darbėlį
- apmąstydamas kiekvienos praėjusios dienos veiklos organizavimą
- pasiūlydamas vaikams veiklą pagal iškeltus uždavinius
- planuodamas veiklą
- kita.....

12. Kokius išskirtumėte savo pedagoginio bendravimo su vaikais požymius? (pažymėkite kelis svarbiausius punktus)

- tinkamo vaikų elgesio ir aktyvios veiklos siekiu juos skatindama, drąsindama, pagirdama
- bendraudama su vaikais skatinu juos rinktis, diskutuoti, nuspręsti, tartis, atstovauti
- grupėje stebiu, nesikišu į vaikų veiklą, toleruoju įvairių jų elgesį
- organizuoju vaikų veiklą, paskirstau, kas ką turi veikti, drausminu, siekiu tvarkos
- dėl vaikų elgesio ir veiklos dažnai kreipiuosi pagalbos į auklėtojos padėjėją, tėvus, administraciją
- kartais vaikams ko nors neleidžiu, ką nors uždraudžiu, pabarau, nubaudžiu
- padedu vaikams pavalgyti, apsirengti, atlikti darbelius, sutvarkyti žaislus, išspręsti nesutarimus
- kita.....

13. Kokias vaikų ugdymo formas dažniausiai praktikuojate grupėje? (pažymėkite kelias svarbiausias)

- projektinį vaikų veiklos organizavimą
- individualų vaikų ugdymą
- pamokėles
- vaikų veiklą grupelėmis
- visos vaikų grupės veiklą salėje, grupėje, lauke
- išvykas, ekskursijas
- edukacinius renginius už darželio ribų
- ugdymą žaidimu
- kalbos, bendravimo, atsipalaidavimo ir kt. valandėles
- ryto ratą, popietės ratą
- šventes, popietes, pramogas
- kita.....

14. Kokius vaikų ugdymo metodus ir būdus dažniausiai praktikuojate grupėje?
(pažymėkite kelis svarbiausius)

- vaiko ugdymą(si) skatinantį aplinkos bei priemonių keitimą
- nurodymus
- bendrą veiklą su vaiku
- demonstravimą
- patarimus, klausimus, komentarus
- diskusijas, susitarimus, pokalbius, pasakojimą
- instruktavimą
- kūrybiškų idėjų vaikų veiklai siūlymą
- užduočių vaikų veiklai skyrimą
- kelių ar visos grupės vaikų bendros veiklos skatinimą
- pavyzdžio naudojimą
- vaiko sumanymų palaikymą bei pagalbą juos išplėtojant
- kita.....

15. Į kokius individualius vaikų ypatumus labiausiai atsižvelgiate organizuodama ugdymą? (pažymėkite kelis svarbiausius)

- į vaiko norus, interesus, pomėgius
- į vaiko gabumus
- į vaiko pasiekimų lygį, ugdymo(si) institucijoje patirtį
- į berniukų ir mergaičių skirtynes
- į vaiko veiklos tempą, temperamentą
- į specialiuosius ugdymo(si) poreikius
- visi vaikai ugdomi vienodai
- į vaiko emocinę būseną ir elgesio ypatumus
- į vaiko šeimos kultūrinę, tautinę, materialinę, užimtumo, šeiminių situaciją
- į vaiko dvikalbystę
- į vaiko sveikatą
- kita.....

16. Kaip organizuojate vaikų dieną grupėje? (pažymėkite kelis svarbiausius punktus)

- pagal iš anksto numatytą, nesikeičiančią dienotvarkę
- pagal numatytą dienotvarkę, kuri keičiama pagal susidariusią situaciją
- pagal kiekvieną dieną kartu su vaikais sudaromą dienotvarkę
- konkreči dienotvarkė nenumatoma
- pagal dienotvarkę, kuri keičiama atsižvelgiant į metų laikus
- pagal dienotvarkę, pritaikytą dieną miegantiems ir nemiegantiems vaikams
- pagal netradicinę, išskirtinę dienotvarkę (nakvynė darželyje, visos dienos išvykos ir kt.)
- pagal tėvų patogumui pritaikytą dienotvarkę
- pagal dienotvarkę, pritaikytą vaikų gyvenimui ir ugdymui(si) visose įstaigos erdvėse (veiklų kambarėliuose, seklyčiose, salėse ir kt.)
- kita.....

17. Kaip vertinate vaikų ugdymo atskirose srityse kokybę jūsų įstaigoje?
(pažymėkite kelias sritis, kuriose ugdymo kokybė geriausia)

- Kalbos ugdymą -5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5
- Sveikatos ugdymą -5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5
- Socialinių įgūdžių ugdymą -5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5
- Meninį ugdymą -5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5

☐ Pažinimo ugdymą	-5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5
☐ Pilietinį ugdymą	-5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5
☐ Tautinį ugdymą	-5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5
☐ Ekologinį ugdymą	-5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5
☐ Religinį ugdymą	-5_4_3_2_1_0_1_2_3_4_+5

18. Kokių tikslų vertinate vaiko pasiekimus? (pažymėkite kelis svarbiausius punktus)

- keisti ugdymo turinį ir jo įgyvendinimo procesą pagal vaiko pasiekimus ir galimybes
- informuoti tėvus apie vaiko pasiekimus
- atsiskaityti administracijai
- atlikti vaiko atvejo analizę (specialiųjų poreikių, gabaus, turinčio elgesio problemų ir kt.)
- pažinti vaiko individualybę
- numatyti vaiko ugdymo(si) perspektyvas
- užpildyti vertinimui skirtus dokumentus
- įvertinti vaiko daromą pažangą
- kryptingai siekti ugdymo tikslų
- suskirstyti vaikus pagal pasiekimų lygį
- nustatyti vaiko pasiekimų lygį
- įsivertinti savo ugdymo organizavimo gebėjimus
- kita.....

19. Kokius naudojate vaiko pasiekimų vertinimo metodus ir būdus? (pažymėkite kelis svarbiausius punktus)

- vaiko pasiekimų stebėjimą ir fiksavimą
- vaikų atliktų kūrybinių užduočių analizę
- vaiko pasiekimų aplankalo sudarymą
- pokalbius su vaiku
- testavimą
- tėvų anketavimą
- pokalbius su tėvais
- pokalbius su specialistais
- pasiekimo rodiklių žymėjimą standartizuotose vertinimo formose
- vaiko įsivertinimą
- kita.....

20. Kas padeda siekti kokybiško ugdymo jūsų grupėje?

- tinkamas vaikų komplektavimas grupėje (vienam suaugusiajam tenka 15 vaikų, komplektuojamos mišrios ikimokyklinio amžiaus vaikų grupės ir kt.)
- palankus administracijos požiūris ir parama
- pakankamas išsilavinimas
- pakankama pedagoginė kompetencija
- steigėjų palaikymas ir pagalba
- papildomas finansavimas vykdant projektinę ir kitokią veiklą
- geras įstaigos mikroklimatas
- operatyvus naujausios metodinės ir juridinės informacijos gavimas
- geri materialiniai įstaigos ištekliai (priemonės, įranga, lėšos renginiams ir kt.)
- tėvų finansinė, materialinė ir kita parama
- seminarai, studijos, konferencijos, stažuotės kompetencijų ugdymui(si)
- specialistų pagalba (pedagoginių – psichologinių tarnybų, vaiko teisių organizacijų ir kt.)
- ryšiai su mokykla ir bendruomene

- darbui grupėje pritaikyta įstaigos parengta programa
- kita.....

21. Kas trukdo siekti kokybiško ugdymo jūsų grupėje?

- didelis vaikų skaičius grupėje
- patalpų trūkumas ar jų nepritaikymas ugdymui
- prastas finansavimas
- ugdymo(si) priemonių stoka ir bloga kokybė
- daug laiko užimantis įvairių dokumentų pildymas
- nepakankamas išsilavinimas
- jaučiamas kai kurių kompetencijų stygius
- nepalankus administracijos požiūris
- darbui sunkiai pritaikoma įstaigos parengta programa
- nepakankamas tėvų dalyvavimas grupės veikloje
- nepagrįsti tėvų reikalavimai pedagogui ir vaikų ugdymui
- labai skirtingi vaikai ir jų poreikiai
- nepakankama metodinė veikla įstaigoje ir tarp įstaigų
- nuolat patiriama įtampa, stresai
- nuolatinės reformos
- ugdymo pakeitimas vaikų globa
- kita.....

22. Kokias naujoves, pagerinusias vaikų ugdymą, esate įgyvendinusi savo grupėje?
(išvardinkite ir pakomentuokite)

23. Kokios diegiamos naujovės nepasiteisino? *(nurodykite kokios ir dėl kurių priežasčių)*

24. Ką ketinate keisti grupėje, siekdama geresnės vaikų ugdymo kokybės? *(išvardinkite ir pakomentuokite)*

25. Jūsų amžius *(pažymėkite)*: iki 25; nuo 26 – 35; nuo 36 – 45; nuo 46 – 55; nuo 56 – 60; virš 60;

26. Išsilavinimas *(pažymėkite)*: vidurinis; aukštesnysis; nebaigtas aukštasis; aukštasis; magistras.

27. Kvalifikacija *(pažymėkite)*: auklėtoja; vyr. auklėtoja; auklėtoja-metodininkė; auklėtoja- ekspertė;

28. Pedagoginio darbo stažas *(pažymėkite)*: 1–10 metų; 11 – 20 metų; 21 – 30 metų; virš.31 metų;

29. Grupė, kurioje dirbate *(pažymėkite)*: ikimokyklinio; priešmokyklinio; mišri ikimokyklinio-priešmokyklinio;

30. Vaikų skaičius grupėje _____ *(įrašykite)*

31. Suaugusiųjų, dirbančių su vaikais grupėje skaičius _____ *(įrašykite)*

32. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos tipas *(pažymėkite)*: darželis; lopšelis/darželis; darželis/m-kla; spec. daželis; grupė mokykloje; atskira grupė (dienos centre, bibliotekoje, kultūros namuose ir kt.);

33. Įstaigos juridinis statusas (pažymėkite): privati įstaiga; valstybinė įstaiga; visuomeninių, konfesinių organizacijų ar draugijų įstaiga
34. Vietovė, kurioje yra ugdymo įstaiga (pažymėkite): kaimas; miestelis; rajono centras; miestas.
35. Apskritis _____ (įrašykite pavadinimą)

